

Kulturmiljöstrategi

LYCKSELE
KOMMUN
LIKSIJUN KOMMUNVDNA

Kulturmiljöstrategi för Lycksele kommun

Politiskt ansvar för kulturmiljöstrategin:

Lycksele kommuns projektgrupp för kulturmiljöstrategin

Uppdragsverksamheten vid avdelningen för kulturmiljövård:

Ida Garefelt, bebyggelsesantikvarie

Maria Appelstam Häll, byggnadsantikvarie

Berit Andersson, arkeolog

Tone Hellsten, arkeolog

Västerbottens museum

903 42 Umeå

Växel 090-20 20 300

info@vbm.se

www.vbm.se

Omslag: Byggnadsminnet Gamla folkskolan, uppförd 1891–1893. Foto: Västerbottens museum

Innehåll

Inledning	5
Förord	7
Läsanvisning	9
Kategorier	10
Frågor och svar	12
Kulturmiljövårdens lagstiftning	13
Aktörer	18
Bebyggelseutveckling	21
Bebyggelsens karaktärsdrag	27
Äldre gårdsbebyggelse	28
Nyrenässans och Schweizerstil, sent 1800-tal	31
Jugend och Nationalromantik, 1900–1919	34
1920-talsklassicism	36
Funktionalism, 1930-tal	38
Folkhemmets bebyggelse, 1940- och 1950-tal	40
Modernismens bebyggelse, 1950-tal	42
Rekordårens arkitektur, 1960- och 1970-talen	44
Postmodernism, 1980-talet	46
Stilblandningar, 1990-talet	47
2000-talet	48
Bebyggelsemiljöer	50
Översiktskarta över Lycksele tätort	51
Bebyggelsemiljöer i Lycksele tätort	52
Lycksele centrum	55
Södermalm	137
Villaryd	158
Jonsta	179
Forsdala	188
Forsbacka	212
Nydala	220
Furuvik	226
Norräng	244
Norrmalm	254
Lugnet	269
Källförteckning	274
Register över särskilt värdefull bebyggelse	275

Inledning

Förord

Lycksele är en plats med historia. Redan för ca 10.000 år sedan insåg människan att detta var en bra plats att mötas och bosätta sig på, det finns fornlämningar som daterats tillbaka till tiden just efter att inlandsisen hade dragit sig tillbaka och blottat landskapet.

Rent geografiskt är platsen där Lycksele är beläget strategiskt signifikant. Vid Umeälven, på halvdistan mellan kust och fjäll. Hit har man lika nära, eller långt om man så vill, oavsett varifrån man reser inom Västerbottens län. Den här geografiska fördelen har gjort Lycksele till en intressant möte- och marknadsplats under århundraden, kanske till och med årtusenden. Dessa förutsättningar lade grunden för att Lycksele initialt växte fram som samhälle. Under sentida historia, från senare hälften av 1800-talet fram till 1970-talet, expanderade samhället ganska snabbt till följd av det moderna skogsbrukets intåg vilket skapade sitt särskilda avtryck på bebyggelsen.

”Kulturarvet på platsen bör tillgängliggöras som en attraktionsfaktor samtidigt som ny bebyggelse bör tillåtas utrymme i syfte att ge fler möjlighet att ta del av platsens tillgängliggjorda kulturarv – vi ska se möjligheter snarare än hinder.” ”

Det är i sken av dessa grundläggande förutsättningar som den här Kulturmiljöstrategin har tagits fram. Strategin är rådgivande både för dig som tänker bygga nytt eller bygga till men såklart också för de tjänstepersoner och förtroendevalda som behöver ta ställning till olika idéers lämplighet baserat på tid och plats. Strategin ska användas med sans och förnuft och ska inte ses som ett hinder för byggnation utan snarare ett stöd kring vad man bör beakta i samband med byggnation.

För att människor ska vilja fortsätta att bo och verka på den här platsen behöver vi följa med i utvecklingen vilket ibland kan stå i konflikt med att preservera historiska byggnader eller bebyggelsestrukturer. Här gäller att vara klok och göra smakfulla avvägningar kring hur det nya ska tillåtas möta det historiska i syfte att nå en hållbar och tilltalande samexistens. Därtill ska läggas ett tillgänglighets- och effektivitetsperspektiv där förtätning av miljön kring stadskärnan är eftersträvarnsvärd. Dels för att skapa en tydligare känsla av samhörighet och ”stad” men också av respekt för renbeteslandet som omgärdar tätorten.

Roland Sjögren, Kommunstyrelsens ordförande

Inledning

I Lycksele kommun finns många olika slags kulturmiljöer, miljöer som är ett resultat av mänsklig aktivitet under en mycket lång period. Denna kulturmiljöstrategi omfattar Lycksele tätort och här beskrivs de kulturmiljöer som utgör del av tätorten och de stadsbyggnadsprocesser som lett fram till dagens stadslandskap. Kulturmiljöstrategin är ett kunskapsunderlag som riktar sig till såväl tjänstemän som kommunmedborgare och fastighetsägare.

Bakgrund

Länsstyrelsen i Västerbottens län beviljade medel för att stödja arbetet med kulturmiljöstrategin och Västerbottens museum anlätades för det praktiska genomförandet under åren 2022 till 2024. Begreppet kulturmiljö avser hela den fysiska miljö som påverkats av människor genom tiderna. Det kan röra sig om intensivt utnyttjade stads- och industriområden och extensivt påverkade skogs- eller fjällområden. Kulturmiljön omfattar landskapets fysiska innehåll såväl som immateriella företeelser som ortnamn eller berättelser som är knutna till en plats eller ett område. Kulturmiljön och vårt gemensamma kulturarv är viktiga både för att lära oss om historien och för att förstå vår samtid. Vad som uppfattas som kulturarv varierar, och att uppleva, tolka och föra vidare kulturarvet är en föränderlig process. Genom att värna om och integrera kulturarvet i samhällsplaneringen kan vi främja både social sammanhållning och ekonomisk tillväxt, vilket gynnar såväl invånare som besökare. Detta gör kulturarvet och kulturmiljön till centrala komponenter i en hållbar samhällsutveckling.

Syfte och målsättning

Syftet med kulturmiljöstrategin är att ge en långsiktig och övergripande vägledning inför beslut som rör kulturmiljöer inom Lycksele tätort. Den ska också ge fördjupad kunskap och stimulera till engagemang och medverkan i brukandet och vårdandet av dessa miljöer. I kulturmiljöstrategin redovisas byggnader och miljöer med kulturhistoriskt värde och sammanhållen karaktär. Värderingen grundar sig på bestämmelserna i plan- och bygglagen samt Riksantikvarieämbetets plattform för kulturhistorisk värdering och urval från 2015. Kulturmiljöstrategin är ett beskrivande och vägledande dokument som inte är juridiskt bindande. Det är kommunen som beslutar om juridiskt skydd i detaljplan eller områdesbestämmelser för bebyggelse med kulturhistoriskt värde.

Kulturmiljöstrategins målsättning är att

- ▶ Kulturmiljön värnas i planerings- och bygglovsprocessen.
- ▶ Befintliga kulturvärden beaktas vid exploatering i kulturhistoriskt värdefulla miljöer.
- ▶ Kulturmiljöer som pekas ut som särskilt värdefulla i kulturmiljöstrategin kan följas upp med skyddsbestämmelser i detaljplan.

Metod

Den aktuella kulturmiljöstrategin för Lycksele tätort grundar sig delvis på tidigare bebyggelseinventeringar och kulturmiljöprogram. År 2014 genomfördes en revidering av tidigare kulturmiljöprogram, vilket resulterade i förslaget Kulturmiljöstrategi 2014. Detta dokument byggde i sin tur på kulturmiljöprogrammet från 1987 samt dess revideringar som genomfördes under 1998/1999 och 2012/13 vilka fokuserade på den byggda miljön, skogliga miljöer och inte minst trädgårdsmiljöer. Det äldre materialet har kompletterats och reviderats med uppdaterade kulturmiljöbeskrivningar och en stor mängd nytagna fotografier samt digitala kartor över utpekade värden. Urvalet av bebyggelse har kompletterats med bebyggelse från 1900-talets senare del. Under arbetets gång har samråd skett med Lycksele kommun, Länsstyrelsen Västerbotten och Skogs- och samemuseet. Arbetet inleddes med sökning i arkiv och kartmaterial samt litteraturstudier, därefter gjordes en bebyggelsesinventering och slutligen en analys.

Bebyggelseinventering

Vid inventering av Lycksele tätort har samtliga områden och stadsdelar inkluderats, såväl centrumbebyggelse som ytterområden. Med tanke på att byggnader tillkomna före 1920-talets bebyggelseexpansion utgör en mycket begränsad del av dagens byggnadsbestånd, har all bebyggelse äldre än 1920-talet i Lycksele bedömts inom kulturmiljöstrategin. För bebyggelse uppförd senare har ett urval gjorts. Det är svårt att göra en rättvis bedömning av samtidens bebyggelse, och därför har ingen bedömning av kulturhistoriskt värde gjorts för yngre bebyggelse än 1989. Däremot beskrivs samtliga tidsperioders arkitektur och stildrag i avsnittet om bebyggelsens karaktärsdrag. I framtida kulturmiljöunderlag kan tidsgränsen komma att förskjutas till att även inkludera yngre bebyggelse.

Karaktärisering

Utifrån bebyggelseinventeringen gjordes först en analys av bebyggelsens karaktärsdrag för att ringa in vilka egenskaper som bidrar till kvaliteter – så kallade värdebärande karaktärsdrag. Syftet med att ringa in bebyggelsens karaktärsdrag är att fånga de väsentliga dragen, inte att åstadkomma en detaljerad beskrivning för varje byggnad. Utgångspunkt för karaktäriseringen har varit Boverkets checklista för karaktärsdrag som bygger på tre nivåer: landskapsnivå med placering i landskapet, rumsliga samband och siktlinjer; bebyggelsenivå med planstruktur, skala, volym, proportioner och hustyper; och den enskilda byggnaden med ålder, stil, materialval, byggnadsdetaljer och kulörer.

Därefter gjordes ett urval med hänsyn till kulturhistoriskt värde. Den kulturhistoriska värderingen och urvalet utgår från kriterier beskrivna i Riksantikvarieämbetets plattform för kulturhistorisk värdering och urval från 2015. Värdeanalysen bygger på tre övergripande kriterier.

Värderingskriterier

- Möjlighet till kunskap och förståelse- det kulturhistoriska informationsinnehållet och dess läsbarhet, det vill säga hur tydligt bebyggelsens exteriöra speglar dess historia.
- Kulturhistorisk helhet – hur mycket som finns kvar av det ursprungliga utförandet. Ibland kan även senare tiders förändringar och tillägg berätta något väsentligt om byggnadens historia.
- Kulturhistorisk relevans – byggnadens roll som kännetecknande eller på annat sätt betydelsefull för sin tid eller sitt sammanhang.

Läsanvisning

Kulturmiljöstrategin fungerar som ett planeringsunderlag som ger riktlinjer för kommunens handläggning av till exempel detaljplaner och bygglov. Till kulturmiljöstrategin hör också en digital karta där beskrivna miljöer och byggnader finns markerade. Kartan finns digitalt tillgänglig för kommunens anställda via kommunens interaktiva GIS-baserade portal.

Kulturmiljöstrategin består av fyra kapitel

1. Inledning - syfte, metod och bakgrund till kulturmiljöstrategin. Strategier och mål för Lycksele kommuns kulturmiljöarbete tas upp samt en presentation av lagar, bestämmelser och nationella mål som berör kulturmiljö.
2. Bebyggelseutveckling - med fokus på tätortens historia från forntid till nutid.
3. Bebyggelsens karaktärsdrag - under olika tidsperioder, från äldre gårdsbebyggelse till 2020.
4. Bebyggelsemiljöer - beskrivningar av byggnader och miljöer inom Lycksele tätort. För varje miljö och byggnad beskrivs karaktär och värden samt aspekter att tänka på vid underhåll och ändringar. Bebyggelsemiljöerna presenteras i kronologisk ordning inom respektive stadsdel

De olika kapitlen syftar till att inspirera kommunen, enskilda aktörer och organisationer till medverkan och engagemang i förvaltande och synliggörande av kulturmiljöer. För samtliga stadsdelar finns beskrivningar över vilka kulturhistoriska värden som finns och på vilka grunder miljön betraktas som värdefull. Vid ändring av byggnader och bebyggelsemiljöer gäller det att utgå från befintliga värden och kvaliteter. Varsamhetskravet (PBL 8 kap 17§) gäller all bebyggelse och oavsett om åtgärden kräver bygglov eller inte. Utgångspunkten är att hänsyn ska tas till byggnaders karaktärsdrag.

Inför ändringar behövs kunskap om:

- ▶ Byggnadens kulturhistoriska sammanhang och hur det kommer till uttryck i byggnaden.
- ▶ Tidstypiska utföranden hos byggnaden avseende konstruktion, material och stildrag.
- ▶ Byggnadens tekniska utförande, konstruktion

Kategorier

I kulturmiljöstrategin fördelas den beskrivna bebyggelsen på nedanstående kategorier, vilka utgår från gällande lagstiftning och befintligt skydd i detaljplan. All bebyggelse, oavsett om den är skyddad eller inte, omfattas av det generella varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § som säger att vid ändring ska hänsyn tas till byggnadens karaktärsdrag och kulturhistoriska värden. För all bebyggelse gäller också bestämmelserna enligt PBL 2 kap 6 § som säger att bebyggelse ska utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fornlämningsmiljö enligt KML 2 kap

Miljö vars kulturhistoriska betydelse består av fasta fornlämningar och dessas relation sinsemellan. Fornlämningar skyddas genom kulturmiljölagens andra kapitel. Det är enligt lag förbjudet att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Lag (2013:548). Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en fornlämning. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Byggnadsminne enligt KML 3 kap

Byggnadsminnen skyddas genom kulturmiljölagens tredje kapitel. En byggnad som har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde får förklaras för byggnadsminne av länsstyrelsen. Ändring av byggnadsminne kräver tillstånd från länsstyrelsen. Utöver det kan även bygglov krävas, vilket beslutas av kommunen.

Kyrkliga kulturminnen enligt KML 4 kap

Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade genom kulturmiljölagens fjärde kapitel. Kyrkobyggnader som är uppförda och kyrkotomter som har tillkommit före utgången av år 1939 får inte på något väsentligt sätt ändras utan tillstånd av länsstyrelsen. Om länsstyrelsen beslutar det, ska 3 § om tillståndsprövning tillämpas också i fråga om en kyrkobyggnad eller en kyrkotomt som har tillkommit efter utgången av år 1939 och som har ett högt kulturhistoriskt värde.

Lycksele kyrka

Bebyggelsen inom området Hamn har skyddsbestämmelse q i detaljplan

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

I denna kategori ingår byggnader och bebyggelsemiljöer som har ett högt kulturhistoriskt värde och som har ett befintligt skydd (skyddsbestämmelse q eller motsvarande äldre bestämmelse) i detaljplan. Det är kommunen som beslutar om juridiskt skydd i detaljplan eller områdesbestämmelser för en byggnad eller bebyggelsemiljö med kulturhistoriskt värde.

Den här kategorin av bebyggelse bidrar i hög grad till förståelse och kunskap om Lyckseles kulturhistoriska sammanhang. Särskilt värdefull bebyggelse får enligt PBL 8 kap 13 § inte förvanskas. En åtgärd kan anses som en förvanskning om den förändrar byggnadens eller bebyggelsens karaktärsdrag eller skadar någon av de egenskaper som ligger till grund för byggnadens eller områdets kulturvärden. Förbudet mot förvanskning är inget förändringsförbud, respekteras kulturvärdena kan olika åtgärder ofta ändå utföras

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

I kulturmiljöstrategin finns några byggnader som bedömts ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 § men som i nuläget inte har något skydd i detaljplan avseende kulturvärden. I upprättandet av nya detaljplaner finns möjlighet att upprätta planbestämmelser som tar hänsyn till kulturhistoriska värden.

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Här ingår bebyggelsemiljöer som har en klart avläsbar sammanhållen karaktär i fråga om stadsplanedrag, byggnadstid och/eller arkitektonisk utformning. Dessa miljöer har karaktärsskapande egenskaper som är av positiv betydelse för stads- och landskapsbilden. Merparten av den bebyggelse som beskrivs i kulturmiljöstrategin tillhör denna kategori.

Frågor och svar

Kulturmiljöstrategin utgör ett kunskapsunderlag till stöd i den fysiska samhällsplaneringen. Dokumentet uppmärksammar bebyggelsens kulturvärden men byggnader som är utpekade i kulturmiljöstrategin får inget automatiskt skydd. Alla byggnader ska tas om hand varsamt och en del hus får enligt skyddsbestämmelser i detaljplan inte förvanskas. Varsamhet handlar om hur en ändring utförs. Kulturmiljöstrategin uppmärksammar vilka värden som bör tas hänsyn till vid ändring.

Vad gäller för byggnader inom kategorin: Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §?

Bebyggelsen inom tätorten regleras av detaljplaner. I detaljplanen anges bestämmelser för utformning och placering av bebyggelse. För denna kategori byggnader anges även skyddsbestämmelser, som bygger på förvanskningförbudet i PBL 8 kap 13 § (se beskrivning ovan). Bebyggelse inom denna kategori har höga kulturhistoriska värden som kulturmiljöstrategin uppmärksammar.

Vad gäller för byggnader inom kategorin: Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §?

Bebyggelse inom denna kategori har höga kulturhistoriska värden som kulturmiljöstrategin uppmärksammar, men saknar skyddsbestämmelser i detaljplan. Förvanskningförbudet gäller emellertid även dessa. Inför upprättande av nya detaljplaner är det lämpligt om kommunerna i förväg har tagit ställning till vilken bebyggelse som anses kulturhistoriskt värdefull. Även vid ansökan om bygglov är det kommunen som beslutar om hur de utpekade kulturvärdena ska tas tillvara. I dessa processer utgör kulturmiljöstrategin ett kunskapsunderlag.

Vad gäller för byggnader inom kategorin bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär?

För dessa bebyggelsemiljöer finns ofta detaljplaner som betonar stads- och landskapsbilden och intresset av en god helhetsverkan enligt PBL 2 kap 6 §. För denna kategori utgör kulturmiljöstrategin ett kunskapsunderlag som visar på karaktärsdrag att beakta vid ändringar och tillägg på bebyggelsen. I dessa miljöer har de enskilda byggnaderna främst ett värde i sitt sammanhang och bidrar till bebyggelsemiljöns värde som helhet.

För vilka åtgärder måste jag söka bygglov?

När du ska bygga, bygga om, riva eller göra något med marken så att den ändras betydligt, behöver du i de flesta fall någon form av tillstånd för det.

I tätorten krävs till exempel bygglov för exteriöra ändringar såsom om- och tillbyggnad, byte av fasad- eller takmaterial, byte av kulör med mera. På Lycksele kommuns hemsida hittar du mer information om vilka åtgärder som kräver bygglov och hur du gör för att söka lov.

Mitt hus finns med i kulturmiljöstrategin, vad händer nu?

Att byggnaden är utpekad innebär inget förbud mot ändringar. Beskrivningen av byggnadens värdebärande karaktärsdrag är tänkt att vara till hjälp i förvaltandet och utvecklingen av byggnaden. Med stöd av kulturmiljöstrategin kan du som fastighetsägare välja utföranden och material med hänsyn till byggnadens karaktär.

Blir det svårare att få bygglov för ändringar jag vill göra på huset?

Bygglovsansökningar bedöms från fall till fall, det finns inga generella krav för utpekade värdefulla byggnader eller för vissa åtgärder. Kommunen kan i ett bygglov ställa krav på val av material och utförande med hänsyn till eventuella skyddsbestämmelser i detaljplan, och med hänsyn till byggnadens karaktär avseende ålder, tidstypiskt utförande och konstruktion.

Är yngre bebyggelse verkligen bevarandevärd?

Det kan kännas oväntat att byggnader från senare tid är med i kulturmiljöstrategin. Hantering av 1960–90-talens bebyggelse är en högaktuell fråga inom samhällsplaneringen nationellt. Kulturmiljöstrategin arbetar förebyggande och informativt i att sprida kunskap om denna typ av bebyggelse som berättar om samhällets utveckling under en expansiv period. Erkännandet av kulturhistoriska värden hos byggnader från olika tidsperioder ger en rik och varierad stadsmiljö och en förståelse för vår gemensamma historia.

Kulturmiljövårdens lagstiftning

Vid sidan av kulturmiljölagen är det plan- och bygglagen samt miljöbalken som oftast berör kulturmiljöer och kulturvärden. Här ges en kort genomgång av de lagrum som är aktuella i relation till kulturmiljöer och bebyggelse. Citat ur lagtext markeras med kursiv stil.

Plan och bygglagen (PBL)

Lagen reglerar planläggning och bygglov. Vid planläggning ger lagen möjlighet för kommunen att skydda kulturhistoriskt värdefull bebyggelse genom specifika planbestämmelser. Plan- och bygglagen ställer krav på fastighetsägaren att underhålla sin fastighet och att visa varsamhet och hänsyn till kulturhistoriska värden. Den innehåller även förbud mot förvanskning av särskilt värdefulla byggnader.

Allmänna och enskilda intressen, PBL 2 kap 6 §

Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Förbud mot förvanskning, PBL 8 kap 13 §

En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

Byggnader och bebyggelseområden som är särskilt värdefulla får inte förvanskas. En åtgärd kan anses som en förvanskning om den förändrar byggnadens karaktärsdrag eller skadar någon av de egenskaper som ligger till grund för byggnadens eller områdets kulturvärden. Förvanskningsförbudet är inget förändringsförbud, om kulturvärdena respekteras kan man ändå ofta utföra olika åtgärder. Befintliga egenskaper bör respekteras och tillägg bör anpassas. För att klarlägga kulturvärdena kan sakkunnig hjälp behövas.

I detaljplan kan förvanskningsförbudet omsättas i en skyddsbestämmelse (q).

Underhåll, PBL 8 kap 14 §

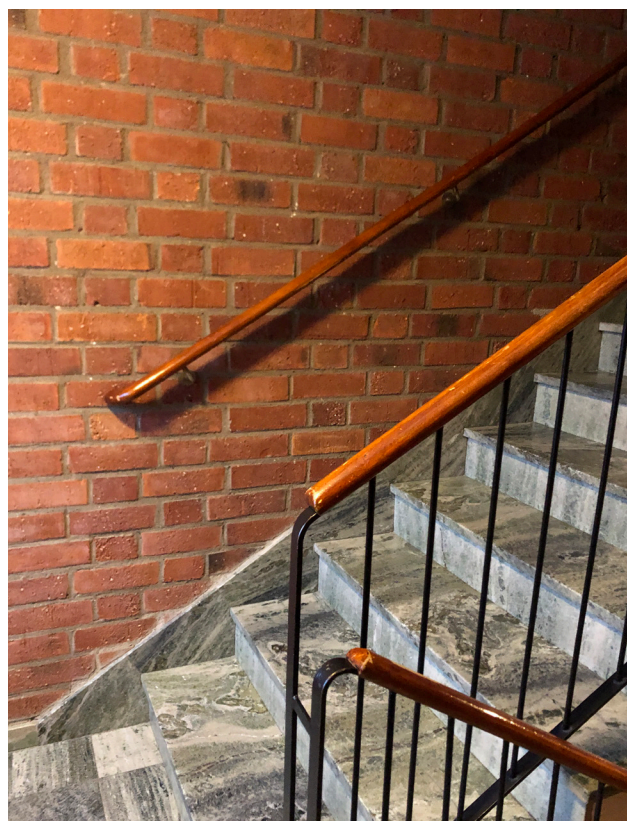
Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

Varsamhet, PBL 8 kap 17 §

Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

Varsamhet innebär att hänsyn behöver tas till den befintliga byggnaden eller bebyggelsemiljöns värden och kvaliteter. Varsamhetskravet gäller alla byggnader och alla ändringar, både utvändigt och invändigt och oberoende av om en åtgärd är bygglovs- eller anmälningspliktig eller inte. Det gäller även om kommunen inte i förväg har tydliggjort varsamhetskraven.

I detaljplan kan varsamhetskravet omsättas i en varsamhetsbestämmelse (k).

Även interiörer omfattas av varsamhetskravet. Trapphus i kvarteret Duvan, 1950-tal

Kulturmiljölagen (KML)

Kulturmiljölagens övergripande syfte är att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer.

Kulturmiljölagen innehåller bestämmelser om fornlämningar (2 kap), byggnadsminnen (3 kap), kyrkliga kulturminnen (4 kap), kulturföremål (5–8 kap) och ortnamn (1 kap).

God ortnamnsd, KML 1 kap

God ortnamnsd ska iaktas vid statlig och kommunal verksamhet och innebär bland annat att hävdvunna ortnamn inte får ändras utan starka skäl.

Fornlämningar, KML 2 kap

Fornlämningar är skyddade i enlighet med kulturmiljölagen och får inte skadas. I lagen anges vad en fornlämning är, vilken utbredning en sådan har och hur tillståndsprövningen går till. Den som på något sätt vill ändra eller göra ingrepp i en fornlämning måste ha länsstyrelsens tillstånd.

Fornlämningar finns registrerade i Riksantikvarieämbetets kulturmiljöregister. Via söktjänsten Fornsök finns information om alla kända registrerade fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar. Via översiktsplanens digitala kartsikt redovisas fornlämningar inom Lycksele kommun.

Övriga kulturhistoriska lämningar är de objekt som inte uppfyller kraven för fornlämningar. Det kan exempelvis vara minnesstenar eller sentida lämningar som tillkommit efter 1850.

Ett äldre fotografi från Djupskolavan. Stenvalvsbron till höger i bild är klassad som en fornlämning

Byggnadsminnen, KML 3 kap

En byggnad, byggnadsmiljö, park eller trädgård med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde med ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde får förklaras för byggnadsminne av länsstyrelsen. Vid en byggnadsminnesförklaring fastställs skyddsbestämmelser som syftar till att byggnaden eller miljöns kulturhistoriska värden och karaktärsdrag bevaras. För ändring av byggnadsminne krävs Länsstyrelsens tillstånd.

Byggnadsminne enligt KML 3 kap i Lycksele:

- ▶ Gamla folkskolan, Magistern 1

Kyrkliga kulturminnen, KML 4 kap

Kulturmiljölagens fjärde kapitel anger att alla kyrkobyggnader och kyrkotomter, som ägdes eller förvaltades av svenska kyrkan före år 2000, skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas och deras utseende och karaktär inte förvanskas. De kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser som omfattas av kulturmiljölagen och är uppförda före 1940 är skyddade som kyrkliga kulturminnen och får inte ändras utan tillstånd från Länsstyrelsen. Detsamma gäller även för vissa särskilt utpekade kyrkor och begravningsplatser uppförda efter 1940. Tillståndsplikten omfattar även kyrkornas interiörer och kyrkliga inventarier.

Skyddade kyrkomiljöer i Lycksele kommun:

- ▶ Björksele kyrka och kyrkogård
- ▶ Lycksele kyrka och kyrkogård
- ▶ Örträsk kyrka och kyrkogård

Miljöbalken

Miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. I miljöbalkens miljöbegrepp ingår även kulturmiljön och i balken finns ett antal bestämmelser till skydd för kulturvärdena.

Allmänna hänsynsregeln, MB 2 kap 2§

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet.

Riksintresseområden, MB 3 kap 6 §

Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av dess naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas. Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövärden eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket. I Sverige finns omkring 1 700 områden som är av riksintresse för kulturmiljövärden enligt miljöbalkens 3 kap.

Riksintressemiljöer i Lycksele kommun:

- ▶ Vindelälven (AC24), delen i Lycksele kommun
- ▶ Stöttingfjällets översilningssystem och byar (AC25)
- ▶ Pausele-Pauliden (AC26)
- ▶ Örträsk (AC27)

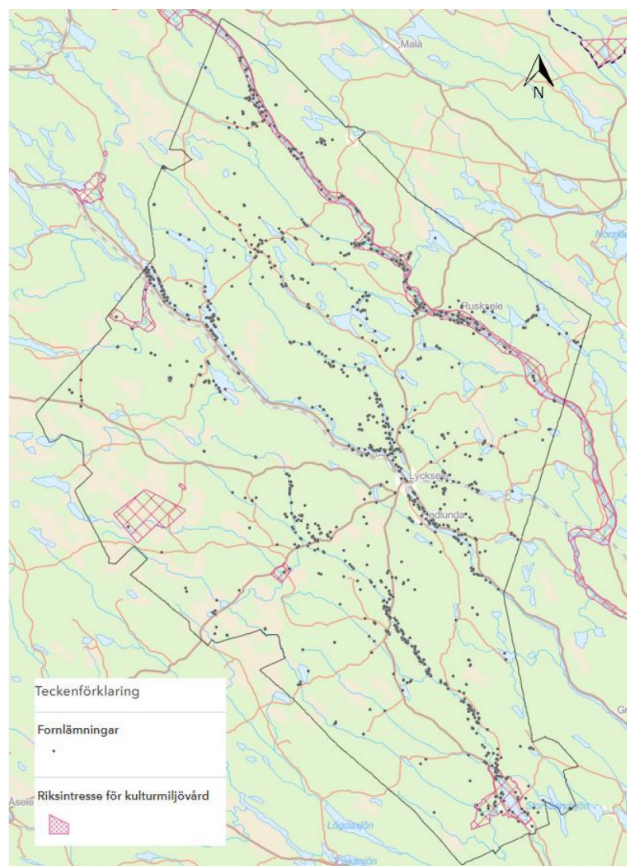
Kulturresevat, MB 7 kap 9 §

Ett mark- eller vattenområde får förklaras som kulturresevat i syfte att bevara värdefulla kulturpräglade landskap. I ett kulturresevat kan hela områdets natur- och kulturmiljövärden skyddas och vårdas, inklusive byggnader, anläggningar, fornlämningar och mark. Även sådana värden som består av verksamheter, kunskaper och traditioner kan hanteras inom ramen för förvaltningen av ett kulturresevat. Beslut om att inrätta ett kulturresevat kan fattas av kommunen eller länsstyrelsen. I Lycksele kommun finns i dagsläget inte några kulturresevat.

Biotopskyddsområde, MB 7 kap 11 §

Odlingslandskapets biologiska kulturarv, och indirekt många av odlingslandskapets kulturhistoriska element omfattas av bestämmelser om biotopskydd. Generellt för hela landet är exempelvis att alla stenmurar, odlingsrösen, öppna diken, åkerholmar och alléer i jordbruksmark är skyddade. Inom ett biotopskyddsområde får man inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Länsstyrelsen eller kommunen kan dessutom lokalt skydda exempelvis värdefulla ängs- och hagmarker. Om det finns särskilda skäl, till exempel för att underlätta för jordbruket, kan dispens från förbudet ges.

I Lycksele kommun finns i nuläget 68 biotopskyddsområden.

Karta över forn- och kulturlämningar och Riksintressen för kulturmiljövården inom Lycksele kommun.
Illustration: Lycksele kommun.

Skogsvårdslagen

Skogsvårdslagen uttrycker samhällets krav på skogsägaren. Här anges vilken virkesproduktion som måste uppnås och vilken hänsyn till naturen, kulturmiljön och rennäringen som måste tas. Den biologiska mångfalden i skogen måste bevaras. Samtidigt måste kulturmiljön värnas och sociala aspekter som friluftslivet beaktas. Det är därför viktigt att hänsyn tas vid alla skogsbruksåtgärder. Vid sidan av skogsvårdslagen är Skogsstyrelsen tillsynsmyndighet för delar av miljöbalken som rör skogsbruksåtgärder.

Skogssektorns gemensamma målbilder för god miljöhänsyn är tänkta som en vägledning i det praktiska skogsbruket, och återfinns på Skogsstyrelsens webbsida.

Nationella miljö kvalitetsmål

Riksdagen fastställde 1999 ett antal nationella miljömål för att ge en tydlig och hållbar struktur i Sveriges miljöarbete. Målet är att till nästa generation överlämna ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta. Kulturmiljön ingår som en integrerad del i miljöarbetets generationsperspektiv genom att miljöpolitiken bland annat ska fokusera på att natur- och kulturmiljön ska bevaras, främjas och nyttjas hållbart. De olika miljö kvalitetsmål som berör kulturmiljön i Lycksele kommuns kulturmiljöarbete listas nedan.

Levande sjöar och vattendrag

Sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

Levande skogar

Skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

Ett rikt odlingslandskap

Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

God bebyggd miljö

Städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

Ett rikt växt- och djurliv

Den biologiska mångfalden måste bevaras och användas hållbart för att säkerställa livskraftiga arter och ekosystem för både nuvarande och framtida generationer. Samtidigt ska människor ha tillgång till en rik och varierad natur- och kulturmiljö som främjar hälsa och livskvalitet.

De sjutton globala målen för hållbar utveckling.
Illustration: Regeringskansliet/FN

Nationella mål som berör kulturmiljöarbetet

De nationella målen för kulturmiljöarbetet gäller sedan 2014. Målen ska styra de statliga insatserna på kulturmiljöområdet och vara vägledande för kulturmiljöarbetet på regional och kommunal nivå. Genom målen har det skett en förskjutning – från en tonvikt på bevarande till hur kulturmiljöarbetet kan bidra till en hållbar samhällsutveckling. Det har blivit tydligare att kulturmiljöarbetet befinner sig i en skärningspunkt mellan olika politikområden, såsom kulturpolitik, miljöpolitik och samhällsplanering och att behovet av tvärsektoriellt arbete har ökat. I enlighet med målen ska det statliga kulturmiljöarbetet främja:

- ▶ Ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas.
- ▶ Människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön.
- ▶ Ett inkluderande samhälle med kulturmiljö som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser.
- ▶ En helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen.

Agenda 2030

De globala målen och Agenda 2030 är mål som världens nationer förbundit sig till för hållbar utveckling till år 2030. Dessa mål syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen är integrerade och odelbara och balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Agenda 2030 genomsyrar de strategiska mål som författats i Lycksele kommuns Översiktsplan 2040.

Modernism i Lycksele tätort, flerfamiljshus från 1960-talet

Gestaltad livsmiljö

I en värld där våra livsmiljöer spelar en central roll för vårt välbefinnande, är det viktigt att vi uppmärksammar hur dessa miljöer utformas. Propositionen ”Politik för gestaltad livsmiljö” (Prop. 2017/18:110) presenterades i februari 2018 av dåvarande kultur-, miljö- och bostadsministrarna. Detta politiska mål slår fast att arkitektur, form, design, konst och kulturarv har avgörande betydelse i samhällsbygget eftersom den gestaltade livsmiljön påverkar alla människor i deras vardag utifrån bland annat hälsa och välbefinnande. Gestaltad livsmiljö ska därför ses som ett sammanhållet område där alla dessa perspektiv samspelar och berikar varandra.

Immateriellt kulturarv

2011 ratificerade Sverige Unescos konvention om tryggheten av det immateriella kulturarvet. Konventionen ger länder möjlighet att trygga kulturarv som vi inte fysiskt kan ta på. Det kan vara särskild kunskap, exempelvis inom musik och hantverk, och traditioner som danser, högtidsdagar, ritualer och berättelser. Centralt är att kulturarv ska föras vidare med delaktighet och respekt. Det som strider mot etiska normer, mänskliga rättigheter, hållbar utveckling eller lagstiftning omfattas inte. Konventionens övergripande syfte är att stödja medlemsländernas arbete för att stärka och föra vidare kunskaper och traditioner till kommande generationer och att höja medvetenheten om det immateriella kulturarvets betydelse samt främja internationellt samarbete och stöd mellan länder.

I Sverige är Institutet för Språk och Folkminnen (ISOF) den myndighet som har i uppdrag att utveckla arbetet med konventionen.

Klimatförändringarnas inverkan på Lyckseles kulturmiljöer

I ett allt varmare klimat med ökad nederbörd ökar risken för klimatrelaterade skador på den byggda miljön. Enligt Länsstyrelsen flyttar klimatzonerna i norr med ungefär en mil per år (Länsstyrelsen, 2021). Detta påverkar särskilt det byggda kulturarvet, där högre temperaturer och ökad luftfuktighet kan leda till fuktskador och angrepp, med äldre träbebyggelse som den mest utsatta. Det krävs därför förebyggande skyddsåtgärder, inklusive kontinuerligt underhåll och översyn.

Följande skrifter ger riktlinjer för att hantera klimatförändringarnas påverkan på vår bebyggelse:

- Klimatanpassa Västerbotten 2020–2025: Regional vägledning och handlingsplan för klimatanpassning som ger fördjupad information om klimatförändringar i Västerbotten (Länsstyrelsen Västerbotten, 2021).
- Kyrkstäderna i klimateffekternas tid: Skriften innehåller en checklista för att förebygga och åtgärda skador orsakade av klimatförändringar (Länsstyrelsen Norrbotten, 2022).
- Klimatförändringar och kulturhistoriska träbyggnader: Fokuserar på exteriöra problem som kan uppstå på träbyggnader i ett förändrat klimat (Länsstyrelsen Uppsala, 2015).
- Klimatanpassning: Sametingets handlingsplan för klimatanpassning för samiska näringar och samisk kultur (Sametinget, 2017).

Aktörer

I det följande presenteras olika aktörer och deras ansvarsområden för kulturmiljövården och den byggda miljön. Kommuner som Lycksele kommun har huvudansvaret för den fysiska planeringen och för att skydda kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer genom detaljplaner och bygglov. Staten, genom aktörer som Riksantikvarieämbetet och Länsstyrelsen, stödjer och säkerställer att riksintressen för kulturarvet beaktas på både nationell och regional nivå. Västerbottens museum och Skogs- och samemuseet, bidrar med expertkunskap och dokumentation för att synliggöra och förmedla kulturarv på lokal och regional nivå.

Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetet (RAÄ) är den myndighet i Sverige som ansvarar för frågor som rör kulturarvet och kulturmiljön. Myndigheten lyder under kulturdepartementet. Riksantikvarieämbetets ansvar omfattar i första hand frågor om kulturlandskap, kulturmiljöer, kulturföremål och museer. Myndigheten ska särskilt verka för ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas och att kulturvärdena i bebyggelsen och i landskapet tas till vara samt bevaka kulturmiljöintresset vid samhällsplanering och byggande. Det är Riksantikvarieämbetet fördelar bidrag till länsstyrelserna som fördelar pengarna vidare till insatser för bland annat byggnadsvård, fornvård, kulturresevat och arkeologiska insatser. Myndigheten fördelar även bidrag till ideella organisationer och arbetslivsmuseer.

Länsstyrelsen Västerbotten

Länsstyrelsen har ansvar för det statliga kulturmiljöarbetet i länet. Länsstyrelsen ska verka för, och bevaka, att länets riksintressen för kulturmiljövård tillgodoses i den kommunala planprocessen. Länsstyrelsen fungerar även som tillståndsmyndighet och har ett tillsynsansvar för fornminnen, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen samt beslutar om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer.

Skogs- och samemuseet i Lycksele

Skogs- och samemuseet i Lycksele AB har ett övergripande regionalt ansvar beträffande skogen och skogsbrukets historia samt för att synliggöra och tillgängliggöra urfolket samernas kultur och kulturarv. Härmed avses aktiv samlingsförvaltning, dokumentation, utställningar, annan publik och pedagogisk verksamhet samt att bidra till forskning och kunskapsuppbyggnad inom områdena.

Västerbottens museum

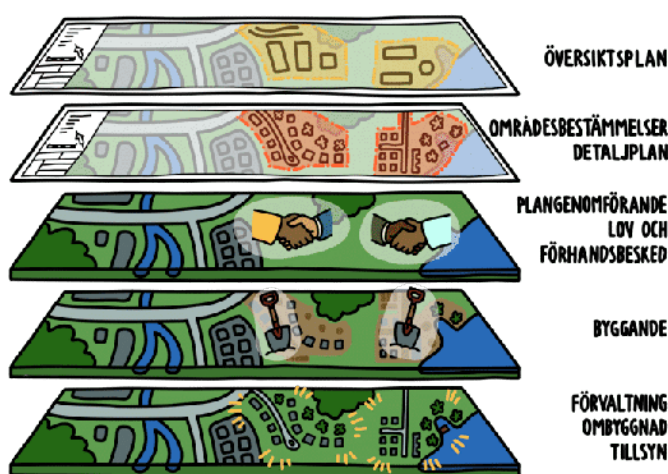
Västerbottens länsmuseum är ett museum för länets kulturhistoria. Museet verkar för att kulturlandskapets och bebyggelsens kulturvärden tas tillvara och blir kända för allmänheten. Museets byggnadsantikvarier arbetar med att värna om lokal och regional byggnadskultur i Västerbottens län, inom såväl stadslandskap som agrara landskap. Byggnadsantikvarierna kan bistå med rådgivning vid vård och underhåll av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Lycksele kommun. För att klarlägga kulturvärdena kan kommuner ta hjälp av antikvariskt sakkunnig i hanterandet av särskilt värdefull bebyggelse.

Fördjupad dokumentation av hällmålningen på Korpberget 2012, Västerbottens museum

Lycksele kommun

Kommunen ansvarar för att skydda kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer genom beslut, handläggning och rådgivning med utgångspunkt i miljöbalken och plan- och bygglagen. Genom det kommunala planmonopolet är det Lycksele kommun som har befogenhet att bestämma om detaljplanläggning ska ske och att anta detaljplaner. Kommunen har också ett ansvar som ägare och förvaltare av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer. Översiktsplanen är ett viktigt styrdokument för det kommunala kulturmiljöarbetet. Utifrån denna görs fördjupade översiktsplaner, planprogram samt detaljplaner.

Plansystemet. Illustration Boverket

Översiktsplan

Översiktsplanen 2040 är kommunens vision för framtiden. Den ska visa hur mark- och vattenområden och den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras långsiktigt. Översiktsplanen ska spegla kommunens vilja och ge vägledning i beslut om utvecklingen av den fysiska miljön. Lycksele kommuns översiktsplan vilar på fyra strategiska fokusområden, med ett hållbarhetsperspektiv som genomsyrar alla områden. Fokusområdena är attraktiv livsmiljö, hållbara kommunikationer, natur- och kulturmiljöer som tillgång samt hållbar näringslivsutveckling.

I översiktsplanen görs följande ställningstaganden för kulturmiljön

- ▶ Kommunens kulturmiljöstrategi ska vara vägledande vid bedömning av byggnader och bebyggelsemiljöer för att säkerställa att kulturhistoriskt värdefulla byggnader, bebyggelsemiljöer samt kulturlandskap bevaras och således beaktas i tillståndsprövningar och exploateringsärenden.
- ▶ Vid exploatering i kulturhistoriskt intressanta miljöer bör den tillkommande bebyggelsen stärka de befintliga värdena gällande struktur, utformning, gestaltning med mera. Kulturmiljöstrategin är vägledande som underlag till ärendeprövningen.
- ▶ För att värna kulturmiljön i samhällsplaneringen ska medborgardialog användas som verktyg i såväl övergripande som i detaljplaneprocesser.
- ▶ Särskilt värdefulla kulturmiljöer i kulturmiljöstrategin ska följas upp med skyddsbestämmelser i framtida detaljplaner.
- ▶ Kulturmiljön ska integreras i alla led i planeringsprocessen; såväl vid detaljplanearbete som vid bygglov-handläggning

Detaljplan

I detaljplaner har kommunen möjlighet att ge byggnader ett långsiktigt skydd i form av skyddsbestämmelser och rivningsförbud. Vid ändringar i bebyggelsen finns också möjligheten att i detaljplan reglera utformningen av befintliga och nya byggnader samt miljön omkring, så att befintliga värden respekteras och förstärks. Kulturmiljöstrategin är till hjälp att avgöra när särskilda krav på varsamhet och skydd ska ställas.

Bygglov

Vid nybyggnation, ändring av befintlig bebyggelse, rivning eller förändrad markanvändning behövs tillstånd från Lycksele kommun. Ansökan om bygglov görs hos kommunens myndighetsenhet och bygglovsprocessen är kopplad till plan- och bygglagen.

Bebyggelseutveckling

Bebyggelseutveckling

Det som idag utgör Lycksele kommun har brukats av människor i närmare 10 000 år. Inom hela området finns lämningar efter samisk kultur och människans bruk av naturen från förhistoria till nutid. Bebyggelsens placering i landskapet, byggnader och andra lämningar kan ge oss kunskap om hur trakten koloniserades och hur olika näringar har utvecklats. I tätorten finns bebyggelsemiljöer som hör samman med urbant liv från olika tider.

Det samiska kulturlandskapet

I Västerbotten är en viktig och levande del av kulturarvet kopplad till den samiska kulturen. Den utgörs av byggnader och andra lämningar såväl som traditioner och berättelser. I landskapet finns många kulturlämningar som visar på den långa kontinuiteten i samernas användning av mark och natur, som boplatser, stigar, älggröpar och tjärdalar. Dessa kan påverkas av till exempel översvämningar, ras och skred, eller om skogsbruket förändras.

Lappskattelandens tid

Den äldsta kända territoriella indelningen inom det samiska området är lappskattelanden, områden som enskilda samiska hushåll nyttjade mot skatt åtminstone från 1500-talet. Besittningsrätten var stark och lappskattelanden gick som regel i arv inom familjen. Under det tidiga kolonisationsskedet var det vanligt att nybyggare som slog sig ned i inlandet betalade en del av skatten för ett samiskt lappskatteland. Efterhand kom begreppet skatteland, och därmed samernas rätt till jorden, att urholkas. Samerna övergick ibland till att bli bofasta nybyggare. Kring Lycksele var många av de stora sjöarna, samt fiskrika sel i älvarna så kallade fisketräsk som kustbönder nyttjade mot skatt. Kronan strävade mot en specialisering av näringarna i norr, mellan bondenäring och samiska näringar. Detta jämte kolonisationspolitiken medförde tillkomsten av lappmarksgränsen 1751–53, en administrativ gräns mellan inlandet där samerna länge varit ensamma invånare och det kustland där svenska och finska bönder brukade jorden

Kolonisationen

Kolonisationen av norra Sveriges inland initierades genom lappmarksplakaten åren 1673 och 1695. Till bakgrunden för den statliga kolonisationspolitiken hörde förhoppningar om ökad naturresursutvinning i form av gruvdrift. För detta krävdes inflyttning av arbetskraft och att dessa trakter bebyggdes. Andra motiv var att öka skatteintäkterna till staten. Nybyggarna rekryterades från kustsocknarna och lockades med förmåner som skattefrihet under viss period, frihet från soldatutskrivning med mera.

Till en början förväntades nybyggarna försörja sig på boskapsskötsel, jakt och fiske men senare betonades odling, trots att den var svår att utöva i Norrlands inland. Nybyggarnäringar och samisk renskötsel avsågs kunna utövas parallellt inom samma landområden. Konflikter uppstod dock mellan nybbyggarjordbruk och fjällrenskötsel, till exempel när vinterbetande renar ibland åt ur nybyggares vinterhässjor.

I lappmarksplakaten erbjöds svenskar och finnar att uppta nybyggen. De första nybyggena i Lycksele lappmark anlades i slutet av 1600-talet, tidigast i Örtträsk 1678. Finska kolonistörer kom från finska lappmarken via byar i Ångermanland och kom att grunda åtskilliga byar kring Lycksele. Det är välkänt att de bedrev rågodling med svedjebruk. Senare skulle kornet tränga ut rågen. Ortnamn som "Brännan" och liknande minner om svedjebruket. I och med lappmarksreglementet 1749 blev det tillåtet också för samer att uppta nybyggen, men det finns belägg för samiska nybyggen före det. Att uppta ett nybygge behövde inte betyda att en same slutade med renskötseln, tvärtom har det fungerat som en strategi för att behålla sitt skatteland.

Bild på föregående sida: Hedinska huset, gamla apotekshuset vid Storgatan 1965. Numera rivet. BR 19844 Foto: Nina Lundberg/VBM. Bild till vänster: Illustration över kyrk- och marknadsplats vid nuvarande Gammplatsen. Foto: Skogs- och samemuseet i Lycksele.

Kyrk och marknadsplats

Från 1300-talet fram till 1600-talets början hade birkarlarna privilegium på handel med samerna. Birkarlarna var storbönder bosatta vid Bottenvikskusten och deras handelsdistrikt benämndes lappmarker. 1553 omnämns Ume (sedermera Lycksele), lappmark för första gången i statens räkenskaper. 1605 och 1606 fastslogs i kungliga förordningar att birkarlarna endast fick bedriva handel vid kyrkplatser. År 1607 byggdes den första kyrkan i Lycksele, och Lycksele kom att fungera som kyrk- och marknadsplats för Lycksele lappmark. Från och med grundandet av Umeå stad 1622 hörde Lycksele till Umeås handelsdistrikt.

Det som nu är Gammlplatsen var tidigare ett större samiskt vinterviste. I februari 1606 kom Karl IX:s representant Daniel Hjort och representanter för samerna i Ume lappmark om att en kyrko- och marknadsplats skulle anläggas på Öhn i Umeälven. Lycksele kyrka byggdes och intill lades marknadsplats, kyrkstugor och kåtor. Kyrkstaden användes bara vid marknader och kyrkhelger, då även skatteuppbörd och ting hölls. Kyrkobygget var dels ett uttryck för en önskan att förbättra samernas kyrkliga förhållanden eller ett led i den samiska missionen, dels för en markering av lappmarkshandelns betydelse. Viktiga varor under nyare tid blev olika renprodukter, vilket speglar renkötselns eller nomadismens uppsving.

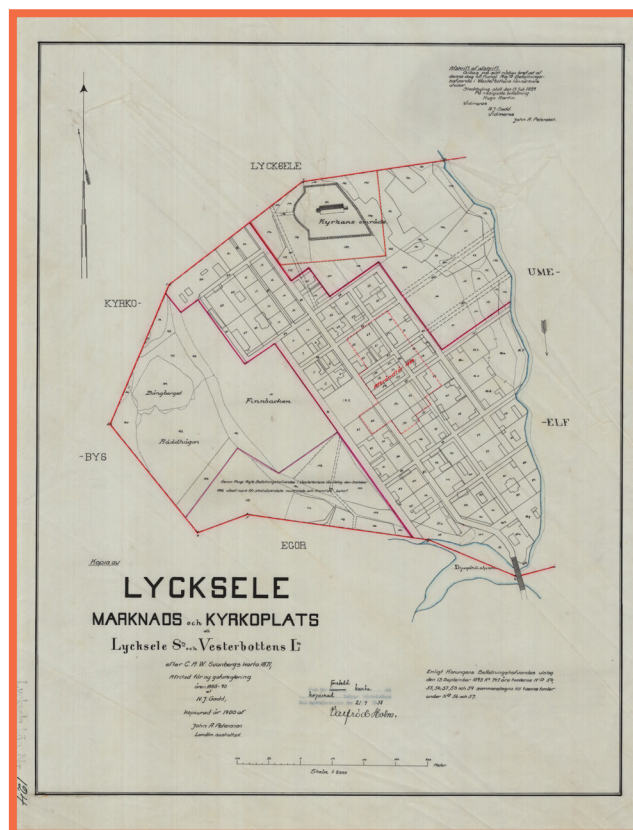
1700-talets Lycksele

År 1741 fanns det 18 hemman i Lycksele socken. År 1830 fanns i Lycksele, enligt uppgifter i J W Zetterstedts resebeskrivning, 77 byar med 264 skattlagda hemman. Befolkningstalet uppgick samma år till 2 117 personer. De första byarna som grundades ligger vid stränderna av sjöar och vattendrag, med tillgång på slättermark, fiske och vattenkommunikation. Senare utnyttjades också höjdlägen för bosättning – så kallad lidbebyggelse placerad i en sluttning (lid) mot söder eller väster. Vid 1700-talets slut gjorde trångboddheten i kombination med de årliga översvämningarna vid vårfloden att samhället flyttades från Gammlplatsen upp på Heden på Umeälvens västra strand, där stadens centrum ligger idag. Även kyrkan var för liten för den stadigt ökande befolkningen och dessutom i dåligt skick. Den revs därför år 1800. Lyckseles tredje och nuvarande kyrka uppfördes på Heden 1799

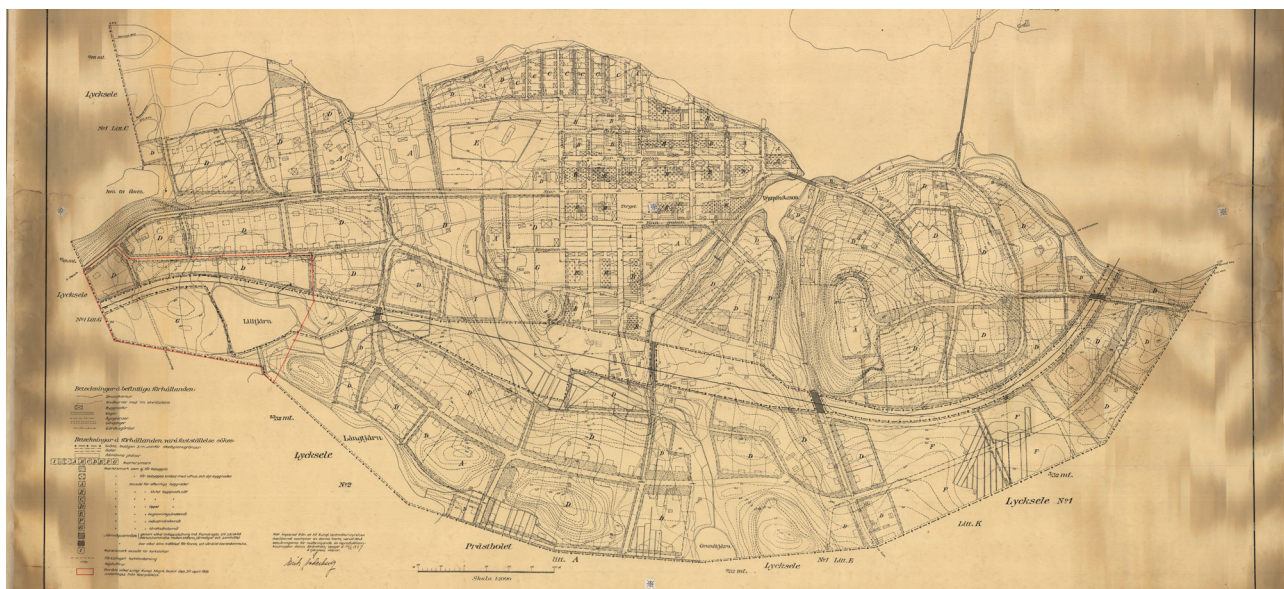
1800-talets Lycksele

Vid avvittring av pastors- och skolboställena omkring år 1800 avsattes område ”för Umeå stads borgerskap och sockenmännens kyrkstugor”, troligen områdena Finnbacken och Borgarbacken. Här uppfördes ett stort antal handelsbodas och kyrkstugor. Platsens bofasta befolkning uppgick då till ett 50-tal personer. På 1820-talet etablerade sig de första hantverkarna på orten. 1830 fanns där åtta gårdar förutom kyrka, kyrkstad och handelsbodas. Skogsbolagen etablerade senare kontor och boställen för sina skogsförvaltningar. Lycksele blev ett centrum för södra Lappland.

I och med flytten av kyrkan och stadens centrum till Heden på Umeälvens västra strand, inleddes Lyckseles utveckling från kyrk- och marknadsplats till tätort och kommun. 1800-talets tätort präglas av befolkningsökning och ett reglerat byggande. Det som kan beskrivas som en tidig stadsplan är den karta över Lycksele marknads- och kyrkoplats som upprättades 1871. Kartan har stora likheter med dagens gatusträckning för Lycksele centrum och visar en uppdelning mellan Lycksele marknadsplats (Storgatan, Skolgatan, Borgarbacken), Hamnen och Finnbacken. Borgargatan skulle bli en viktig affärsgata. Kring torget och Storgatan uppfördes affärslokaler, timmerbyggnader med stenimiterande paneler och en rik träarkitektur. Hamn med dess täta bebyggelse och smala gator togs i anspråk av arbetare och sämre bemedlade. Finnbacken blev området för kyrkstugorna.

Rutnätsplan över Lycksele upprättad 1871.
Lantmäteriet

1929 bildades Lycksele köping när Lycksele municipalsamhälle och närområde bröts sig ut ur landskommunen. Kartan är ett förslag till stadsplan för Lycksele municipalsamhälle. Upprättad i juli 1922 av Nils A Blanck och Erik Lundquist. Lantmäteriet

Från municipalsamhälle till köping och stad

Etablering av industrier och näringsliv, järnvägens tillblivelse, och folkhemsbygget med dess sjukvård, ålderdomshem och skolor byggda i det offentliga regi är några faktorer som påverkat Lyckseles bebyggelseutveckling. Även tjänstesektorn med polishus, vårdcentral, kommunhus, stadshus och bibliotek är del av Lyckseles urbana kulturarv. Utöver köping och stad skulle begreppet municipalsamhälle bli ett verktyg för staten att reglera de nya industri- och stationssamhällen som tillkommit i slutet av 1800-talet. I Lycksele skulle två municipalsamhällen upprättas: Lycksele municipalsamhälle samt Lycksele marknadsplats och municipal-sam-hälle. Syftet med municipalsamhällen var att reglera bebyggelsen och att stadsstadgor även skulle gälla för orter som inte hade stads- eller köpingsrättigheter.

1926 års stadsplan

1926 fick Lycksele en ny stadsplan med terränganpassade gatusträckningar där nya planidéer framför allt tillämpades vid övre delen av Södermalm och Villaryd. Den nya stadsplanen var enligt trädgårdsstadens ideal anpassad efter topografin och frångick den äldre rutnätsplanen med raka gator som skär varandra vinkelrätt.

”1900-talets Lycksele präglades av stora omvandlingar”

1946 års stadsrättigheter

1946 fick Lycksele stadsrättigheter och blev därmed ett regionalt centrum för Västerbottens inland. 70 % av Lyckseles befolkning bodde på landsbygden men genom kraftverksverksbyggandet i Umeälven skulle befolkningen öka från 1950 till 1960-talet. Lycksele kommun (inom nuvarande kommungräns) nådde sitt befolkningsmaximum 1961, med drygt 16 700 invånare. Nya bostadsområden tillkom; Norrmalm, Furuvik, Södermalm och Lugnet.

Flerbostadshus tillkom för att möta efterfrågan på bostäder. I samklang med visionen för den nya staden omvandlades centrum och den äldre bebyggelsen fick ge vika och ersättas av nya affärs- och varuhus liksom parkeringshus. Genom 1950-talets massbilism blev parkeringsplatser, bensinstationer, verkstäder, gatuplanering och garage självklara inslag i Lyckseles stadsbild.

Olika reformer ställde nya krav på bebyggelsen. 1948 års skolreform gav upphov till många nya byggnader. Dessa skolor, ofta uppförda under slutet på 1950-talet och början av 1960-talet, representerar sin tids tankar om pedagogik och fostran. Vid den här tiden byggdes också flera ålderdomshem och pensionärsbostäder i offentlig regi. 1952 års kommunreform, då antalet kommuner minskade, gav ekonomiska förutsättningar att bygga idrottsanläggningar, bad och bibliotek. För Lycksele kommun har detta resulterat i en rad intressanta byggnader. Tjänstesektorn ökade under 1960-talet, därtill en ökad efterfrågan på bostäder. Genom tillblivelsen av nya stadsdelar som Norräng och Forsdala tillkom skolor, daghem

Vattentornet i Villaryd. Vbm BE 18786 Foto: Bertil Ekholtz

”Olika reformer ställde nya krav på bebyggelsen”

Äldre vykort från stadsdelen Södermalm tidigt 1900-tal. VBM_R393

Lycksele sjukstuga. VBM C 1649 Foto: Fotograf okänd/Västerbottens museum

Översvämning i Hamn 1942. Järnvägsgatan, vårflod i Hamn troligen 1938 eller 1942. Till vänster Åkeriägare Karl Strand, Johan Barrmo, Alexander Renman. Foto: Nina Lundberg/Västerbottens museum

Finnbacksskolan

Skogsbruksindustrin

Mellan åren 1805 och 1914 steg befolkningen i Lycksele-Örträsk från 1 232 till 9 498 personer. Denna befolkningsökning hänger samman med jord- och skogsbrukets expansion. Den skogsbaserade industrin växte fram från 1700-talets mitt. Göteborgsfirman Dickson & Co övertog 1840 Baggbölesågen vid Umeå och utvecklade den till ett för sin tid mycket stort sågverk. Det kom att representera en ny era, ”timmeravverkningstiden”, då sågverksindustrin fick sitt egentliga genombrott.

Under 1850 till 1880 ökade befolkningen i Lycksele, efterfrågan på skogsråvara var stor i industrialismens Europa vilket bidrog till skogsnäringens snabba tillväxt. Träpatroner, privata skogsbolag och den kungliga domänstyrelsen uppförde påkostade kontor och bostäder i Lycksele.

Utlandsmarknaden öppnade sig på allvar genom att tullar togs bort och trävarupriserna ökade. Skogen blev nu en värdefull handelsvara. Dicksönerna blev beryktade för sina skogsaffärer på 1840–60-talen, ”baggböleriet”. Detta ord betydde ursprungligen olovlig avverkning på kronoskog. Senare, när avvitrningen hade genomförts och bondeskogar och kronoskogar avgränsats från varandra, kom det också att betyda ohederliga metoder för att köpa in timmer och fastigheter från bönderna. Bolagen började därefter bygga upp egna skogar genom köp av bondeskog. Bland de bolag som köpte skog i Lycksele märks, förutom Baggböle (senare Svartviks AB), Sandviks Ångsåg AB och Mo & Domsjö AB.

Skogsindustrins produktion omfattade tre led: råvaruuttag, råvarutransport och bearbetning. Råvaruuttag och -transport, det vill säga timrets avverkning och flottning, skedde i skogsbygden medan bearbetningen i form av sågning och senare massatillverkning skedde i kustbygden. Spår i landskapet efter skogsindustrin är till exempel skogsarbetarkojor och stall, samt påverkan på skogen. Efter flottningen finns exempelvis flottningsrännor och dammar. Framför allt märks skogsbruket i tillkomsten av nya former av bebyggelse, både på landsbygden och kyrkplatsen.

Från slutet av 1940-talet slog det mekaniserade storskogsbruket igenom, vilket gjorde att antalet sysselsatta i skogssektorn ökade under 1950-talet. Under samma tidsperiod minskade antalet nyupptagna småbruk eftersom helårsanställningar i storskogsbruk och kraftverksbyggen innebar minskat behov av kompletterande inkomstkällor.

Kommunikationer

Den tidigaste vintervägen mellan kustbygden kring Umeå och lappmarken gick över Degerfors och Granön, senare även över Hjuken. Under sommartid fanns även en ridstig utmed Umeälven. Vägen från Nordmaling till Lycksele utmed Öreälven har troligen sitt ursprung vid kolonisationsskedet i slutet av 1600-talet. De viktigare tvärförbindelserna gick mellan Åsele och Lycksele över Stöttingfjället och mellan Lycksele och Arvidsjaur. Den senare var den så kallade ”domarvägen”, nyttjad vid domarens tingsresor. Från 1700-talet hade domarvägen funktionen som kyrkväg. Den första allmänna landsvägen till lappmarken invigdes 1826. Den följde delvis den gamla rutten Umeå-Tavelsjö-Degerfors-Ekorrsele och därifrån över skogen till Karonsbo och vidare till Lycksele på Umeälvens södra sida. Färjor fanns vid Ekorrsele och Karonsbo. Vid Lycksele fanns en träbro vid Djupskolavan som omkring 1860 ersattes av den nuvarande välvda stenbron. I samband med norra stambanans utbyggnad tillkom 1888–96 Lyckselevägen över Vännäs utmed Umeälven, varvid

Järnvägen

Etableringen av järnväg startade i Lycksele kommun med Norra stambanans bandel Vännäs-Hällnäs som invigdes 1892. Under 1910- och -20-talen byggdes tvärbanan mot Inlandsbanan och Stambanan. Sträckan Hällnäs-Lycksele öppnades för trafik 1924 och sträckan Lycksele-Storuman 1930. Järnvägen fick ingen nämnvärd bebyggelsemässig effekt i Lycksele kommun, utöver pärlbandet av järnvägsstationer. Järnvägen var dock betydelsefull för det expanderade samhället och genererade även arbetstillfällen.

Järnvägsstationen i Lycksele som uppfördes 1923. Foto: Järnvägs museet.

Bebyggelsens karaktärsdrag

Jägmästarboställena. Lycksele.

Bebyggelsens karaktärsdrag

I det här avsnittet ges en bebyggelsehistorisk översikt och exempel från Lycksele tätort som visar bebyggelsens karaktärsdrag från olika tidsperioder. Därtill anges allmänna råd och rekommendationer för vård, underhåll, förändringar för respektive tidsperiod. Kapitlet avser att ge vägledning inför förvaltandet av olika tidsperioders värdebärande karaktärsdrag. En ökad kunskap om vår bebyggelse ger en ökad förutsättning för bevarande och utveckling. Liksom allt annat i samhället förändras och utvecklas våra byggda miljöer med tidens gång. Varje tid präglas av trender och ideal för hur bebyggelseområden och byggnader planerats, placerats och utformats. Inledningsvis beskrivs en del av den begreppsapparat som tillämpas i detta och följande avsnitt.

Anpassning: Anpassning innebär att vid komplettering med ny bebyggelse ta hänsyn till den befintliga bebyggelsen avseende placering, skala, volym, materialval och färgsättning.

Kulturarv: Begreppet kulturarv avser alla materiella och immateriella uttryck (spår, lämningar, föremål, konstruktioner, miljöer, system, strukturer, verksamheter, traditioner, namnskick, kunskaper etc.) för mänsklig påverkan. Ibland kan begreppet preciseras för att belysa särskilda delar av samhällsutvecklingen, till exempel det biologiska kulturarvet, det industriella kulturarvet eller modernismens kulturarv. (Riksantikvarieämbetet)

Kulturhistoriskt värde:

Kulturhistoriskt värde avser de möjligheter där materiella och immateriella företeelser kan inhämta och förmedla kunskaper om olika skeenden och därigenom förstå människors livsvillkor genom historien.

Kulturmiljö: Kulturmiljö avser hela den av människor påverkade miljön, det vill säga som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö kan

preciseras och avgränsas till att omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större landskapsavsnitt, en bygd eller en region. Det kan röra sig om intensivt utnyttjade stads- eller industriområden såväl som extensivt påverkade skogs- eller fjälllandskap. Kulturmiljön omfattar inte bara landskapets fysiska innehåll utan även immateriella företeelser som ortnamn eller sägner som är knutna till en plats eller ett område. Kulturmiljön är en del av kulturarvet. (Riksantikvarieämbetet)

Lokalisering: Placering och utformning av ny bebyggelse ska enligt plan- och bygglagens bestämmelser (PBL 2 kap 6§) göras med hänsyn till den befintliga miljön. Det kan till exempel innebära att anpassa ny bebyggelse till den befintliga i fråga om höjd, volym och färgsättning. Det kan också handla om att bevara gamla vägsträckningar och alléer och att restaurera befintliga byggnader och ge dem en ny användning i den nya bebyggelsemiljön, stället för att riva

Renovering: Renovering av vår befintliga bebyggelse bör genomföras varsamt. Begreppet

varsamhet är kopplat till plan- och bygglagens varsamhetskrav (PBL 8 kap 17§) och handlar om att visa hänsyn till byggnadens och områdets kulturvärden och särart.

Samiskt kulturarv: Definitionen av samiskt kulturarv utgår från Sametingets definition. Det samiska kulturarvet inbegriper det samiska folkets kultur och historia i en geografisk kontext. Därtill materiella såväl som immateriella kulturvärden samt det biologiska kulturarvet (Sametinget, 2017).

Tålighet: Olika bebyggelsemiljöer tål nyexploatering bättre eller sämre. Vad som kan tillåtas behöver avgöras i varje enskilt fall.

Ändring: De flesta byggnader kan ändras genom om- eller tillbyggnad för att tillgodose nya behov och önskemål. Nya våtrum kan till exempel med fördel placeras i en tillbyggnad till ett äldre hus, med syfte att minska ingreppen i den gamla byggnaden. En grundregel är att det nya tillägget bör underordnas den befintliga byggnaden. Det innebär att tillbyggnaden anpassas avseende placering, materialval, skala, volym och färgsättning. Byggnader med höga kulturhistoriska värden kan vara särskilt känsliga för ändringar.

Vid Gammlplatsen i Lycksele finns många av den äldre gårdsbebyggelsens bostadstyper representerade, som parstugan Karlbergsgården här i bakgrunden.

Äldre gårdsbebyggelse

Den kvarvarande gårdsbebyggelsen i Lycksele tätort har en lantlig karaktär, med timmerbyggnader placerade kring ett centralt gårdstun som i byarna på landsbygden i Västerbotten. Av de gårdar som etablerades under tidigt 1800-tal i tätortens norra och centrala del finns ännu några kvar, till exempel Per Ols och Vinkarn 4.

Byggnadstyper

Gårdsstrukturen

Det äldre byggnadsskicket i Västerbottens byar har sitt ursprung i vad som brukar benämnas den nordsvenska gårdstypen. Det är en gård bestående av många hus, byggda vart och ett för sitt ändamål och placerade kring en fyrkantig innergård. Infarten till gården gick ofta genom en portbod och den fyrålgade gården var via portboden ansluten till byns kommunikationsled - en väg eller i vissa fall älven. Från gården ledde också en fågata, en stig där djuren leddes ut till bete i skogen. Under 1800-talet blev det allt vanligare att en sida lämnades öppen, så att gården blev trelängad. Gårdens byggnader placerades oftast rätvinkligt i förhållande till varandra.

Enkelstugan

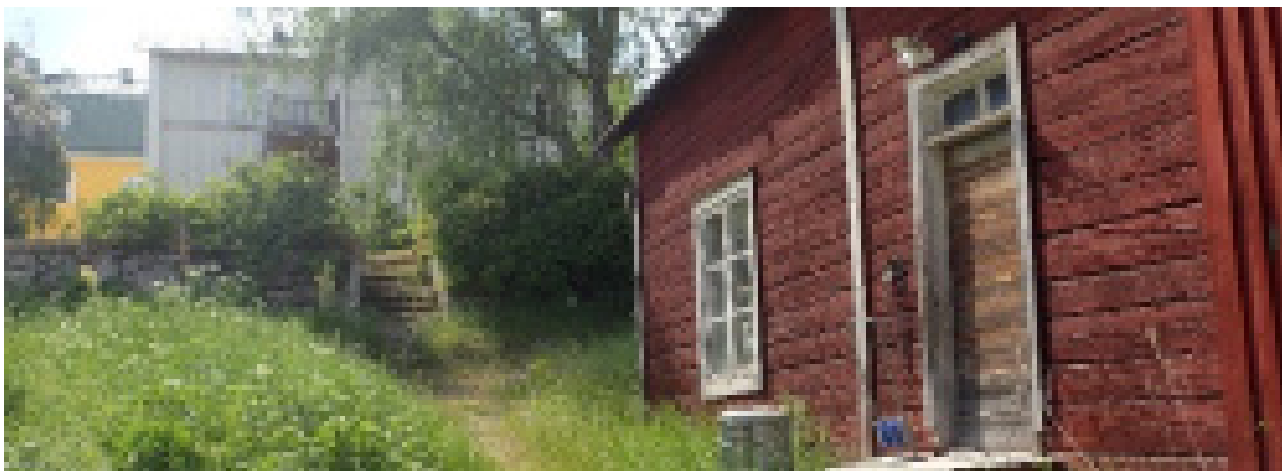
”Sexknutsbyggnaden” som den kallas lokalt är en av de vanligaste äldre byggnadstyperna i Västerbotten. Den är oftast timrad och utgör bostadshus på många mindre jordbruk och nybyggen, medan den på större gårdar kan förekomma som bagarstuga eller förmånsstuga. Planformen användes i arbetarsmåbruk och kronotorp som byggdes så sent som på 1940-talet. Köket var det egentliga bostadsrummet där man sov, lagade mat och utförde alla inomhusarbeten. Kammaren användes vid behov som sovrum.

Parstugan

”Åttaknutsbyggnaden” som den kallas lokalt var den vanligaste mangårdsbyggnaden på 1800-talets större gårdar. Byggnadstypen har varit spridd över hela landet och troligen använts sedan 1500-talet. Äldre parstugor var vanligtvis timrade och byggda i en våning. Vid laga skiftets gårdsflyttningar under senare delen av 1800-talet fick många parstugor en halv våning påbyggd och tillsammans med rödfärgad locklistpanel det utseende vi idag gärna förknippar med begreppet ”västerbottensgård”. Byggnaden var försedd med två spismurar som ursprungligen var förlagda mot den bakre ytterväggen. När byggnaden höjdes och fick ett spåntak kunde de flyttas till byggnadens mitt. Köket var det egentliga bostadsrummet där man sov, lagade mat och utförde inomhusarbeten. Salen var i allmänhet ouppvärmad men kunde användas vid högtider.

Bagarstuga vid Gammlplatsen, ett exempel på en enkelstuga från 1800-talets början.

Gårdsmiljö med uthus vid fastigheten Vinkarn, centrala Lycksele

Korsbyggnaden

Byggnader med korsformig plan har förekommit i norra Sverige sedan 1800-talets början. Den mindre enkelkorsbyggnaden har i det närmaste kvadratisk plan, med ingången och förstugan i ena hörnet. I vart och ett av de övriga hörnen är kök, kammare och sal placerade. I mitten av huset sitter murstocken och vid den finns spisen och kakelugnarna. Den större dubbelkorsbyggnaden är en ståtlig byggnadstyp. Den har liksom parstugan ingången i mitten till en förstuga, som på var sin sida har kök och sal. Bakom dessa rum finns ännu en rumsfil med kökskammare, farstukammare och salskammare. Byggnadsplanen bildar alltså två kors.

Ekonomibyggnader

Den äldre gårdsbebyggelsen omfattade en rad byggnader med olika slags funktioner, däribland bagarstuga, stall, fähus, tröskloge, matkällare, torkhus, smedja och hölador. Idag har dessa byggnader i stor utsträckning förlorat sin funktion. färgsättning som varierade under olika tidsperioder. handsmidda. Par- och enkelstugornas entrédörrar går inåt.

Korsbyggnad i Örtärsk

Parstuga i Bjurträrsk

Vinkarn, gårdshusbebyggelse

Den äldre gårdsbebyggelsens karaktärsdrag

Stomme

De äldsta kvarvarande bostadshusen har ligg-timmerstomme. Regelstomme förekommer hos enklare byggnader som gårdshus och lador.

Tak

Husen hade nävertak fram till mitten av 1800-talet då takspån blev vanligt. Under 1900-talet täcktes de flesta bostadshusens spåntak med lertegelpannor eller plåt. Pannplåt eller papp lades på uthus.

Fasader

Omålade timmerväggar fram till 1800-talets mitt, senare rödfärgade. Vid 1800-talets slut försågs många äldre timrade bostadshus med fasadpanel, ofta i samband med att de höjdes en halv våning. Den vanligaste fasadbeklädnaden var stående locklistpanel. Fasadbräderna var ohyvlade och målade med röd slamfärg, men även hyvlade linoljefärgsmålade fasadpaneler förekom. Från sent 1800-tal förekom fasader med omväxlande liggande spontpanel och stående locklistpanel. Lockpanel började användas på 1970-talet.

Färgsättning

Fram till 1800-talet var merparten av landsbygdens byggnader omålade. Rödfärgning med slamfärg från 1800-talets mitt. På faluröda hus var detaljer som knutar och foder brutet vita, det vill säga gråvita, fram till tidigt 1900-tal. Linoljefärgsmålade paneler från 1800-talets slut och till 1900-talets mitt, med färgsättning som varierade under olika tidsperioder.

Fönster

Från 1700-talet, blyspröjsade smårutor. Högre fönster med träspröjs från 1800-talet, med rutor i spårfals och senare kittade. Korspostfönster från sekelskiftet 1900. Tvådelade spröjsade fönster med tre rutor i varje båge från 1920-talet. Munblåst glas, genom cylindermetoden, var vanligast fram till 1920-talet. Valsat glas från 1920. Floatglas från 1970-talet och framåt. Äldre beslag är handsmidda. Äldre fönster är utåtgående.

Portar

Äldsta typen av dörr har stående brädpanel, desto bredare panelbräddor desto äldre dörr. Bräderna hade ibland dekorativt avfasat mönster. Före 1900-talet var porten linoljemålade och ofta försett med dekorativt snickeri i dörrar och dörrromfattning. Äldre beslag är handsmidda. Par- och enkelstugornas entrédörrar går inåt.

Trädgårdar

Köksträdgårdar eller kryddgårdar började förekomma på landsbygdens gårdar vid 1800-talets slut. Från och med 1900-talet började dekorativa växter odlas. Träd, buskar, sommarblommor och köksväxter kan ha ingått i den äldre trädgården och bör betraktas som kulturväxter. Lapplands kulturbotaniska trädgård i Lycksele ingår i den nationella genbanken där äldre kulturväxter samlas och bevaras.

Inhägnader

Stängsel och staket av olika typer och kulörer har förekommit i gårdsbebyggelsen. Gärdesgården av granslanor är den äldsta typen. Gärdesgård sattes upp omkring odlingarna för att hålla gårdens djur borta därifrån. Kring beteshagar sattes senare staket av bräder. Staket med dekorativt utformade spjälor i olika former blev vanliga från tidigt 1900-tal och sattes kring köksträdgården som ofta var placerad invid bostadshusets gavel, på senare tid kring villatomter.

Att tänka på

- ▶ Välbevarade byggnader uppförda före 1920-talet är sällsynta och bör betraktas som särskilt värdefulla.
- ▶ Byggnadernas originaldelar har höga kulturvärden.
- ▶ Tidstypiska, traditionella material och utföranden används vid restaurering och underhåll.
- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till gårdsbilden och byggnadernas tidstypiska karaktär.
- ▶ Tidstypiska färgtyper och fasadkulörer väljs vid ommålning.

Det äldre fotografiet visar en mångfald av träarkitektur i stilblandningar. Del av panorama över Lycksele från Korpberget. Från vänster Obbolagården, Sandviksgården, Folkskolan, "Templet" klar 1893. Sjukstugan med kupol på taket. I bakgrunden de nya kyrkbyhusen under byggnad. Husmodersföreningens tvättstuga bakom talltoppen. Foto: Signe Risberg/Västerbottens museum

Nyrenässans och Schweizerstil, sent 1800-tal

Nyrenässansen är en historiserande stil som präglade byggandet under det sena 1800-talet. Denna period dominerades av industrialiseringen som möjliggjorde massproduktion och billigare material, vilket i sin tur ledde till rikare fasadutsmyckningar och en distinkt panelarkitektur. I Lycksele tätort exemplifieras denna stil av byggnader som trähusen på Granen 5, Borgargatan 8 och Stadshuset 8, där influenser från storstäderna och antika motiv smälter samman i tidstypiska detaljer och färgsättningar. Schweizerstilen existerade samtidigt med nyrenässansen och kännetecknas av friare fasadgestaltningar och dekorativa detaljer som lövsågade utsmyckningar, spridda genom mönsterböcker och kataloger. I Lycksele visar Villa Veja i kvarteret Bergviken tydligt stilen med sina rikt lövsågade utsmyckningar och lätta sadeltak.

Nyrenässansens arkitektur

Genom rutnätsplanen i Lycksele skulle en partiell tillämpning av de allmänna ordnings-, brand- och byggnadsstadgorna genomföras. 1874 års byggnadsstadga kom att ge avtryck i träbebyggelsens arkitektur med avskurna hörn. Finbladiga sågar utvecklades som gav nya möjligheter att utsmycka fasaderna, och en rik panelarkitektur utvecklades i städerna utmed norrlandskusten. Byggandet i Lycksele inspirerades av bland annat Umeå i utformningen av bebyggelsen med tvåvånings timmerhus med panelklädd fasad. Förebild var storstädernas putsade stenhus i nyrenässansstil där man hämtat inspiration och formspråk från palatsen i Italien.

Schweizerstilens arkitektur

I slutet av 1800-talet utvecklades finbladiga sågar, vilket gav byggmästarna nya möjligheter att utforma fasader. En rik panelarkitektur tog form. Schweizerstilen introducerade ett nytt ideal som fokuserade på träets former och möjligheter snarare än stenens. De rikt utsmyckade lövsågade detaljerna blev stilens kännetecken, och denna nya panelarkitektur spreds snabbt över landet. Byggmästarna hade tillgång till mönsterböcker med typritningar och kunde beställa lövsågade detaljer via kataloger.

Nyrenässansens karaktärsdrag

Fasader

Fasaderna delades in i fält, uppdelade vertikalt med pilastrar och horisontellt med friser och lister. Under den inklädda takfoten sattes konsoler.

Färgsättning

Fasaderna målades i järnoxidgult eller ockra, med fönsterbågar i brunt eller grönt. Alternativt brutet vita fasader med fönsterbågar i engelskt rött eller brunt.

Fönster

Fönstren var högresta korspostfönster med släta eller kontursågade foder och utsmyckade överstycken.

Fastigheten Stadshuset 8 vid Storgatan, tidigare hotell från 1880-talet, präglas av nyrenässansens karaktärsdrag. Byggnaden har en gråmålad panel som ger den ett tidstypiskt utseende. Taket är flackt valmat, vilket är karaktäristiskt för arkitekturstilen.

Borgaren 8. Listverkets utformning exemplifierar hur byggnadsdetaljer från antiken utgjorde inspiration till nyrenässansens träarkitektur (se röd markering).

Brandstadgan från 1874 skulle påverka byggnadernas utformning som här på fastigheten Granen 5. Kvarterens hörn skars i 45 graders vinkel för att ge bättre sikt.

Att tänka på

- ▶ Välbevarade byggnader uppförda före 1920-talet är sällsynta och bör betraktas som särskilt värdefulla.
- ▶ Byggnadernas originaldelar har höga kulturvärden.
- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- ▶ Trä bibehålls som fasadmaterial.
- ▶ Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.
- ▶ Tidstypiska fasadkulörer väljs vid ommålning.
- ▶ Originalfasaderna var målade med linoljefärg med traditionella pigment.

Schweizerstilens karaktärsdrag

Tak

Tunna och lätta sadeltak med väl tilltagna taksprång. Falsade plåttak målades vanligtvis gröna.

Fasader

Symmetrin övergavs för en friare gestaltning och fasaderna delades in i fält med liggande och stående panel, vertikala och horisontella lister. Panelen kunde i dekorativt syfte vändas i olika riktningar på olika väggfält. Byggnader på hörntomter skulle vid den här tiden, i enlighet med gällande byggnadsstadga, ha avfasade hörn. Lövsågeriarbeten prydde gavelspetsar, takfot och verandaräcken. Mot slutet av perioden blev det populärt med hörntorn, gärna med tornprydnad i smide.

Färgsättning

Husens fasader målades i periodens början i enhetlig ljus färg, alltså ingen åtskillnad i kulör mellan fasad och listverk som i stället fick framträda genom ljus- och skuggverkan. Kring sekelskiftet 1900 började fasaderna målas i två närbesläktade nyanser på fasad och listverk; en ljusare för fasaden och en annan något mörkare för listverken, eller ibland omvänt. Gult, grått och grönt var vanliga fasadfärger.

Fönster

Fönstren var högresta korspostfönster med släta eller kontursågade foder, och de målades ofta i samma färg som listverket eller en något mörkare nyans. Vanliga kulörer inkluderade brunt, kromoxidgrönt och engelskt rött, alla i mörka, kraftfulla toner.

Portar

Portarna målades i liknande kulörer som fönstren, ofta i brunt, kromoxidgrönt eller engelskt rött, och port- och fönsterbågar hade i regel samma kulör vilket skapade en helhet.

Fasadindelning med vertikala och horisontella lister på Villa Veja, Bergviken 1 i stadsdelen Villaryd. Byggnadens lövsågeri i gavelröset är ett karaktäristiskt drag för schweizerstilens arkitektur.

Att tänka på

- Välbevarade byggnader uppförda före 1920-talet är sällsynta och bör betraktas som särskilt värdefulla.
- Byggnadernas originaldelar har höga kulturvärden.
- Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- Trä bibehålls som fasadmaterial.
- Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.
- Tidstypiska fasadkulörer väljs vid ommålning.
- Originalfasaderna var målade med linoljefärg med traditionella pigment.

Bostadshus på Nydala i nationalromantisk stil med drag av jugend.

Jugend och Nationalromantik, 1900–1919

Bebyggelsen uppförd efter branden 1911 i Lycksele tätort präglades av det tidiga 1900-talets stilideal som jugend och nationalromantik. Båda stilarna användes parallellt och ibland på samma byggnad. Jugendstilen präglas av inspiration från naturens organiska former. Den före detta Missionskyrkan i kvarteret Stadshuset är en byggnad i Lycksele som präglas av jugendstilen. Nationalromantiken hämtade inspiration från lokala förebilder och traditionella material. Ett fint exempel på nationalromantik i Lycksele utgörs av tre jägmästarvillor uppförda efter Domänverkets typritningar 1915. Bostadshuset på gården Nydala är byggt i en arkitektur som blandar jugend och nationalromantik.

Jugendstilens arkitektur

Jugendstilen, som utvecklades i början av 1900-talet, kännetecknas av en stark inspiration från naturens organiska former. Arkitekturen strävar efter att skapa mjuka och svepande linjer, vilket skiljer sig markant från tidigare stilideal. Stilriktningen har sina rötter i den engelska Arts and Crafts-rörelsen som uppstod under 1880-talet.

Ett fint exempel på jugendarkitektur i Lycksele tätort är den före detta missionskyrkan i kvarteret Stadshuset.

Nationalromantikens arkitektur

Jämfört med de historiserande stilarna som sökte sina förebilder i äldre arkitektur, var nationalromantiken friare och mer variationsrik. Byggnadsmaterial och byggmetoder valdes ofta efter lokala förebilder. Traditionella material som trä, natursten och tegel värderades högt, liksom det hantverksmässiga utförandet. Planlösningarna var ofta asymmetriska.

Spetsigt sadeltak, liggande panel och småspröjsade fönster. Bostadshus på Smedsberget, Villaryd

Jugendstilens karaktärsdrag

Tak

Taken präglades av brutna och ibland valmade former, belagda med målad skivfalsad plåt eller tvåkupigt taktegel.

Fasader

Puts i form av slät- eller spritputs dominerade som fasadmateriel men träfasader förekommer också, speciellt i landets norra delar.

Färgsättning

Den ljusa fasadputsen kunde pigmenteras i en palett av mjuka kulörer, inklusive gula, grågröna och rosa nyanser. Träfasader målades gärna i rött eller brutet vitt.

Fönster

Korspostfönster där de övre lufterna är småspröjsade. Ibland böjda spröjsar. Fönstren målades oftast gröna eller engelskt röda.

Port

Symmetriskt eller asymmetriskt placerad. Ofta med ett runt eller ovalt ovanfönster.

Nationalromantikens karaktärsdrag

Tak

Takfallen var branta och ofta brutna, med inredd vindsvåning och takkupor. Vanliga taktäckningsmaterial var enkupigt tegel och målad plåt i skivtäckning..

Fasader

Träfasader kunde förses med en kraftig liggande panel för att efterlikna timmer, men stående locklistpanel förekom också. Listverk och omfattningar började dyka upp i nya former och utsmyckningar, målade i en från fasaden avvikande färg och kulör. Höga gavelpartier och burspråk i kombination användes för att artikulera fasaden.

Färgsättning

Villor och egna hem hade ofta fasader av tjärat trä, eller målade med röd slamfärg. Knutar, foder och fönster målades under nationalromantiken för första gången helt vita. Kulörer som rött och grönt förekom dock också på foder och fönsterbågar.

Fönster

Korspostfönster med tätspröjsade överbågar var vanligast.

Port

Portar kunde vara utförda i ramkonstruktion med småspröjsad, glasad överdel och målade i vitt, grönt eller brunt. Snedställd spontpanel var ett vanligt inslag i bostadshusens portar.

Att tänka på

- ▶ Välbevarade byggnader uppförda före 1920-talet är sällsynta och bör betraktas som särskilt värdefulla.
- ▶ Byggnadernas originaldelar har höga kulturvärden.
- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- ▶ Trä respektive puts bibehålls som fasadmateriel. Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.
- ▶ För putsade byggnader bibehålls puts som fasadmateriel.
- ▶ Tidstypiska fasadkulörer väljs vid ommålning.

Att tänka på

- ▶ Välbevarade byggnader uppförda före 1920-talet är sällsynta och bör betraktas som särskilt värdefulla.
- ▶ Byggnadernas originaldelar har höga kulturvärden.
- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- ▶ Trä bibehålls som fasadmateriel. Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.
- ▶ Tidstypiska fasadkulörer väljs vid ommålning. Till fasader används om möjligt röd slamfärg och pigmenterad tjära. Röda fasader som blivit övermålade med andra färgtyper kan återfå sin karaktär genom att målas med helmatt faluröd oljefärg.

Egnahemsbyggnad i kvarteret Faktorn

1920-talsklassicism

Under 1920-talet präglades byggandet av klassiska ideal och inspiration hämtades från antikens Rom och från den svenska nyklassicismen under 1700-talet. 1920-talsklassicism i Lycksele exemplifieras av Johan Skyttes skola i centrala Lycksele, träbebyggelse i centrala Lycksele och egnahemsbebyggelse i kvarteret Faktorn, Södermalm

1920-talsklassicismens arkitektur

Med Lyckseles stadsplan från 1923 fick områdena öster och sydost om centrum ett friare gatunät anpassat efter terrängen, efter trädgårdsstadens ideal. Bostadshusen inom dessa områden fick större tomter med plats för gröna ytor och rumsskapande växtlighet. Under 1920-talet präglades byggandet av klassiska ideal. Förebilderna hämtades från antikens Rom och från den svenska nyklassicismen under 1700-talet. Stilen var sparsmakad och stilren, med en speciell prägel som utomlands kom att gå under benämningen "Swedish Grace". Enkla former och symmetri var utmärkande för stilen. Fondmotiv, kolonner och pilastrar var uttrycksmedel. Byggnaderna var monumentala, men samtidigt intima med låga våningshöjder. Herrgården blev en förebild.

Gavelparti

Nyklassicism i kvarteret Råven

1920-talsklassicismens karaktärsdrag

Tak

Taket var ofta brutet, ibland även valmat. Sadeltak med relativt små taksprång, belagda med rött tegel eller målad, skivtäckt plåt var vanligt.

Fasader

Den släta fasaden smyckades återhållsamt med klassiska arkitekturmotiv som pilastrar, lisener, gavelmotiv och lunettfönster. På enklare hus utnyttjades de klassiska motiven mer sparsamt. Villor kläddes i träpanel, ofta locklist med markerade knutar. Släta kalkputsade fasader, ibland med pilastrar som fasadindelning och knutmarkering, förekom också.

Färgsättning:

De putsade fasaderna hade mättade färger i gult, grågrönt eller rödbrunt av jordfärgerna ockra, terra eller umbra. Listverken utfördes brutet vita. De ljusa oljefärgerna gav sin prägel åt villabebyggelsen. Träpaneler målades med linoljefärger, gärna i mättade klara kulörer som gult, rött, tegelrött, rödbrunt, rosa eller grönt. Men även grå fasader med listverk i ljusare grått var vanliga. Ljusblå fasader förekommer ibland. Utsmyckning och foder målades i en stenimiterande grå nyans kontrasterande mot fasaden.

Fönster

Två mötande bågar med mittpost, spröjsade med tre rutor i varje båge som placerades i fasadliv, var det vanliga. Fönstren var jämnt fördelade över fasaden och målade i grått, grågrönt, rödbrunt, gulockra eller varmt gråvitt. I gavelrösten var det vanligt med ett halvrunt lunettfönster eller ett runt spröjsat fönster, så kallat oxöga. Fönsterbågarnas kulör var inte så pigmentstark, snarare gråtonad. Fönstren i bottenvåningen kunde ha fönsterluckor.

Portar

Portar utfördes med utvändig träpanel, ibland glasade och färgade i mörkt brunt eller grågrönt. Övrigt: Staket i nya former började dyka upp. Grindar och grindstolpar kunde vara utsmyckade.

Att tänka på

- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- ▶ Trä bibehålls som fasadmaterial.
- ▶ Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.

Entrén till Granen 1 markeras med pelare som bär upp ett nätt skärmtak.

Runt fönster med dekorativ omfattning, ett så kallat oxöga, på Johan Skyttes skola byggd 1924.

Balkong och slätputsad fasadparti tillhörande flerbostadshus i kvarteret Orren i stadsdelen Södermalm.

Funktionalism, 1930-tal

Denna period kännetecknades av en arkitekturstil som reflekterade tidens strävan efter modernitet och funktionalitet. Byggnadens form skulle följa dess funktion. 1930-talets funktionalism i Lycksele exemplifieras av Furuviks tidiga industriområde, i flerbostadshus i Centrum och Södermalm och påkostade enbostadshus.

Funktionalismens arkitektur

Funktionalismens idéer hade växt fram internationellt under 1900-talets tidigaste årtionden. I Sverige kom genombrottet i och med Stockholmsutställningen 1930 och med programskriften "acceptera" författat av funktionalismens arkitekter. Den så kallade funkisstilen frångick det stilhistoriska formspråket med utsmyckade fasader. Nu eftersträvades i stället former som återspeglade husens funktion och konstruktion. Byggnaderna komponerades av geometriska volymer, med kuberna och cylindern som grundformer.

Att tänka på

- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- ▶ För putsade byggnader bibehålls puts som fasadmateriäl.
- ▶ Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.
- ▶ Tidstypiska fasadkulörer väljs vid ommålning.

Funktionalismens karaktärsdrag

Tak

Taken var i det närmaste platta eller åtminstone flacka och skulle helst sakna taksprång.

Fasader

Fasaderna artikulerades sparsamt. Det idealiska fasadmaterialet var putsad betong men den släta enhetliga kalkputsen utan dekorationer var också vanlig. I Norrland blev trähus klädda med smal locklistpanel utan knutbrädor och omfattningar det vanligaste, speciellt efter kriget då betong var en bristvara.

Färgsättning

Fasaderna var enfärgade ljusa, vita eller svagt färgade i gult eller grågrönt. Taksprång, knutar och foder målades i samma kulör som fasaden.

Fönster

De ospröjsade två- eller tredelade fönstren med stora glasrutor och smäckra bågar placerades gärna i band om tre eller fyra, ibland över hörn. Stora perspektivfönster eller små runda fönster var karaktäristiska. De sparsamt profilerade snickerierna målades vita. Fönsterbågar målades i dämpat grågrönt eller gråblått, ibland brunt. Någon gång, men sällan i Västerbotten, målades de i samma ljusa färg som fasad och foder.

Portar

Entrédörrarna var av trä, färdigsmidda eller målade i samma kulör som fönsterbågarna. Ibland kombinerades detta med sparkplåt och beslag i rostfritt stål.

Övrigt

Balkonger med enkla smidesräcken eller räcken av sinuskorrugerad plåt blev ett karaktäristiskt uttrycksmedel, gärna med en rundad sida och utstickande över husets hörn. Balkongfronterna hade ofta samma kulör som fönsterbågarna. Broräcken i smide målades svarta eller i samma kulör som fönsterbågarna.

Lodjuret 1, en funkisvilla!

Bild till höger: Den före detta acetonfabriken i Furuviks industriområde, uppförd 1943, präglas av en funktionalistisk stil. Med sin tydliga funkiskaraktär exemplifierar byggnaden hur tidens arkitekturstil påverkade alla typer av bebyggelse.

Funkisbalkonger på Södermalm

Folkhemmets bebyggelse i vinterskrud. En rundad gatusträckning anpassad efter topografin med bostadshus i stadsdelen Furuvik.

Folkhemmets bebyggelse, 1940- och 1950-tal

Under 1940- och 1950-talen präglades Lycksele av folkhemmets ideal, vilket ledde till omfattande bostadsbyggande och modernisering. Den sociala politiken i Sverige fokuserade på att förbättra levnadsvillkoren för medborgarna, vilket drev på byggandet av flerbostadshus och samhällsservice. Exempel på folkhemmets bebyggelse i Lycksele tätort är flerbostadshus i kvarteret Ekorren, uppförda under 1950-talet, och småhusbebyggelse i stadsdelen Furuvik, 1950-tal. Offentliga byggnader uppfördes i anslutning till bostäderna.

Folkhemsbebyggelsens arkitektur

Efter andra världskriget präglades arkitekturen av funktionalism med ett mer uppmjukat formspråk. Inspiration hämtades från äldre byggnadstraditioner och tidigare stilepoker. Den svala funkisstilen från 1930-talet ersattes av varmare färger och varierade material, vilket brukar kallas falkhemsfunktionalism. Denna stil kännetecknas av en balans mellan funktion och estetik, där stadsplanering anpassades efter topografi och infrastruktur. Folkhemmets arkitektur förenade estetik med sociala värden, vilket gör den till en viktig del av Sveriges byggnadshistoria.

I Lycksele byggdes flertalet mindre flerbostadshus efter 1942 års planförslag inför utvidgningen av Lycksele köping. Lamellhus var den vanligaste typen av flerbostadshus. Småhusbebyggelsen utgick ofta från typritningar från 1950-talets kataloghus, vilket resulterade i enhetliga men varierade boendemiljöer.

Furuvik, Nybyggarvägen. Foto: Bertil Ekholtz/
Västerbottens museum

Folkhemsbebyggelsens karaktärsdrag

Tak

Sadeltak, brutna tak eller valmade tak, vanligtvis täckta med tegel.

Fasader

Flerbostadshusens fasad präglas av riven ädelputs eller grovt spritputs i samt tegelfasader i gult och rött. Småhusen har ofta fasader av locklistpanel.

Färgsättning

Putts pigmenterades i jordnära färger som mörkt grönt, dovt rosa och ockra

Fönster

Fönstren minskade i storlek som en följd av energikrisen under krigsåren och fick senare enkla omfattningar. Den vanligaste typen är fönster med mittpost.

Portar

Entréerna har enkla skärmtak, och portarna är glasade och vanligtvis av fernissad ek som betonar träets struktur. Ofta är de omgivna av tegelomfattningar.

Övrigt

Naturmark integrerades mellan bostadsområden. Anpassning till topografi och grönska är typiskt för folkhemmets arkitektur och speglar strävan efter en trivsam och socialt hållbar boendemiljö.

Att tänka på

- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- ▶ Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.
- ▶ Tidstypiska fasadkulörer väljs vid ommålning.

Flerbostadshusen i kvarteret Ekorren i centrala Lycksele utmärker sig genom en varierad färgsättning.

Litet flerbostadshus i kvarteret Korpen, 1950-tal

Småhusbebyggelse i stadsdelen Södermalm

Medborgarhuset - MB, 1959–61

Modernismens bebyggelse, 1950-tal

Modernismen lyfter fram byggnadens funktion och lägger fokus på materialverkan. Modernismens bebyggelse i Lycksele representeras av allt från offentliga byggnader, som medborgarhuset, till villor som uppfördes vid planläggandet av områdena Södermalm, Norrmalm och Villaryd. Det första radhusen i Lycksele uppfördes under 1950-talet. Lättbetong och tegel blev nu vanliga byggnadsmaterial men många villor uppfördes i trä.

Modernismens arkitektur

Denna stil fokuserar på att lyfta fram byggnadens funktion, vilket ofta innebär att strukturerna är utformade för att maximera ljusinsläpp och rymd. Materialval spelar en avgörande roll; ofta används betong, glas och stål i kontrast till fasaden som ofta utgjordes av tegel eller trä. I likhet med funktionalismen skulle modernismens fasader vara rena och enkla utan horisontella lister eller fältindelningar.

Under 1940-talet vände sig arkitekter och stadsplanerare emot en schematisk stadsplanering. De ville i stället åstadkomma variation och rum i stadsplanen. Kringbyggda gårdar ersatte de uppradade lamellhusen som ideal. Men fortfarande skulle gårdarna vara stora och grönskande. Hos många av 1940- och 1950-talens bostadsområden ligger utomhuskvaliteterna just i de lummiga, generösa gårdarna med den fint utnyttjade terrängen och tillvaratagandet av träd, klippor och andra naturinslag. Det var ofta de hantverksmässiga byggmetoderna som gjorde den här anpassningen möjlig. Naturen som en del av bostadsområdet är ett mycket karaktäristiskt drag i efterkrigstidens byggande i Sverige.

Entré i flerbostadshuset Duvan i Södermalm

Folkhemsbebyggelsens karaktärsdrag

Tak

Sadeltak med synliga taksprång blev åter vanligt. Tvåkupigt lertegel var takmaterialet framför andra på 1950-talet.

Fasader

Trähus kläddes med locklistpanel utan knutbrädor eller fönsteromfattningar. Smal spontad stående locklistpanel och liggande fjällpanel var de vanliga paneltyperna. Fasader uppfördes gärna i rött, eller senare även i gult, tegel. Betonghusens fasader putsades med grov eller slät kalkputs.

Färgsättning

Betonghusens fasader gick i grått eller i mättade varma toner som brunt, brunrött, grågult eller grågrönt. Vita, slätputsade fönsteromfattningar var något nytt och karaktäristiskt. Träfasaderna målades i mättade, gärna grå, gröna, gula eller gulbruna färgtoner. I områden med friliggande villor varierade färgsättningen i allmänhet från hus till hus. Garage och bodar hade ofta en från huvudbyggnaden avvikande kulör. I slutet av 1950-talet började en och annan villa i brunlaserat trä att dyka upp i våra småhusområden.

Fönster

Tvålufts-fönster med mötande bågar utan spröjs var det vanliga, ibland utförda med smalare vädringslucka på ena sidan. Pivåhängda fönster introducerades vid den här tiden. Fönster, foder, vindskivor och taksprång var på 1950-talet oftast i en bruten vit nyans, men även bruna eller gröna fönster förekom.

Portar

Entréerna har enkla skärmtak, och portarna är glasade och vanligtvis av fernissad ek som betonar träets struktur. Ofta är de omgivna av tegelomfattningar.

Övrigt

Naturmark integrerades mellan bostadsområden. Anpassning till topografi och grönska är typiskt för folkhemmets arkitektur och speglar strävan efter en trivsam och socialt hållbar boendemiljö.

Det sexkantiga fönstret med glas i varierande färger är en modernistisk detalj som återfinns på en 1950-talsvilla i Lycksele tätort.

Att tänka på

- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- ▶ Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.
- ▶ Tidstypiska fasadkulörer väljs vid ommålning.

Rekordårens arkitektur, 1960- och 1970-talen

Under de så kallade rekordåren ökade bostadsbyggandet betydligt i Sverige. Rationalitet betonades i byggandet och det uppfördes stora områden med likartade hus i standardiserat utförande omkring tätorterna. Utvecklingen i Lycksele liknade den nationella, om än i mindre skala. Stadsdelen Forsdala bebyggdes enligt tidens modell, med både flerbostadshus och småhus.

1960-talets arkitektur

Med 1960-talets satsning på rationalitet byggdes stora områden med likartade hus omkring tätorterna. Gruppbyggda hus (radhus och kedjehus) byggdes med långt driven standardisering, ofta med få hustyper inom samma område. Husen är uppförda i ett eller två plan och saknar för det mesta källare. I kuperade områden förläggs entré och garage längst ner och boningsplanen får markkontakt mot baksidan. De egna tomterna är små, men gemensamma grönområden är vanliga inne i kvarteren. 1960-talets villaområden präglades av ett tätt och lågt byggande och experiment med nya material och förtillverkade byggnadselement. Radhus, kedjehus och atriumhus blev vanliga inslag i städernas nya bostadsområden. Entréerna är mestadels i markplan och småhusen saknar ofta källare. Där källare finns blir den nu en del av bostaden med hobbyrum och gillestuga. 1960-talet är de nya materialens tid. Byggandet blir industrialiserat och standardiserat. Framtidstron är mycket stor och mängder av nya material och konstruktioner provas. Rationalitet präglar bebyggelsen, formerna är enkla och linjerna raka.

1960-tals villa i Jonsta

Att tänka på

- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- ▶ Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.
- ▶ Tidstypiska fasadkulörer väljs vid ommålning.

Karaktärsdrag för 1960-talets arkitektur

Tak

Lertegel och gråbruna betongpannor var de vanliga takmaterialen, men även papptäckta tak förekom. Taken är platta, eller sadeltak med 30–40 graders lutning.

Fasader

Gråvita lättbetongelement och slätputsade fasadytor kännetecknade tidens småhus, liksom tegelfasader med träpartier. Kalksandsten, så kallat Mexi-tegel, var i slutet av 1960-talet en ny produkt som lanserades av Ytongbolaget. Det framställdes inte som vanligt tegel av bränd lera, utan av en blandning av sandsten, kalk och vatten. Mexi-fasader i kombination med partier av träpanel var vanligt.

Färgsättning

Brunlaserade eller rödfärgade träpartier kännetecknade tidens småhus. Fönsterbågar och fasadpartier i trä mellan fönstren på hus i kalksandsten (Mexi) var vanligen brunlaserade, men kunde även undantagsvis vara laserade eller täckmålade i annan kulör, till exempel grönt. Även ljus rödbruna tegelfasader förekom, då inte sällan i kombination med träpartier i falurött eller ljusockra.

Fönster

Fönster: Tvåluftsfönster med mötande bågar utan spröjs var det vanliga, ibland utförda med smalare vädringslucka på ena sidan. Pivåhängda fönster introducerades vid den här tiden. Fönster, foder, vindskivor och taksprång var på 1950-talet oftast i en bruten vit nyans, men även bruna eller gröna fönster förekom.

Portar

Likt träpartier i fasaderna var portarna ofta av trä som brunlaserades eller oljades.

Övrigt

Slätpanel, vanligen brunlaserad, användes i balkongfronter och även på villor med fasader eller fasadpartier helt i trä.

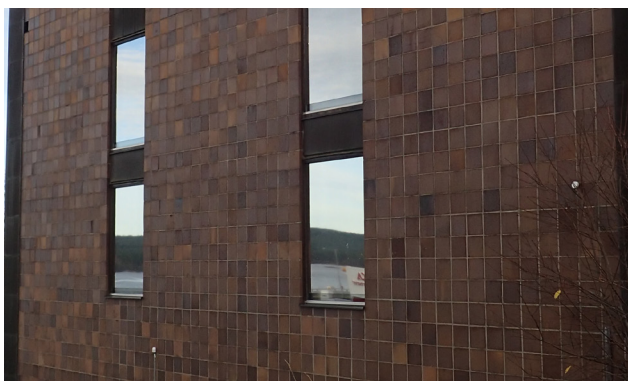
Flerbostadshus från 1970-talet i kvarteret Ripan, Södermalm

1970-talets arkitektur

Under 1970-talet ökade villabygget stadigt, understött av förmånliga bostadslån. Trähus var fortsatt vanligt, en typisk husmodell var 1,5-plansvillan utan källare med rektangulär plan och brant tak med kraftigt taksprång. Fönstren i övre plan satt i takkupor och balkongen var indragen och placerad på ena gaveln. Ett historiskt tillbakablickande kom in i arkitekturen igen, bland annat influerat av det europeiska byggnadsvårdsåret 1975, och detaljer i allmogestil som farstukvistar med dekorativa snickerier blev vanligt. Fasaden var av lockpanel och målades vanligen faluröd, herrgårdsgul, blå eller grön, med vita knutar.

Under slutet av 1970-talet lanserades villor i bungalowstil med tegelfasad och valmat tak. På 1970-talet blev också suterränghus populära. I deras nedre plan inrymdes garage och förrådsutrymmen och kanske en gillestuga. I övre planet kunde de ha en indragen balkong längs hela långsidan. Villaträdgården skulle under 1970-talet helst vara underhållsfri och man planterade barrväxter och anlade stora gräsmattor.

Det storskaliga byggandet av flerbostadshus fortsatte under 1970-talet. Loftgångshus blev vanligt. Stora områden med radhus och kedjehus byggdes också. Det dominerande fasadmaterialet i dessa områden var rött tegel, i kombination med partier av träpanel i brun betst eller färgstarka kulörer som varmt gult, gulrött eller rött..

Gavelparti med keramiska plattor i skiftande kulör, Lyckseles polishus.

Karaktärsdrag för 1970-talets arkitektur

Tak

Gråsvarta betongpannor var ett vanligt takmaterial, takpapp förekom på flackare tak. I slutet av 1970-talet kom den tegelprofilerade takplåten ut på marknaden.

Fasader

Stående lockpanel blev ett vanligt fasadmateriäl, vid sidan av kalksandsten (Mexi) som var fortsatt populärt.

Färgsättning

Fönsterbågar och fasadpartier i trä mellan fönstren på hus i kalksandsten (Mexi) var vanligen brunlaserade, men kunde även vara laserade eller täckmålade i annan kulör, till exempel rött eller grönt. Trähusen målades vanligtvis i falurött, herrgårdsgult, blått eller grönt, med vita knutar.

Fönster

På 1970-talets småhus var fönstren ofta kvadratiska, tvådelade med mittpost och utanpåliggande spröjs samt brunlaserade. Även ospröjsade fönster i stående format förekom.

Port

Portarna var ofta av trä som brunlaserades eller oljades.

Att tänka på

- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- ▶ Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.
- ▶ Tidstypiska fasadkulörer väljs vid ommålning.

Postmodernism, 1980-talet

Under de så kallade rekordåren ökade bostadsbyggandet betydligt i Sverige. Rationalitet betonades i byggandet och det uppfördes stora områden med likartade hus i standardiserat utförande omkring tätorterna. Utvecklingen i Lycksele liknade den nationella, om än i mindre skala. Stadsdelen Forsdala bebyggdes enligt tidens modell, med både flerbostadshus och småhus.

Postmodernismens arkitektur

I villaarkitekturen kom symmetrin och dekorationerna från tiden innan 1930-talets funktionalism tillbaka och husritarna inspirerades av äldre svensk byggnadstradition. Herrgården i förenklat utförande var till exempel populär i småhustillverkarnas kataloger. En annan hustyp som nu blev vanlig var villor i bungalowstil: enplanshus med fasad av rosa eller vit kalksandsten (Mexi) och tunga, valmade tak täckta med betongpannor. Postmodernism blev en tydlig stilriktning under 1980-talet. Inspiration från den äldre stenstaden och symmetriska, postmodernistiska byggnader med nytolkningar av klassicismens formelement. Fasaderna kunde till exempel ha en tredelning i sockel, mellanparti och övre avslutande våning. Gavelmotiv och dekorationer med klassicistiska drag var vanliga. Husen som byggdes under 1980-talet var vanligtvis källarlösa.

Att tänka på

- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- ▶ Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.
- ▶ Tidstypiska fasadkulörer väljs vid ommålning.

Postmodernismens karaktärsdrag

Tak

Taken täcktes med betongpannor eller plåt. Den tegelprofilerade plåten hade slagit igenom och blivit populär.

Fasader

I gruppbyggda områden var träpanel i form av stående lockpanel ett vanligt fasadmaterial. Både entréer med skärmtak och entréer med förstukvistar i enkel allmogestil förekom. Vissa hus hade ett förlängt takfall som fungerade som skärmtak. Enplanshus i bungalowstil hade ofta stora taksprång vilka gjorde skärmtak onödiga.

Färgsättning

Ofta målades fasaden i falurött med vita knutar men typiska kulörer under 1980-talet var också pastellfärger som rosa, aprikos, ljusblått och mintgrönt.

Portar

Likt träpartier i fasaderna var portarna ofta av trä som brunlaserades eller oljades.

Övrigt

Slätpanel, vanligen brunlaserad, användes i balkongfronter och även på villor med fasader eller fasadpartier helt i trä.

Kedjehus i kvarteret Nyckeln, Norräng.

Tidigare arkitekturstilar är förebild i 1990-talets villaarkitektur. Detta avspeglas bland annat i fönstren som placeras i burspråk och förses med utanpåliggande spröjs.

Stilblandningar, 1990-talet

Trots ekonomisk nedgång i samhället uppfördes en del ny bebyggelse i Lycksele, däribland nya villakvarter i områdena Nydala och Furuvik. Punkthusen vid Klippstigen, Norrmalm, är ett annat exempel på 1990-talets tillskott i Lycksele. Under 1990-talet började det individualistiska att betonas i villabygandet och husen blev mer varierade i stil än tidigare. Kataloghusföretagen bjöd på stor valmöjlighet. 1990-talets villaarkitektur var inspirerad av äldre historiska stilar och drag från 1890-tal, jugend, nationalromantik och nyklassicism togs upp i ny version.

1990-talets arkitektur

Mot slutet av 1990-talet fick den nymodernistiska arkitekturstilen ett genomslag. Nymodernism är inspirerad av 1930-talets funktionalism, med stora och asymmetriskt placerade fönster. Husen har en låg sockel och saknar ofta källare. Mot slutet av decenniet ökade villorna i storlek. Flerbostadshusens arkitektur fortsatte under 1990-talet att vara tillbakablickande. Precis som inför sekelskiftet 1900 inspirerades arkitekterna av tidigare epoker. 1920-talsklassicismen, 1930-talsfunkisen och 1950-talets arkitektur var nu de främsta förebilderna.

1990-talet kom att präglas av en allmän ekonomisk nedgång vilket resulterade i ett minskat byggande.

1990-talets karaktärsdrag

Tak

Till taken på de mer traditionella villorna användes lertegel. De modernistiska villorna fick ofta plåttäckta pulpettak.

Fasad

Träpanel var det dominerade fasadmaterialet. Man använde sig av olika typer av träpanel beroende på vilken epok man lät sig inspireras av. Till 1890-talsinspirerade villor användes liggande och stående spontad träpanel. De nyklassicistiska villorna hade ofta lockpanel. Gavelspetsarna på husen som hämtat inspiration från 1890-talet hade ibland en förenklad snickarglädje som kallas stiliserad sol.

Fönster

Fönsterpartierna sträckte sig ibland över två våningar. Fönstren placerades asymmetriskt, de kunde vara smala vertikala eller horisontella. Fasta stora glaspartier kombinerades med mindre och öppningsbara.

Färgsättning

Husen målades i ljusa färger som grått, beige, ljusgrönt och ljusockra tillsammans med ljusgrått eller vitt på knutar och foder. Ibland målades fönstersnickerierna i en kraftigare grön eller röd färg.

Att tänka på

- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- ▶ Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.
- ▶ Tidstypiska fasadkulörer väljs vid ommålning.

2000-talet

Bostadsbyggandet sker främst i större städer där ytor utnyttjas maximalt för att tillskapa många bostadsenheter. I Lycksele minskar nybyggnadstakten betydligt under denna period. Flerbostadshuset vid Tingshustomten uppfört 2024 och villakvarteret vid Arkeologivägen illustrerar 2000-talets bebyggelse i Lycksele.

2000-talets arkitektur

I de större städerna byggs en mängd bostäder och ytan i nya bostadsområden utnyttjas maximalt. Befintliga stadsdelar förtätas. Höga punkthus blir vanliga liksom en friare stadsplanering. Även utformningen av det offentliga rummet blir en viktig del av stadsplaneringen. Mot slutet av det första decenniet präglas byggnaderna av en tillbakablickande arkitektur. Stilen nymodernism slår igenom på bred front med sina slätputsade fasader, plana tak och stora glasytor. Typiska inslag är stora balkonger och terrasser med räcken av glas och stål. En nyhet är flerbostadshus med stomme och fasader i trä, tillåtet sedan 1994. Under 2010-talet dras nymodernismen åt det expressiva hållet med nya material och iögonfallande färgsättning. Helvita och helsvarta hus, glasfasader och fasader med oregelbunden fönstersättning blir populärt.

Miljömedvetenheten ökar och inom villabyggandet byggs en hel del passivhus utan aktivt värmesystem. Även arkitekturen går mot en anpassning till landskap och natur, samt i viss mån äldre byggnadstradition, i form och kulörer. ”New England-stilen” med vita fasader och tätspröjsade fönster blir populär, och så kallade lad-hus med enkelt formspråk som påminner om äldre ekonomibyggnader. Attefallshusen lanseras 2014, komplementbyggnader på högst 25 kvadratmeter uppkallade efter dåvarande bostadsministern Stefan Attefall. En ”attefallare” får inredas som självständig bostad och användas både som fritidsbostad och permanentbostad.

Att tänka på

- ▶ Ändringar och tillägg anpassas till den tidstypiska karaktären.
- ▶ Tidstypiska material och utföranden väljs vid restaurering och underhåll.
- ▶ Tidstypiska fasadkulörer väljs vid ommålning.

Villa från tidigt 2000-tal. Fasad med oregelbunden fönstersättning. Dubbelgarage

Villa från tidigt 2000-tal med asymmetrisk plan, svarta träfasader och tunna fönsterbågar.

2000-talets karaktärsdrag

Tak

Oregelbundna takformer. Taken saknar ibland taksprång. Plåt är det vanligaste takmaterialet.

Fasader

Ljusa, slätputsade fasader är vanligt på både flerbostadshus och villor. Slät puts i kombination med träfasad förekommer också. Även träfasader med liggande eller stående panel, eller en kombination, är vanligt. Stora, djupa balkonger.

Färgsättning

Villabebyggelsen utmärks av vita, grå eller svarta fasader. Laserande kulörer som till exempel järnvitriol återkommer och blir populärt, liksom slamfärger. Mot slutet av perioden får den faluröda kulören ett uppsving.

Fönster

Fri fönstersättning på flerbostadshus och villor. Stora fönsterpartier som går ner till golvet. Spröjsade fönster återkommer i villaarkitekturen.

A photograph of a narrow alleyway between two red wooden houses. The house on the right has a balcony with a wooden railing. A large, leafy tree stands in the background, casting shadows on the ground. The ground is covered with grass and some weeds. The text "Bebyggelsemiljöer" is overlaid in white at the bottom.

Bebyggelsemiljöer

Bebyggelsemiljöer

I detta avsnitt redovisas kulturhistoriskt intressanta bebyggelsemiljöer i Lycksele tätort.

Läsanvisning

Bebyggelsemiljöerna inom Lycksele tätort presenteras stadsdel för stadsdel, eftersom stadsdelarna är en etablerad och välbekant indelning av tätorten. Centrum är den äldsta delen där mycket har hänt genom åren i form av bränder, stadsomvandling och förtätning. I de övriga stadsdelarna syns hur tätorten har växt under de senaste hundra åren med exempel på hur bebyggelsen har utformats under olika perioder. De senast tillkomna stadsdelarna har bebyggts under en relativt kort tidsrymd, vilket innebär att de har en mer homogen karaktär än de äldre områdena. För att ge en förståelse av platsen ges för varje stadsdel en kortfattad beskrivning av landskapsbilden och bebyggelsen, därtill en historisk bakgrund till områdets bebyggelseutveckling och vilka faktorer som påverkat den fysiska miljön. Bebyggelsens läge, struktur, täthet och skala beskrivs liksom landskapsrum och grönstruktur. Därefter identifieras värdebärande karaktärsdrag och hur dessa kan hanteras.

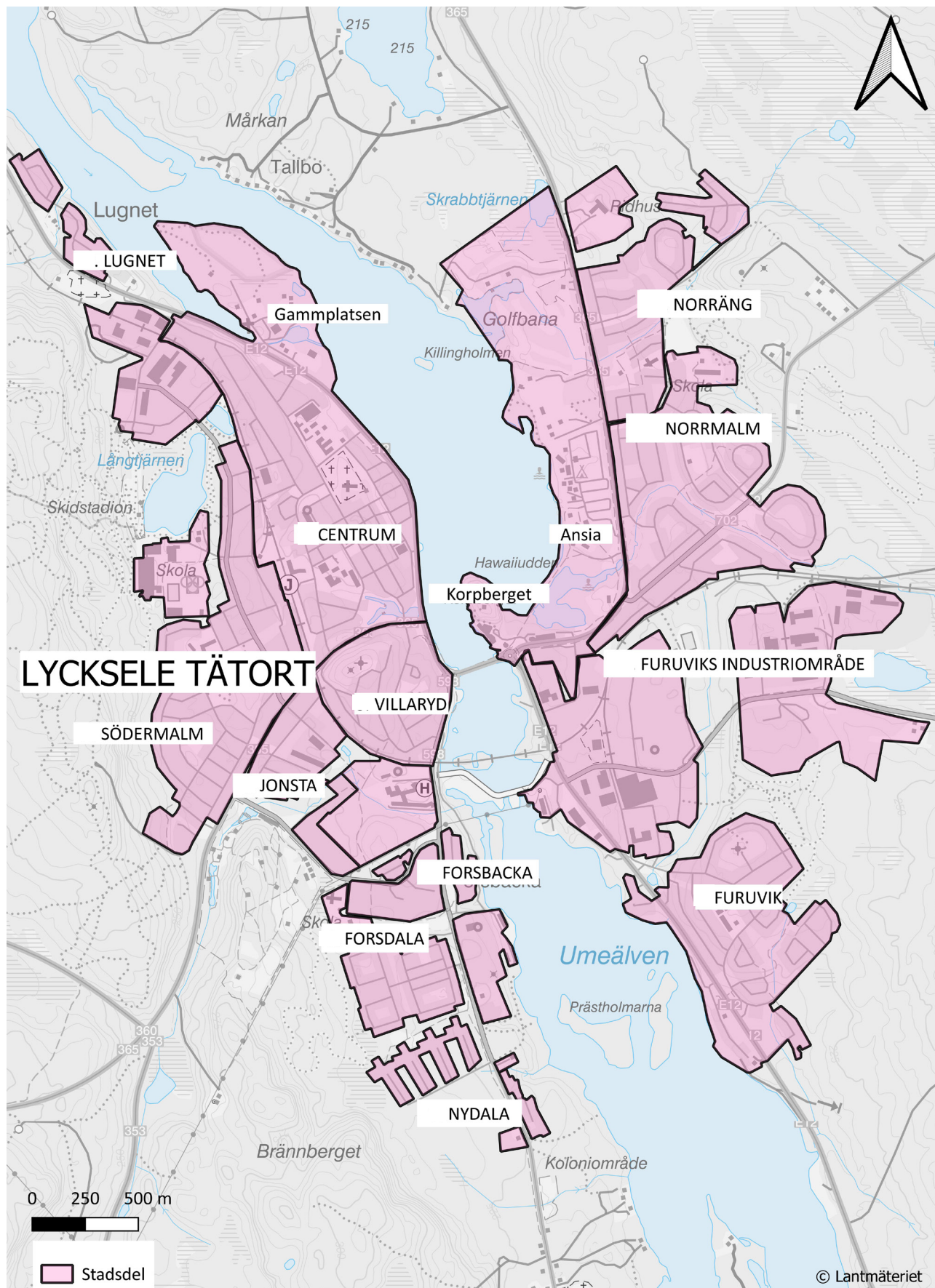
Kända fornlämningar och övriga lämningar inom stadsdelen beskrivs utifrån läge i landskapet och gällande lagstiftning. Fornlämningar och övriga lämningar redovisas även i den digitala översiktsplanens kartsikt (Lycksele kommun, ÖP 2040).

Karta

För varje miljö och objekt finns en karta som visar bebyggelsens geografiska placering. Kartan finns digitalt tillgänglig för kommunens anställda via kommunens interaktiva GIS-baserade portal.

Bild på föregående sida: Brandgata i Hamn

Översiktskarta över Lycksele tätort

Bebyggelsemiljöer i Lycksele tätort

Lycksele centrum	55	Jonsta	176
Gamla folkskolan, 1891 – 93	60	Egnahemsbebyggelse i kvarteret Jonsta,	
Lycksele kyrkomiljö	63	1920–1940-tal	179
Gammlplatsen	66	Villor vid Jonstavägen och Brattforsvägen, 1960-tal	181
Arbetsarbostäder i Hamn	73	Forsdala	185
Träbebyggelse vid Storgatan och Torget,		Läkarbostäder i kvarteret Ögat, 1960-tal	188
1880–1910-tal	78	Villabebyggelse kring Sandstensvägen,	
Affärshus och bostadshus på Borgarbacken,		1960- och 1970-tal	190
1920–30-tal	82	Flerbostadshus i kvarteret Näsan, 1970-tal	192
Jägmästarvillor i kvarteret Tigerhålan, 1915	88	Radhus i kvarteret Örat, 1970-tal	194
Stationsområdet	91	Flerbostadshus i kvarteret Hjärtat, 1970-tal	196
Djupskolavan	96	Villor vid Guld-, Silver-, Koppar och Tennvägen,	
Skolmiljö inom Magistern 1	101	1970-tal	198
Per Ols, 1800-tal	104	Radhus i kvarteren Plaketten och Bägaren,	
Vinkarn 4, 1800-tal	107	1970-tal	201
Johan Skyttes skola, 1920-tal	109	Radhus i kvarteren Rinken, Pucken, Kontrollen och	
Tingshus, före detta kommunalkontor, 1929	111	Stämpeln, 1970-tal	203
Medborgarhuset - MB, 1959–61	113	Kedjehus i kvarteren Starten och Målet, 1970-tal	205
Lyckseles polishus, 1968–70	115	Forsbacka	209
Träbebyggelse längs Finnbacksgatan	117	Gård vid Travvägen	211
Egnahem vid Sven Duvas väg, 1940–1950-tal	122	Egnahem, 1930- och 1940-tal	213
Flerbostadshus i kvarteret Lekatten, 1940-tal	124	Nydala	217
Flerbostadshus i kvarteret Ekorren, 1950-tal	126	Nydala 1:6, bostadshus, 1912	219
Modernism i tätorten 1950–1970. Kvarteren Tor,		Furuvik	223
Apotekaren och Skräddaren	128	Furuviks tidiga industribebyggelse	225
Affärs- och kontorshus vid torget och längs Storgatan,		Bostäder för industrianställda, 1940-tal	228
1960–1980-tal	131	Egnahemsbebyggelse vid Nybyggarevägen och	
Södermalm	137	Stenbacksvägen, 1940-tal	230
Egnahemsbebyggelse i kvarteret Faktorn,		Egnahemsbebyggelse vid Anläggarevägen, Tornvägen	
1920–1930-tal	140	och Barrvägen, 1950-tal	232
Flerbostadshus i kvarteret Faktorn, 1950-tal	143	Parhus vid Gjutarvägen och Sprängarvägen,	
Flerbostadshus längs Timmervägen och		1960- och 1970-tal	234
Prästbolsvägen 1950–1970-tal	145	Villor vid Sprängarvägen, Takläggarvägen, Murarvägen	
Småhusbebyggelse längs Grundtjärnsvägen, Fjällvägen		och Snickarvägen, 1970-tal	236
och Knaftvägen, 1950-tal	148	Norräng	241
Flerbostadshus vid Grundtjärn i kvarteret Stormhatten,		Kedjehusområde i kvarteret Nyckeln, 1979	243
1950-tal	150	Kedjehus längs Stallvägen i kvarteret Märren, 1983	245
Radhus vid Grundtjärn i kvarteren Smörblomman,		Parhusområde i kvarteret Grimman, 1980-tal	246
Röllekan och Prästkragen, 1960-tal	152	Norrmalm	251
Kedjehus vid Näckvägen, 1970-tal	154	Korpberget	254
Villaryd	158	Flerbostadshus i kvarteret Bågen, 1958	257
Villa Veja, 1800-tal	161	Fristående villor längs Tallvägen, Alvägen, Granvägen	
Äldre träbebyggelse och förvaltningskontor i kvarteret		och Björkvägen, 1950-tal	258
Mobacka	163	Kedjehus vid Lunnvägen, 1950-tal	260
Flerfamiljshus längs Arvid Franklins väg, 1950-tal	166	Radhus och småhus vid Bärstigen, 1970-tal	262
Småhus och villor längs Movägen, 1950-tal	168	Lugnet	266
Radhus i kvarteret Brobacka, 1980-tal	170	Radhus vid Holkvägen, 1958	269
Punkthus i kvarteret Stenbacka, 1980-tal	172		
52			

Lycksele centrum

Bebyggelseområden inom Lycksele centrum

Byggnadsminne enligt KML 3 kap

Gamla folkskolan, 1891 – 93
(ingår i Skolmiljö inom Magistern 1, se sid 101)
men beskrivs även i eget avsnitt)

Kyrkligt kulturminne enligt KML 4 kap

Lycksele kyrkomiljö

Fornlämningsmiljö enligt KML 2 kap

Gammlplatsen

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Gammlplatsen	66
Per Ols, 1800-tal	104
Arbetsarbostäder i Hamn	73
Två trähus inom Granen 1 (ingår i Affärshus och bostadshus på Borgarbacken, 1920–30-tal)	82
Köpmannen 3, f d Handelsbanken, 1919 (ingår i Trähusbebyggelse vid Storgatan och torget, 1880–1910-tal)	78
Jägmästarvillor i kvarteret Tigerhålan, 1915	88
Trähusbebyggelse inom Dickson 18 och Dickson 22, F d arrestlokal och polismannabostad inom Vågen 4 (ingår i Trähusbebyggelse längs Finnbacksgatan)	117
Stationsbyggnad, Lycksele 13:1 (ingår i Stationsområdet)	91
Johan Skyttes skola, 1920-tal	109

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

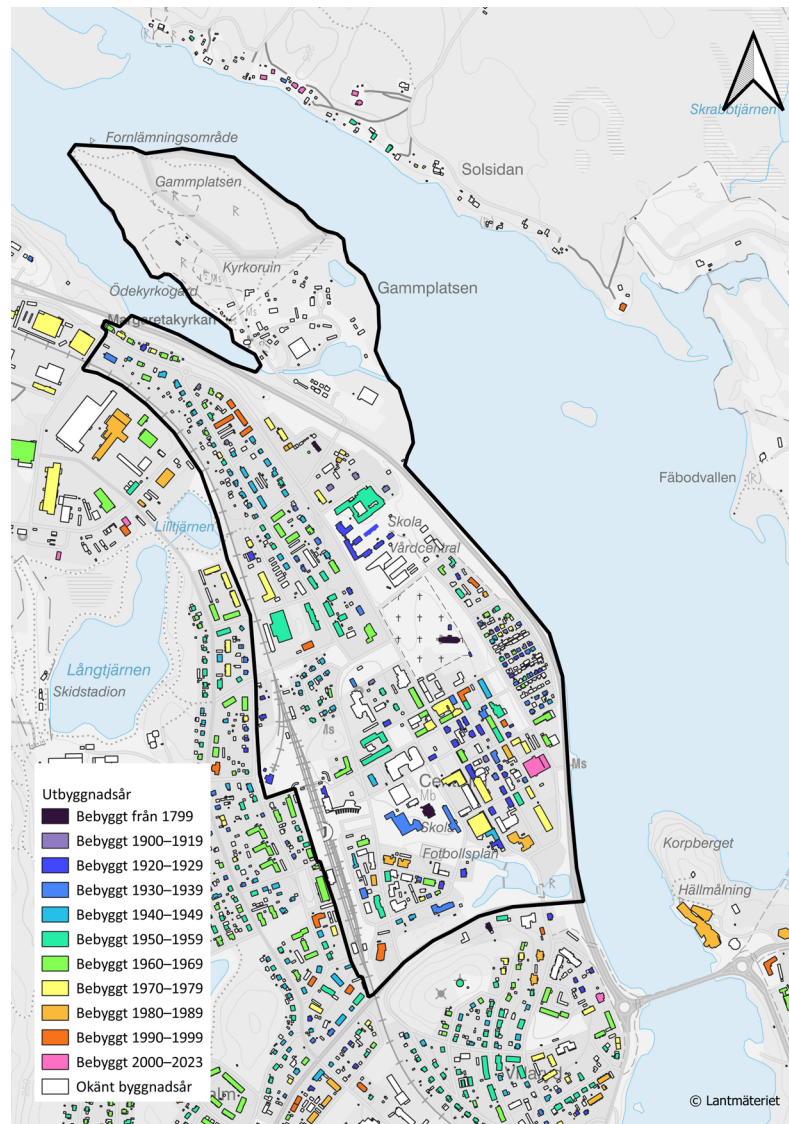
Vinkarn 4, 1800-tal	107
Träbebyggelse vid Storgatan och Torget, 1880–1910-tal	78
Trähusbebyggelse inom Kardmakaren 12, Läkaren 1, Läkaren 6 och Nybruket 13 (ingår i Trähusbebyggelse kring Djupskolavan).	96
Skolmiljö inom Magistern 1	101
Komministerbostad, Prästbolet 3 och prästbostad, Prästbolet 4 (ingår i Lycksele kyrkomiljö)	63
Affärshus och bostadshus på Borgarbacken, 1920–30-tal	82
Tingshus, före detta kommunalkontor, 1929	111
Medborgarhuset - MB, 1959–61	113
Lyckseles polishus, 1968–70	115

Bild på föregående sida: Torget i Lycksele.

Bebyggelsemiljöer med sammanhållen karaktär

Arbetsarbostäder i Hamn	73
Stationsområdet	91
Djupskolavan	96
Träbebyggelse längs Finnbacksgatan	117
1920–1930-tal	136
Egnahem vid Sven Duvas väg, 1940–1950-tal	122
Flerbostadshus i kvarteret Lekatten, 1940-tal	124
Flerbostadshus i kvarteret Ekorren, 1950-tal	126
Modernism i tätorten 1950–1970. Kvarteren Tor, Apotekaren och Skräddaren	128
Affärs- och kontorshus vid torget och längs Storgatan, 1960–1980-tal	131

Utbyggnadsår Lycksele centrum

Lycksele centrum

De centrala delarna av Lycksele centrum är en mångfacetterad miljö som består av många olika årsringar i form av stadsplanedrag och bebyggelse från olika tider. Här finns kyrkan som var central vid placeringen av marknadsplatsen i sitt nya läge kring år 1800, den tidiga centrumbebyggelsen och flertalet av stadens offentliga byggnader. Under 1900-talet har centrum genomgått en omvandling från ren trädstad till en större mångfald av bebyggelse, dels med anledning av de fem stadsbränderna, dels genom stadsomvandlingen där en stor del äldre bebyggelse fick ge vika för tätare och högre hus för handel, bilar och bostadsändamål. Etablering av industrier och näringsliv, järnvägens tillblivelse, samt folkhemsbygget med dess sjukvård, ålderdomshem och skolor som byggdes i det offentligas regi är några faktorer som påverkat Lyckseles bebyggelseutveckling. Även tjänstesektorn med polishus, vårdcentral, kommunhus, stadshus och bibliotek är en del av Lyckseles urbana kulturhistoriska arv.

Landskapet

Lycksele kommun är en inlandskommun i Västerbotten med tre stora älvdalar, Öre älv, Ume älv och Vindelälven. Den större delen av kommunen täcks av ett barrskogslandskap och myrmarker som är uppbrutna av sjösystem och vattendrag. Terrängen är till stor del kuperad. Landskapet är en förutsättning för de näringar som blivit tongivande på platsen.

Lycksele centrum är anlagd längs med, mellan och omkring två långsträckta åsar i nord-sydlig riktning. Marken sluttar i öster kraftigt ned mot älven för att sedan plana ut där Hamn-bebyggelsen är belägen. Även mot väster planar terrängen ut. Djupskolavan skär genom terrängen i södra delarna av centrum och bildar ett lågt liggande parkstråk längs med ån.

I Lycksele har det funnits ett flertal praktfulla och ståtliga trädgårdsanläggningar. Den societet som en gång fanns i staden lade sig vinn om att visa upp praktfulla trädgårdsanläggningar. Inte minst vid skogsbolagens förvaltarbostäder anlades representativa trädgårdsmiljöer. Unika rosor, ovanliga barrträd samt lövträd som ek, ask och lönn som är sällsynt förekommande i norr är några exempel på märkvärdiga växter i Lyckseletrakten som upptäckts genom trädgårdsinventeringar.

Fornlämningar

Ett stort antal fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar återfinns inom Lycksele centrum. Merparten av fornlämningar som är kända finns inom Gammlplatsen och i strandnära områden längs Umeälven. Fornlämningsområdet vid Gammlplatsen består av cirka 100 orörda husgrunder och kåtatomter efter den tidigare kyrkstaden, samt en stenåldersboplats. Selet i Umeälven lockade tidigt till sig människor då goda möjligheter fanns till fiske och jakt.

Bebyggelsen

Lycksele centrum ligger på västra sidan om Ume älv som delar tätorten i två delar. Mellan älven och centrumbebyggelsen går väg E12 som där utgör en barriär mellan staden och älven. En förlängning av gång- och cykelstråket mellan E12 och älven utgör en länk som underlättar för människors tillgång till älven och Gammlplatsen. I väster utgör järnvägen en gräns mot de västra och södra stadsdelarna. I söder avgränsas centrum av Vilhelminavägen. Kyrkomiljön med begravningsplatserna utgör ett viktigt karaktärsskapande inslag i de centrala delarna av Lycksele. Tillsammans med Tingshusparken bildar de ett grönt stråk i norra delen av centrum. Byggnadsminnet Gamla folkskolan ("Templet") och kringliggande träbebyggelse, Borgarbacken med sin tidiga handelsbebyggelse, samt arbetarbebyggelsen i Hamn utgör avläsbara historiska inslag med stort symbolvärde i tätortsmiljön. I väster märks järnvägsmiljön och i norr de tre välbevarade jägmästarevillorna.

Planideal synliga i stadsbilden

Dagens stadsbild och gatusträckningar i centrum har stora likheter med 1871 års karta över Lyckseles kyrk- och marknadsplats. Gatustråken löper längs med de två åsarna i nord-sydlig riktning och däremellan, med torget som central plats i Grubban. Planen är i de centrala delarna huvudsakligen en rutnätsplan, medan senare utvidgningar åt norr, söder och väster följer en mer organisk trädgårdsstadsplan.

Rutnätsplan

Bebyggelsens tillväxt under 1800-talets slut resulterade 1870 i en reglering med rutnätsplan som fortfarande finns kvar. Flera bränder ödelade de centrala delarna av Lycksele i slutet av 1800-talet. Kring torget och Storgatan byggdes det därefter upp trähus med stenimiterande fasader, vilket gav samhället smeknamnet ”Lappstockholm”. Dessa hus försågs med murade brandgavlar. Idag finns några rester av denna bebyggelse kvar.

Trädgårdsstadens plan

Utvidgningen av den tidigare stadsplanen genomfördes genom ett stadsplaneförslag till Lycksele municipalsamhälle 1925. Villaryd, Södermalm och det nuvarande lasarettsområdet omfattades av denna stadsplanering som hade en ökad anpassning till topografin. Egnahemsbyggnader uppfördes efter Hushållningssällskapets standardiserade typritningar och arkitekter som anlätades var bland andra Kjell Wretling och Edward Strömqvists byggnadsbyrå. Dessa stadsplanedrag är synliga i exempelvis kvarteret Faktorn inom Södermalm, och egnahemsbebyggelsen på Smedsberget från 1920-talet.

Stadsplan 1950-tal

1946 upprättades en stadsplan för Lycksele stad och kring Djupskolavan anlades ett parkområde. Centrumbebyggelsen har en relativt jämn siluett i höjd, som följer terrängens höjdkurvor. Före 1960-talet var den tillåtna byggnadshöjden i staden begränsad till två våningar men detta har senare ändrats och i kvarteren vid torget och norr därom, exempelvis Tor och Apotekaren, är byggnaderna idag upp till fyra våningar. I dessa kvarter är bebyggelsen relativt tät med många stora husvolymen. Från och med 1946 års stadsplan har även parkeringsytor tillkommit.

Brandgavel vid Stadshuset 8

Smedsberget, Villaryd

Modernism i tätorten

Konstnärlig utsmyckning

Lyckseles historia har inspirerat till många av utsmyckningarna i tätortens centrum. På stadens torg har till exempel stenläggningen mönster och figurer liknande de som finns på en samisk ceremonitrumma och längs gågatan finns motiv av renar utspridda i stensättningen.

Torgkulan

På torget finns en utsmyckning med ett roterande klot som hålls i rörelse med hjälp av vatten. Skulpturen är av halländsk granit.

Almas måne

Vid Storgatan 20 i en liten park intill gågatan står skulpturen Almas måne av Annica Engström, 1998. Den är en hyllning till småbrukar- och torparhustrun som ofta fick bära ensamt ansvar för barnen, hemmet och familjens ekonomi.

Flottarminnet

Flottarminnet är en utsmyckning placerad intill västra brofästet där E12 passerar Umeälven. Den är en skulptur av timmerstockar samt skyltar som berättar om flottningens historia. Flottarminnet anlades 2009 efter en idé av Bengt-Lennart Nordlund, tidigare stadsträdgårdsmästare vid Lycksele kommun.

Ispelaren

Ett landmärke och utsmyckning som Lycksele har under vinterhalvåret är ispelaren. Ispelaren skapas genom vatten som pumpas upp ur älven och sprutas ut upptill på pelaren. Allteftersom vattnet fryser, växer pelaren. Den skapades för första gången 1994 och år 1999 uppmättes rekordhöjden 49,54 meter.

Nybyggarna

När den gamla bron över Umeälven revs inför bygget av en ny 1993, behölls en av bropelarna och försågs med en konstnärlig utsmyckning. En grupp företagare ville ge kommunen något som tack för ett bra projektsamarbete, och 2001 avtäcktes statyn Nybyggarna. Statyn är av granit och huggen i Kina. Den föreställer ett vandrande nybyggarpär med sin hund, ett minne av de första nybyggarna som bosatte sig i södra Lappland och blev jordbrukare där samerna hade funnits i tusentals år. De allra första som anlände anses vara det finländska paret Johan och Hildur Philipsson Hilduinen som bosatte sig i Örträsk 1678. Det är de som utgör förebild för träsnidaren Bengt Franssons lilla träskulptur Nybyggarna som är förebild till stenstatyn. Det brukar sägas att familjen går åt fel håll, eftersom statyn är vänd nedströms medan nybyggarna följde älven uppströms och vandrade inåt landet.

Torgkulan. Foto: Lisa Norberg

Almas måne. Foto: Lycksele kommun

Flottarminnet. I bakgrunden syns Korpberget. Foto: Jean-Pierre Seitz/Google Maps

Ispelaren i Lycksele. Foto: Anders Wikström
Sveriges radio

Nybyggarna. Foto: Agne Hörnestic

Värdebärande karaktärsdrag för Lycksele centrum

Landskapets topografi

Stadens centrum är beläget på två åsar, längs Borgarbacken och Finnbacken. I området Hamn längs älven är terrängen flack. Synliga bergsknallar finns i stadsmiljön, till exempel Bångberget. Djupskolavan skär genom landskapet och utgör ett centrumnära naturområde.

Grönstruktur

I de yttre delarna av centrum finns en stor andel gröna ytor som parker, skogspartier, gröna innergårdar samt gräsbevuxna ytor och stråk med björkrader mellan bostadskvarter och vägar. Inom tätortens centrala del finns färre gröna stråk. Några exempel är buskar framför kommunhuset, silverpilar vid torget, och buskar och lövträd vid kvarteret Stampen. Mjölktallen i Hamn har ett stort immateriellt kulturvärde i och med de berättelser som finns knutna till den.

Parkanläggningar och kyrkogårdar

Djupskolavan, strandpromenaden och tingshusparken. Kyrkomiljön och kyrkparken. Gammlplatsen och Gammlplatsparken. Övriga anlagda parkmiljöer såsom Almas måne vid Storgatan och Kärleksstigen vid Johan Skyttes skola. Privata trädgårdar är miljöskapande i stadsbilden och berättar om odlingens och bostadskvarterens utveckling genom tiderna.

Blåstruktur

Älven är det viktigaste blå stråket inom centrala Lycksele. Den utgör vattenväg under sommartid och isväg under vintertid. Djupskolavan med sitt vattendrag har stora rekreations- och upplevelsevärden.

Landmärken

Statyn Nybyggarna och ispelaren är två landmärken som utgör välkända blickfång i centrala Lycksele. Korpberget är också en välkänd silhuett i tätorten. Korpberget beskrivs närmare i stadsdelsbeskrivningen för Norrmalm.

Att tänka på

- Den kuperade karaktären beaktas och tillkommande bebyggelse planeras med hänsyn till topografin. Gröna och skogbevuxna ytor med naturmark vårdas, och siktlinjer mellan dem och staden värnas i planeringen.
- Parker, träd och planteringar samt gröna stråk vårdas med hänsyn till respektive karaktär.
- Blå stråk och ytor med omkringliggande naturmark vårdas och beaktas i planeringen.
- Se utvecklingsförslag i kommunens rapport *Grönstruktur – biologisk mångfald och attraktiva utemiljöer i Lycksele stad*.
- Ny bebyggelse planeras med hänsyn till siktlinjer mellan viktiga landskapselement och utsiktspunkter. Skapande av barriärer i stadslandskapet undviks.
- Äldre stadsplanedrag beaktas.
- Allmänna platser och grönområden som skapar rymd i stadsbilden värnas.
- Fornlämningar skyddas enligt 2:a kap. KML. Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Lag (2013:548). Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en fornlämning. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från Länsstyrelsen.

Fortsättning nästa sida

Fortsättning av beskrivningen av bebyggelsemiljöns värdebärande karaktärsdrag

Siktlinjer och viktiga samband

Stadsplaneideal från olika tidsperioder är synliga i dagens Lycksele i form av gatusträckningar, byggnadstyper och gröna stråk. Sambandet mellan olika byggnadsfunktioner är synligt i stadsbilden, exempelvis visar siktlinjerna mellan komministerbostad, prästgård och Lycksele kyrka att det finns ett historiskt samband mellan dessa. Byggnader med en representativ funktion placerades ofta i väl synliga lägen och med anslutande parkområde, såsom Lycksele kyrka och tingshuset.

Bebyggelsemiljöer

De äldsta miljöerna omfattar äldre gårdsbebyggelse, Gammlplatsens museala byggnader som representerar traktens byggnadstradition, bebyggelse knuten till olika yrkesgrupper och ämbeten, äldre centrumbebyggelse i trä samt skolbyggnader. 1900-talets bebyggelse representeras genom offentliga byggnader, bebyggelse knuten till järnvägen, bostadsbebyggelse som speglar olika stilideal, samt handels- och kontorshus.

Fornlämningar

- ▶ Gammlplatsens fornlämningsområde med kyrkstad (L1939:8560 RAÄ, Lycksele 343:1 samt L1939:7943, RAÄ Lycksele 343:3)
- ▶ Ödekyrkogård (L1939:8273, RAÄ Lycksele 342:1)
- ▶ Kyrka/kapell (L1939:8577, Lycksele 342:2).
- ▶ Boplats (L1939:8189, RAÄ Lycksele)

Övrig kulturhistorisk lämning

- ▶ Minnessten vid Gammlplatsens ödekyrkogård (L1939:8274, RAÄ Lycksele 342:3)
- ▶ Minnessten intill Margareta kyrkan vid Gammlplatsen. Uppförd 1976 med Kung Carl XVI Gustav och drottning Silvias namnteckningar (L1939:8561, RAÄ Lycksele 344:2)
- ▶ Minnessten uppförd 1978 placerad sydost om dansbanan vid Gammlplatsen (L1939:7589)
- ▶ Minnessten i rödgrå granit över soldaten Zakarias Bång, belägen vid Bångberget norr om stationsområdet (L1939:8254, Lycksele 339:1)
- ▶ Minnessten i gjutjärn vid E12:ans vägkant nära älven med inskription: "Blå vägen. Väg bryter bygd." (L1938:4691, RAÄ 886:1)

Storgatan, bebyggelse vid Gammlplatsen, Gammlplatsens ödekyrkogård och Korpberget nederst i bild

Byggnadsminnet Gamla folkskolan

Gamla folkskolan, 1891 – 93

Byggnadsminne enligt KML 3 kap

Gamla folkskolan är en majestätisk skolbyggnad i klassicistisk stil som speglar det högklassiga träbygghandlet i Lycksele under 1800-talets senare del. Byggnaden har ett högt arkitektoniskt och samhällshistoriskt värde. Med sitt dominerande läge och sin utformning är byggnaden imponerande och kan ses som en symbol för den självkänsla och framtidstro som på 1890-talet präglade det växande samhället Lycksele.

Gällande lagstiftning

Byggnadsminne enligt KML 3 kap

Gamla Folkskolan är Lycksele kommuns enda byggnadsminne, skyddat enligt KML 3 kap. Ändring av byggnadsminne kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Miljön omfattas av det generella varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 §. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Magistern 1

Adress: Norra Torggatan 13

Beskrivning och karaktärisering

Folkskolebyggnaden ligger på en höjd och har ett väl synligt läge i centrala Lycksele. Som nybyggd var den än mer synlig som en solitär i tätorten, eftersom den närmaste omgivningen på den tiden var glest bebyggd. Än idag utgör den imponerande träbyggnaden ett landmärke i Lycksele och huvudbyggnad i den skolmiljö som utökades med fler byggnader under 1900-talets första hälft. Gamla folkskolan omges av majestätiska lagerpopplar med mycket karaktär, vars knotiga "benstomme" blir särskilt tydlig vintertid. Lagerpoppel tros vara Lyckseles äldsta stadsträd och dessa är troligen planterade i och med byggnationen av gamla folkskolan.

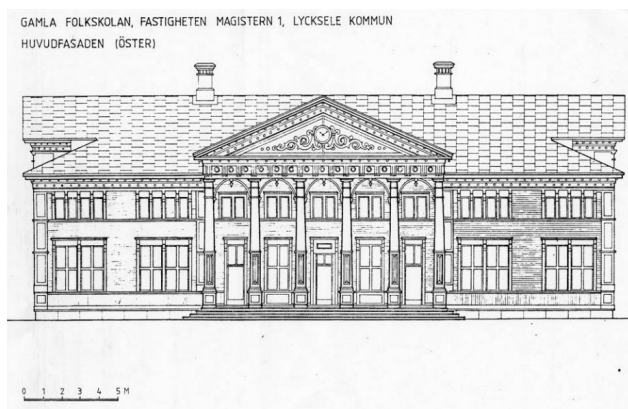
Historisk bakgrund

Gamla Folkskolan, ”Templet” kallat, uppfördes under åren 1891–93. Arkitekt var Carl Fridolf Sandgren. Talltimret till den magnifika byggnaden uppe på höjden tillhandahölls av socknens hemmansägare och de 15 000 tegelstenarna levererades från byn Hälsingfors. Timmerstommen lämnades att torka i tre-fyra år innan byggnaden fick sin ytterpanel. Uret med slagverk som sitter i huvudfasadens tempelgavel beställdes från huvudstaden. Redan första vintern insåg man dock det opraktiska med en öppen portik; snön drevade in och lade sig på trägolvet som därför ersattes med cement.

Byggnaden har en obruten brukningskontinuitet med utbildningsverksamhet sedan den uppfördes. Folkskolan, som även användes för konfirmationsundervisning, var rymligt tilltagen – på bottenvåningen fanns en stor kyrksal för hundra läsebarn, fyra lärosalar för vardera fyrtio barn, slöjdsal och ett litet bibliotek. I kyrksalen hölls morgonbön. Under 1950- och 60-talen användes den som teckningssal för skolbarnen, som kunde inspireras av kassettakets dekorationsmålningar utförda av konstnären Sven X:et Erixson. På skolans övervåning inreddes lägenheter för lärare, senare även för vaktmästaren med familj. I början av 1990-talet gjordes en omfattande renovering av interiören, och sedan dess har musik- och kulturskolan sin verksamhet i ”Templet”. Fasad-, tak- och fönsterrenovering samt ommålning har utförts under senare år.

Carl Fridolf Sandgren

Klassicistiska detaljer är karaktäristiska för de hus som ritats av Carl Fridolf Sandgren. Han var son till ett kakelugnsmakarpar som flyttat upp till Umeå från Stockholm under 1870-talet. Efter att ha skaffat sig rit- och byggnadsteknisk utbildning i Stockholm återkom Sandgren till hemstaden, där han under perioden 1882–1896 verkade som ritlärare och husritare. Han översatte med framgång stenstadens putsade fasader i nyrenässansstil till norrländsk träarkitektur.

Gamla folkskolan, uppmätning. Länsstyrelsen Västerbotten

Byggnaden har stomme av timmer och fasaden är klädd med gråmålad fasspontpanel. Fasaden är stenimiterande, med listverk, pilastrar och kraftfull kolonnuren tempelgavel samt konsolburen takfot, efter klassiska förebilder. Motivet på huvudfasaden har tagits upp på husets gavlar; taken över de indragna verandorna skjuter ut på samma sätt som tempelgavlarna ur byggnadskroppen, fast i mindre skala. Fönstren är höga korspostfönster målade i mörkt grönt. Det skivfalsade plåttaket är svartmålat.

Folkskolan i Lycksele, okänt årtal. VBM H 277 Foto: Lars Dahlstedts samling/Västerbottens museum

Folkskolan i Lycksele, okänt årtal. Vbm BR 5086 Fotoägare: Bo Grahns, Umeå./Västerbottens museum

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Centralt, högt beläget och väl synligt i centrala Lycksele, utgör folkskolan ett viktigt landmärke. Flera skolbyggnader är samlade inom samma fastighet.

Historiska och visuella samband.

Det finns ett visuellt samband med övriga centrum. Gymnastikbyggnaden samt Finnbacksskolans och Grubbskolans skolbyggnader omgärdar den äldre folkskolan.

Grönstruktur

Grön omgivning med gamla lagerpopplar och den närbelägna parken Renen

Gamla folkskolan

Karaktärsdrag enligt byggnadsminnesförklaringen.

Att tänka på

- Ändring av byggnadsminnet får inte göras utan Länsstyrelsens tillstånd enligt KML 3 kap. Vård och underhåll ska utföras i samråd med Länsstyrelsen och på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
- Hänsyn till byggnadsminnet med restriktivt förhållningssätt till nybyggnad i skolbyggnadernas närhet.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Parker och träd vårdas.

Lycksele kyrkomiljö

Kyrkligt kulturminne enligt KML 4 kap

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Kyrkomiljön med kyrka, prästbostad och komministerbostad representerar 1800-talets befolkningsökning och den kyrk- och marknadsplats som skulle få en permanent karaktär inom det som idag är Lycksele centrum. Kyrkomiljön med kyrka, kyrkogård, prästgård och komministerbostad är av högt kulturhistoriskt värde

Gällande lagstiftning

Kyrkligt kulturminne enligt KML 4 kap

Kyrkobyggnad, gravkapell och kyrkogård med stenmur är skyddade enligt Kulturmiljölagens 4 kapitel. Ändring av kyrkliga kulturminnen kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §:

Komministerbostaden och prästgården bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. De har i nuläget inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Miljön omfattas av det generella varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 §. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Lycksele kyrka med kyrkogård, gravkapell och uthusbyggnad

Fastighetsbeteckning: Kyrkan 3

Adress: Storgatan 50

Komministerbostad

Fastighetsbeteckning: Prästbolet 3

Adress: Storgatan 55

Prästgården

Fastighetsbeteckning: Prästbolet 4

Adress: Storgatan 53

Beskrivning och karaktärisering

Lycksele kyrka och kyrkogård

Längs Storgatan vid Lycksele Centrum ligger Lycksele kyrka. Kyrkan omges i söder och väster av centrumbebyggelse, i norr av Johan Skyttes skola liksom kvarteret Prästbolet med prästgård och komministerbostad. Öster om kyrkogården finns parkeringsplatser, parkyta, björkalléer och den småskaliga bostadsbyggelsen i området Hamn. Lycksele kyrka är en nyklassicistisk byggnad från 1799, uppförd i liggtimmer med en slät, stenimiterande brädfodring. Kyrkan är idag vitmålad men var vid uppförandet målad i ljust rött. Långhuset är rektangulärt och placerad i östvästlig riktning, taket är beklätt med tjärat spån. Kyrkan präglas utvändigt främst av klassicistisk enkelhet från byggnadstiden 1799 och restaureringen 1850.

Kyrkan är inramad av stora björkar som markerar entrén till kyrkogården, söder om kyrkogården finns en talldunge som är en del av kyrkoparken. Kyrkogårdsmuren markerar en viss höjdskillnad vilket bidrar med utsikt till området Hamn och Umeälven. En bogårdsmur av sten omger hela det vidsträckta kyrkogårdsområdet och övergår till stödmur i öster. Ursprunglig huvudentré med vitputsade grindstolpar finns i väster, men idag angörs kyrkan huvudsakligen från öster, via en bred trappa från parkeringen vid Hamngatan. Kyrkogården och omgivande grönytor och park har stora miljömässiga kvalitéer som är av värde för Lycksele centrum och bidrar till en värdig inramning av kyrkan. Kyrkogården som utvidgats i flera etapper berättar om platsens fortsatta betydelse för människor i Lycksele.

Gravkapell

1933 uppfördes gravkapellet efter ritning av arkitekt Kjell Wretling. Gravkapellet är uppfört på samma plats som det äldre kapellet, ungefär 20 meter norr om kyrkan. Byggnaden är rektangulär och har ett lägre indraget korparti i norr. Omfattningen till entrén är enkel. Byggnaden har kopparbeklädda pardörrar i söder och rundbågade fönster i öst och väst. Det valmade taket är beklätt med tjärat, fasat brädspån. Korutbyggnaden har sadeltak. I sydost finns en vit träbyggnad som används som förråd.

Komministerbostad och prästbostad

Längs Storgatan är prästbostaden och komministerbostaden belägna. Prästbostaden uppfördes 1933–34 och ersatte en äldre prästbostad från 1833. Den är byggd i två våningar och har valmat tak, gulmålad stående locklistpanel och sexrutiga fönster. Komministerbostaden är byggd efter en osignerad ritning 1929. Byggnaden var tidigare placerad på samma plats som församlingsgården S:t Mikaelsgården finns idag. I samband med att församlingsgården skulle byggas på 1960-talet flyttades komministerbostaden till nuvarande adress. Prästbostad och komministerbostad är uppförda i nyklassicistisk stil. Komministerbostaden som är något äldre har en enklare utformning än prästbostaden och exteriören har moderniserats. Den har gulmålad locklistpanel och sadeltak.

Prästbostad, byggd 1933–1934

Komministerbostad, byggd 1929

Begravningskapell, byggt 1933

Värdebärande karaktärsdrag

Att tänka på

Helhetsmiljön

Lycksele kyrka med kyrkogård, gravkapell, uthusbyggnad. Komministerbostad och prästbostad på andra sidan Storgatan. Kyrkopark och omgivande grönytor. Lycksele kyrka är ett viktigt landmärke.

Historiska och visuella samband.

Kyrkans placering i landskapet kan ses som en markering av bygdens centrum. Utöver kyrkan speglar placering av komministerbostad och prästbostad en sammanhållen bild av en kyrkomiljö.

Grönstruktur

En mångfald av häckmaterial förekommer. Växtligheten består främst av björkar i rader, samt en rad med tallar norr om kyrkan. Stora högväxta träd ger miljöskapande värden. Kyrkopark med rik växtlighet, bland annat Jämtlandspoppel.

Bebyggelsen

Lycksele kyrka med gravkapell

Välbevarad nyklassicistisk kyrkoarkitektur av Per Wilhelm Palmroth. Gravkapellets utförande, materialbehandling, byggnadsvolym.

Prästbolet 3, prästbostad

Tvåvåningsbyggnad i klassicistisk stil, valmat tak, gulmålad locklistpanel med vita knutar och fönsterfoder. Sexrutiga fönster. Taket har på senare tid lagts om med ett modernare plåttak med tegelprofil. Prästbostadens placering har en tydlig koppling till kyrkan.

Prästbolet 4, komministerbostad

Gulmålad locklistpanel med vita knutar och fönsterfoder, sadeltak. Exteriört förändrad. Generöst tilltagen tomt. Komministerbostadens placering har en tydlig koppling till kyrkan.

- ▶ Lycksele kyrka med tillhörande kyrkotomt skyddas enligt KML 4 kap. Ändring av kyrkan och kyrkomiljön kräver tillstånd från Länsstyrelsen. Vård och underhåll av kyrkan och kyrkoparken ska utföras i samråd med Länsstyrelsen och på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar och utseende och karaktär inte förvanskas.
- ▶ Hänsyn till kyrkomiljön med restriktivt förhållningssätt till nybyggnad i dess närhet.
- ▶ Ny omgivande bebyggelse anpassas med särskild hänsyn till områdets karaktärsdrag och kyrkans funktion som landmärke.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

På Gammlplatsen finns ett sameviste med olika typer av byggnader som brukade ingå i ett viste. Här finns en timrad skogssamisk kåta, en sydsamisk torvkåta och tre timrade förvaringsbodar: en njalla (på en stolpe), en buvie (på fyra stolpar) och ett härbre. Bilden visar vistet med buvie till vänster och sydsamisk kåta till höger.

Gammlplatsen

**Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §
Fornlämningsmiljö enligt KML 2 kap**

Gammlplatsen är ett område som under flera hundra år varit en mötes- och handelsplats och som idag utgör ett viktigt kulturhistoriskt område med Skogsmuseet, kulturhistoriska byggnader, fornminnen, naturreservat och kulturbotanisk trädgård. Gammlplatsen är en särskilt värdefull kulturmiljö för Lycksele kommun.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Gammlplatsen som miljö är skyddad i detaljplan. Särskilt värdefull bebyggelse inom Gammlplatsen får inte förvanskas.

Kyrkligt kulturminne enligt KML 4 kap

Margareta kyrkan är tillkommen efter utgången av år 1939 och omfattas inte av tillståndsplikt enligt KML 4 kap 2 §.

Fornlämningsområde enligt KML 2 kap

Norra delen av Gammlplatsen utgör fornlämningsområde. Här finns fornlämningar som stenåldersboplatser, husgrunder och kåtahärdar. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Naturreservat

Sedan 1971 finns vid Gammlplatsen ett naturreservat som omfattas av skyddsföreskrifter enligt miljöbalken 7 kap 4–8 §§.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Miljön omfattas av det generella varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 §. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Beskrivning och karaktärisering

Gammlplatsen ligger på en halvö i Umeälven, till ytan omkring 4,5 hektar, belägen nordväst om Lycksele centrum. Gammlplatsens bebyggelse har tillkommit under olika tidsperioder och ingår i det museiområde som berättar om byggnadskultur från olika tidsepoker i södra Lappland. Byggnaderna är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk och konstnärlig synpunkt. Många av byggnaderna har förflyttats från olika byar och stadsdelar i Lycksele. Det finns här kvar efter några av de kåtor som användes vid kyrkhelger under 1700-talet och ett uppbyggt sameviste som visar den samiska kulturen. Gårdsstrukturer och olika byggnadstyper berättar om Lyckseles byggnadshistoria. Gårdar som Ruselegården och Karlbergsgården utgör exempel på mangårdsbyggnader från det äldre byggnadsbeståndet i Västerbotten. Stadskvarteret berättar om handeln och de olika verksamheter som bedrevs i Lycksele under tidigt 1900-tal, även om tekniska innovationer såsom telegrafstation. Skolbyggnaden berättar om den undervisning som bedrevs mellan 1847 och 1870. Övrig bebyggelse berättar om jord- och skogsbruket, till exempel getarkojan, skogsarbetarkojan och tjärdalen.

Historisk bakgrund

1600-talet

Markförhållandena vid Öhn på en udde i Umeälven ansågs goda när Lycksele utsågs till kyrk- och marknadsplats 1607, och det var då handeln etablerades på allvar. Samma år uppfördes den första kyrkan på platsen. Detta skedde innan någon fast bosättning hade etablerats inom socknen. Kyrkobygget var dels uttryck för en önskan att förbättra samernas kyrkliga förhållanden eller ett led i den samiska missionen, dels för en markering av lappmarkshandelns betydelse. Lycksele kom därmed att fungera som kyrk- och marknadsplats för Lycksele lappmark och avlöste i det senare avseendet Granön. Omkring kyrkan fanns tingshus, marknadsplats, stugor och bodar för handelsmän, och kyrkstugor och stallar för nybyggarna. Med undantag för marknaderna låg kyrkplatsen öde. 1693 blev Lycksele en egen socken.

1700-talet

Under 1700-talet skulle bebyggelsen få en mer permanent karaktär och det är dessa grundstenar som är möjliga att se spår av vid Gammlplatsen. Trots det förekom det aldrig någon fast bosättning under 1700-talet. En ny åttkantig kyrka uppfördes 1736 efter en ritning av Hans Biskop.

Fastighetsbeteckning: Lycksele 10:5, Lycksele 10:6,
Adress: Gammlplatsen 1

1800-talet

Omkring 1800 påbörjades överflyttningen av kyrkstugor och marknadsbodar från Gammlplatsen till området vid den nuvarande kyrkan och därmed lades grunden till det som idag är Lycksele centrum.

1900-talet

Verksamheter och aktörer som har haft en betydelse för området är Lycksele sameförening och hembygdsgillet. Lycksele hembygdsgille bildades 1947. Redan första året upplät Lycksele landskommun ett område på den gamla kyrkplatsen, Gammlplatsen, åt föreningen. Där har, i anslutning till fornminnesområdet med grunder efter Lyckseles första kyrka och kyrkstadsbebyggelsen ett stort byggnadsbestånd sammanförts under 1900-talet. Numera finns ett fyrtiotal byggnader samlade i ett friluftsmuseum. Området fick ytterligare attraktionskraft när Skogs- och samemuseet, dåvarande Skogsmuseet, inledde sin verksamhet på Gammlplatsen 1984 genom invigning av museibygnaden ritad av arkitekt Ingrid Tobé. Museet ansvarar för den regionala skogs- och skogsbrukshistorien i Västerbotten och museiuppdraget innefattar även att tillgängliggöra och synliggöra samisk kultur och kulturarv. Den kulturbotaniska trädgården ger möjlighet till kunskap och förståelse för Lapplands kulturväxter. De två stora museibygnaderna på Gammlplatsen tillhör Skogsmuseet, liksom Flottarkungens koja. Samegården/Mamsell Lovisas skola och samevistet tillhör sameföreningen.

Den nuvarande kyrkan byggdes 1973 efter ritningar av Bengt Lidström och R Sixtensson och är en rekonstruktion av Hans Biskops kyrka från 1736. Foto Sune Zachrisson/Västerbottens museum

Fornlämningar och naturreservat

Den norra delen av Gammlplatsen utgör fornminnesområde. Fornlämningsområdet vid Gammlplatsen inrymmer lämningar efter den första kyrko- och marknadsplatsen i Lappmarken. Fornlämningsområdet består av cirka 100 orörda husgrunder och kåtatomter efter den tidigare kyrkstaden, en stenåldersboplats samt ett naturreservat. Två kyrkor har funnits inom Gammlplatsen där grunden till den senare är välbevarad. Vid den nordöstra delen av Gammlplatsen finns ett naturreservat med urskogskaraktär.

Bebyggelse i urval

Margaretakyrkan, klockstapeln och Brudstugan
Kyrkan är uppförd på Gammlplatsen 1963–73 och har fått sitt namn efter den samiska kvinnan Margareta som verkade för att sprida den kristna tron. Margareta var verksam i slutet av 1300-talet. Kyrkan är en kopia av Lyckseles andra kyrka som var uppförd 1736. Rekonstruktionen utfördes av arkitekt Bengt Lidström som också ritade den timrade klockstapeln som byggdes intill Margaretakyrkan. Kyrkobyggnaden är åttkantig med fasad av rödfärgad stående panel och tak täckt med träspån. Låset i porten är detsamma som i 1700-talskyrkan. Kyrkan används framför allt till bröllop, dop och andra firanden.

I anslutning till Margaretakyrkan finns Brudstugan. Det är en kyrkstuga från 1760 som byggdes upp på det vi idag kallar för Gammlplatsen bredvid kyrkan som uppfördes 1736. Kyrkstugan flyttades runt på olika platser i centrala Lycksele efter att Öhn/Gammlplatsen övergavs i slutet av 1700-talet. Den har stått nere i Hamn och i Elinedal. I mitten av 1990-talet återfördes kyrkstugan till Gammlplatsen.

Ruselegården. Byggnaden är en timrad parstuga byggd vid 1800-talets mitt, flyttad till Gammlplatsen från Rusele. Den tjänar idag som restaurang med kök och serveringslokal. Vid flytten inreddes vinden och trappan byggdes om. Schablonmålningarna i bottenvåningen utfördes på 1970-talet av konstnären Olof Arnqvist, Skelleftehamn efter ursprungliga målningar.

Ödekyrkogården

Klockstapeln på Gammlplatsen

Entréhuset, Textilmuseet, Post- & Telemuseet, Diversehandeln, Affärsmagasinet, Jaktmuseet, Bensinstationen

I södra delen av Gammlplatsen bildar några byggnader en miljö som efterliknar ett kvarter inne i tätorten. Byggnaderna är hämtade från Lycksele och har skiftande ursprungliga funktioner.

Byggnaden som inrymmer Textilmuseet har stått på Villarydsvägen i Lycksele och uppfördes där 1915 av Skönviks Ångsågs AB som tjänstebostad till en skogsförvaltare. Dess arkitektur har klassicistiska stildrag; frontoner över dörren och bottenvåningens fönster samt stenimiterande hörnkedjor. Till samma fastighet hörde det uthus byggt samma år, som nu är Affärsmagasinet. Post & Telemuseet kommer också från Villarydsvägen och uppfördes där 1897 av snickare Efraim Abrahamsson som bostadshus. Även Diversehandeln är från samma gata och uppfördes där vid 1800-talets början. Byggnaden är en enkelstuga som har tjänat som skjutsställe. Bensinstationen är en replik av 1920–1940-talets bensinstationer. Vid den står Lyckseles äldsta bensinpump, Fatos som tillverkades 1924. Den något modernare pumpen Vici är från 1927. Entréhuset är en parstuga från Fredrika som var landstorms förråd under andra världskriget och Jaktmuseet är en dubbelkorsbyggnad från Lycksele, ursprungligen bostadshus.

Kägelbanan

Kägelbanan är byggd under 1890-talet i Hällforsen och användes på sin ursprungliga plats även som danslokal och biograf. 1923 byggdes den om till bostad och förråd. Byggnaden flyttades till Gammlplatsen 1976 med hjälp av Tannbergsskolans bygglinje. Den återställdes då till kätgelbana och erforderlig utrustning för kätgelspel tillverkades. Byggnaden är långsträckt med ett åttkantigt rum i varje ände. Den har rödfärgad fasad av stående locklistpanel, och taket är täckt med pannplåt.

Samegården/Mamsell Lovisas skola

I denna byggnad, som då stod i Tannbäck, startade Mamsell Lovisa Bergström skola för sameflickor 1847. Mamsell Lovisa bodde i rummen intill skolsalen, och hon undervisade i bland annat kristendom, läsning och skönskrift. 1865 skänkte Mamsell Lovisa byggnaden till Svenska Missionssällskapet, som fortsatte med skolverksamheten fram till 1870. 1948 flyttades byggnaden till Gammlplatsen och blev den första byggnaden på hembygdssområdet. 1952–1969 användes huset som hembygdsgård och sockenmuseum. Mamsell Lovisas skola används idag av Lycksele sameförening.

Textilmuseet

Bensinstation

Kägelbanan

Samegården/Mamsell Lovisas skola

Det samiska vistet

Under 1600 och 1700-talet återfanns ett femtiotal kåtor på Öhn i Lycksele. 2003 byggde Lycksele sameförening upp samevistet utanför mamsell Lovisas skola. Vistet har samiska byggnader såsom en timrad skogssamisk kåta, en sydsamisk torvkåta och tre förvaringsbodur: en njalla (på en stolpe), en buvie (på fyra stolpar) och ett härbre.

Den sydsamiska torvkåtan

Karlbergsgården med bostadshus, ladugård, fargångsstuga, bagarstuga, loge, rökbastu, salpeterlada

Från Nybruket Karlberg mellan Knaften och Bratten kommer en grupp byggnader som bildar gårdsgruppen Karlbergsgården på Gammlplatsen. Bostadshuset är en parstuga byggd omkring 1850 av nybyggaren Abraham Bernard Johansson. Ladugården är av samma ålder som bostadshuset. Fargångsstugan är den byggnad som den äldre generationen fick flytta till när något av de vuxna barnen tog över gården. Denna byggnad är en enkelstuga uppförd 1913. Bagarstugan är byggd under tidigt 1800-tal och har använts som kronotorp, fäbodstuga, lanthandel och undantagsstuga. Logen är en fyrkantig timrad tröskloge byggd 1860. Rökbastun är en låg timrad byggnad med torvtäckt sadeltak. Invändigt har den en centralt placerad rökugn. Bastubyggnader har traditionellt använts för torkning av säd och andra produkter samt för rökning av kött. Salpeterladan är från 1800-talets början. Den användes vid framställning av salpeter, en vara som förr värderades högt då den behövdes för framställning av krut. Salpeter lakades ut från urin- och gödselblandad jord från fähusen, och vätskan skulle sedan sjudas för att koncentreras. Salpeterlador kännetecknas av de öppningar i timmerväggen som var nödvändiga för att ventiler ut stanken från framställningsprocessen.

Den kulturbotaniska trädgården

Med utgångspunkt från samisk hantverkstradition och nybyggarkultur finns kulturväxter att beskåda inom Gammlplatsområdet, såsom köksväxter, perenner, rosor, lökar och knölar från Lappland. Kulturväxter återfinns i rabatter och odlingar vid Karlbergsgården.

Huggarepoken och Maskinepoken

Skogs- och Samemuseets basutställningar omfattar skogsbrukets historia och utställningar om samisk kultur. Skogsmuseets första museibyggnad, kallad Huggarepoken och ritad av arkitekt Ingrid Tobé, invigdes 1984. Det är en låg byggnad med kvadratisk plan och rödfärgad träfasad som smälter fint in bland de äldre byggnaderna på friluftsmuseet. Den andra byggnaden, Maskinepoken, invigdes 1994. Det är en byggnad i en våning med förhöjt mittparti, som lånat arkitektoniska drag från klassicismen.

Skogskojan

Byggnader och anläggningar som skogskojan, stallet, tjärdal och kolmilan är exempel på skogsbrukets bebyggelse. Den skogsarbetarkoja som står på Gammlplatsen kommer från Granseleavan och är byggd kring 1920. Den rymmer 16 man och har enkla väggfasta britsar och en eldstad i kojans mitt. Från Granseleavan kommer också stallet för skogsarbetets hästar som är byggt vid samma tid. Båda byggnaderna är timrade och har torvtäckta sadeltak. Till skogsbruksmiljön hör också en tjärdal samt en kolmila.

Skogs- och Samemuseet. Foto: Ingrid Sjöberg

Stenkullastugan/Nils Petters stuga

En timrad enkelstuga som kallas nybyggarstuga, då den kan ha varit det första bostadshuset på ett nybygge. Den kommer från Stenkulla, Umgransele och är daterad till omkring år 1800.

Smedjan

Byggnader som Getarkojan, rundlogen, smedjan och sommarladugården representerar byggnadsfunktioner som var vanliga i äldre tiders jordbruksbebyggelse i Västerbotten. Getarkojan fungerade som väderskydd för de barn som under somrarna fick arbeta som getare. De följde då med korna eller fåren i skog och mark, höll rätt på dem och visade var det fanns bete. Rundloge är benämningen på de oftast åttkantiga, timrade trösklogar som byggdes på många gårdar i Västerbotten under 1800-talet. Större jordbruksgårdar hade ofta en egen smedja, där man själv tillverkade alla smidda detaljer som behövdes på gården och i jordbruket. Smedjan på Gammlplatsen är från sent 1800-tal. Sommarladugården är en låg, timrad fähusbyggnad som låg en bit bort från gården, nära skogen. I den fick djuren bo sommartid när de betade ute "på skogen".

Tant Emmas stuga

Byggnaden är en liten timrad kyrkstuga från Gammlplatsen som har stått i området Hamn och på Hedlunda men sedan flyttats tillbaka. Den har endast ett rum och är daterad till 1700-talet. Emma som gett namn till stugan var tvätterska och känd för sina många krukväxter.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Naturreservat, fornlämningsområde och bebyggelse med stora kulturhistoriska värden

Historiska och visuella samband.

Gammlplatsen utgör en viktig del av Lyckseles historia.

Grönstruktur

Gammlplatsens naturreservat

Naturreservat med skogspartier av urskogskaraktär vid den nordöstra delen av Gammlplatsen

Fornlämningar

- ▶ Begravningsplats L1939:8273 (RAÄ Lycksele 342:1)
- ▶ Kyrkstad L1939:8560 (RAÄ Lycksele 343:1)
- ▶ Kyrkstad L1939:8484 (RAÄ Lycksele 343:2)
- ▶ Kyrkstad L 1939:7943 (RAÄ Lycksele 343:3)
- ▶ Boplat L1939:8189 (RAÄ Lycksele 105:1)

Övrig kulturhistorisk lämning

- ▶ Minnesmärke L1939:8561 (RAÄ Lycksele 344:2)
- ▶ Minnesmärke L1939:7589 (RAÄ Lycksele 344:2)
- ▶ Minnesmärke L1939:8274 (RAÄ Lycksele 342:3)

Bebyggelse

Hela den halvö där Gammlplatsen är belägen omfattas av Detaljplan för Gammlplatsområdet. Detaljplanen delar in området efter olika kulturvärden: fornminnesområde, samisk kultur, nybyggarkultur samt museum.

Gammlplatsen innehåller byggnader som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk och estetisk synpunkt. I planbestämmelserna anges att: byggnader, som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller estetisk synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär, får inte förvanskas. På Gammlplatsen finns stora kulturvärden, såväl materiella som immateriella. Flera olika berättelser vävs samman på platsen; samerna, nybyggarna, kyrk- och marknadsplatsen, hembygdsrörelsen och museiverksamheten har alla lämnat spår som är viktiga att värna och visa. Olika byggnader och lämningar har olika karaktärsdrag och berättar olika historier om tidigare verksamhet och användning.

Att tänka på

- ▶ Skyddsbestämmelser i detaljplan följs.
- ▶ Tillägg med museal bebyggelse inom Gammlplatsen anpassas efter den tidsepok som ska skildras.
- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- ▶ Fornlämningar skyddas i 2:a kap. KML. Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Lag (2013:548). Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en fornlämning. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från Länsstyrelsen.
- ▶ Åtgärder inom naturreservatet ska ske enligt Miljöbalkens 7 kap 4–8 §§.
- ▶ Länsstyrelsens föreskrifter för Gammlplatsen naturreservat följs.

Hamngatan och stadsdelen Hamn

Arbetarbostäder i Hamn

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

En av Lyckseles historiskt mest intressanta miljöer återfinns i området Hamn. Bebyggelsestrukturen med gatusträckningar och placering av bostadshus och gårdshus är bibehållen. Hamn berättar om en tid då tomter i området anvisades mindre bemedlade bosättare.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Hela miljön är skyddad i detaljplan med skyddsbestämmelse q vilket innebär ett förbud mot förvanskning.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Miljön omfattas av det generella varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 §. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på

Fastighetsbeteckning: Fiskaren 6–15, Hamnen 1–12, Roddaren 1–16, Stakaren 1–7, Flottaren 1–6.
Adress: Hamngatan, Älvsgatan, Fiskaregatan, Parkgatan, Järnvägsgatan, Marknadsgatan, Strandgatan

Brandgata i Hamn

Beskrivning och karaktärisering

Längs med Umeälvens strand, 200 m öster om torget är området Hamn beläget. Bebyggelseområdet omfattar de fem kvarteren Fiskaren, Flottaren, Hamnen, Roddaren och Stakaren. Kvarteren begränsas av Hamngatan, Strandgatan, väg E12 och Älvsgatan. Området består av bostadshus som är orienterade mot entrégatorna (Fiskargatan, Parkgatan, Järnväggsgatan och Marknadsgatan). Uthusen, före detta stall och gårdsbyggnader, är placerade längs områdets brandgator.

Terrängen är flack och gatorna skapar utblickar ner mot vattnet. Inom Hamn finns idag 47 tomter. Karaktäristiskt för området är den låga, rödfärgade bebyggelsen med bostadshus och uthus som fortfarande påminner om stadskvarter från tidigt 1900-tal. Byggnaderna i Hamn har i stora drag bibehållit sin ursprungliga karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval. Under årens lopp har en del förändringar av bebyggelsen skett, såsom fönsterbyten och fasadändringar i form av byte av material och färgsättning. Väsentliga karaktärsdrag är dock i stor uträkning bevarade. Brandgatorna är bevarade och uthusen har i hög grad bevarat sitt nuvarande utseende. Kvarteret Flottaren utlades på senare tid, huvudsakligen under 1930-talet, vilket innebär att bostadshusen där har inslag av funktionalism i utformning och materialval. Kvarteret har en annan karaktär än den övriga bebyggelsen men ingår i den sammanhållna bebyggelsemiljön.

Tvåvåningshus i Hamn

Gårdsmiljö i Hamn

Brandgavel då och nu. Högra bilden: VBM A 785 10 Foto: Jan Thomasson/Västerbottens museum

Hamngatan vid 1900-talets mitt. VBM SB 1782 Foto: Nina Lundberg/Västerbottens museum

Historisk bakgrund

Hamn var glest bebyggt fram till 1875, här fanns då bland annat kyrkstugor och stall för djurhållning. Hamns historia hänger mycket nära samman med 1800-talets befolkningsökning i Lycksele. Vid tidpunkten var området en tätbebyggd arbetarstadsdel, tomtpriiserna var billiga eftersom området ofta svämmades över vid vårfloden. Båt- och tvättbryggor anlades längs vattnet. 1874 delades Hamn in i tomter och 1888 fanns det 88 tomter på plats. När kraftverken byggdes i huvudfåran stabiliserades Umeälvens vattennivåer och översvämningarna i området upphörde. Idag står fortfarande de gamla, röda husen tätt, gatorna är smala och trädgårdarna lummiga. 1960 avskärmades Hamn från vattnet när väg E12 anlades längs älven.

Landskapselement som vittnar om äldre tiders levnadsvillkor och mötesplatser är platsen för vattenbrunnen och Mjölktallen. Vattenbrunnen, den så kallade "Hamnkällan" var belägen väster om Hamn. Där hämtade de boende i Hamn sitt vatten tills att området fick kommunalt vatten. I korsningen mellan Järnvägsgatan och Hamngatan finns idag en hinkanordning omgärdad av plantering, som vittnar om platsens funktion.

Taklandskap i Hamn, 1962. VBM A 785 5
Foto: Jan Thomasson/Västerbottens museum

Innergården vid den nu rivna fastigheten vid Fiskargatan 4. VBM A 785 4

Bild till vänster: Översvämning i området Hamn, 1942. VBM BR 12909 Foto: Nina Lundberg/Västerbottens museum

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Fem kvarter med tät bebyggelse med bostadshus i gatuliv och gårdshus längst in på gården. Äldre bostadshus och uthus i varierad ålder är rödmålade och har sadeltak. Brandgator mellan raderna av uthus. Terrängen är flack och bebyggelsemiljön avskiljs från älven av väg E12.

Historiska och visuella samband.

Brandgatorna mellan uthusen på Järnväggsgatan-Parkgatan och Parkgatan-Fiskargatan har en stor betydelse ur brandskyddssynpunkt. Brandgatorna anlades 1874 efter en partiell tillämning av de allmänna ordnings-, brand och byggnadsstadgorna.

Den rekonstruerade hinkanordningen i korsningen mellan Järnväggsgatan och Hamngatan vittnar om äldre tiders vattenförsörjning. Hamnkällan var Hamnens mötesplats där de boende hämtade vatten innan området anslöts till kommunalt vatten.

Grönstruktur

Inom området finns många äldre björkar, tallar och planteringar som bidrar till områdets gröna karaktär. Grönska i brandgatorna. Mjölktallen i korsningen Järnväggsgatan- Strandgatan.

Bebyggelsemiljö

Bostadshus och uthus i kvarteret Fiskaren

Åtta bostadshus i två våningar tillbyggda vid 1900-talets sena hälft. Merparten har fasad av rödmålad locklistpanel. Sadeltak med varierad taktäckning. Till flera av husen finns garage och äldre uthusbyggnader.

Bostadshus, uthus och brandgator i kvarteret Hamnen

12 bostadshus i två våningar med äldre uthus placerade rygg mot rygg med en smal brandgata emellan. Merparten av byggnaderna har fasad av stående rödmålad locklistpanel med vita detaljer. Byggnad som exemplifierar områdets ålderdomliga prägel är Hamnen 8, uthus (före detta stall) från 1800-talets slut. 1½ våning, timmerstomme med rödfärgad stående och liggande träpanel och vita detaljer. Ventilationsfönster på vinden.

Att tänka på

- ▶ Skyddsbestämmelser i detaljplan följs.
- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- ▶ Brandgator mellan uthusen värnas och underhålls. Stor vikt att de hålls öppna från upplag och dylikt.
- ▶ Staket utförs i trä och så enhetligt som möjligt som det vid Strandgatan 5 och utmed Hamngatan.
- ▶ Området kompletteras med information om Mjölktallens historia.

Fortsättning nästa sida

Fortsättning av beskrivningen av bebyggelsemiljöns värdebärande karaktärsdrag

Bostadshus, uthus och brandgator i kvarteret Roddaren

15 bostadshus i varierad våningshöjd med äldre uthus placerade rygg mot rygg med en smal brandgata emellan. Majoriteten av byggnaderna har fasad av rödmålad locklistpanel. Byggnader som exemplifierar en variation av byggnadsskick och materialval är Roddaren 1, Roddaren 10–11 och Roddaren 13. Roddaren 1: bostadshus och uthus med bostadsdel från sent 1800-tal, 1½ våning, u-formad med stomme av timmer och bräder, rödfärgad träpanel, svart plåttak. Uthuset har en brandgavel. Roddaren 10–11: Flerbostadshus: Byggt 1938, ombyggt och förändrat. Uthus med bostadsdel, 1800-tal. 1½ våning, byggt i timmer. Fasaderna klädda med rödmålad läktad masonit. plåttak. Stall med lillstuga, 1800-tal. Timrad rödfärgad envåningsbyggnad, svart papptak. Roddaren 13: Gårdshus/bostadshus från 1800-talets slut. 1½ våning, timrad med faluröd liggande fasspantpanel, dörr och fönster i original, grönt plåttak. Tillbyggd veranda.

Bostadshus och uthus i kvarteret Stakaren

7 bostadshus och uthus, rödmålade med vita byggnadsdetaljer. Sadeltak och varierad taktäckning. Byggnader som exemplifierar områdets ålderdomliga prägel är Stakaren 1 och 5. Stakaren 1, Bostadshus med uthus (före detta ladugård) från 1800-talets slut. 1½ våning, vinkelbyggnad, stomme av timmer/ bräder, faluröd liggande fasspantpanel, grått sinus-profilerat plåttak och grön takpapp. Stakaren 5. Bostadshus: 1870 tal. Timrad envånings parstuga, rödmålad locklistpanel med vita detaljer, taktäckning av grå pannplåt.

Bostadshus 1930-tal, kvarteret Flottaren

6 bostadshus i två våningar, troligtvis ritade av Kjell Wretling 1937–39. Varierad färgsättning, större byggnadsvolymer än resterande kvarter i Hamn. Bostadshus och uthus som har kvar sitt ursprungliga utseende: Flottaren 1. Flottaren 1, Hamngatan 3 1½ plan, sadeltak, ljusmålad stående panel, två och treluftsfönster. Inhägnad gårdstomt med trästaket

Staket

Lägre staket omgärdar tomterna i Hamn

Tallen i korsningen mellan Järnväggsgatan och Strandgatan benämns som "Mjölktallen". Mjölktallen nyttjades för fastsättning av båtar och upphängning av mjölkstävor med mera i samband med mjölkningsturena till Ansia fäbodrar.

Äldre uthus i Hamn omgärdat av ett lägre rödmålat staket med vita stolpar

Träbebyggelse vid Storgatan och Torget, 1880–1910-tal

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Byggnader i centrala Lycksele som med sitt arkitektoniska uttryck, lokalisering och tillkomstår har en sammanhållen karaktär för äldre träbebyggelse.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Köpmannen 3 är i detaljplan skyddad med planbestämmelse q vilket innebär ett förbud mot förvanskning. För fastighetens komplementbyggnader finns en varsamhetsbestämmelse [k].

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §:

Affärs- och bostadshus på Granen 5, Granen 8 och Borgaren 8 samt kontors- och affärshus på Stadshuset 8 bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13§. I nuläget har de inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Miljön omfattas av det generella varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 §. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

F d banklokal med uthus

Fastighetsbeteckning: Köpmannen 3

Adress: Skolgatan 24

Affärs- och bostadshus

Fastighetsbeteckning: Granen 5

Adress: Storgatan 38

Affärs- och bostadshus

Fastighetsbeteckning: Granen 8

Adress: Storgatan 40

Affärs- och bostadshus

Fastighetsbeteckning: Borgaren 8

Adress: Storgatan 34

Kontors- och affärshus

Fastighetsbeteckning: Stadshuset 8

Adress: Storgatan 26

Vykort över Lycksele torg, fotograferat mot nordväst någon gång på 1950-talet. I bakgrunden syns äldre rödmålade byggnader vid Finnbacken, på samma plats där Medborgarhuset är uppfört idag. Foto: Ängelholmsbygdens lokalhistoriska förening, hembygdsförbundet.

Hedinska huset, gamla apotekshuset vid Storgatan 1965. Numera rivet. BR 19844 Foto: Nina Lundberg/
Västerbottens museum

Historisk bakgrund

På grund av stadsbränder och centrums omdaning vid 1900-talets mitt finns det få äldre träbyggnader kvar. Den sista branden ägde rum 1926 där delar av kvarteret Borgaren ödelades. Äldre fotografier ger en bild över hur bebyggelsen såg ut vid slutet av 1800-talet. Omkring torget och Storgatan uppfördes då timmerhus med stenimiterande paneler. Denna typ av storstadsarkitektur byggdes under samma period i Umeå och centrala Lycksele skulle benämnas som "Lappstockholm". Den tidiga 1900-talsbebyggelsen märks i kvarteren Köpmannen och Granen vid Torget, vilka avbrändes i 1911 års brand.

Beskrivning och karaktärisering

Träbebyggelsen i kvarteren Köpmannen, Granen, Borgaren och Stadshuset är uppförda under perioden 1880–1919. Byggnaderna har en varierad utformning, fasaduppdelning och olika grad av ursprunglighet avseende färgsättning och tillägg. I det följande beskrivs byggnaderna som ingår i bebyggelsemiljön "Träbebyggelse vid Storgatan och Torget, 1880–1910-tal".

Bebyggelse

Köpmannen 3

Före detta banklokal med uthus, uppförd 1919 efter ritningar av arkitekten Jakob Grate. Handelsbankshuset var ursprungligen Svenska Handelsbankens kontor och arkitekturen är klassicistisk. En karaktärsbyggnad i Lycksele tätort med högt samhällshistoriskt värde.

Fotografierna ovanför visar torgets omdaning. Den övre bilden är fotograferad 1959, den undre 2023. Jugendbyggnaden på övre bilden finns inte kvar idag. VBM C 1662 Foto: Fotograf okänd/Västerbottens museum

Granen 5, Affärs och bostadshus

Granen 5

Affärs- och bostadshus uppfört 1911. Det intilliggande gårdshuset är uppfört vid samma period har tidigare huserat en butik och nu ett kafé. Sammantaget utgör den äldre träbebyggelsen inom fastigheten en genuin gårdsmiljö.

Affärshuset är genom sitt läge en karaktärsbyggnad för miljön kring torget.

Granen 8

Affärs- och bostadshus uppförd 1919. Byggnaden har ett värde som en del av kvartersmiljön tillsammans med Granen 5 och 6. Ett tidigare gårdshus är rivet.

Borgaren 8

Affärs- och bostadshus från tidigt 1900-tal. Gårdshus, uppfört 1928. Centralt belägen affärsfastighet med bevarad äldre trähusbebyggelse.

Stadshuset 8

Kontors- och affärshus, före detta hotell, uppfört under 1880-talet. Ett av de få kvarvarande affärshusen i trä från 1800-talet i Lycksele centrum. Uppmärksammades i slutet av 1990-talet som kulturhistoriskt intressant att bevara. Byggnaden har därefter restaurerats och återfått mer av sin ursprungliga karaktär.

Köpmannen 3, före detta Handelsbanken

Granen 5, fd gårdshus nu kafé.

Granen 8. Affärs- och bostadshus uppfört 1919

Borgaren 8. Affärs- och bostadshus från tidigt 1900-tal

Stadshuset 8

Helhetsmiljön

Äldre träbebyggelse vid Storgatan och torget

Bebyggelsemiljö

F d banklokal med uthus, Köpmannen 3

Byggnad uppförd 1919 med stomme av resvirke och fasad av gulröd stående locklistpanel. Det valmade taket har på senare tid täckts med tegelimiterande plåt. Sexrutiga tvåluftsfönster och bevarad originaldörr med portal mot torget

Affärs- och bostadshus, Granen 5

Byggnad uppförd 1911 i två våningar med stomme av resvirke. Fasad av stående och liggande fasspontpanel, målad i rött med vita detaljer. Avfasat hörn mot torget, där entrén är placerad. Brutet plåttäckt tak med små takkupor.

Gårdshus med trästomme i 1½ våning. Fasad av liggande fasspontpanel, målad i grönt med röda detaljer och vita fönster.

Affärs- och bostadshus, Granen 8

Trähus från i två våningar med flackt valmat tak med små vindskupor täckt med svart papp (shingel).
Affärs- och bostadshus, Borgaren 8

Affärs- och bostadshus, Borgaren 8

Byggnad i två våningar med timmerstomme. Detaljrik fasad med ljusgrön liggande och stående fasspontpanel. Valmat tak med frontespiser mot gatan. Ett av de få kvarvarande exemplen på äldre panelarkitektur i nyrenässansstil. Skyltfönster har tillkommit på senare tid.

Kontors- och affärshus, Stadshuset 8

Byggnad i två våningar med stomme av timmer. Fasad av stående och liggande fasspontpanel målad i grått med vita detaljer. Röda korspostfönster, skyltfönster i bottenvåningen. Vid det avfasade hörnet mot gatan är entrén placerad. Flackt valmat tak täckt med röd tegelprofilerad plåt

- ▶ Skyddsbestämmelser i detaljplan följs.
- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Affärshus och bostadshus på Borgarbacken, 1920–30-tal

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Bebyggelse vid Borgarbacken uppförd under 1920–30-talet med klassicistiska drag.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Granen 1 är i detaljplan skyddad med planbestämmelse q vilket innebär ett förbud mot förvanskning

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §:

De övriga byggnaderna inom miljön bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. I nuläget har de inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

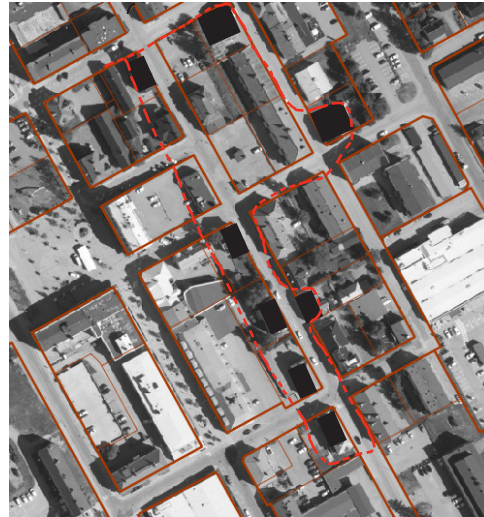
Miljön omfattas av det generella varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 §. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Affärs- och bostadshus
Fastighetsbeteckning: Granen 1
Adress: Borgaregatan 17

Bostadshus
Fastighetsbeteckning: Borgaren 2
Adress: Borgaregatan 9

Bostadshus
Fastighetsbeteckning: Borgaren 3
Adress: Borgaregatan 7

F d Missionskyrka
Fastighetsbeteckning: Stadshuset 3
Adress: Grubbgatan 17

Affärs- och bostadshus
Fastighetsbeteckning: Borgaren 1
Adress: Borgaregatan 11

Bostads- och kontorshus
Fastighetsbeteckning: Vinkarn 2
Adress: Borgaregatan 10

Bostadshus
Fastighetsbeteckning: Stampen 4
Adress: Hantverkaregatan 14

Bostadshus och gummiverkstad
Fastighetsbeteckning: Urmakaren 1
Adress: Hantverkaregatan 17

Historisk bakgrund

Borgarbacken är en av Lyckseles äldsta gator. Borgarbacken utgjorde marknadsplats tillsammans med Grubban, dalen söderut. Borgargatan blev ett livligt affärsstråk med framför allt Umeåborgarnas handelsfilialer. Vid 1800-talets slut flyttades affärsrörelserna till Storgatan och vid Borgaregatan bosatte sig tjänstemän och hantverkare med sina verkstäder. Merparten av byggnaderna inom miljön är uppförda under 1920 och 1930-talet. 1926 var Lyckseles invånarantal 1581 personer. Samma år ödelades Borgarbackens bebyggelse av en eldsvåda. Eldsvådan påverkade uppförandet av de nya byggnadshusen och medförde en sammanhållen arkitektur på Borgarbacken.

Beskrivning och karaktärisering

Borgarbacken är beläget på en av de långsträckta åsarna i nord-sydlig riktning. Gatusträckningen med raka gator och en relativt tät bebyggelse utgår från en av Lyckseles första stadsplan som karaktäriseras av en rutnätsplan. Bebyggelsemiljön består av affärs- och bostadshus i trä, flertalet uppförda vid 1900-talets början. Många av husen är uppförda under 1920–30-tal och har klassicistiska drag.

Borgargatan. Café Royal till vänster, Johansson Matsalar till höger. 1900-talets mitt. VBM C 1650

Misionshuset, Borgaregatan 1989. Foto: Eva Wikström/Västerbottens museum VBM A 2040

Borgaregatan

Bebyggelse

Granen 1

Affärs- och bostadshus i två våningar uppfört 1925 i stram klassicism, med fasad av gulmålad stående locklistpanel med dekorativa utsmyckningar. Valmat insvängt tak som på senare år täckts med svart tegelimiterande plåt. Gårdshus uppfört 1925. Träbyggnad i 1½ våning med fasad av ljus grågrön locklistpanel. Välbevarade byggnader, som utgör en viktig del av den värdefulla miljön av äldre träbebyggelse från tiden efter branden på Borgarbacken. Mycket goda exempel på 1920-talets arkitektur.

Affärs- och bostadshus, Granen 1.

Borgaren 2

Bostadshus uppfört 1932, ritat av arkitekt Edwin Strömqvist. Byggnad med trästomme i 2½ våning, med fasad av gulmålad stående lockpanel med vita detaljer i klassicistiskt formspråk. Brutet tak täckt med grön takplåt. Sexrutiga tvåluftsfönster samt små runda spröjsade fönster. Ingång med öppen träveranda på bägge gavlarna. Byggnadens ursprungliga utseende och detaljer är bevarade, varför den har en mycket välbevarad 1920-talskaraktär. Den senaste ommålningen i en skarp gul nyans är dock inte tidstypisk. Trädgårdstomt omgärdad av vitt trästaket. Värdefull karaktärsbyggnad i centrum och på Borgarbackens krön. Bostadshuset utgör ett viktigt exempel på flerbostadshus från mellankrigstiden.

Bostadshus, Borgaren 2.

Borgaren 3

Bostadshus uppfört under 1920-talet. Byggnad med trästomme i två våningar med fasad av grå stående locklistpanel med vita detaljer i klassicistiskt formspråk. Valmat tak täckt med tvåkupigt lertegel. Tvåluftsfönster. Mitt över långsidorna är små runda takfönster med spröjs. Indragen entré mot gata, och veranda med ovanpåliggande balkong på motstående långsida. Byggnadens ursprungliga utseende är något förändrat, men 1920-talskaraktären med symmetri och klassicistiska detaljer är ändå tydlig. Byggnaden utgör ett fint exempel på flerbostadshus från tidig mellankrigstid och är värdefull som del av miljön på Borgarbackens krön.

Bostadshus, Borgaren 3

Stadshuset 3

Före detta Missionskyrkan, byggd 1927. Kyrkobyggnad med trästomme och reveterad gul fasad, brant valmat tak täckt med grå betongpannor. Liten tornlanternin på taket. Spröjsade röda fönster och en dekorerad portal vid norra gaveln. Två ingångar med verandor på västra sidan. En lägre tillbyggnad tillkom ca 1940 och inrymde då en bostad och ett glasmästeri. Bortsett från en ändring av fönstren på entrésidan samt ommålning har byggnaden bevarat sitt ursprungliga utförande och karaktär.

Före detta Missionskyrkan, Stadshuset 3.

Borgaren 1

Affärs- och bostadshus uppfört under 1910-talet, ombyggt 1933. Arkitekt Edwin Strömqvist. Byggnaden används numera som kontor. Byggnad i två våningar med grund av huggen sten och stomme av resvirke. Fasaden är klädd med vita eternitplattor. Sadeltak med frontespis mot gatan, täckt med svart trapetskorrugerad plåt. Gröna sexrutiga tvåluftsfönster. Byggnaden har ett avfasat hörn där entrén är placerad. Gårdshus med garage, samtida med gathuset. Trots en del moderna tillägg har byggnaderna bevarat mycket av sin ursprungliga karaktär och är viktiga inslag i den kvarvarande äldre bebyggelsemiljön på Borgarbacken.

Stampen 4

Bostadshus, uppfört 1925. Arkitekt Edwin Strömqvist. Byggnad med trästomme i två våningar med vind, med fasad klädd med stående grönmålad locklistpanel. Tak täckt med svart pannplåt. Veranda tillkommen senare. Gårdshus med bostad, 1920-tal. 1½ våning med halvt brutet tak, tänkt att stå motbyggt mot uthus på granntomten. Fasad med liggande röd fasspontpanel med vita detaljer, tak täckt med svart papp. Stor tomt med trädgård. Välbevarad gårdsmiljö från 1920-talet. Värdefull för bebyggelsemiljön.

Vinkarn 2

Bostads- och kontorshus uppfört 1931. Arkitekt Edwin Strömqvist. Byggnad i 2½ våning med stomme av resvirke och fasad av gråmålad lockpanel. Sexrutiga tvåluftsfönster. Gårdshus från 1930-talet. Träbyggnad i 1½ våning med valmat tak täckt med grön pannplåt. Stor tomt med trädgård. Byggnaderna har bevarat många karaktäristiska klassicistiska drag.

Urmakaren 1

Bostadshus och f d gummiverkstad, byggda 1929. Arkitekt Edwin Strömqvist. Garage byggt 1970. Bostadshus i 1½ våning med betongstomme och gråputsad fasad. Sockel av huggen sten och tak täckt med röd pannplåt. Grönmålad träveranda på västra gaveln. Spröjsade fönster är bevarade på västra gaveln medan övriga fönster är tvåluftsfönster med mittpost. Byggnaden är ändrad 1940 och 1953. En av få bevarade äldre verkstadsbyggnader i centrum. Representant för bilismens framväxt och de centrumnära småindustrierna och därmed samhällshistoriskt värdefull.

Värdebärande karaktärsdrag

Att tänka på

Helhetsmiljön

Fem kvarter med tät bebyggelse med bostadshus i gatuliv och gårdshus längst in på gården. Äldre bostadshus och uthus i varierad ålder är rödmålade och har sadeltak. Brandgator mellan raderna av uthus.

Bebyggelse

Affärs- och bostadshus, Granen 1

Fasad med stående locklistpanel och artikulerad takfot. Knutarna inte markerade i fasaden. Fyrrutiga tvålufts-fönster samt små runda spröjsade fönster (oxögon). Portalomfattning i klassicistisk stil vid entré. Flackt valmat tak. Uthus i en våning med sadeltak, stående locklistpanel och korspostfönster.

Bostadshus, Borgaren 2

Fasad av stående locklistpanel med tunna, inspontade locklister. Sexrutiga tvålufts-fönster samt små runda spröjsade fönster (oxögon). Brutet tak täckt med falsad plåt, takkupor med runda fönster. Farstukvistar i klassicistisk stil. Ursprungliga entrédörrar i trä med glasning.

Bostadshus, Borgaren 3

Fasad av stående locklistpanel. Flackt valmat tak täckt med tvåkupigt lertegel. Små runda spröjsade takfönster (oxögon). Portalomfattning i klassicistisk stil vid entré.

F d Missionskyrka, Stadshuset 3

Reveterad trästomme, putsfasad i grov puts med dekorationer kring porten i norr och slätputsade knutar och fönsteromfattningar. Äldre sexrutiga tvålufts-fönster, placerade i fasadliv. Blindfönster på östra fasaden. Brant tak med tornlanternin.

Affärs- och bostadshus, Borgaren 1

Fasad klädd med eternitplattor. Sexrutiga tvålufts-fönster i bottenvåning, tvålufts- samt niorutiga i vindsvåning. Placerade i fasadliv. Entré placerad på avfasat hörn mot gata. Stor trädgårdstomt med uthus.

Bostads- och kontorshus, Vinkarn 2

Fasad av gråmålad lockpanel Symmetri i fasadens uppbyggnad. Sexrutiga tvålufts-fönster. Sadeltak med lunettfönster

- ▶ Skyddsbestämmelser i detaljplan följs.
- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.

Fortsättning nästa sida

Fortsättning av beskrivningen av bebyggelsemiljöns värdebärande karaktärsdrag

Bostadshus, Stampen 4

Fasad med stående locklistpanel. Sexrutiga tvåluftsfönster, placerade i fasadliv. 1½ våning med halvt brutet tak, tänkt att stå motbyggt mot uthus på granntomten. Uthus: Fasad med liggande röd fasspontpanel med vita detaljer, tak täckt med svart papp. Stor tomt med trädgård.

Stampen 4

Bostadshus och f d gummiverkstad, Urmakaren 1

Putsad ljusgrå fasad med putsad takfotslist. Sadeltak täckt med röd pannplåt. Tvåluftsfönster, placerade i fasadliv. Entréportal i klassicistisk stil. Sockel av huggen sten. Verkstad med stående locklistpanel i övervåning och putsad sockelvåning. Åttarutiga fönster i verkstad

Urmakaren 1

Stadshuset 3

Jägmästarvillorna, tidigt 1900-tal. VBM SB 1792 Foto: Nina Lundberg/Västerbottens museum

Jägmästarvillor i kvarteret Tigerhålan, 1915

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Miljön utgörs av tre före detta jägmästarboställen uppförda efter Domänverkets typritningar 1915. Sammantaget har miljön höga arkitektoniska kvaliteter då de för Lycksele utgör ett fint exempel på nationalromantik. Byggnaderna vittnar om skogsbolagsepoken i Lycksele, en viktig del av Lyckseles historia.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Jägmästarbostäderna är i detaljplan skyddade med planbestämmelse q vilket innebär ett förbud mot förvanskning.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Miljön omfattas av det generella varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 §. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Förskola och uthusbyggnad

Fastighetsbeteckning: Tigerhålan 11

Adress: Jägmästaregatan 4

Bostadshus och uthusbyggnad

Fastighetsbeteckning: Tigerhålan 9

Adress: Jägmästaregatan 2

Bostadshus och uthusbyggnad

Fastighetsbeteckning: Skytteanska skolbolet 4

Adress: Jägmästaregatan 1

Historisk bakgrund

I Lycksele hade de större skogsbolagen sina huvudkontor och liksom Kungliga Domänstyrelsen. Vid slutet av 1800-talet ökade efterfrågan på skogsråvara i övre Norrland och Lycksele blev en viktig stationeringsort för ett flertal större skogsbolag. När skogsbolagen etablerade sig tillkom kontor och boställen för både arbetare och tjänstepersoner. Tjänstmannabostäderna frångick ortstraditionens byggnadsskick då kontorshusen och jägmästarboställen var uppförda efter typritningar i en högre ståndsinfluerad arkitektur. Det var arkitekter med gott renommé såsom Emil Johansson och Carl Westman som hade anlitats av Domänverket. Rent stilhistoriskt ansluter sig byggnaderna till nationalromantik med nytolkningen av den enkla, röda stugan på landsbygden. De stora sjurumsvillorna disponerades av varsin jägmästare med ansvar för varsitt skogsförvaltningsområde. Villorna hade till en början expedition och jungfrukammare. Uppvärmning skedde genom en värmeugn i källarvåningen. I Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen (Prop.1916:154) beskrivs uppförandet av jägmästarbostäder i Västerbotten. Flera av de tjänstmannabostäder som skulle uppföras utgår från de ritningar som upprättats för byggnaderna i Lycksele (till exempel i Storumans och Malå kommuner).

Beskrivning och karaktärisering

Ungefär 700 meter norr om torget mellan Storgatan och E12:an är Jägmästargatan belägen. Bebyggelsen är samlad längs Jägmästaregatan och har ett visst höjdläge mot Umeälven. Landskapets kupering förstärker byggnadernas exponering mot trafiken vid E12:an och vattnet. Miljön präglas av stora trädgårdstomter som är omgärdade av buskar, tall- och lövträd. Längs E12:an finns ett grönstråk och på andra sidan vägen ligger Gammplatsen och Umeälven. Äldre fotografier över miljön visar att det tidigare funnits en trädallé längs det som idag är Jägmästaregatan.

Bebyggelsemiljön omfattas av tre före detta jägmästarvillor uppförda efter Domänverkets typritningar 1915. Byggnaderna ger med sin färgsättning, byggnadsvolym och placering ett sammanhållet intryck. Jägmästarvillorna är på ett ungefär placerade i tomtens mitt med gaveln mot gatan. Två av bostäderna, Jägmästaregatan 1 och 2 är idag privatbostäder, Jägmästargatan 4 är idag en förskola. I direkt anslutning till jägmästarvillorna finns byggnader i en våning från 1960-talet.

Jägmästarvilla, Tigerhålan 11.

Jägmästarvilla, Skytteanska skolbolet 4.

Jägmästarvilla, Tigerhålan 9.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Tre före detta jägmästarboställen med uthus och stora trädgårdstomter.

Historiska och visuella samband.

En bebyggelsemiljö med typbostäder uppförda av Domänverket 1915. Byggnaderna vittnar om skogsbolagsepoken i Lycksele.

Grönstruktur

Stora trädgårdstomter som utgör höga miljöskapande värden. Tall- och lövträd.

Bebyggelse

F d jägmästarbostäder

De tre jägmästarvillorna är byggda i två våningar i trä med vindsvåning. Rektangulär, nästintill kvadratisk planform. Takfallet är brant, firsidigt valmat och försedd med takkupor vid långsidorna. Takteglet är rött. Timmerstommen är förklädd med stående locklistpanel målat i rött med vita foder och knutbräder. Byggnaderna var ursprungligen faluröda men har senare ommålats med olje- och plastfärger. Granitsockeln är huggen. Fönstren är spröjsade. Fönstrens originalutförande var småspröjsade med små glasrutor vilket är typiskt för nationalromantiken. Farstukvist vid gaveln. Uthusen är 1 och 1½ våningar i trä med rödmålad locklistpanel med vita detaljer från 1915. Samtliga uthus har mindre förändringar. Uthus med sadeltak täckt med tegel, rödmålade fasader och vita spröjsade fönster.

Att tänka på

- ▶ Skyddsbestämmelser i detaljplan följs.
- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Trädgårdstomter och omgivande grönstruktur vårdas och värnas.

Lycksele järnvägsstation

Stationsområdet

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Bebyggelse med sammanhållen karaktär

Stationsområde med stationshus, lokstall, verkstadsbyggnader och boställen från 1920-talet. Stationshuset har ett högt kulturhistoriskt värde då det berättar om stadens framväxt liksom symbolvärde för Lycksele. Gångtunnlarna som förbinder Centrum med Södermalm visar på stadsplanens succesiva utvidgning västerut under 1950- och 1960-talet.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Lycksele stationshus är i detaljplan skyddat med planbestämmelse q vilket innebär ett förbud mot förvanskning.

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Lokstallet och Banmästarbostäderna. Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Miljön omfattas av det generella varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 §. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Stationsbyggnad och uthus
Fastighetsbeteckning: Lycksele 13:1
Adress: Järnvägsatan 37

Lokstall
Fastighetsbeteckning: Lycksele 13:1

Banmästarbostäder
Fastighetsbeteckning:
Banmästarbostaden 1 och 2
Adress: Prästbolsvägen 42 & 44

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Historisk bakgrund

1924 invigdes Lyckseles stationshus vilket även var samma år som järnvägslinjen för Hällnäs–Lycksele öppnades för allmän trafik. Från Lycksele byggdes järnvägsbanan till Storuman vilken färdigställdes 1930. Statens Järnvägar, SJ, upprättade typritningar för stationshus och bebyggelse knuten till järnvägen.

Stationshuset som är uppfört efter en av SJ:s typritningar var vid tiden för uppförandet utrustad med bostad om tre rum och kök för stationsföreståndaren. Bottenvåningen med väntsal var avsedd för resenärer. Stationshuset har i stora drag bevarat sitt utseende från 1920-talet, godsmagasin har tillkommit. Vid uppförandet fanns en verandaförsedd ingång mot torget, vilken avlägsnades på 1950–60 talet. De förändringar som har skett vid stationsområdet har utförts med anledning av vilken slags trafik som trafikerat järnvägssträckan. Bangården har idag fem spår.

Lycksele resecentrum, med väntsal, restaurang och uppställningsplats för bussar invigdes 2000, arkitekt är Sören Burman. Vid lokstallet fanns vid uppförandet en mängd verkstadsbyggnader med anknytning till verksamheten.

Beskrivning och karaktärisering

Lycksele stationsmiljö utgörs av stationshus, bangård och bebyggelse med anknytning till järnvägsmiljön är belägen väster om Lyckseles centrum. Bangården har en nordsydlig riktning där stationshuset med godsmagasin och busstation finns på den östra sidan av järnvägen. Strax norr om stationen finns en fristående redskapsbod/uthus. Stationshuset är sammanbyggt med godsmagasinen som består av tre byggnadsvolymer. Godsmagasinet är i sin tur integrerat med Lycksele resecentrum och uppsamlingsplatsen för bussar. Huvudentrén till resecentrum finns i anslutning till Banvägen. Stationsområdet är asfalterat, grönytor består av en enklare parkanläggning med björkar och buskar. Taktila ledstråk finns utanför stationsområdet. Bilparkeringar finns nära resecentrums huvudentré.

Förbindelsen mellan järnvägens plattformar är oskyddad men norr om stationshuset, under järnvägen, finns en gång- och cykeltunnel som förbinder Lyckseles centrum med stadsdelen Södermalm. På den västra sidan om järnvägen vid bangårdens nordvästra del finns ett lokstall med vändskiva, liksom två boställen i kvarteret Banmästaren. Den västra sidan om järnvägen är omgärdad av träd, buskar och stängsel. Vegetationen tillsammans med vattendraget utgör en naturlig avgränsning och barriärverkan för bangårdsområdet.

Invigning i Lycksele 1924. Järnvägsbygget Hällnäs-Storuman under åren 1920-1930. Fotoägare: Hilmer Andersson, Åskilje. Foto: Fotograf okänd/Fotoägare Hilmer Andersson/Västerbottens museum

Järnvägsstationen, vykort från 1940-tal. Foto: Järnvägs museet

Lycksele stationshus

Längs Prästbolsvägen vid stadsdelen Södermalm är två banmästarboställen belägna. Byggnaderna utgör exempel på hur Statens Järnvägar upprättade bostäder byggda efter typhusritningar till sina tjänstemän under 1920-talet.

Stationshusets flyglar i söder. Spåntak, fasad och småspröjsade fönster. 1920-tal

Stationsområdet

Förrådsbyggnad intill stationshuset

Gångtunnel

Vänthall

Lokstall, foto från söder.

Banmästaren 1

Banmästaren 2

Vändbana

Värdebärande karaktärsdrag

Att tänka på

Helhetsmiljön

Stationsmiljö med stationshus, lokstall, banmästarbostäder, verkstadsbyggnader och Lycksele resecentrum

Historiska och visuella samband.

Lokstallet och banmästarbostäderna är belägna på motstående sida järnvägen från Stationshuset.

Grönstruktur

Plantering omkring stationshuset.

Bebyggelse

Stationsbyggnad och uthus, Lycksele 13:1

Stationsbyggnad, uppförd 1924. 1–1½ vån, i trä med fasad av gulmålad stående locklistpanel. Tak täckt med sågat spån. Uthus/Redskapsbod, ca 1924. 1 våning, i trä med fasad av gulmålad stående locklistpanel. Tak täckt med sågat spån.

Banmästarbostäder, Banmästaren 1 och 2

2 ½ vån, resvirke med rödmålad locklistpanel och vita detaljer, svart spåntak. På Banmästaren 1 har spåntak ersatts med tegelprofilerat plåttak. Banmästaren 2 är tilläggsisolerat och ommålat i ljus kulör.

Uthus i en våning, rödmålad locklistpanel och vita detaljer, spåntak. Stora trädgårdstomter

Lokstall, Lycksele 13:1

Lokstallet, uppfört 1924 efter SJ typritning, är en 2–3 våning hög byggnad av rödtegel med höga småspröjsade originalfönster och en taktäckning av ny plåt, samt papp och spån.

- ▶ Skyddsbestämmelser i detaljplan följs.
- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Vård av vegetationen kring lokstallarna är av intresse för områdets karaktär och historiska samband.

Djupskolavan. Till vänster syns en av miljöns före detta läkarbostäder.

Djupskolavan

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §
Bebyggelse med sammanhållen karaktär

Gällande lagstiftning

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Byggnaderna Kardmakaren 12, Läkaren 1, Läkaren 6 och Nybruket 13 bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. I nuläget har de inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Diligensen 7 samt Läkaren 3 och 4.
 Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Fornlämning enligt KML 2 kap

Stenvalvsbron. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från länsstyrelsen.

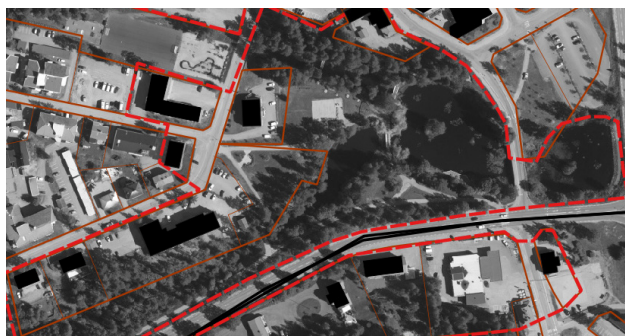
Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Djupskolavan är Lyckseles stadspark. Dess stenvalvsbro och omgivande träbebyggelse från 1900-talets första hälft bidrar med miljöskapande kvaliteter till Lycksele stadskärna. Stenvalvsbron är en av de äldsta broarna i Västerbottens län.

Gamla sjukstugan
 Fastighetsbeteckning: Läkaren 6
 Adress: Skolgatan 8

F d Läkarbostad
 Fastighetsbeteckning: Läkaren 1
 Adress: Skolgatan 10

Kontorsbyggnad
 Fastighetsbeteckning: Nybruket 13
 Adress: Skolgatan 9

Kontorsbyggnad
 Fastighetsbeteckning: Diligensen 7
 Adress: Skolgatan 11

Bostadshus
 Fastighetsbeteckning: Läkaren 3
 Adress: Skolgatan 6

Bostadshus
 Fastighetsbeteckning: Läkaren 4
 Adress: Skolgatan 4

Historisk bakgrund

200 meter söder om torget, vid den äldre landsvägsbron, södra delen av Lycksele centrum finns Djupskolavan. Från början var Djupskolavan en trång och grund vik till Umeälven. Området är idag en stadspark med gångstråk och planteringar som anlagts kring vattnet. Stenvalvsbron från 1862 ingick i landsvägen genom Lycksele och ersatte träbron som funnits på platsen. Intill Djupskolavan, kvarteret Tjärhovet fanns en uppsamlingsplats för tjärtunnor från olika tjärbrännare i Lyckseletrakten. Platsen användes som tjärhov från mitten av 1800-talet till mitten av 1930-talet.

Fornlämning

Stenvalvsbron uppförd 1862 mäter 24 meter lång och dess två stenvalv har en spännvidd på 1,6 meter. Kallmur i granit. Under 1970-talet breddades bron och förstärktes med en betongplatta. Stenvalvsbron representerar det sena 1800-talets brobyggnadskonst och har höga kulturhistoriska värden i form av miljöskapande och teknikhistoriskt värde. Brons läge visar på en äldre vägsträckning.

Beskrivning och karaktärisering

En viktig kvalitet är parkens rumslighet som skapas av höjdskillnaden mot åsen i norr. Inramningen bidrar till upplevelsen av att parken är en grön oas. Den äldre stenvalvsbron har med sin ålder höga kulturhistoriska värden, i Västerbottens län finns det få broar av denna typ bevarade. Bron bidrar med miljöskapande värden till stadsparken. Omgivningen runt omkring Djupskolavan består av välbevarad träbebyggelse, där den äldsta fastigheten är uppförd 1860, Obbolagården. Merparten av byggnaderna inom miljön är från 1920 och 1930-talen.

Vy från Gamla Folkskolan. Före detta Sjukstugan i bakgrunden. VBM C 1649 Foto: Fotograf okänd/
Västerbottens museum

Djupskolavan med båtar och stenvalvsbron, sekelskiftet 1900. VBM BR 54 Foto: Fotograf okänd/
Västerbottens museum

Stenvalvsbron idag

Obbolagården, Kardmakaren 12.

Längs Storgatan, mitt emot Lycksele kommunhus ligger Obbolagården. Obbolagården var Lycksele stads förvaltningshus under perioden 1955 till 1960. Byggnaden som är uppförd 1860 utgör ett fint exempel på 1800-talets byggnader vilka till stor del försvunnit i tätorten. Tillbyggd under 1970-talet.

Gamla sjukstugan, Läkaren 6

Lyckseles tredje sjukstuga, uppförd 1931, ritad av arkitekten Robert Laurell. Byggnadens huvudkaraktär är bevarad och utgör ett intressant officiellt byggnadsverk från 1930-talet. En viktig kulturhistorisk byggnad för Lycksele kommun med tydlig karaktär för träbebyggelse i närheten av Stadsparken.

Kontorsbyggnad, Diligensen 7

Kontorshus från 1900-talets mitt, tillbyggt under 1990-talet. Ansluter sig väl till omgivande träbebyggelse.

F d läkarbostad. Läkaren 1

Med utblick över Djupskolavan är den före detta läkarbostaden belägen. Byggnaden är uppförd 1929–30 och med sin storlek, arkitektur och placering liknar byggnaden en mindre herrgård. Läkaren 1 är en karaktärsbyggnad för miljön.

Kontorsbyggnad, Nybruket 13

Kontorsbyggnad som uppfördes av Televerket under 1930-talet, arkitekt Erik Lallerstedt. Byggnaden byggdes till 1950–52. Byggnadens träarkitektur är intressant och är en viktig del av miljön efter Skolgatan. Fastigheten omgärdas av bebyggelse som frångår karaktärsdrag för bebyggelsen runtomkring Djupskolavan.

Före detta läkarbostäder, Läkaren 3 & 4

De tidigare läkarbostäderna har djupa trädgårdstomter i en kuperad terräng längs Djupskolavan. Fastigheten Läkaren 3 är ett välbevarat bostadshus som ingår i miljön i anslutning till gamla sjukstugan, uppförd 1930 och tillbyggt 1945. Byggnadens välbevarade exteriör samt placering i anslutning till Läkaren 1 och 2 utgör en värdefull del av miljön. Grannfastigheten, Läkaren 4 är något äldre. Byggnaden är uppförd 1926 och hade ursprungligen stående träpanel, idag är byggnaden spritputsad.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Stadspark med stenvalvsbro. Träbebyggelse knutet till vårdinrättningar. Djupa trädgårdstomter som gränsar mot Djupskolavan

Historiska och visuella samband.

Äldre träbebyggelse med trädgårdsstadskaraktär. Parken Djupskolavan, var som namnet lyder en vik till Umeälv.

Grönstruktur

Djupa trädgårdstomter anpassade till topografin. Björkallé. Djupskolavans parkområde.

Bebyggelse

Obbolagården, Kardmakaren 12

Två våningar. Timmerstomme med gråbeigefärgad stående och liggande panel. Rött tegelprofilerat plåttak, utbytta dörrar, bro och rullstolsramp.

F d läkarbostad, Läkaren 1

Stor 1½ plans trävilla i "herrgårdsstil", med röd locklistpanel och vita detaljer, sexrutiga fönster. Brutet tak med enkupigt taktegel. Byggnaden har efter renovering delvis återfått ett tidigare utseende, med röd fasadfärg, spröjsade fönster, dock av modernare typ. Stor parkliknande trädgård mot Djupskolavan

Gamla sjukstugan, Läkaren 6

Två våningar i ljus gråmålad lockpanel, vita snickerier. Klassisistisk stil med markerade vita pilastrar på den norra fasaden. Portal, sadeltag. Enstaka tillägg efter 1921, bl a balkonger och byte av halvrunda vindsfönster. Sockel, huggen sten. En vinkelbyggnad tillkom under slutet av 1940-talet.

Kontorsbyggnad, Nybruket 13

Två våningar i trä med ljust oljemålad lockpanel, högt valmat tak klätt med rött taktegel. Drag av klassicism och nationalromantik. Mindre trädgårdstomt, det tidigare staketet av trä utbytt mot ståltråd.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- ▶ Fornlämningar skyddas i 2:a kap. KML. Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en forn lämning. Lag (2013:548). Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en forn lämning. Ingrepp i forn lämning kräver tillstånd från Länsstyrelsen.

Fortsättning av beskrivningen av bebyggelsemiljöns värdebärande karaktärsdrag

Kontorsbyggnad, Diligensen 7

Två våningar i trä. Ljusmålad panel, valmat tegeltak, takkupor. Spröjsade fönster.

F d läkarbostäder

Läkaren 3: Två våningar i trä, ljusgul locklistpanel, sexrutade fönster, nytt rött plåttak i tegelimitation, för övrigt välbevarad karaktär med drag av klassicism och funktionalism. Stor trädgård. Läkaren 4: Tvåvåningsbyggnad med vit spritputs med bruna detaljer. Spröjsade fönster, bruna trädörrar, rött taktegel.

Läkaren 3

Djupskolavan

Nybruket 13

Två skolor inom Magistern 1: Gamla Folkskolan och Grubbskolan

Skolmiljö inom Magistern 1

Byggnadsminne enligt KML 3 kap

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Bebyggelsemiljö med framträdande läge i centrala Lycksele, med brukskontinuitet inom utbildningsverksamhet sedan sent 1800-tal fram till idag. Byggnadsminnet Gamla folkskolan utgör ett landmärke inom miljön.

Gällande lagstiftning

Byggnadsminne enligt KML 3 kap

Gamla Folkskolan är skyddad som byggnadsminne enligt KML 3 kap. Ändring av byggnadsminne kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

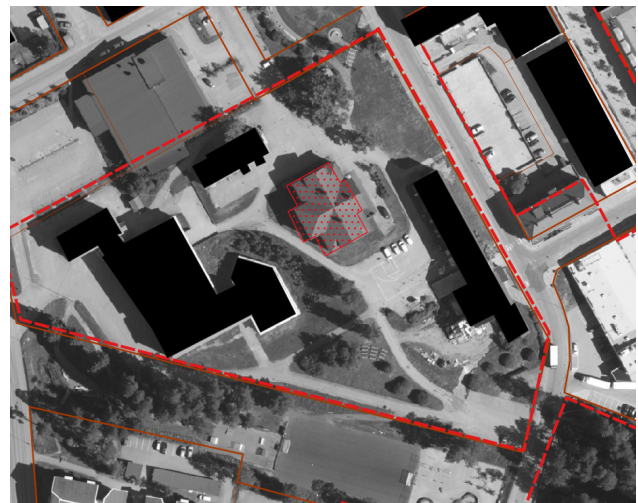
Övriga byggnader inom miljön bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. I nuläget har de inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Samtliga byggnader inom fastighetsbeteckning Magistern 1

Gamla Folkskolan, "Templet"
Adress: Norra Torggatan 13

Gymnastikhus "fritidshus Midgård"
Adress: Norra Torggatan 13

Finnbacksskolan
Adress: Bångvägen 12

Nya folkskolan, Grubbskolan
Adress: Skolgatan 18

Beskrivning och karaktärisering

Bebyggelsemiljön med Gamla folkskolan, gymnastikbyggnaden, Finnbacksskolan och Grubbskolan ligger på en höjd med ett väl synligt läge i centrala Lycksele. Som nybyggd var Gamla folkskolan än mer synlig som en solitär i tätorten, eftersom den närmaste omgivningen på den tiden var glest bebyggd. Än idag utgör den imponerande träbyggnaden ett landmärke i Lycksele och huvudbyggnad i den skolmiljö som utökades med fler byggnader under 1900-talets första hälft. Miljön har en brukskontinuitet med utbildningsverksamheter som pågår än idag. Gamla folkskolan omges av lagerpopplar som tros vara Lyckseles äldsta stadsträd, dessa är troligen planterade i och med byggnationen av gamla folkskolan. Mellan skolmiljön och torget ligger parken Renen.

Gamla Folkskolan, "Templet" kallad, uppförd under åren 1891–93.

Se ingående beskrivning i bebyggelsemiljön Gamla folkskolan, 1891 – 93.

Gymnastikhus, uppfört 1934–38, ritat av arkitekt Kjell Wretling.

Träbyggnad i två våningar med fasad av gråbeige stående locklistpanel. Sadeltak täckt med rött enkupigt lertegel. Ett sent exempel på tjugotalsklassicism vars förebild i den klassiska antiken passade bra till byggnadens funktion som gymnastiklokal. Stilen ansluter till Gamla Folkskolan, men med enklare arkitektur och sannolikt medvetet underordnad denna. Inrymmer idag fritidsgården Midgård.

Finnbacksskolan, Bångvägen 12.

1938 stod en ny byggnad klar för Kommunala Mellanskolan, den ursprungliga delen av nuvarande Finnbacksskolan. Byggnad uppdelad på flera sammanbyggda volymer i två till tre våningar. Slammad tegelfasad i ljusblå kulör. Vita tvåluftsfnster. Valmat tak täckt med röd tegelprofilerad plåt. Inrymmer idag 7–9-skola.

Nya folkskolan, Grubbskolan, Skolgatan 18.

Grubbskolan stod klar 1950. Skolhuset är en högsmal och långsträckt byggnad med fasad av gult tegel och stort inbyggt väggur. Vita tvåluftsfnster vars yta har minskats. Sadeltak täckt med skiffer. Inrymmer idag lokaler för resursskolan.

Gymnastikhuset

Finnbacksskolan

Grubbskolan

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Gamla Folkskolan, som utgör ett landmärke, ligger centralt, högt beläget och väl synligt i centrala Lycksele, omgiven av flera skolbyggnader som är samlade inom samma fastighet.

Historiska och visuella samband.

Högt läge, visuellt samband med övriga centrum. Gymnastikbyggnaden samt Finnbacksskolans och Grubbskolans skolbyggnader omgärdar den äldre folkskolan. Under mellankrigstiden tillkom flera offentliga byggnader i Lycksele.

Grönstruktur

Grön omgivning med gamla lagerpopplar och den närbelägna parken Renen och Djupskolavan

Bebyggelse

Gamla Folkskolan, Magistern 1

Byggnadsminnet Gamla Folkskolan byggdes 1891–93. Byggnadens karaktärsdrag är beskrivet i eget avsnitt.

Gymnastikhus, Magistern 1

Byggnaden har ett klassicistiskt formspråk, vilket framträder genom flera stiltypiska detaljer och knyter an till Gamla folkskolan: Knutpilastrar med dekorativa snickerier. Utsirade portalmotiv vid gavelentrén. Tempelgavel på pelare vid entrén på den södra långsidan. Fasaden pryds av stående locklistpanel. Gymnastikhallen har tvåluftsfönster med fyra rutor i varje luft. Byggnaden är försedd med ett sadeltak med omvikt takfot. Taket är täckt med tvåkupigt lertegel. Takkupor med lunettfönster pryder takets översida.

Finnbacksskolan, Magistern 1

Byggnaden har fasader av slammat tegel i ljusblå nyans och ett rött valmat tak. Byggnadens fönstersättning är typisk för det sena 1930-talets skolbebyggelse.

Grubbskolan, Magistern 1

Byggnaden har fasader av gult tegel, höga tvåluftsfönster och ett sadeltak täckt med skiffer vilket är tidstypiska drag för byggnadens arkitektur.

Att tänka på

- ▶ Förändringar på byggnadsminnet får inte göras utan Länsstyrelsens tillstånd enligt KML 3 kap. Vård och underhåll ska utföras i samråd med Länsstyrelsen och på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar
- ▶ Hänsyn till byggnadsminnet med restriktivt förhållningssätt till nybyggnad i skolbyggnadernas närhet.
- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas och vårdas.

Per Ols, bostadshus och lusthus

Per Ols, 1800-tal

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §:

En av de få bevarade 1800-talsgårdarna inom Lycksele tätort. Speglar utvecklingen från landsbygd till tätort. En tidigare jordbruksgård och bostad för högre tjänsteman, med samhällshistoriskt värde.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Fastigheten är i detaljplan utpekad som kulturhistorisk värdefull bebyggelse. Bebyggelsen omfattas av förvanskingsförbudet i PBL 8 kap 13 §.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Per Ols 1

Adress: Fogdegatan 3

Historisk bakgrund

Fastigheten var ursprungligen kronobefallningsman Forsells gård. Det nuvarande bostadshuset, som uppfördes 1889, ersatte en tidigare manbyggnad. Trädgården nämns av Johan Zetterstedt 1832 i hans verk Resa genom Umeå lappmarker i Vesterbottens län. Det var Lyckseles första stadsplan som uppmärksammade det kulturhistoriska värdet av både byggnader och trädgårdsmiljö, och planen omfattade kvarteret Per-Ols. Ägaren till Per-Ols framförde önskemål om att bevara den äldre bebyggelsen och den omgivande trädgården för framtiden, vilket ledde till att stadsplanen som reglerade detta fastställdes i september 1975.

Per-Ols, mangårdsbyggnad (ovan) och lusthus (nedan).

Beskrivning och karaktärisering

Gården är belägen på låglänt mark nära Umeälven och ingår i ett äldre bebyggelseområde med stora trädgårdar, tillsammans med de närbelägna jägmästarvillorna. Manbyggnaden, uppförd 1889, är en parstuga i en och en halv våning, förlängd med två timmerlängder och har två entréer. Byggnaden har en liggtimmerstomme, rödfärgad fasad med liggande fasspontpanel och vita detaljer. Taket är belagt med svart trapetskorrugerad plåt, och entréerna är försedda med små farstukvistar och gröna spegelförsedda pardörrar med överljus. Manbyggnaden har på senare tid tilläggsisolerats och fått nya fönster, takplåt och fasad.

Lusthuset, även den byggd 1889, har en åttkantig form och en fasad med både stående och liggande fasspontpanel i röd oljemålning, dekorerad med vita detaljer och snickerier. Fönstren är t-postfönster med avfasade hörn. Dörren är en grön spegelförsedd pardörr. Taket är täckt med falsad grön plåt och kröns av en utsirad träspira och en vindflöjel. Takfoten pryds av en takfotsbräda med tandsnittsfris. En stenkällare, byggd 1832, finns också på gården.

Stor trädgårdstomt omgärdad av staket. Gamla fotografier visar att fastigheten har haft en praktfull och elegant trädgårdsanläggning med slingrande gångar, bersåer, tidstypiska inslag som tapetgrupper och dekorationer som spegelkulor och snäckor i den då moderna tyska stilen. Äldre popplar och lärkträd finns kvar idag.

Trädgården vid Elfsvik, nuvarande Per-Ols, i slutet av 1800-talet. Lusthuset liksom mangårdsbyggnaden finns kvar. VBM BR 51 Foto: Fotograf okänd/Västerbottens museum

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Stor tomt med en traditionell, äldre gårdsgrupp, tidigare jordbruksgård och bostad för högre tjänsteman

Historiska och visuella samband.

På samma plats som byggnaden är uppförd fanns tidigare än äldre fastighet, kronobefallningsman Forsells gård.

Grönstruktur

Stor trädgårdstomt omgärdad av ett trästaket, där äldre popplar och lärkträd ger en vacker och grönskande miljö

Bebyggelsemiljö

Mangårdsbyggnad

Förlängd parstuga i 1,5 våning med ett sadeltak som har tunna, utskjutande taksprång och synliga profilerade taksparrändar. Slamfärgsmålade faluröda fasad med vita detaljer. Fönstren är sexrutiga tvålufts-fönster med mittpost.

Lusthus

Åttkantig byggnad med tälttak. Den faluröda fasaden är prydd med dekorativa snickerier och vita detaljer. T-postfönstren har avfasade övre hörn, och entrén består av en spegelförsedd pardörr. Taket är täckt med grön skivfalsad plåt.

Stenkällare

Kallmurad stenkällare.

Att tänka på

- ▶ Skyddsbestämmelser i detaljplan följs.
- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Bostadshus och uthus på Vinkarn 4. Den kuperade tomten uppdelas i två avsatser av en stenmur.

Vinkarn 4, 1800-tal

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

En av de få bevarade 1800-talsgårdarna i centrala Lycksele, beläget vid en brant tomt ned mot älven. Uthusen på tomten tillhör de sista bevarade i staden och är mycket ovanliga i sitt slag. Förutom uthusen finns ett väl bevarat bostadshus. Den genuina karaktären av äldre gårdsmiljö speglar ett traditionellt byggnadsskick i Lycksele.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Byggnaderna inom Vinkarn 4 bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. I nuläget har de inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

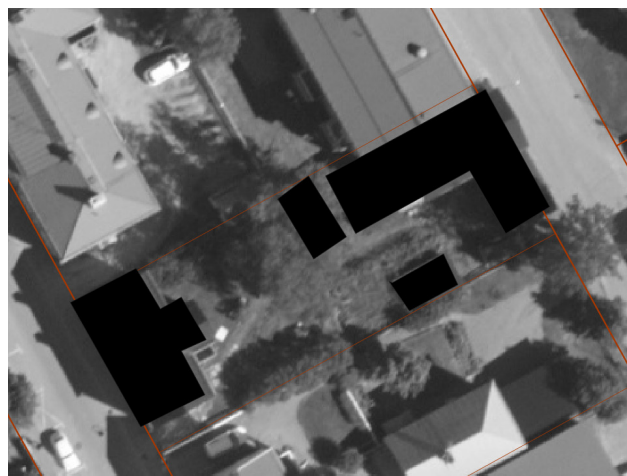
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Vinkarn 4
Adress: Borgaregatan 12

Bostadshuset på Vinkarn 4, från Borgargatan

Historisk bakgrund

Uthuset på tomten tillhör de äldsta i Lycksele. Prover från bagarstugan har analyserats dendrokronologiskt genom Skogsmuseets försorg, med en datering till 1831. Dateringen stärks ytterligare av att husen finns med på 1860 års stadskarta över Lycksele. Bostadshusets storlek och påkostade snickerier ger intryck av gången tids välstånd. Gårdens bostadshus var det enda på Borgaregatans södra del som klarade branden 1926. Timmerstockar i bostadshuset har daterats till 1842. Tillsammans med uthusbyggnaderna utgör det några av de äldsta bevarade delarna i Lycksele centrum. I mitten av 1800-talet ägdes gården av landsfiskal Lundqvist. Efter ett tiotal år köptes den av landsfiskal Åberg som i sin tur sålde den till målarfamiljen Jonsson i början av 1920-talet. Under 2008 genomgick uthuset en restaurering.

Beskrivning och karaktärisering

Huset överst på tomten mot bostadshuset är en bagarstuga byggd som en enkelstuga med en bakugn. Detta hus är det äldsta. Uthuset är uppförd i 1½ våning med stomme av timmer och bräder. Fasad av faluröd stående panel, tak täckt med papp. I direkt anslutning ligger den timrade ladugården, daterad 1830 som sträcker sig ända mot Hantverkaregatan. I vinkel mot ladugården ligger ett timrat uthus som följer gatan. Mot uthuset ligger vedboden i direkt anslutning till den smala uppfarten. Både ladugården och uthuset har av allt att döma tillkommit senare. Ett tecken på detta är de dubbla väggarna som i praktiken gör varje hus fristående. Bostadshus med ursprung i 1800-talet, på- och tillbyggt på 1900-talet. Parstuga i två våningar med trapphus mot gården, ljusgrå oljefärgad locklistpanel, sexrutiga fönster, grått plåttak. Stor tomt med trädgård, brant.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Gårdsmiljön med bostadshus och uthus har en tydlig koppling till ett äldre bebyggelsemönster som står i kontrast till den omkringliggande, mer moderna tätortsbebyggelsen.

Bebyggelsemiljö

Bostadshus

Bostadshuset är en parstuga med ljusgrå, oljefärgad locklistpanel. Äldre bevarade sexrutiga fönster. Sadeltak täckt med plåt. Farstukvist.

Uthus, f d bagarstuga

Parstuga, en traditionell byggnadstyp. Äldre typ av fasadpanel målad i röd slamfärg. Bevarade äldre fönster och dörrar.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Johan Skyttes skola vid 1900-talets första hälft. Foto: Viktor Lundgren/ Västerbottens museum

Johan Skyttes skola, 1920-tal

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §:

Johan Skyttes skola är ett exempel på mellankrigstidens skolbyggnad, där både den ursprungliga strukturen och tidstypiska byggnadsdetaljer är varsamt renoverade

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Byggnaden har i detaljplan skyddsbestämmelse Aq, allmän miljöhänsyn. För särskilt värdefull bebyggelse gäller förbud mot förvanskning enligt PBL 8 kap 13 §.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

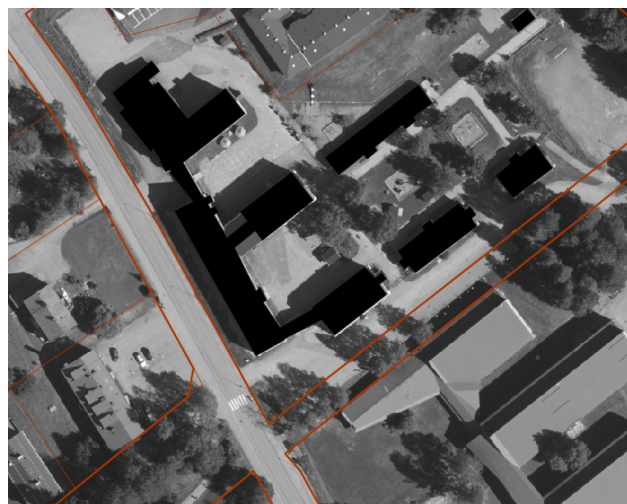
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Johan Skyttes skola
Fastighetsbeteckning: Skytteanska skolbolet 2
Adress: Storgatan 58

Historisk bakgrund

Ett småskoleseminarium var i Sverige från mitten av 1800-talet och fram till 1961 en utbildningsanstalt som utbildade småskollärare. Efter förstatligandet av utbildningen 1931 behölls åtta småskoleseminarier, däribland Lycksele med treårig kurs.

Beskrivning och karaktärisering

Johan Skyttes skola, före detta småskoleseminarium. Byggt 1924 efter ritningar av G. Birch-Lindgren. Aula och skolmatsal tillbyggdes på 1940-talet. Huvudbyggnad med två flyglar uppförd 1924. Träbyggnad i 2½ våning, fasad av rödmålad locklistpanel med vita detaljer. Svart papptak. Tillbyggd 1947–48. Utsmyckad veranda, dekorativa runda och halvrunda fönster och portalgång till skolgården. Två lärarbostäder uppförda 1924. Envånings träbyggnader med fasad av rödmålad locklistpanel. Svart papptak. Den ursprungliga anläggningen uppförd i klassicistisk stil är fortfarande välbevarad. De gamla byggnaderna har renoverats på ett huvudsakligen varsamt sätt. Som exempel på skolbyggnad från mellankrigstiden utgör fastigheten ett gott exempel med uthus, lärarbostäder med mera intakta. De tidstypiska tillbyggnaderna är också en del av anläggningens historia.

Johan Skyttes skola 2023.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Sammanhållen 1920-talsklassicistisk karaktär

Historiska och visuella samband.

Den 1920-talsklassicistiska arkitekturen har stilmässiga drag gemensamt med gamla folkskolan, en nyklassicistiska byggnad. Skolväsendet har en lång historia i Lycksele. Johan Skytte (1577–1645) hade tankar om att upprätta en allmän skola för alla Sveriges elever. Skytteanska skolan anlades på nuvarande Gamplatsen och var ett första resultat om Skyttes tankar om en allmän skola.

Bebyggelse

Huvudbyggnad

Exteriör med klassicistiska detaljer som fönster, snickerier, frontoner och andra fasadelement. Faluröd fasad med vita detaljer

Före detta lärarbostäder

Knyter an till huvudbyggnadens formspråk. Exteriör med klassicistiska detaljer som fönster, snickerier, frontoner och andra fasadelement. Faluröd fasad med vita detaljer

Att tänka på

- Skyddsbestämmelser i detaljplan följs.
- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Lycksele tingsrätt, Bonden 2

Tingshus, före detta kommunalkontor, 1929

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §
Byggnad med viktig samhällshistoria och välbevarad karaktär.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Tingshuset bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. I nuläget har det inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Bonden 2
Adress: Bångvägen 14

Historisk bakgrund

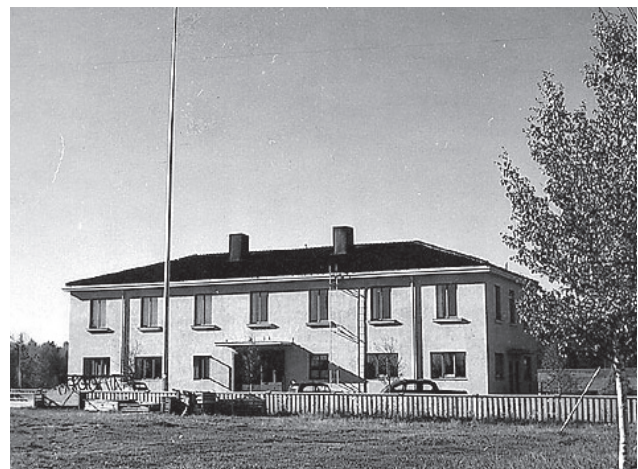
Byggnaden var Lycksele landskommuns kommunalhus under åren 1929 till 1970 och Lycksele kommuns förvaltningshus 1971–1988. När det gamla tingshuset brann ned 2004 stod tingsrätten utan lokaler i flera år. Från 2012 inryms tingsrätten i det före detta kommunhuset. Den Umeåbördige arkitekten Denis Sundberg tog arkitektexamen i Stockholm 1930, lagom till funktionalismens genombrott i Sverige. Sundberg kom att utveckla ett funktionalistiskt formspråk anpassat till trä som byggnadsmaterial.

Lycksele tingsrätt, tillbyggnad på norra gaveln, från väster.

Beskrivning och karaktärisering

Lycksele tingsrätt, före detta kommunalkontor, uppfört 1929. Ritad av arkitekt Denis (J D) Sundberg. Byggnad i två våningar med flackt valmat tak och vitputsad slät fasad. Taket är täckt med svart enkupigt taktegel. Fönstren är bruna, trelufts-fönster i bottenvåningen och höga tvålufts-fönster i övervåningen. I samband med ny användning (2010-talet) som tingshus gjordes en om- och tillbyggnad i västra delen. Byggnadens arkitektur är en kombination av funktionalistisk och klassicistisk stil. Den har ett välbevarat stilmässigt uttryck och är en viktig karaktärsbyggnad i centrum med en intressant historia. Tomten är lummig med en trädridå i väster mot Bångvägen.

Landskommunens kommunalhus. Fotografi från 1948 visar byggnadens utförande innan tillbyggnaden. VBM A 2045 Foto: Gunnar Westin/Västerbottens museum

Värdebärande karaktärsdrag

Bonden 2

Vitputsad fasad som präglas av funktionalism. Taket är flackt, valmat och täckt med tegel. Fönstren är två- och trelufts-fönster med smäckra, bruna karmar och bågar. Välanpassad tillbyggnad med ett tunt, lätt skärmtak över entrén.

Grönstruktur

Lummig tomt med trädridå mot Bångvägen.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaden.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Medborgarhuset - MB, 1959–61

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Byggnaden är ett uttryck för en tid då Lycksele hade en ny status som stad och en växande befolkning. Den har ett arkitektoniskt värde som representativt exempel på 1950-talets formspråk och starka materialverkan där koppar, tegel, trä och betong är framträdande. Byggnaden har även ett samhällshistoriskt värde som välbevarat exempel på en offentlig byggnad i en tid då många medborgarhus uppfördes.

Medborgarhuset, Medborgaren 1

Gällande lagstiftning

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Medborgarhuset bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. I nuläget har det inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

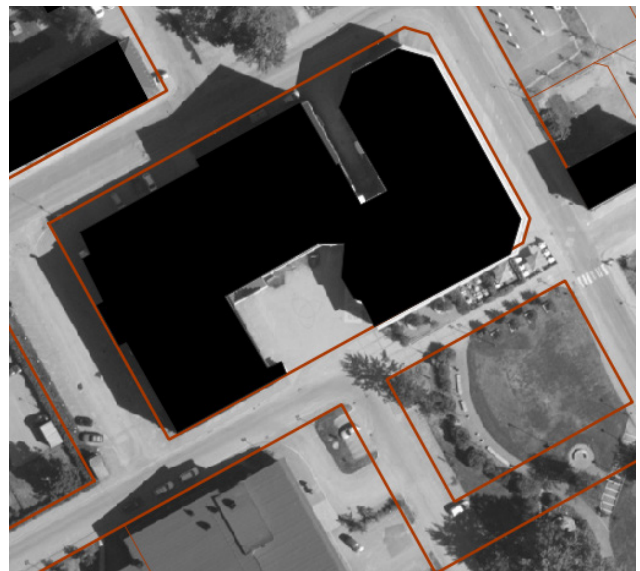
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Medborgaren 1

Adress: Norra Torggatan 14

Beskrivning och karaktärisering

Medborgarhuset är en byggnad i modernistisk stil uppförd 1959–61 och ritad av arkitekt Gustaf Lettström, Stockholm. Den inrymmer teatersalong och sporthall samt restaurang och möteslokaler. Den del som inrymmer teatersalongen har en grafiskt enkel och effektfull form med fasader och tak helt inklädda i grön falsad plåt, medan foajédelen har betongfasad med detaljer av brunbetsad fjällpanel och koppar. Sporthallen har flackt koppartäckt sadeltak, långsidor av betong och gavelfasader i rött tegel. Fönstren är placerade i band. Den senare tillkomna biblioteksdelen har avfasade hörn, fasader av rött tegel och valmat tak med utkragande takfot.

Medborgarhuset i Lycksele, 1960-tal. VBM BR 18195 Foto: Fotograf okänd/Västerbottens museum

Historisk bakgrund

Ett medborgarhus är ett allaktivitetshus för allmänheten, typiskt med de tre funktionerna kultur, nöje och bildning. Medborgarhusen i Sverige är i regel uppförda i kommunal regi eller i privat regi med kommunalt stöd. Namnet ”medborgarhus” gavs officiell prägel av den dåvarande socialdemokratiska regeringen, när den formulerade villkoren för offentligt stöd till allmänna samlingslokaler i början av 1940-talet. Arkitekter och stadsplanerare arbetade under 1940-talet efter brittiskt inflytande med medborgarhus som sociala mötespunkter och hjärtan i de nya grannskapsförorterna samt i mindre orter, med en vidare målgrupp än de arbetarrörelseinriktade Folkets hus.

Lycksele Folkets husförening bildades 1952. Kort därefter började man planera för ett hus för möten och evenemang och 1961 invigdes Medborgarhuset. Vid samma tid bytte föreningen namn till Lycksele Medborgarhusförening. Genom åren har byggnaden sedan varit ett nav för föreningsliv, kultur, bildningsverksamhet och nöjen och här har hållits allt från kommunfullmäktigemöten till bio och fredagsdanser. Vid en utbyggnad 1991 tillkom lokaler för bibliotek samt kafé och andra företag

Arkitekten Gustaf Lettström avlade examen vid KTH 1935 och vid Kungliga Konsthögskolan 1941. Han var anställd vid bland annat KF:s arkitektkontor och Kungliga Djurgårdskommissionen och drev senare egen verksamhet i städer som Stockholm, Eskilstuna och Göteborg. Från 1977 var han delägare i FFNS arkitektkontor

Värdebärande karaktärsdrag

Medborgaren 1

Byggnadens kombination av form och material som bär tydliga drag av modernistisk stil. Kopparplåt i fasad och tak. Fasad i rött tegel i kombination med betong. Bruna träfönster i fönsterband. Bokstäverna M B på västra fasaden.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden: Siktlinjer i stadsbilden mot västra fasaden värnas.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Polishuset, Polisen 1

Lyckseles polishus, 1968–70

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Polishuset är en byggnad som skiljer sig från övrig bebyggelse i utformning och material. Den utgör ett tidstypiskt exempel på arkitektur från slutet av 1960-talet som speglar byggnadens slutna funktion.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Polishuset bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. I nuläget har det inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på

Fastighetsbeteckning: Polisen 1

Adress: Hamngatan 7

Historisk bakgrund

I augusti 1965 fastställdes stadsplan för lämplig tomtmark för stadens förvaltningsbyggnad och för polishus. Fem år senare byggdes polishuset som ritades av LPS arkitektkontor, Erik Lindgren och Per Tobé.

Beskrivning och karaktärisering

Polishuset är en betongbyggnad i modernistisk, närmast brutalistisk stil. Brutalism eller nybrutalism är en benämning på en arkitekturstil som förekom under 1950–70-tal och karaktäriseras av enkla, blockliknande former och rå betong som byggnadsmaterial. Byggnadens funktion avspeglas ofta tydligt i exteriören. Byggnaden uppfördes 1968–70 och ritades av arkitekterna Erik Lindgren och Per Tobé. Långsidornas fasader har välvda betongpartier omväxlande med horisontella fönsterband med fönsterinfattningar i koppar. Gavelfasaderna har glaserade fasadplattor i rostbruna toner omväxlande med vertikala fönsterband. I byggnaden finns även ett parkeringsgarage.

Fasadparti

Värdebärande karaktärsdrag

Polisen 1

Byggnaden har ett fritt läge invid stadshuset vid infarten till Lycksele centrum söderifrån. Den ger ett respektingivande intryck med sin stora kompakta byggnadsvolym och robusta material. Kompakt, sluten byggnad med fönsterband. Materialverkan med råa betongpartier omväxlande med glaserade fasadplattor och partier av koppar.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Träbebyggelse längs Finnbacksgatan

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §
Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Tingshuspark och träbebyggelse med sammanhållen karaktär från 1800-talet till 1900-talets mitt, nyuppfört flerbostadshus 2024. Bebyggelsen har i sitt sammanhang och representativa läge intill kyrkan ett högt kulturhistoriskt värde och bör betraktas som en enhetlig miljö. Gårdsmiljöerna utgör representanter för det tidiga 1900-talets träarkitektur i Lycksele.

Dickson 16

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med skyddsbestämmelse q i detaljplan enligt PBL 8 kap 13 §

Dickson 18, Dickson 22 och den före detta arrest och polismannabostaden på Vågen 5 är i detaljplan skyddade med planbestämmelse q vilket innebär ett förbud mot förvanskning.

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

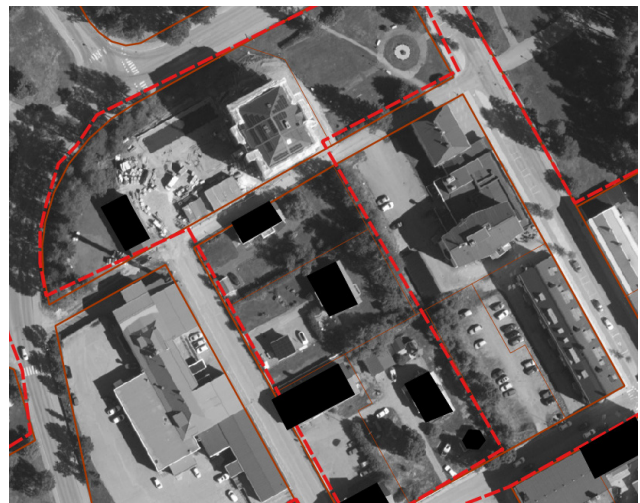
Dickson 16, Dickson 15 och flerbostadshuset på Vågen 5. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Före detta arrest

Fastighetsbeteckning: Vågen 5

Adress: Finnbacksgatan 15 B

Bostadshus och uthus

Fastighetsbeteckning: Dickson 16

Adress: Finnbacksgatan 14

Bostadshus och uthus

Fastighetsbeteckning: Dickson 15

Adress: Finnbacksgatan 12

Magasinsbyggnad och kontor

Fastighetsbeteckning: Dickson 18

Adress: Parkgatan 30

Bostadshus och lusthus

Fastighetsbeteckning: Dickson 22

Adress: Parkgatan 28

Historisk bakgrund

Merparten av den äldre bebyggelsen inom miljön har uppförts för personer verksamma inom rättsväsendet i Lycksele. Ovanför Tingshusparken finns en före detta arrestlokal och polismannabostad uppförd 1931. Huset närmast Tingshusparken på fastigheten Dickson 16 är uppfört under tidigt 1800-talet och var ursprungligen bagarstuga till kronolänsman W. Lundqvist gård. På grannfastigheten, Dickson 15, fanns tidigare mangårdsbyggnaden för nämnda kronolänsman. Den nuvarande byggnaden är uppförd 1948 efter arkitekt Kjell Wretlings ritningar och byggnaden har varit tjänstebostad för Häradshövdingen.

Magasinsbyggnaden och kontorshuset inom fastigheten Dickson 18 ingick i en gårdsmiljö tillsammans med den nu rivna förvaltarbostaden på Dickson 22. Magasinsbyggnaden är uppförd 1891 och kontorshuset 1913, kontorshuset fungerade som en disponentbostad för Holmsund AB (SCA). Bostadshuset på Dickson 22 är uppfört 1947, lusthuset inom fastigheten är byggt 1891, ett av få bevarade lusthus från den äldre högrestandsbegyggelsen i Lycksele.

Beskrivning och karaktärisering

I slutet av det område som tidigare benämnts som Finnbacken, en långsträckt grusås, är Finnbacksgatan belägen. Miljön omfattas av Tingshusparken och träbebyggelse längs Finnbacksgatan och Parkgatan korsning. Byggnaderna är daterade från 1800-talet till 1900-talets mitt. Fastigheterna präglas av djupa trädgårdstomter med tydlig förgårdsmark som är inhägnade av staket i olika kulörer. Byggnaderna har en varierad färgsättning och takmaterialen går i en röd nyans.

1909 uppfördes Tingshuset i Lycksele, en byggnad som förstördes vid en anlagd brand 2004. Tingshuset ritades av Svante Svenssons ritkontor och ersatte det gamla tingshuset som hade uppförts 1843. Byggnaden var gulmålad, byggd i klassicistisk stil med en portal som accentuerade entrén. Tingshuset med tillhörande byggnader och park utgjorde en viktig kulturhistorisk miljö för Lycksele.

VBM C 1656 Foto: Fotograf okänd/Västerbottens museum.

Det nya flerbostadshuset som uppfördes 2024 på platsen för det nedbrunna Tingshuset tar upp arkitektoniska drag från den äldre byggnaden.

Värdebärande karaktärsdrag

Att tänka på

Helhetsmiljön

Kulturhistorisk värdefull bebyggelse och parkanläggning inom fastigheter i centrala Lycksele. Merparten av byggnaderna har gulfärgade fasader.

Historiska och visuella samband.

Byggnader som tidigare haft en representativ funktion knutna till rättsväsendet i Lycksele. Fastigheten Vågen har varit plats för flertalet tingshus som upprättats i Lycksele med det senaste invigt 1907, ritat av arkitekten Svante Svensson. Flerbostadshuset som är uppfört 2024 kan betraktas som en nytolkning av den nyklassicistiska tingshuset som tidigare stod på samma plats.

Fastigheten Vågen 4 har en viktig roll i berättelsen om Lyckseles och på platsen finns värden som skapar läsbarhet och förståelse för stadens historia. Med skogsindustrins utveckling under 1800-talet fastslogs Lycksele till centrum för södra Lappland. Skogsbolagen etablerade pampig kontors- och bostadsbebyggelse längs med Storgatan och bebyggelsen spred sig snart till andra delar av staden.

Grönstruktur

I den östra delen av Tingshustomten som ansluter mot Storgatan finns en anlagd park som anlades i anslutning till det tidigare tingshuset. Parken har bland annat en springbrunn och väl uppvuxna träd som ramar in anläggningen. Grönska återfinns inom kvarterets trädgårdstomter. Trädallé längs Tingshusgatan

Bebyggelsen

F d arrestlokal och polismannabostad, Vågen 5

Uppförd 1931 efter ritningar av arkitekt Kjell Wretling. Träbyggnad i en våning. Gulmålad locklistpanel, enkupigt rött taktegel, sockel av huggen sten.

Flerbostadshus, klassicistiska drag. 2024.

- ▶ Skyddsbestämmelser i detaljplan följs.
- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Parkområdet värnas och utvecklas. Äldre träd och trädgårdar värnas.

Fortsättning nästa sida

Fortsättning av beskrivningen av bebyggelsemiljöns värdebärande karaktärsdrag

Bostadshus, Dickson 16

F d bagarstuga, 1860-tal. Timrad parstuga i 1 ½ våning, gul stående locklistpanel, veranda, rött tegeltak. Djup trädgårdstomt

Bostadshus, Dickson 15

Bostadshus uppfört 1948. Trästomme med ljusgul stående locklistpanel, enkupigt taktegel. Djup trädgårdstomt, förgårdsmark.

Magasinbyggnad och kontorshus, Dickson 18

Magasinsbyggnad, 1891. Uppfört i 1 ½ våningsplan. Timmerstomme med ljusblå stående fasspöntpanel samt huggen stenfot. Kontorshus, 1913. Träbyggnad i 1 ½-2 våningsplan. Frontespis mot Parkgatan och innergården. Resvirke, stående och liggande panel.

Bostadshus och lusthus, Dickson 22

Trädgårdspaviljong/lusthus. Sexkantig byggnad uppförd 1891. Stående och liggande fasspöntpanel, valmat tak, sexrutade fönster, spegeldörrar. En av få bevarade lusthusen från den äldre högreständsbebyggelsen i Lycksele. Bostadshus 1947, 1 ½ våning i trä med gulmålad stående locklistpanel. Tidigare tegeltak utbytt mot mörkröd tegelimiterande plåt. I övrigt är byggnaden tidstypiskt bevarad.

Magasinsbyggnad med liggande träpanel på Dickson 18.

Gårdsmiljö på Dickson 22.

Tingshusparken i riktning mot Lycksele kyrka.

Före detta arrestlokal och polismannabostad i den östra delen av tingshustomten. Vågen 5.

Före detta bagarstuga, idag bostadshus, i kvarteret Dickson.

Kontorshus på Dickson 18, ny entrédörr och färgsättning. Ursprungliga fönster.

Bostadshus uppfört efter ritning av Kjell Wretling.

Lusthus uppfört 1891, Dickson 22.

Egnahem, 1950-tal

Egnahem vid Sven Duvas väg, 1940–1950-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Miljön speglar tätortens tillväxt med centrumnära bostadsbebyggelse och egnahemsbebyggelsen under 1940- och 1950-talen.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsyns krav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning:

Bävern 1–5, Uttern 1–3, Illern 1–2, Mården 1–4.

Adress: Sven Duvas väg 1–17

Beskrivning och karaktärisering

Miljö bebyggd under 1940- och 1950-talen med en- och tvåfamiljs egnahem i 1 ½ till 2 våningar. Bebyggelsen har trädgårdsstadskaraktär med husen placerade kring en oregelbunden vägslinga och stora trädgårdstomter med stort ljusinsläpp från sydväst. Bostadshusen är mestadels byggda i trä men även tegel och puts förekommer som fasadmateriäl.

Historisk bakgrund

1942 togs ett planförslag fram för ändring och utvidgning av Lycksele köping. En centrumnära bostadsbebyggelse tillkom när Lycksele tätort växte under mitten av 1900-talet. Bilismen fick inflytande på bostadsbyggandet och vid bostadshusen gjordes plats för parkeringar och garage.

Egnahem vid Sven Duvas väg, 1940- och 1950-tal

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Oregelbundet rund vägslinga. Stora trädgårdstomter. Byggnader är placerade i gatuliv. Garage oftast sammanbyggda med bostadshus.

Bebyggelse

Bostadshus, Bävern 3 och 5

Egnahemsbebyggelse från 1940-talet i 1,5 våning. Fasader av stående locklistpanel, branta sadeltak täckta med plåt. Tvåluftsfönster.

Bostadshus, Uttern 1–3, Bävern 1–2, 4, Mården 3–4

Egnahemsbebyggelse i två våningar från 1940-talet. Fasader av stående locklistpanel. Sadeltak täckta med plåt. Tvåluftsfönster.

Bostadshus, Mården 1–2, Illern 2

Egnahemsbebyggelse i 1,5 våningar från 1950-talet. Fasader av gult tegel eller puts. Branta sadeltak täckta med tvåkupigt lertegel

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas

Flerbostadshus i kvarteret Lekatten

Flerbostadshus i kvarteret Lekatten, 1940-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

En rad med likartade tvåvånings flerbostadshus i funktionalistisk stil.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

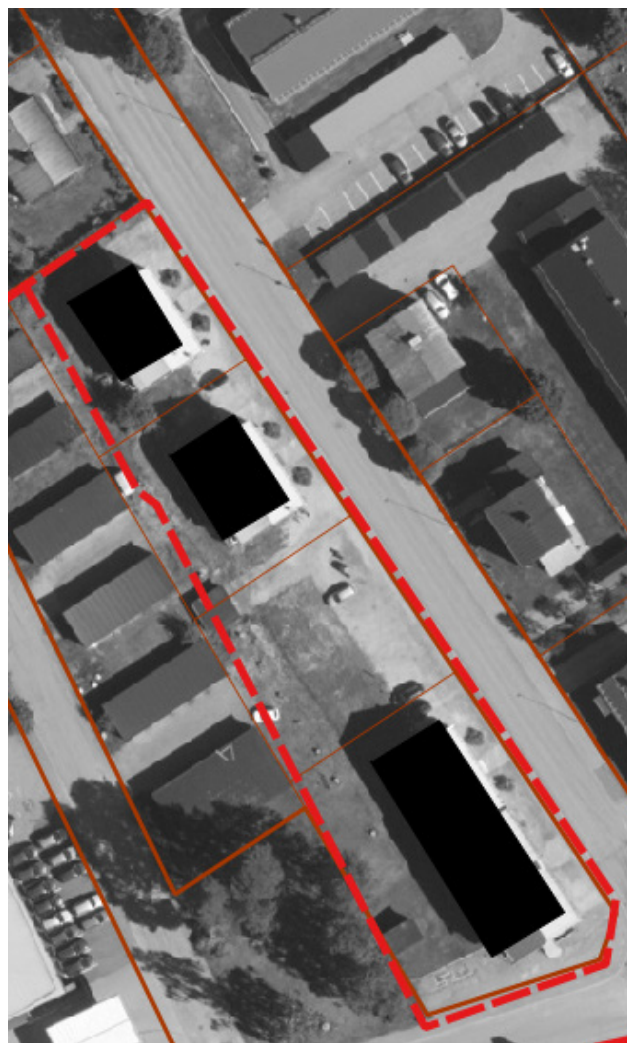
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Lekatten 4–7
Adress: Bångvägen 29, 33 och 35

Beskrivning och karaktärisering

En rad med likartade tvåvånings flerbostadshus byggda 1945–46. Fastigheterna 4–6 har putsade fasader i vitt, rött och grönt. Lekatten 7 har fasad av stående locklistpanel och är sammanbyggd med ett något större putsat bostadshus. Samtliga hus har tvåluftsfönster och tunna, lätta skärmtak över entrédörren. Byggnaderna uppvisar en enhetlig, tidstypisk 1940-talsarkitektur med kvardröjande funktionalistiska drag i form av sparsmakade fasader med smal locklistpanel, smala fönsterfoder och tunna skärmtak.

Historisk bakgrund

1942 togs ett planförslag fram för ändring och utvidgning av Lycksele köping. En centrumnära bostadsbebyggelse tillkom när Lycksele tätort växte under mitten av 1900-talet. I norra delen är gatorna långsträckta och raka, med bostadshusen placerade i gatuliv. Bostadshuset på Lekatten 6 har brunnit ned och tomten är obebyggd.

Flerbostadshus i kvarteret Lekatten

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Rak gatusträckning med byggnaderna placerade i gatuliv. Relativt små tomter.

Bebyggelsen

Flerbostadshus, Lekatten 4–7

Putsad fasad eller stående locklistpanel. Tvåluftsfönster. Tunna, lätta skärmtak över entréer.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas

Flerbostadshus i kvarteret Ekorren

Flerbostadshus i kvarteret Ekorren, 1950-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Flerbostadshus som speglar efterkrigstidens och folkhemmets bostadsideal.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

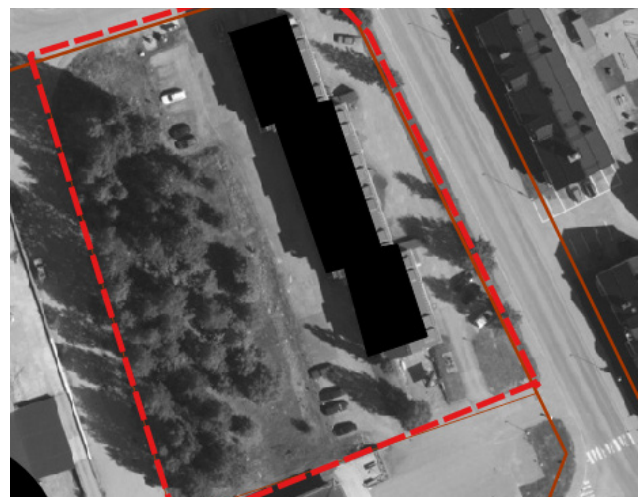
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Ekorren 3

Adress: Bångvägen 27

Beskrivning och karaktärisering

En rad av putsade flerbostadshus i två våningar med källare och vind. Huslängan består av tre byggnadsvolymer förskjutna i förhållande till varandra. De numera plättäckta taken har oregelbunden form. Slätputsade fasader i tre olika kulörer. Vit puts kring fönstren och dörromfattningar av rött tegel i entréer.

Historisk bakgrund

1942 togs ett planförslag fram för ändring och utvidgning av Lycksele köping. En centrumnära bostadsbebyggelse tillkom när Lycksele tätort växte under mitten av 1900-talet.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Rak gatusträckning med byggnaderna placerade med viss höjdskillnad till gatan och ett smalt grönt stråk emellan hus och gata.

Bebyggelsen

Flerbostadshus, Ekorren 3

Tre förskjutna byggnadsvolymer med oregelbunden takform. Slätputsad fasad i tre olika kulörer med vita fönsteromfattningar.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas

Flerbostadshus i kvarteret Skräddaren.

Modernism i tätorten 1950–1970. Kvarteren Tor, Apotekaren och Skräddaren

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Bebyggelsemiljön speglar omvandlingen av stadens centrala delar under 1950–1970-talen då äldre byggnader revs för att ge plats för högre och tätare bebyggelse. De hus som uppfördes har en tidstypisk modernistisk utformning.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

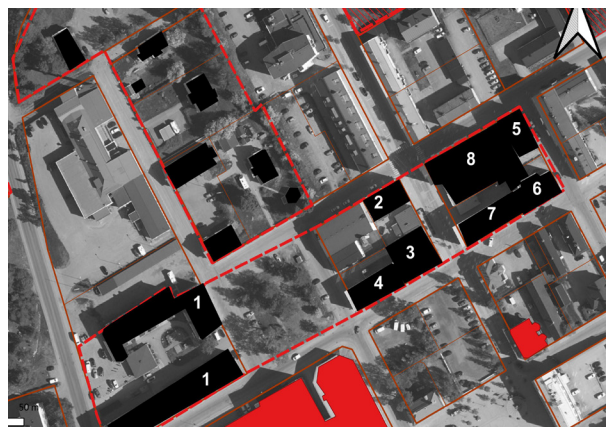
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Tor 4

Adress: Finnbacksgatan 5 och 7, Bångvägen 16

Fastighetsbeteckning: Apotekaren 1–3

Adress: Storgatan 43, Skolgatan 28, Järnvägsgatan 28

Fastighetsbeteckning: Skräddaren 1–4

Adress: Borgaregatan 1, Järnvägsgatan 2, Storgatan 42, Storgatan 44

Fasad och fönsterband på fastigheten Apotekaren 1.

Beskrivning och karaktärisering

Miljön karaktäriseras av en rutnätsplan med täta kvarter och hög bebyggelse. Den modernistiska arkitekturen kännetecknas av kompakta byggnadsvolymer med fasader av rött eller brunt tegel och flacka tak. Diskreta utsmyckningar förekommer i fönsterband och takfot samt i detaljer av smide och plåt.

Historisk bakgrund

Under 1940- och -50-talen led Lycksele av stor bostadsbrist. Den omvandling av stads kärnan som sedan skedde följde ett liknande mönster som i många andra kommuner, framför allt under 1960-talet då det fanns ekonomiska resurser för sanering och nybyggnation. Stadsomvandlingen gick ut på att skapa ett förtätat centrum genom att riva äldre bebyggelse och bygga större flervåningshus i sten för offentlig verksamhet och handel. Husen inrymde även bostadslägenheter. 1957 fastslogs ny detaljplan för kvarteren Apotekaren och Skräddaren m. m. och 1959 för kvarteret Soldaten, bägge planerna medgav en byggnadshöjd på tre våningar. Bland de framträdande och mest drivande byggherrarna fanns Franklins fastigheter samt Olssons fastigheter. I fastighetens bottenplan låg tidigare ett för Lycksele klassiskt kafé och bageri, Café Kronan. Fastigheten kallas även för "Kopparhuset"

Fasaddetaljer, flerbostadshus i kvarteret Tor .

Butiker i kvarteret Apotekaren, troligen 1960-tal. Foto: Bygglovarkivet, Lycksele kommun

Helhetsmiljön

Rutnätsplan med täta kvarter och hög bebyggelse. Kompakta byggnadsvolymer med fasader av rött eller brunt tegel och flacka tak. Diskreta utsmyckningar.

Bebyggelsemiljö

Flerbostadshus, Tor 4

Två separata trevånings tegelbyggnader uppförda på 50-talet. Byggnaderna är placerade i gatuliv. Skyddad, delvis upphöjd innergård. Långsträckta byggnadskroppar med valmat tak. Fasader av rött tegel. Tvåluftsfönster.

Flerbostadshus, Apotekaren 1–3.

Apotekaren 1, Fyrvåningshus uppförd på 1960-talet. Apotekaren 2, fyrvåningshus uppförd 1979.

Apotekaren 3, fyrvåningshus uppförd på 1960-talet. Kompakta husvolymer med v-format takfall. Skyddad upphöjd innergård. Fasader av rött tegel med vertikala partier av gråblå puts. Detaljer av kopparplåt i fasad och takfot. Balkonger med front av gråblå sinuskorrugerad plåt, samt genombrutet parti. Enluftsfönster med sidoställd vädringsruta, samt fönsterband. Ventilationsöppningar placerade i rad längs takfot som en estetisk utsmyckning.

Flerbostadshus, Skräddaren 2 och 4

Fyrvåningshus, uppförd 1979. Bottenvåning med fasad av brunglaserad klinker, övre våningar med fasad av rött tegel. Balkonger med fronter av gul formprofilerad plåt och vertikala sidospaljéer. Flacka tak. Utskjutande fasadpartier med halvt indragna balkonger. Enluftsfönster med sidoställd vädringsruta.

Flerbostadshus, Skräddaren 1 och 3

Fyra våningshus, 1960-tal. Kompakt byggnadsvolym med flackt tak. Fasader av rödbrunt tegel och fönsterband med grön korrugerad plåt. Helt indragna balkonger. Indragen butiksentré i hörn. Enluftsfönster med sidoställd vädringsruta.

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas

Kaskorrom 5 och Grubban 13

Affärs- och kontorshus vid torget och längs Storgatan, 1960–1980-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Bebyggelsen speglar omvandlingen i centrum under senare delen av 1900-talet och den nya affärs- och kontorsbebyggelse som etablerades under perioden.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

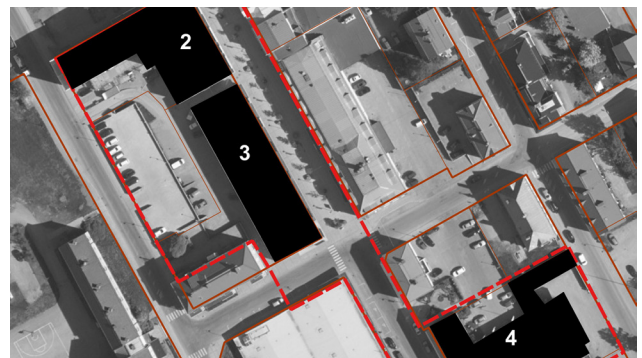
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Tempohuset
Kaskorrom 5, Storgatan 36

Affärs- och kontorshus, västra huset.
Grubban 13, Torget 3

Affärs- och kontorshus vid torget, östra huset,
Grubban 13, Storgatan 20

Expo-huset
Grubban 10, Storgatan 29

Post och bankhus
Stadshuset 7, Grubbegatan 21

Lycksele kommunhus
Stadshuset 1, Storgatan 21

Historisk bakgrund

På 1940-talet var köpingens handelsområde förlagt i huvudsak till Storgatan, torget och Borgargatan. Här fanns butiker, kaféer, frisörer, speceriaffärer, banker, bensinstationer och hotell. Storgatan var den mest utpräglade affärsgatan och så har det förblivit. I början av 1960-talet bedömdes utvecklingen i Lycksele vara sådan att det fanns förutsättningar för etablering av två varuhus: Domus och Tempo. Tempovaruhuset invigdes 1965. Tjugo år senare byttes namnet till Åhléns, men varuhuskedjan är inte längre kvar i Lycksele.

Under 1970-talet ersattes äldre hus i kvarteret Grubban av nya affärshus. I Grubban 13 vid torget står två affärs- och bostadshus. Det västra uppfördes 1961–62 och ritades av arkitekt Helmer Syk. Det östra är byggt 1970 efter ritningar av Tobé arkitektkontor i Lycksele och inrymde redan från början Folksam och Öhmans kläder. 1965 byggdes det så kallade "Expo-huset", ritat av Helmer Syk. Mot slutet av 1970-talet hade kommunförvaltningen växt och förvaltningarna satt spridda på åtta olika ställen. Det skulle dröja till 1986 innan beslut togs i kommunfullmäktige om att en ny förvaltningsbyggnad skulle uppföras i kvarteret Stadshuset. Uppdraget att rita det nya kommunhuset gick till arkitekt Sören Burman vid VAB, Västerbottenskommunernas arkitekt- och byggnadskontor.

Beskrivning och karaktärisering

Bebyggelsen i Lyckseles mest centrala delar har en blandad karaktär med byggnader i skiftande åldrar och byggnadsstilar. Området Grubban har en lång historia som handelscentrum och är det än idag. Sedan 1992 är Torget och Storgatan genom centrum ett bilfritt område, vilket förstärker karaktären av shoppingstråk för fotgängare. Under det sena 1900-talet tillkom en bebyggelse som nu bibehåller den gamla handelshustraditionen i modern tappning.

Kommunalhuset vid Storgatan, 1989. Foto: Eva Wikström/Västerbottens museum. Vbm A 2039 10

Tempohuset, Kaskorrom 5

Bostads- och affärshus i kvarteret Grubban vid torget.

Kaskorrom 5

Varuhuset Tempo med tillhörande parkeringsgarage uppfördes 1965, ritat av arkitekt Helmer Syk. Fasad av gult tegel med mindre partier av betong invid fönster. Indragen bottenvåning vilket skapar ett tak över butiksentréerna. Runda betongpelare i hörnen av den indragna delen. Skärmtak i plåt över bottenvåningen mot torget. I mitten av 1980-talet byggdes det platta taket på med en vindsvåning med brutet tak.

Grubban 10

Expo-huset - uppfört 1965 och ritat av Helmer Syk. Arkitekturen har flera gemensamma drag med Tempo-huset, uppfört samma år och ritat av samme arkitekt. Affärshus i två våningar med butiker i hela bottenvåningen. Platt tak. Fasad i gult tegel. Plåtklätt skärmtak gågatan och runt husets hörn, där det vilar på runda betongpelare. Fönsterband i övervåningen mot gågatan och plåtklädd fasad ovanför fönsterbandet.

Grubban 13, västra huset vid torget

Bostads- och affärshus uppfört 1960–61, ritat av arkitekt Helmer Syk. Fasaden mot torget är klädd med marmorplattor och resten av byggnaden har fasad av gult tegel. Fönstren är placerade i putsade, horisontella band.

Grubban 13, östra huset vid torget

Bostads- och affärshus i fyra våningar uppfört 1970, ritat av Tobé arkitektkontor i Lycksele. Det har sockelvåning klädd med glaserade plattor och de övre våningarna har putsad fasad. Fönstren är placerade i horisontella band.

Stadshuset 7, före detta post- och banklokal

Uppförd 1983 efter ritningar av TM-konsult, Lycksele. Byggnad i ljusrött tegel i två våningar med sadeltak. Slutet karaktär utom i den publika delen med stora fönster i bottenvåningen mot Storgatan. Indraget entréparti. Utkragande tegelvarv vid takfot. I övervåningen plåtklätt burspråk ovanför entrén samt en rad av små enlufts-fönster.

Stadshuset 1, Lyckseles kommunhus

Uppfört 1988. Byggnaden består av två skilda byggnadskroppar med sammanbindande entré och glasat trapphus med hiss. Fasaden är av ljusrött tegel med glaspartier som sträcker sig över flera våningar. Den centralt placerade entrén flankeras av granplanteringar och offentlig konstutsmyckning.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Gågata och torg i centrala Lycksele. Konstnärliga utsmyckningar. Parker på Renen 1 och Stadshuset.

Bebyggelse

Tempohuset, Kaskorrom 5

Fasad av gult tegel med partier av grå betong. Indragen bottenvåning mot torget, runda betongpelare.

Affärs- och kontorshus, västra huset. Grubban 13

Fasad av marmorplattor mot torget. Fasad av gult tegel och putsade partier. Fönsterband.

Affärs- och kontorshus vid torget, östra huset, Grubban 13

Fasad av glaserade plattor i bottenvåning. Putsad fasad i övre våningar. Fönsterband.

Expo-huset, Grubban 10

Fasad av gult tegel med plåtpartier. Skärmtak mot gågata, runda betongpelare. Fönsterband.

Post och bankhus, Stadshuset 7

Sluten karaktär. Fasad av ljusrött tegel med utkragande tegel i takfot. Indragen entré.

Lycksele kommunhus, Stadshuset 1

Ljusröd tegelfasad med våningsskiljande tegelvarv. Glasparti i entré och trapphus. Ljusrött falsat plåttak, takfot med synliga taktassar.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Södermalm

Bebyggelseområden inom stadsdelen Södermalm

Bebyggelsemiljöer med sammanhållen karaktär:

Egnahemsbebyggelse i kvarteret Faktorn, 1920–1930-tal	140
Flerbostadshus i kvarteret Faktorn, 1950-tal	143
Flerbostadshus längs Timmervägen och Prästbolsvägen 1950–1970-tal	145
Småhusbebyggelse längs Grundtjärnsvägen, Fjällvägen och Knaftvägen, 1950-tal	148
Flerbostadshus vid Grundtjärn i kvarteret Stormhatten, 1950-tal	150
Radhus vid Grundtjärn i kvarteren Smörblomman, Röllekan och Prästkragen, 1960-tal	152
Kedjehus vid Näckvägen, 1970-tal	154

Utbyggnadsår Södermalm

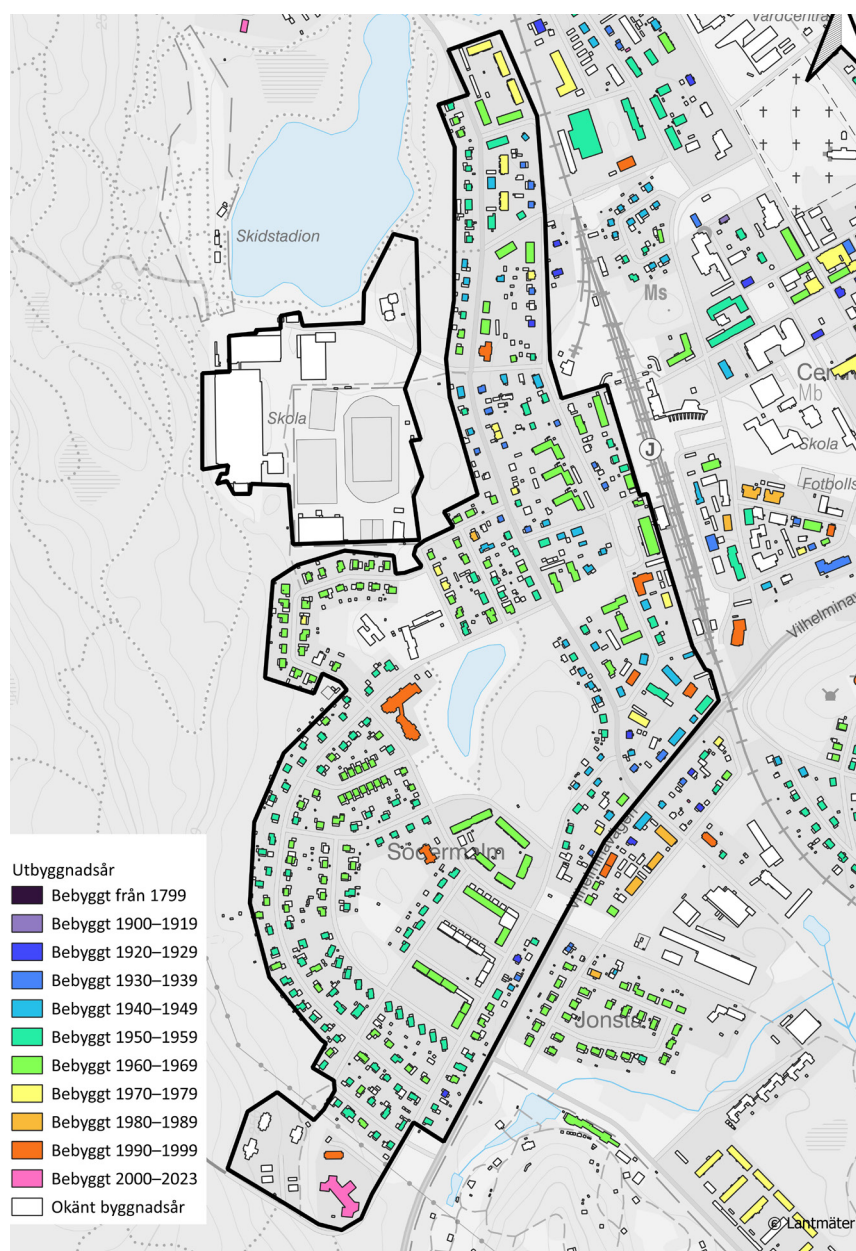

Bild på föregående sida: egnahem i kvarteret Faktorn

Södermalm

Stadsdel belägen söder om Lycksele centrum. Sammanhängande bebyggelseområden utgörs av bostadsområden med egnahemsbebyggelse från 1920 till 1940-talet, i norra delen villabebyggelse, tvåfamiljshus och flerbostadshus från 1950–70 tal, samt centralt i södra delen kedjehus och radhus från 1960–70-tal.

Landskapet och bebyggelsen

Väster om Järnvägen och centrum är stadsdelen Södermalm belägen. Den avgränsas av Vilhelminavägen i söder och Lilltjärns industriområde i norr medan Tannberget utgör en fond i väst. Terrängen är flack och svagt kuperad med barrträd och björk, vegetationen ramar in områdets bebyggelse och kvarter. De tätortsnära sjöarna Grundtjärn, Långtjärn och Lilltjärn utgör rekreationsområden. I anslutning till Långtjärn och Tannberget finns Tannens idrottsplats, skidstadion och motionsspår.

Bebyggelsen på Södermalm har vuxit fram på de flacka ytor som på äldre kartor rubricerats som åker- eller odlingsmark. Idag domineras stadsdelen av villabebyggelse som är uppbruten av flerbostadshus, småhus och radhus. Planmässigheten och variationen av hustyper speglar olika detaljplaners tillkomst.

Hopptornet vid Himlabacken, Tannberget vid stadsdelen Södermalm, 1900-talets mitt. Foto: Donald Paulsson

Bebyggelseutveckling

Under åren 1885–86 förrättades det en laga skifteskarta över alla egendomar till Lyckseles Preste- och Skolbohl. Kartan och textbeskrivningen redovisar vilka arealer som tillföll vilka hemman. Varje markslag är försedd med en siffra som återfinns i textbeskrivningen där dess kvalitet och areal beskrivs. Merparten av det som skulle komma att bli stadsdelen Södermalm utgörs av skogsmark. Skogsgränsen markeras vid Långtjärns sydvästra sida och går som ett stråk från Långtjärn österut mot Grundtjärn (i kartan benämnd som Kvarntjärn). Åkermark liksom odlingsmark som skulle kunna uppodlas till åker är förlagd runtomkring nämnda sjöar. Myrmarksområden återfinns i skogsmarksområdet och norr om Långtjärn.

Södermalms äldsta bebyggelse är belägen mellan järnvägen och Timmervägen och utgörs av banmästarbostäder vid kvarteret Banmästaren, uppförda av Statens Järnvägar, samt villor i kvarteret Faktorn byggda i 1920-talsklassicistisk stil.

Under 1930-talet tillkom mer bebyggelse men flertalet av tomterna skulle bebyggas först under följande två decennier. Utöver det karaktäriseras denna del av Södermalm av en låg och ganska småskalig bostadsbebyggelse med varierande entill tvåfamiljshus och mindre flerbostadshus. När Lycksele fick stadsrättigheter 1946 var området längs Tannbergets sluttning fortfarande obebyggt. I jubileumsboken från 1996 (Lycksele kommun) beskrivs det att området mest bestod av en myr med skjutbana och måltavlor. Under 1950- och 60-talet blev det en expansiv tid då avfolkningen av landsbygden och inflyttningen till tätorten fortsatte.

Putsade flerbostadshus i kvarteret Faktorn, 1955.

De tidiga flerbostadshusen inom Södermalm utgörs av mindre flerbostadshus från 1940 och 1950-talet. Förutom en nättare byggnadsskala karaktäriseras dessa byggnader av att det finns en särskild omsorg vad gäller detaljer och materialval vid dörrömfattningar, smidesdetaljer och fönsterutformning. Flerbostadshusen från 1960- och 1970-talen är av något större storlek och uppvisar en variation av fasadmaterial som tegel, puts, trä och prefabricerade skivmaterial.

Området runt Grundtjärn karaktäriseras av ett planmässigt byggande och utformning av kvarter med radhus eller friliggande villor i en öppen och flack terräng, grupperad kring Grundtjärnen med skogen och Tannberget som bakgrundsfond i väster. Trots den blandande bostadsbebyggelsen är efterkrigstidens stadsplaneideal tydligt läsbart i kvartersbebyggelsen vid Grundtjärn.

Äldre uthusbyggnad i kvarteret Ugglan

Flerbostadshus, Stormhatten

Tallskogsparti mellan kvarteret Morkullan och kvarteret Skogen. Skogspartiet går som ett stråk till Grundtjärn.

Värdebärande karaktärsdrag för Södermalm

Helhetsmiljö

Bostadsområden grupperade kring ett centralt grönområde samt med Tannberget i fonden. Bebyggelse som representerar 1900-talets utvecklingsperioder.

Grönstruktur och topografi

Södermalm består mestadels av äldre bebyggelse med många villaträdgårdar. Två större grönområden finns – det största ligger i norra stadsdelen vid Grundtjärn och öster därom och det andra är Linnéparken som ligger i den centrala södra delen. Längst i söder kring den lilla utförsäkningsbacken finns miljöer med äldre talldominerad skog. Större delen av stadsdelen har gott om grönområden och i söder, väster och nordväst om Södermalm finns hela Tannbergsområdet. Övriga exempel på grönstruktur inom Södermalm är björkalléer, och tallskog mellan kvarteren Morkullan och Skogen.

Blåstruktur

Grundtjärn och den anslutande bäcken. Långtjärnen och Lilltjärnen.

Viktiga samband

Trädgårdsstadens stadsplan är avläsbar inom stadsdelen. Närhet till Tannberget och Tannens frilufts- och idrottsområde. Närhet till och samband med järnvägen och stationsområdet. Närhet till och samband med Vilhelminavägen.

Bebyggelsemiljöer

Sammanhållna bebyggelsemiljöer som speglar Lyckseles stadsutvidgning från 1920 till 1970-tal. Egnahemsbebyggelse (1920–1940-tal) 1,5 till två våningar med stora trädgårdstomter. Flerbostadshus från 1950-talet till 1970-tal. Småhusbebyggelse med tydlig karaktär från 1950-talet. Radhus från 1960-talet och kedjehus från 1970 i området runt Grundtjärn

Att tänka på

- ▶ Äldre stadsplanedrag beaktas.
- ▶ Ny bebyggelse planeras med hänsyn till utblickar mot, och från, viktiga landskapselement och utsiktspunkter. Skapande av barriärer i bebyggelsen och stadslandskapet undviks.
- ▶ Hänsyn tas till landskapets karaktär, där förhållandet mellan bebyggelse och grönstrukturer, såsom obebyggd naturmark, respekteras. Vägars karaktär med björkalléer bibehålls, och skogspartier vårdas och utvecklas.
- ▶ Se utvecklingsförslag i kommunens rapport Grönstruktur – biologisk mångfald och attraktiva utemiljöer i Lycksele stad.

Vid infarten till Timmervägen finns tre djupa trädgårdstomter med egnahemsbebyggelse. Bostadshusen har en välbevarad karaktär av 1920- och 1930-talets egnahemsbebyggelse.

Egnahemsbebyggelse i kvarteret Faktorn, 1920–1930-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Byggnaderna speglar egnahemsbyggelsens bostadsideal från 1920 till 1930-talet.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

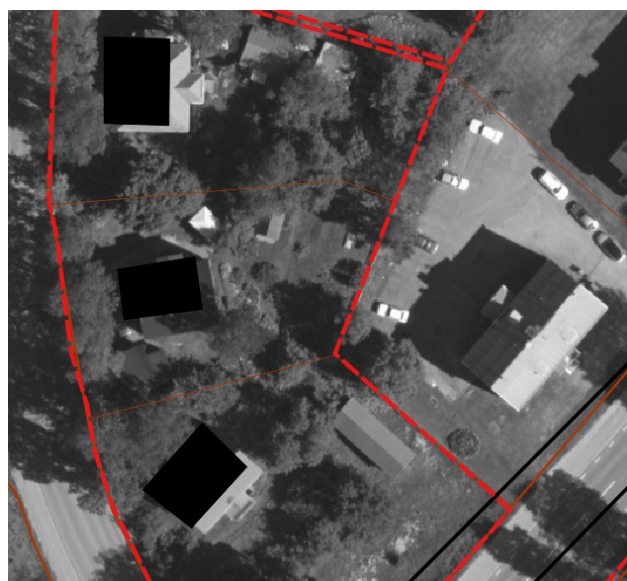
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Bostadshus
Fastighetsbeteckning: Faktorn 23,
Adress: Timmervägen 2

Bostadshus
Fastighetsbeteckning: Faktorn 11
Adress: Timmervägen 4

Bostadshus
Fastighetsbeteckning: Faktorn 10
Adress: Timmervägen 6

Till vänster och ovan: Egnahem i kvarteret Faktorn, 1920- och 1930-tal.

Beskrivning och karaktärisering

Vid Vilhelminavägens och Timmervägens korsning, ligger en rad med tre villor från 1920 och 1930-talet. Villorna utgör en sammanhållen miljö med klassicistiska drag och djupa trädgårdstomter. Genom upprättandet av statliga egnahemslån fick fler människor möjlighet att uppföra sitt eget boende. Typritningar marknadsfördes i villakataloger och i Lycksele skulle en egnahemskoloni uppföras väster om den nyuppförda järnvägsstationen. Byggnaderna som omfattas av miljön representerar trädgårdsstadens stadsbyggnadsideal där byggnadernas placering har anpassats efter topografi och grönska. De större träden har en rumsskapande verkan.

Värdebärande karaktärsdrag

Att tänka på

Helhetsmiljön

Egnahemsbebyggelse mellan järnvägen och Timmervägen, 1920–1940. Bostadshus i trä med klassicistiska drag.

Grönstruktur

Trädgård. Grönska med uppvuxna träd, fruktträd och buskar.

Bebyggelsemiljön

Faktorn 10

Bostadshus i två våningar. Klassicistiska drag, djup trädgårdstomt. Trästomme med gulmålad ursprunglig locklistpanel och vita knutar och ett högt valmat tak med grå pannplåt och halvrundade takfönster. Sexrutiga gröna tvålufts-fönster. Trapphus åt nordost med balkong och veranda mot söder. Vackra klassicistiska fönsterfoder

Faktorn 11

Bostadshus i 1 ½ våning, uppförd vid 1930-talets slut. Förändrad fasad, rödmålad panel. Två lufts-fönster. Sadeltak. Djup trädgård.

Faktorn 23

Bostadshus i 1½ våning i trä, ljusgul locklistpanel, tvåkupigt rött taktegel, fin träveranda, ursprungliga 6-rutiga tvålufts-fönster och små segmentfönster med rödbruna bågar. Uthus med ljusgul locklistpanel. Lekstuga i rött. Välbevarat 1930-talshus.

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Flerbostadshus i kvarteret Faktorn

Flerbostadshus i kvarteret Faktorn, 1950-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Flerbostadshus som speglar efterkrigstidens och folkhemmets bostadsideal.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

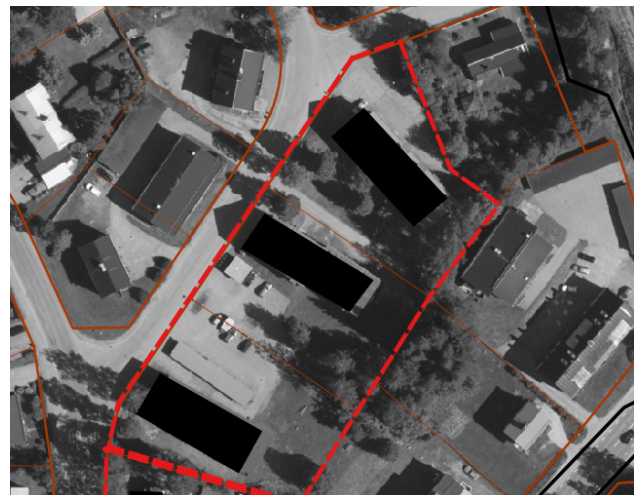
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Faktorn 12, 13, 14

Adress: Prästbolsvägen 2, 4 och 6

Historisk bakgrund

Vid 1940-talets slut ökade behovet av bostäder vilket resulterade i att flerbostadshus skulle uppföras inom Södermalm. Närheten till centrum och järnvägsstationen gjorde det lämpligt att exploatera området. Den äldre bebyggelsen som var belägen väster om järnvägsstationen fick lämna plats åt nya bostadshus. Flerbostadshusmiljön i kvarteret Faktorn representerar byggnadsprojekteringen som pågick under 1900-talets mitt i Lycksele.

Tidstypiska byggnadsdetaljer

Beskrivning och karaktärisering

En flerbostadshusmiljö med tre byggnader som är gavelställda mot Prästbolsvägen. Parkeringsytor och grönytor omger huskropparna. Byggnaderna är sidoförskjutna med trappningar i en svag sydlig sluttning. Flerbostadshusen i kvarteret Faktorn har en varierad färgskala och materialbehandling, fasaderna är slätputsade. Sadeltaken har röd plåttäckning. Faktorn 14 uppfördes under 1940-talets slut, Faktorn 13, 1955 och Faktorn 12 uppfördes under 1960-talet.

Putsade fasader

Flerbostadshus i kvarteret Faktorn

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Lamellhus placerade luftigt i nordväst-sydöstlig riktning, med balkonger mot sydväst. Öppna grönytor kring huskropparna

Bebyggelse

Putsade fasader i olika kulörer med vitt lodrätt parti vid trapphus. Tvåluftsfönster. Huskropparna är delvis placerade i suterräng och har en viss förskjutning.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas

Flerbostadshus från 1950-talet i kvarteret Duvan

Flerbostadshus längs Timmervägen och Prästbolsvägen

1950–1970-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Modernistiska flerbostadshus i tegel uppförda under 1950, -60 och -70-tal. Husen har tidstypiska drag från respektive byggnadstid samtidigt som hela miljön speglar efterkrigstidens byggande med ökande antal flerbostadshus i tätorten

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

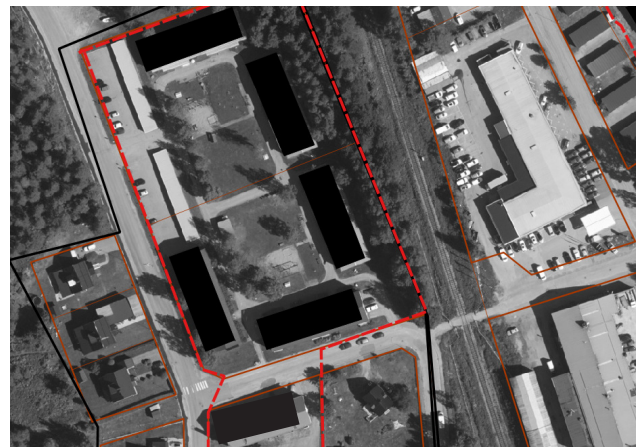
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Flerbostadshus
Fastighetsbeteckning: Ripan 5 och 6
Adress: Timmervägen 60

Flerbostadshus
Fastighetsbeteckning: Duvan 1
Adress: Prästbolsvägen 57 och 59

Beskrivning och karaktärisering

Bebyggelsen inom miljön består av sex flerbostadshus med fasader av rött tegel. Byggnadernas placering i förhållande till gatan varierar. Flerbostadshuset från 1950-talet på Duvan 1 ligger med långsidan mot Prästbolsvägen och har entréerna placerade mot gata. Gruppen av hus på Ripan 5 och 6, uppförda under 1960- och -70-talen, är i stället grupperade kring en bilfri innergård med entréerna vända mot innergården, ett typiskt stadsplaneringsdrag för den tiden.

Ripan 6

De två husen längst i söder på Ripan 6 är byggda på 1960-talet i två våningar med källare och flacka, papptäckta sadeltak. Fönstren är placerade omväxlande enskilt och i fönsterband; vita kvadratiska enlufts-fönster med sidoställd vädringsruta, på gavlarna med två flankerade smalare lufter. Entréerna mot gården har dekorativ tegelomfattning och smäckra skärmtak i falsad brun plåt. Portar av brun eloxerad aluminium. På gatufasaderna har husen halvt indragna balkonger med räcken och sidoväggar av glesa brunlaserade bräder.

Ripan 5

Husen på Ripan 5 samt östra huset på Ripan 6 är byggda på 1970-talet, i två våningar delvis med källare. Flacka sadeltak täckta med grå korrugerad plåt. Fönstren är bruna, kvadratiska enlufts-fönster placerade omväxlande enskilt och parvis. Gavlarna är slutna med smala stående fönster. Husen har entréer, balkonger och uteplatser mot gården, dessa har sammanhängande utkragande tak med brunlaserad takfot med synliga taktassar. Portar av brun eloxerad aluminium. Balkonger med plåtfront och underliggande uteplatser flankeras av gavelväggar av glesa tvärställda brunlaserade bräder.

Duvan 1

Flerbostadshuset på Duvan 1 är ett flerbostadshus i två våningar med källare, vind och brant plåttäckt tak (ursprungligen troligen tegeltak). Vita tvålufts-fönster, på östra gaveln placerade i burspråk. Balkonger mot gårdssidan med fronter av grön, fint sinuskorrugerad plåt med genombrutet mittparti med dekorativt smide. I gavelröstena har vindslägenheterna franska balkonger med räcken av dekorativt smide. Entréer med bevarade originaldörrar i ek och smäckra skärmtak i falsad plåt.

Innergård inom kvarteret Ripan

Gavelparti, Duvan 1

Duvan 1

Kvarteret Ripan mot söder, i bakgrunden kvarteret Duvan.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Bebyggelsen består av flera flerbostadshus från 1950- till 1970-talet, uppförda med fasader av rött tegel och varierande placering i förhållande till gatan. Husen på Ripan 5 och 6 är grupperade kring en bilfri innergård, medan Duvan 1 har entréer mot gatan. Arkitekturen kännetecknas av flacka tak, t användning av material som tegel, plåt och trä.

Bebyggelsemiljö

Flerbostadshus, Ripan 5 och 6

Fem flerbostadshus om två våningar i fasader av rött tegel. Flacka sadeltak. Enluftsfinster. Balkonger och entréer flankerade av glesa brunlaserade träspaljeer.

Flerbostadshus, Duvan 1

Flerbostadshus i två våningar med två entréer. Balkonger med fronter av grön sinuskorruerad plåt och dekorativt smide. Tvåluftsfinster. Entréer med ursprungliga trädörrar och smäckra skärmtak.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas

Vy över bostadsområdena vid Grundtjärn. Fotograferat från det gamla hopptornet vid Tannberget

Småhusbebyggelse längs Grundtjärnsvägen, Fjällvägen och Knaftvägen, 1950-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Tidstypisk småhusbebyggelse som illustrerar stadplanedrag från tiden.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning:

Nejlikan 1–9, Nejlikan 11
Näckrosen 7–10
Trolldruvan 10–12
Nornan 1–7
Guckuskon 1–11
Gullspiran 1–5
Brudsporrén 1–10
Konvaljen 1–10
Väpplingen 1–6
Snöbräckan 1–7

Adress:

Grundtjärnsvägen, Fjällvägen och Knaftvägen,

Bild ovan Villa i kvarteret Nejlikan. Bild nedan till höger: Småhus i kvarteret Gullspiran.

Beskrivning och karaktärisering

Området karaktäriseras av ett planmässigt byggande och utformande av kvarteren med radhus eller friliggande villor i en öppen och flack terräng, grupperade kring Grundtjärnen med skogen och Tannberget som gräns i väster. Här finns exempel på många av 1950-talets småhustyper. Många av byggnaderna har genomgått förändringar, vanligtvis har modernare material tillkommit i större eller mindre utsträckning. Området har större uppvuxna träd som bidrar med miljöskapande värden.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Organiskt gatunät med bostadshusen placerade nära vägen med trädgårdstomt på baksidan.

Grönstruktur

Skogen i väster utgör fond mot bostadsområdet. Skogbevuxna ytor och stråk är invävda i bebyggelsemiljön.

Bebyggelse

Småhus i en våning med eller utan källare. Fasad av stående träpanel. Flackt tak täckt med tvåkupigt lertegel.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- ▶ Skogbevuxna ytor och stråk bevaras och

Kvarteret Stormhatten

Flerbostadshus vid Grundtjärn i kvarteret Stormhatten, 1950-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Modernistiska flerbostadshus med putsad fasad, placerade kring grön innergård.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

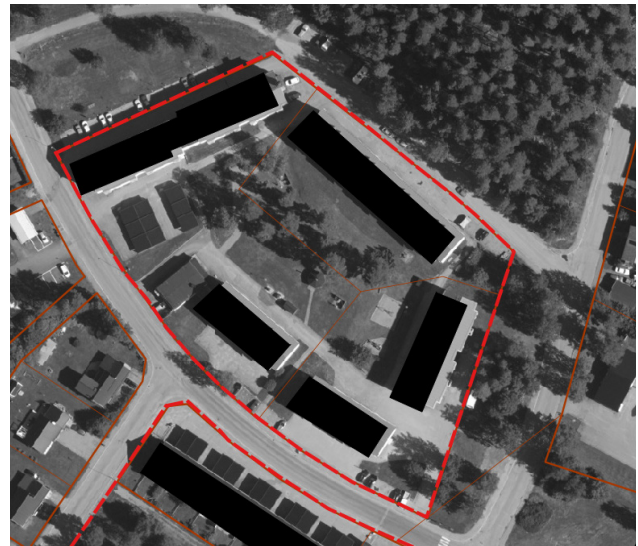
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Flerbostadshus

Fastighetsbeteckning: Stormhatten 2, 3 och 4

Adress: Linnévägen 1, 2, 4, 6, 10 och 12

Beskrivning och karaktärisering

Flerbostadshusområde Inom kvarteret Stormhatten i direkt anslutning till Grundtjärn, uppfört 1958–59. Bebyggelsemiljön består av en grupp på fem flerbostadshus i två våningar med källarvåning, orienterade med entrén mot ett större gårdsrum. Grupp av lamellhus placerade inom en generöst tilltagen grönyta med björkrader längs med vägarna, enligt tidens ideal om hus i park. Garage i källare samt i en fristående garagebyggnad med infart från Linnévägen.

Historisk bakgrund

En utvidgning av stadsplanen för Södermalm genomfördes 1956–57 och kom att omfatta området i anslutning till Vilhelminavägen samt väster och sydväst om Grundtjärn. Miljön visar exempel på flerbostadshus som uppfördes under rekordåren efter andra världskrigets slut.

Flerbostadshus i kvarteret Stormhatten.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Bostadsområde beläget direkt söder om det skogbevuxna naturområdet vid Grundtjärn. Grupp av lamellhus placerade inom en generöst tilltagen grönyta med björkrader längs med vägarna, enligt tidens ideal om hus i park.

Grönstruktur

Grönyta med björkrader omsluter gruppen av flerbostadshus. Gräsbevuxen innergård med enstaka uppväxta tallar och björkar.

Bebyggelse

Lamellhus med slätputsade fasader i ljust gula nyanser. Enluftsönster. Flacka sadeltak. Mot gården indragna fasadpartier med balkonger. Balkongerna har fronter av plåt med centralt genombrutet parti. Flerbostadshusområde: 1958–59. Fem flerbostadshus i två våningar med källarvåning. Putsade fasader i gult och grått alt. grönt med vitaktiga entrépartier, rött taktegel. Samtliga dörrar bytta till röd aluminium.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Radhus i kvarteren Röllekan med farstukvistar

Radhus vid Grundtjärn i kvarteren Smörblomman, Röllekan och Prästkragen, 1960-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Radhusen utgör exempel på 1960-talets familjebostäder, med gestaltning som betonar funktion.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

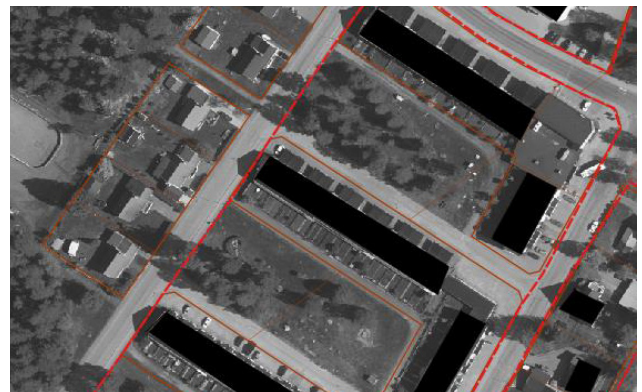
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan. platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Smörblomman 2 och 4
Röllekan 1, Prästkragen 1

Adress: Linnévägen, Mossvägen, Vallvägen och Knaftvägen

Beskrivning och karaktärisering

Kedjehusen utgörs av individuellt urskiljbara enbostadshus som är sammanbyggda med indragna förråd. Färgsättningen är varierad. Husen är placerade med gavelfasaden mot gatan. Sadeltak täckta med svartbruna betongpannor. Mindre trädgårdar på förgårdsmark och större trädgårdar på baksidan.

Bebyggelseutveckling

Under 1960 och 1970-talet skulle radhus och kedjehus komma att uppföras i en allt större utsträckning i Lycksele. Grupphusbebyggelsen är inkilad i det äldre villaområdet som består av kvarter med småhus från 1950-talet.

Radhus i kvarteret Smörblomman med carports.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Tre grupper av radhus byggda i vinkel kring bevarade grönytor. Husen är placerade i gatuliv med entréer och bilplatser på förgårdsmark mot gata och trädgårdar på baksidan mot grönområden i sydvästläge.

Grönstruktur

I varje kvarter, i vinkeln mellan radhusen, är sparade gräsbevuxna ytor med uppvuxna tallar och björkar.

Bebyggelse

Radhus i två våningar med sadeltak. Fasad av stående lockpanel. Plåttäckta sadeltak. Tvåluftsfönster. Några av radhusen har inbyggda garage och parvis byggda carports på förgårdsmark mot gata. Övriga har små farstukvistar med sadeltak, och garagen placerade i separat länga.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom miljön värnas.

Kedjehus vid Näckvägen i kvarteret Trolldruvan.

Kedjehus vid Näckvägen, 1970-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Bebyggelsemiljö med tidstypiska kedjehus från 1950-talet.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Näckrosen 11–15 och Trolldruvan 18–24

Adress: Näckvägen 3–15

Beskrivning och karaktärisering

Kedjehusen utgörs av individuellt urskiljbara enbostadshus som är sammanbyggda med indragna förråd. Färgsättningen är varierad. Husen är placerade med gavelfasaden mot gatan. Sadeltak täckta med svartbruna betongpannor. Mindre trädgårdar på förgårdsmark och större trädgårdar på baksidan.

Bebyggelseutveckling

Under 1960 och 1970-talet skulle radhus och kedjehus komma att uppföras i en allt större utsträckning i Lycksele. Grupphusbebyggelsen är inkilad i det äldre villaområdet som består av kvarter med småhus från 1950-talet.

Kedjehus vid Näckvägen i kvarteren Trolldruvan och Näckrosen.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Kedjehus på båda sidorna av Näckvägen. Husen är placerade med gavelfasaden mot gatan.

Grönstruktur

Mindre trädgårdar på förgårdsmark och större trädgårdar på baksidan.

Bebyggelse

Kedjehus. Näckrosen 11–15 och Trolldruvan 18–24

Prefabricerade kedjehus placerade med gavelfasaden mot gatan. Enbostadshus i 1,5 våning, sammanbyggda med indragna förråd. Fasad av stående lockpanel. Varierad färgsättning i rött och gult. Sadeltak täckta med svartbruna betongpannor. Färgsättningen är viktig för helhetsupplevelsen för kvarteret.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom miljön värnas.

Villaryd

Bebyggelseområden inom stadsdelen Villaryd

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Villa Veja, 1800-tal	161
Äldre träbebyggelse och förvaltningskontor i kvarteret Mobacka	163
Egnahem på Smedsberget	166

Bebyggelsemiljöer med sammanhållen karaktär:

Flerfamiljshus längs Arvid Franklins väg, 1950-tal	169
Småhus och villor längs Movägen, 1950-tal	171
Radhus i kvarteret Brobacka, 1980-tal	173
Punkthus i kvarteret Stenbacka, 1980-tal	175

Utbyggnadsår Villaryd

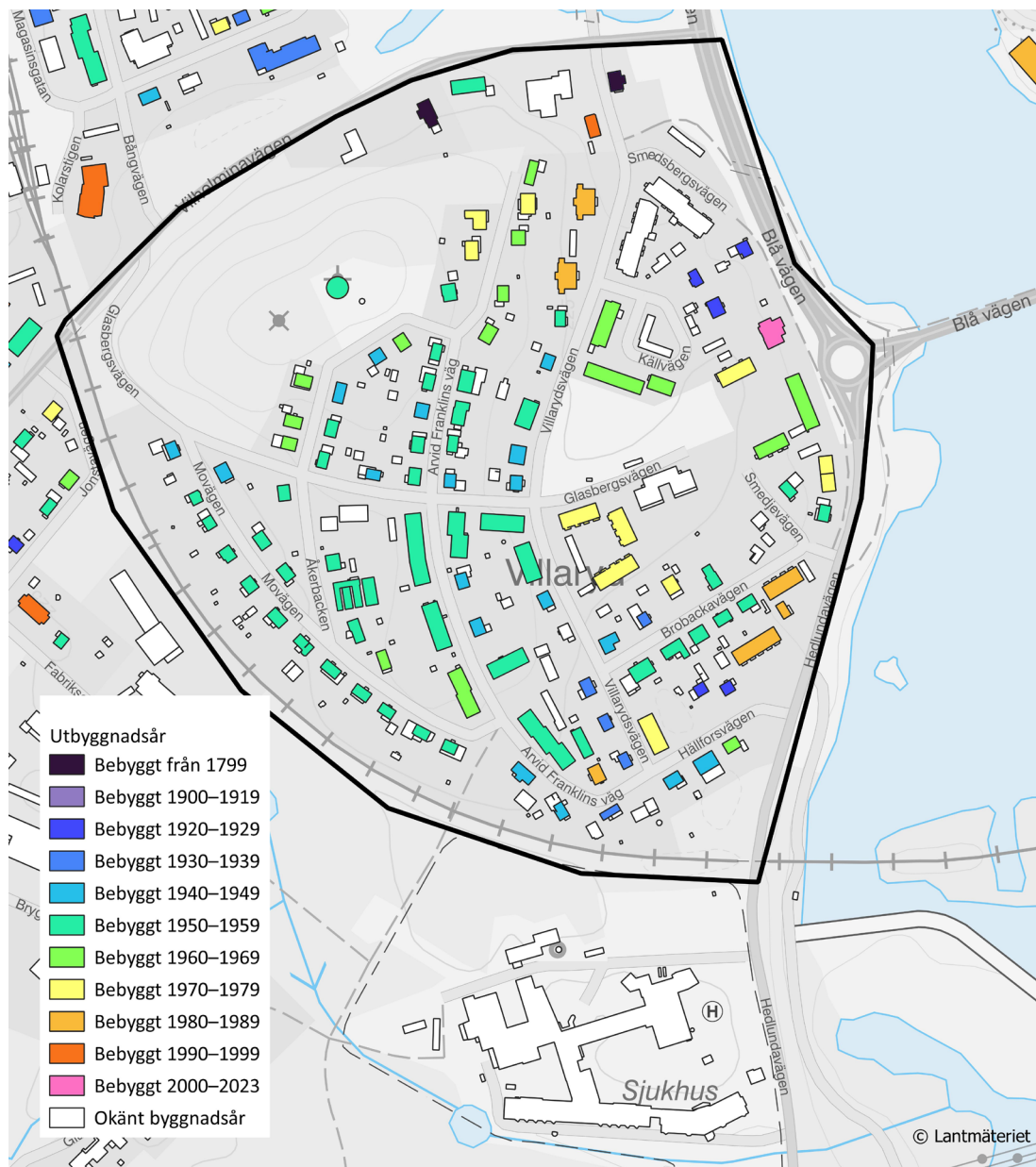

Bild på föregående sida: Egnahemsbebyggelse vid Smedsberget, bakom skymtar ett flerfamiljshus.

Villaryd

En stadsdel med blandad bebyggelsekaraktär som anpassats efter landskapets kupering. Bebyggelsemiljön består i huvudsak av villor och flerfamiljshus från 1900-talets mitt. Inom Villaryd finns ett av Lyckseles landmärken, vattentornet, en byggnad som haft olika funktioner under årens lopp.

Landskapet

Strax söder om Djupskolavan och Vilhelminavägen finns stadsdelen Villaryd. Stadsdelen kan beskrivas som kuperad och bebyggelsen har anpassats efter platsens topografi. Glasberget med sina 243 meter över havet tornar upp sig i norr och är bevuxet med blandskog. Hedlundavägen följer strandkanten i öst och i väst avgränsas området av järnvägen som ramar in av ett grönstråk och villabebyggelse. I söder har området en låglänt karaktär. Barrträd, björkar, villaträdgårdar och flerbostadshusens innergårdar bidrar till stadsdelens grönska. En björkallé vid Villarydvägen och Glasbergsvägen ramar in områdets fotbollsplan och lekplats.

Bebyggelsen

Bebyggelsen består huvudsakligen av bostadshus med blandad karaktär, småhus, villor och mindre flerbostadshus med lummiga trädgårdar, men här finns också några områden med större flerbostadshus. Det första uppfört av Riksbyggen i början/mitten av 50-talet vid Arvid Franklins väg. I kvarteret Bergbacka ligger också Lycksele Handelsträdgård som ett trivsamt inslag i den annars dominerande bostads-bebyggelsen. 1947 togs beslut om att uppföra ett vattentorn på Glasberget. Vattentornet uppfördes av Lycksele stads vattenverksstyrelse och togs i bruk 1950. Det består av en rundad reservoar som bärs upp av åtta pelare. Tornet har en konstruktion av lättbetong och papptäckt tak. Vattentornet är från kulturhistoriskt perspektiv en intressant byggnad som haft en mängd olika funktioner under årens lopp som café, restaurang, föreningslokal med mera. Idag är fungerar det som privatbostad.

Vattentornet vid Glasberget, 1953 VBM BE 18786
Foto: Bertil Ekholtz/Västerbottens museum

Bebyggelseutveckling

Villaryd är en av Lyckseles äldre stadsdelar där den tidiga bebyggelsen var koncentrerad till Villarydsbacken, Smedsberget och Älvsbacka. Många av dessa byggnader har rivits men några har flyttats till Gammlplatsen.

Den främsta bebyggelseutvecklingen skulle ske under 1940- och 50-talen, efter att kvartersindelning av området skett. Detaljplan över kvarteren Bergbacka, Mobacka, Tallbacka fastställdes 1947. Kvarteret Tallbacka som är beläget sydost om Glasberget planlades för växtförädling- och växthusändamål. En handelsträdgård finns idag inom detta område. Kvarteret Stenbacka blev planlagt 1963. Det allmännyttiga bostadsföretaget Lycksele bostäder AB (LYBO) liksom Riksbyggen skulle komma att uppföra en mängd flerbostadshus i Villaryd. Under 1950- och 1960-talet fick en kommunal bostadsstiftelse i uppgift att projektera bostäder till personalen vid lasarettet som är beläget strax söder om Villaryd. 1974 uppfördes Lyckseles första daghem vid Villaryd. Flertalet byggnader och funktioner har försvunnit och tillkommit under årens lopp. Inom Villaryd fanns tidigare affär, slakteri och bageri.

Flygfoto, AB Flygfoto

Vid nuvarande Frasses korv fanns ett äldre gårdshus som inrymde skräddare Lindgrens verksamhet. Foto från 1989, i bakgrunden är de då nyuppförda punkthusen i kvarteret Stenbacka. VBM A 2039 4 Foto: Eva Vikström/Västerbottens museum.

Gatuvy vid Villaryd VBM A 2039 1 Foto: Eva Vikström/Västerbottens museum.

Värdebärande karaktärsdrag för Södermalm

Helhetsmiljö

Kuperad stadsdel där bebyggelsen anpassats efter topografi och vegetation. Flerbostadshus och friliggande bostadshus är uppförda i suterräng då de anpassats till befintlig terräng och de höjdskillnader som finns inom stadsdelen.

Grönstruktur och topografi

Glasbergets stenknallar och blandskog utgör ett sammanhängande grönstråk som utgör en portal till stadsdelen Villaryd. Björkallén vid Villarydsvägen och Glasvägen ramar in områdets fotbollsplan och utgör ett trivsamt inslag för området. Enskilda trädgårdar har stor betydelse för stadsdelens grönstruktur. Även flerbostadshusens bostadsgårdar är viktiga för grönskans helhetsintryck.

Landmärken

Vattentornet fungerar som landmärke och bidrar med miljöskapande värden i det omgivande landskapet och i stadsbilden.

Bebyggelsemiljöer

Äldre träbebyggelse och förvaltningskontor längs Vilhelminavägen, 1800-tal.
Egnahemsbebyggelse vid Smedsberget, 1920-tal. Flerfamiljshus längs Arvid Franklins väg, 1950-tal. Småhus och villor längs Movägen, 1950-tal. Radhus i kvarteret Brobacka, 1980-tal. Punkthus i kvarteret Stenbacka, 1980-tal

Äldre uthus och ladugårdar med fasader av träpanel med smal ribb i enkla proportioner

Att tänka på

- ▶ Äldre stadsplanedrag beaktas.
- ▶ Hänsyn tas till landskapets karaktär, där förhållandet mellan bebyggelse och grönstruktur, såsom obebyggd naturmark, respekteras.
- ▶ Området omkring vattentornet är olämpligt att exploatera eller förtäta.
- ▶ Förhållandet mellan bebyggelse och grönstruktur respekteras. Fortsatt anpassning till topografin.
- ▶ Björkalléer bibehålls, vårdas och underhålls. Björkallér kan med fördel anläggas vid fler gatusträckningar i Villaryd.
- ▶ Se utvecklingsförslag i kommunens rapport Grönstruktur – biologisk mångfald och attraktiva utemiljöer i Lycksele stad.

Villa Veja, Bergviken 1, 1899

Villa Veja, 1800-tal

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Genom sin välbevarade träarkitektur från sekelskiftet 1900, många dekorativa detaljer samt placering vid infarten till Lycksele centrum har fastigheten ett högt kulturhistoriskt värde.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Byggnaden bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. I nuläget har den inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och

Villa Veja

Fastighetsbeteckning: Bergviken 1

Adress: Villarydsvägen 1

Beskrivning och karaktärisering

Byggnaden med sina fasaddetaljer och lövsågerier utgör ett exempel på Schweizerstilens arkitektur i Lycksele. Fasaden som har en gråblå nyans är indelad i rutverk av fassponter. Under gördellisten sitter en konsolfri som tillkom under sekelskiftet. Det röda utskjutande sadeltaket i plåt har dekorerade gavlar. Frontespis mot väst och veranda i glas mot öst.

Diabild från en byggnadsinventering som Västerbottens museum genomförde 1976. Magasinsbyggnad inom Bergviken 1 som idag är riven. Foto: Västerbottens museum

Historisk bakgrund

Byggnaden uppfördes 1899 har benämnts med olika namn, som Bergviken, Gula villan och Villa Veja. Under årens lopp har olika verksamheter funnits i byggnaden. I domsagens fastighetslängd går det att få information kring byggnadens ägoförhållanden. Fastigheten avstyckades 1893 från Skolbordet 3:32 då PA Fahlberg köpte tomt. Denna tomt såldes 1896 till en Matilda Carolina Johansdotter som 1879 sålde tomten med den uppförda byggnaden till Hilma Granbom som var bulvan åt kronofogde Nils Kruse. Kruse överlät byggnaden på sin hustru Elin Backstadius 1900 vilken sålde fastigheten till Strömmans AB 1916, av vilka AB Anderssons värme användes som kontor och bostad från 1944. Villan ombyggdes 1945 efter ritning av Edwin Strömquist. I en byggnadsinventering från 1976 beskrivs i text och bild den magasinsbyggnad som tidigare fanns på fastigheten. Magasinsbyggnaden var uppförd vid samma tidpunkt som Villa Veja, var byggd i två våningsplan och hade brant sadeltak och faluröd fasad med vita snickeridetaljer.

Villa Veja, 1989. VBM A 2039 3 Foto: Eva Wikström/

Värdebärande karaktärsdrag

Bebyggelse

Före detta kontors- och bostadshus, numera butikslokal. Uppförd 1899. Rikt dekorerad fasad med stående och liggande fasspantpanel, glasveranda. Schweizerstil. Huvudbyggnaden har bevarats exteriört. Närmiljön är förändrad, dels genom rivning av magasinsbyggnad dels genom närliggande nybebyggelse i omgivningen.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.

Mo och Domsjö skogskontor vid Vilhelminavägen, fotograferade 1989. 1950-tal och 1870-tal sida vid sida. VBM A 2039 7 Foto: Eva Vikström/Västerbottens museum.

Äldre träbebyggelse och förvaltningskontor i kvarteret

Mobacka

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Bebyggelsemiljön längs Vilhelminavägen utgörs av byggnader som är viktiga symboler för träindustrins betydelse för Lycksele kommun. Trots att det före detta förvaltningskontoret uppfört 1958–59 är ett senare tillägg, ingår byggnaden i den miljö som med berättar om Lyckseles skogshistoria.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

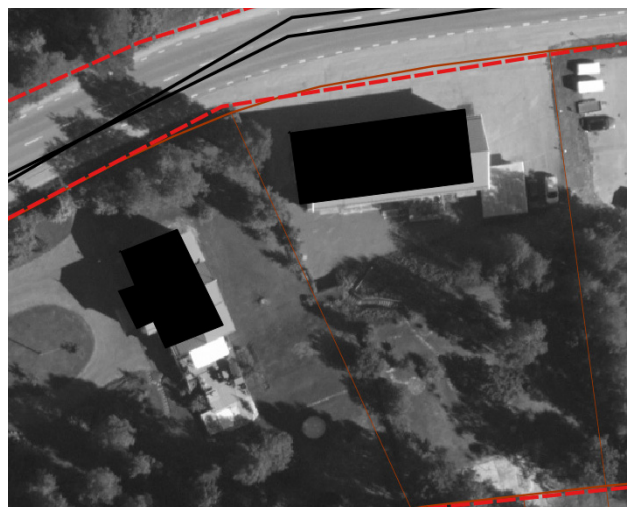
Mobacka 1 och 2 bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. I nuläget har de inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde. platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Före detta förvaltarbostad
Fastighetsbeteckning: Mobacka 1
Adress: Vilhelminavägen 7

Före detta förvaltningskontor
Fastighetsbeteckning: Mobacka 2
Adress: Vilhelminavägen 5

Före detta förvaltningskontor, Mobacka 2, 1950-tal

Beskrivning och karaktärisering

Mobacka 1

Mo och Domsjös förvaltarebostad, Mobacka 1 är uppförd i en rikt, för Lycksele typisk bolagsstil från sekelskiftet. Byggnaden som är uppförd 1875 utmärks av risaliten mot gården, dekorerade gavelspetsar och en rikt skulpterad ytterdörr som är en kopia från den dörr som fanns tidigare på byggnaden. Byggnadens arkitektur har inslag av klassicism och snickarglädje. Fönstren är nya, 2-luftstyp och panelen har bytts ut vilket är exempel på tillägg som påverkar byggnadens helhetsintryck. Trots att byggnaden har förändrats under senare tid utgör byggnaden en viktig representant för 1800-talets träbebyggelse.

Mobacka 2

Byggnaden, som tidigare var förvaltningskontor för Mo och Domsjö AB, uppfördes mellan 1958 och 1959. Den är en tvåvåningsbyggnad med en gulvit slätputsad fasad och har en indragen entré som är centralt placerad. Sadeltaket är belagt med rött tegel. Fönstren i 2-lyftstyp byttes ut 2007 till falska mittpostfönster. På baksidan av byggnaden har en veranda tillkommit. Byggnaden har en stram och symmetrisk form, den ursprungliga fasadfärgen var grön.

Historisk bakgrund

I slutet av 1800-talet präglades Lycksele av att de nya skogsbolagen etablerades i trakten, och både Mobacka 1 och 2 är viktiga symbolbyggnader för träindustrins betydelse för Lycksele kommun. Mobacka 1 har genomgått flera förändringar sedan dess ursprungliga byggnation. Gästrumslängan, som först uppfördes 1960 enligt ritningar av P.O. Löfstrand, återuppfördes 1970 efter en brand. En annan förändring var tillkomsten av portalen på byggnaden 1960. Denna portal flyttades från en gård på fastlandsdelen av Hemsön, Ådalen, och nytillverkades med inspiration från en herrgårdsport från en okänd gård mellan Örnköldsvik och Sundsvall.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Bebyggelse från olika tidsepoker men byggnaders funktion har en historia som speglar skogsbolagens och träindustrins betydelse i samhället. På grannfastigheten Mobacka 1 har det sedan 1957 funnits en bensinstation.

Bebyggelse

Före detta förvaltarbostad, Mobacka 1

Trävilla i två våningar med risalit mot gården. Dekorerade gavelspetsar och rikt skulpterad ytterdörr (kopia). Nyare fönster och panel. Stor trädgård med grusgång och rundel. Byggnaden har förändrats under senare tid men med dess arkitektur och placering gör byggnaden till en viktig representant för 1800-talets träbebyggelse.

Före detta förvaltningskontor, Mobacka 2

Tidigare förvaltningskontor för Mo och Domsjö AB: Uppförd 1958–59. Byggnad i två våningar, gulvit slätputsad fasad, centralt belägen indragen entré med beklädnad av gult tegel, rött tegeltak. Stram symmetrisk byggnad med högt läge vid Vilhelminavägen. Fönstren bytta 2007 till falska mittpostfönster och veranda tillbyggd på baksidan, i övrigt välbevarad karaktär.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Egnahem på Smedsberget

Egnahem på Smedsberget

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Representerar Villaryds äldre bebyggelse, som reglerades i 1926 års stadsplan.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

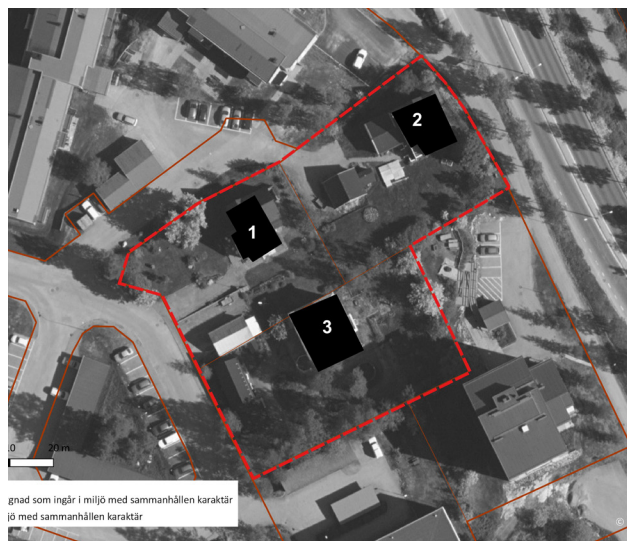
Mobacka 1 och 2 bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. I nuläget har de inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde. platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Bostadshus

Fastighetsbeteckning: Smedsberget 18

Adress: Källvägen 16

Bostadshus

Fastighetsbeteckning: Smedsberget 22

Adress: Källvägen 18

Bostadshus

Fastighetsbeteckning: Smedsberget 23

Adress: Storgatan 7

Beskrivning och karaktärisering

Den äldre egnahemsbebyggelsen vid Smedsberget är en viktig representant för Villaryds äldre bebyggelse, som reglerades och planerades i 1926 års stadsplan.

Husen har förändrats en del exteriört men har fortfarande en avläsbar tidsmässig karaktär. En viktig del av miljöns karaktär utgörs av vegetation, tomtindelning och bebyggelsens anpassning till topografin. Uthus och verkstadsbyggnader finns på samtliga tomter inom miljön.

Villor vid Smedsberget

Kvartersvy

Värdebärande karaktärsdrag

Bebyggelse

Bostadshus och uthus, Smedsberget 18

Uppförd 1920. Bostadshus i trä i två våningar med vind, valmat tak med grön takplåt, fasad av gulmålad locklistpanel. Bostadshuset var tidigare vitmålat. Vid ombyggnad 1948–49 tillkom ny veranda och vindskupa, byte av fönster genomfördes 1971. Uthus, 1920-talets slut. 1 våning i trä, faluröd locklistpanel. Ett tidigare papptak har ersatts med svart plåt.

Bostadshus och verkstad, Smedsberget 22

Uppförd 1921. Bostadshus i 1½ vån. Med stomme av timmer/bräder och fasad av rödmålad liggande fasspontpanel. Plåttak har ersatt den ursprungliga pappbeläggningen.

Verkstad, 1920-tal. Byggnad i 1 vån. i trä, med fasad av faluröd locklistpanel. Plåttak har ersatt den ursprungliga papptäckningen.

Bostadshus, Smedsberget 23

Uppfört 1922 i två våningar. Stående panel och plåttäckt tak. Tillbyggnad och fönster som frångår ursprunglig karaktär. Frodig vegetation med träd utgör en fond mot Umeälven.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Flerbostadshus från 1950-talet

Flerfamiljshus längs Arvid Franklins väg, 1950-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Bebyggelsemiljön med flerbostadshus representerar 1950-talets expansion och modernisering av boendestandarden.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

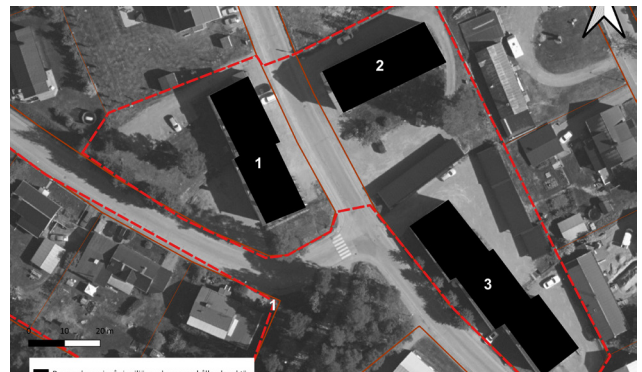
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Bergbacka 13, Tallbacka 21.

Adress: Arvid Franklins väg 25, 26, 28

Beskrivning och karaktärisering

Flerbostadshusen vid Arvid Franklins väg representerar 1950-talets byggnadssätt och arkitektur vad gäller flerbostadshus. Flerbostadshus uppförda 1956 och 1959 av Riksbyggen. Lamellhus i 2,5 våningar med sadeltak och fasaderna slätputsade i brunt, grått och gult. Byggnadskroppen är sammansatt av flera förskjutna delar.

Bergbacka 13

Tallbacka 21,

Tallbacka 21, lekfull balkongutformning

Värdebärande karaktärsdrag

Bebyggelse

Bergbacka 13

Lamellhus i 2½ våning med förskjutna byggnadskroppar. Putsade fasader i olika kulörer. Enluftsfnster med sidoställd smalare vädringsluft. Asymmetriska balkonger i blå plåt med genombrutet smidesparti. Garage i suterrängvåning.

Tallbacka 21

Lamellhus i 2½ våning med putsad fasad. Enluftsfnster med sidoställd smalare vädringsluft. Asymmetriska balkonger i blå plåt med genombrutet smidesparti

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Movägens villabebyggelse

Småhus och villor längs Movägen, 1950-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Bebyggelsemiljön med småhus representerar 1950-talets expansion och modernisering av boendestandarden.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Ängsbacka 1–12
Adress: Movägen 2–24

Exempel på miljöns villabebyggelse och småhus

Beskrivning och karaktärisering

Bebyggelsen längs den svagt rundande Movägen utgörs av två bostadstyper, småhus i ett plan och tvåvåningsvillor. Småhusen och villorna längs Movägen är uppförda mellan 1947 och 1956. Under 1950-talen ökade efterfrågan på villatomter i Lycksele men redan 1947 hade detaljplanen som innefattar medparten av Villaryd fastställts. Villornas fasadutformning och takmaterial har stor variation. Under perioden när husen uppfördes gjorde många nya fasadmaterial entré. Fasadtegel i rött och gult förekommer, kalksandsten (Mexi), puts liksom stående och liggande träpanel. Bebyggelsemiljön har över tid förändrats i samband med underhåll och upprustning. Garage har byggts till, entrédörrar och fönster har bytts ut, färgsättning och fasadmaterial har förändrats. Det som binder samman kvarteret är byggnadernas volym och placering med långsidan mot gatan, sadeltak och förgårdsmark. Trädgårdarnas grönska och träd bidrar till att göra stadsbilden trivsam.

Värdebärande karaktärsdrag

Bebyggelse

Småhus och tvåvåningsvillor längs Movägen
Placering med långsidan efter gatan, sadeltak.
Förgårdsmark och vegetation binder samman
tomterna mot gatan.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Radhus från 1980-talet i kvarteret Brobacka

Radhus i kvarteret Brobacka, 1980-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Bebyggelsemiljön representerar en av 1980-talets byggnadstyper i Lycksele

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

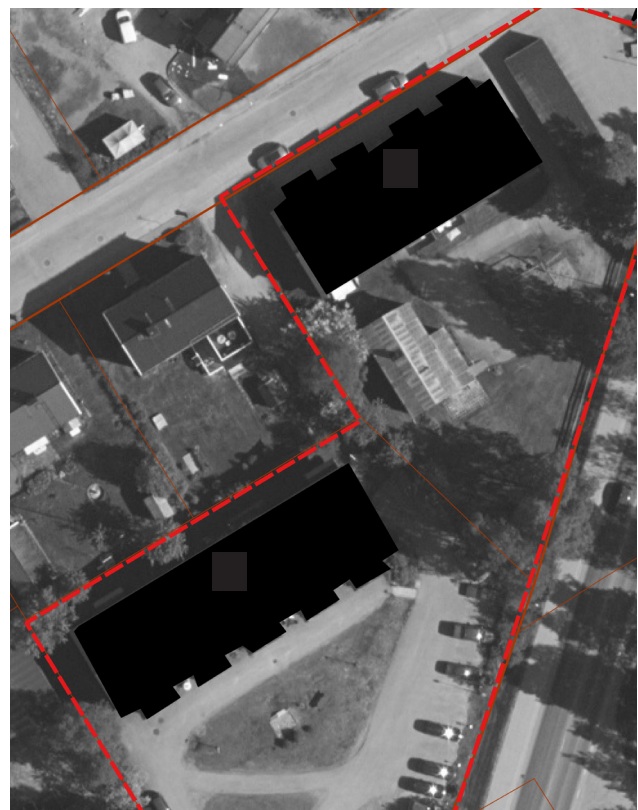
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Brobacka 9 och 10
Adress: Brobackavägen 1, Hällforsvägen 2

Beskrivning och karaktärisering

Längs Hedlundavägen och Brobackavägen finns två radhuslängor som exemplifierar 1980-talets radhusbebyggelse i Lycksele. Radhusen som är uppförda 1982–1983 är i två våningsplan med fasad av stående lockpanel. Entrépartierna har sadeltak och parvis placerade trädörrar med överljus. De två radhusen delar innergård men de är placerade i rygg mot varandra. Svagt sluttande sadeltak som är plåttäckt. Fönstren är brunlaserade och saknar foder.

Radhus

Värdebärande karaktärsdrag

Radhus

Brobacka 9 och 10

Bebyggelsemiljön som helhet med radhuslängor infogade i stadsmiljön utgör exempel på förtätning av tätortens bebyggelse som skett under 1900-talets senare del.

Den stående fasadpanelen med mörkröd färgsättning och mörkbrunlaserade dörrar med överljus är viktiga karaktärsegenskaper för bebyggelsen inom miljön.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Punkthus från 1980-talet i kvarteret Stenbacka

Punkthus i kvarteret Stenbacka, 1980-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Två punkthus som exemplifierar postmodernismens bebyggelse i Lycksele tätort.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Flerbostadshus
Fastighetsbeteckning: Stenbacka 21
Adress: Villarydsvägen 6 & 8

Beskrivning och karaktärisering

Punkthusen i kvarteret Stenbacka ingår i den stadsförnyelse som påbörjades redan på 1970-talet vid norra delen av Villarydsvägen. Flerbostadshus skulle komma att uppföras efter Villarydsvägen där det tidigare funnits trähusbebyggelse och odlingsmark. Byggnaderna är anpassade efter topografin, och materialval och fasaduppbyggnad är typiska för det sena 1980-talet postmodernistiska arkitektur och tidens tendens att bygga på höjden.

Byggnaderna är uppförda av bostadsbolaget LYBO. Fyrvåningsbyggnaderna inklusive bottenplan är placerade i suterräng med halvplansförskjutna våningsplan och svagt lutande sadeltak. Det roströda plåttaket kontrasterar mot den byggnadernas ljusa fasadtegel. Byggnaderna omgärdas av grönytor, parkeringsplatser och asfalterad entré.

Punkthusen utgör en del av Villaryds bostadsbebyggelse från 1980 - talet. Bild till vänster, Foto: Eva Wikström/Västerbottens museum.

Värdebärande karaktärsdrag

Punkthus

Punkthusen på Stenbacka 21 har en symmetrisk uppbyggnad med gavelmotiv, något som är typiskt för postmodernistisk arkitektur och viktigt för byggnadernas karaktär. Fasaderna är klädda med fasadsten i en ljus kulör, med bottenvåning i en något mörkare nyans. Rödfärgad taksiluett.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

A two-story red wooden house with a grey metal roof. The house features a white balcony on the second floor with a decorative railing. The front entrance is on the ground floor, flanked by white columns. The house is surrounded by greenery, including trees and bushes. A road with a crosswalk is visible in the foreground.

Jonsta

Bebyggelseområden inom stadsdelen Jonsta

Bebyggelsemiljöer med sammanhållen karaktär:

Egnahemsbebyggelse i kvarteret Jonsta, 1920–1940-tal

182

Villor vid Jonstavägen och Brattforsvägen, 1960-tal

184

Utbyggnadsår Jonsta

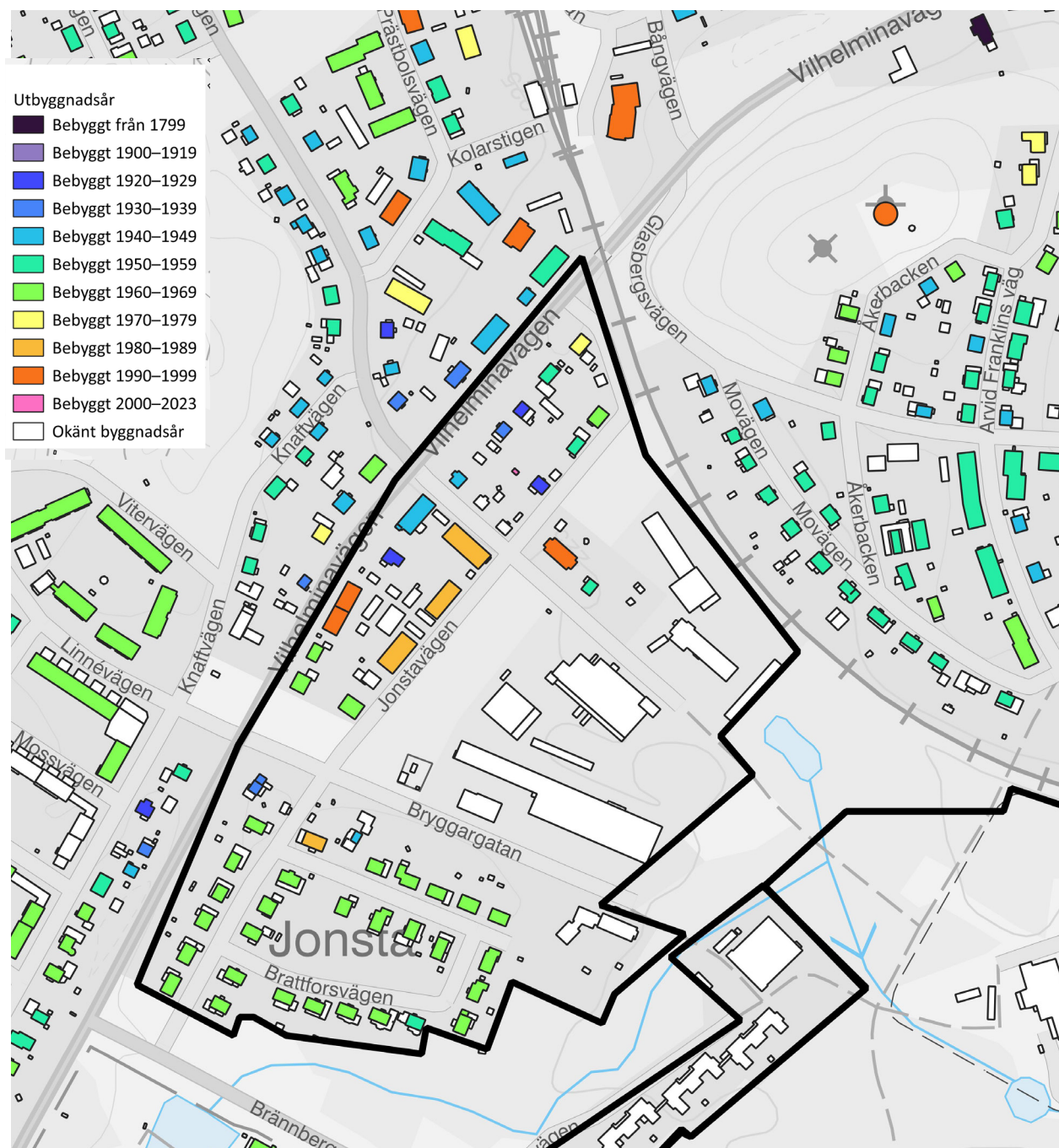

Bild på föregående sida: egnahem i Jonsta

Äldre uthusbyggnad till vänster i bild, Jonsta

Jonsta

I stadsdelen samsas bostadsbebyggelse från tidigt 1900-tal med ett industriområde och ett enhetligt villaområde från 1960-talet.

Landskapet och bebyggelsen

Låglänt område som avgränsas av två höjder i sydväst och nordöst samt en bäck i öster. Längs bäcken är ett grönstråk med blandskog. Villaområdet i söder inramas av vårdade gräsytor med rader av björkar.

Bebyggelsen avgränsas i väster av Vilhelminavägen och i nordöst av järnvägen. I öster finns en tydlig avgränsning i form av ett skogsparti mot Forsdalaområdet och i söder utgör Brännbergsvägen gräns mellan Jonstaområdet och grönområdet med Lycksele djurpark. Bostadsbebyggelsen inom Jonsta håller en låg skala och är relativt gles. Ett undantag är kvarteret Nybyggaren med något tätare bebyggelse och flerbostadshus. Stadsdelen saknar torg eller motsvarande centrumskapande funktion.

Stadsdelen har en blandad karaktär med olika bebyggelse typer och funktioner. Utmed Vilhelminavägen i väster ligger bostads-bebyggelse från 1920- och 1930-talen med enkla, rödmålade bostadshus i trä, uthus och stora gårdstomter. I söder ansluter 1960-talets villaområde som har en sammanhållen tidstypisk karaktär med friliggande bostadshus i låg skala omgivna av stora grönytor. I öster ligger ett industriområde som är tydligt avgränsat från den bostadsbebyggelsen genom ett smalt skogsområde.

Bebyggelseutveckling

Den äldre bostadsbebyggelsen i områdets västra del hör tidsmässigt samman med bebyggelsen i Södermalm väster om Vilhelminavägen. En stadsplan för Kungliga Postverkets verkstads- och garagebyggnader i området Jonsta fastställdes 1954 (kv. Städet). På motsatt sida uppförde Lantmanna sin stora slakterianläggning (kv. Hammaren). Anläggningarna är båda bevarade men har förändrats i och med att de fått nya funktioner. I och med Vilhelminavägens breddning efter 1960-talet skapades en tydlig gräns mellan stadsdelarna Södermalm och Jonsta. Liksom i övriga stadsdelar har komplettering med bostadsbebyggelse skett under senare delen av 1900-talet, här främst i form av ett villakvarter i söder.

Exempel på olika bebyggelsemiljöer i Jonsta, egnahemsområde från 1900-talets första hälft liksom villor från 1960-talet

Värdebärande karaktärsdrag för Jonsta

Grönstruktur och topografi

Skogsparti som avskärmar industriområdet från bostadsbebyggelsen. Grönstråk längs bäcken. Gräsytor med björkrader i villaområdet. Egnahemsområde med stora trädgårdstomter. Gröna stråk löper österut mot älven och sydost över Lycksele djurpark. Det gröna stråket mot älven med en bäck utgör en naturlig avgränsning mellan områdena Jonsta och Forsdala. Ängsmark finns i södra delen av lasarettområdet. Övrig grönstruktur utgörs av enskilda villaträdgårdar.

Siktlinjer och samband

Historiskt och visuellt samband med motstående bostadskvarter i Södermalm.

Bebyggelsemiljöer

Egnahemsområde 1920–40 tal och villaområde från 1960-talet. Bebyggelsen är grupperad längs en vägslinga omgiven av ett grönområde. Enhetlig placering av byggnaderna.

Att tänka på

- ▶ Skogspartiet, grönstråket, gräsmattorna och träden vårdas, liksom bäcken och marken omkring den, där sly röjs.
- ▶ Björkalléer bibehålls, vårdas och underhålls. Björkalléer kan med fördel anläggas vid fler gatusträckningar.
- ▶ Grönytor inom miljön bevaras.
- ▶ Se utvecklingsförslag i kommunens rapport Grönstruktur – biologisk mångfald och attraktiva utemiljöer i Lycksele stad.

Egnahem i vinterskrud

Egnahemsbebyggelse i kvarteret Jonsta, 1920–1940-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Miljön speglar egnahemsbyggelsens bostadsideal från 1920 till 1940-talet.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

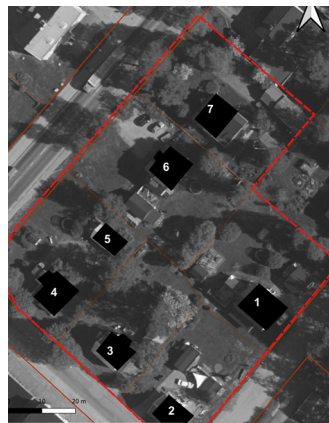
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning:

Jonsta 19–24

Adress: Jonstavägen

8–10, Fabriksgatan 3,

Vilhelminavägen 15–19

Beskrivning och karaktärisering

Vid Vilhelminavägen och Fabriksgatan ligger en grupp egnahem uppförda under 1920 - 1940-tal. De utgör en sammanhållen miljö med bostadshus i trä med fristående uthus och väl tilltagna trädgårdstomter.

Historisk bakgrund

Egnahemsbebyggelsen inom denna miljö är samtida med egnahemsbebyggelsen i kvarteret Faktorn inom Södermalm på andra sidan av Vilhelminavägen. I och med att Vilhelminavägen breddades efter 1960-talet skapades en gräns mellan stadsdelarna Södermalm och Jonsta och området med egnahem delades av.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Låglänt område intill Vilhelminavägen med en grupp av egnahemsbebyggelse från 1900-talets första hälft.

Historiska och visuella samband

Historiskt och visuellt samband med egnahemsområdet på Södermalm.

Grönstruktur

Naturmark med höga träd omkring bebyggelsen. Stora trädgårdstomter.

Bebyggelse

Jonsta 19, 23 - 24

Tre hus i 1 ½ - 2 våningar, ursprungligen tvåfamiljshus. Sadeltak och valmat tak. Trästomme med rödmålad fasad och vita detaljer. Fristående uthus i en våning. Djupa trädgårdstomter med husen indragna från gatan.

Jonsta 22

Egnahem i 1½ våning. Trästomme med röd locklistpanel med vita detaljer. Veranda i två våningar med dekorativa snickerier. Ursprungliga sexrutiga tvåluftsfönster. Äldre uthus med röd locklistpanel, bruna dörrar och pannplåttak. Djup trädgårdstomt med huset indraget från gatan.

Jonsta 20

Litet egnahem i 1 ½ våning med putsad fasad.

Jonsta 21

Litet egnahem i 1 ½ våning. Fasad av röd locklistpanel med vita detaljer.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Egnahem i kvarteret Jonsta

Egnahem vid Vilhelminavägen i kvarteret Jonsta.

Villor vid Jonstavägen och Brattforsvägen, 1960-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Miljön speglar det ökade bostadsbyggandet i tätorten och bostadsidealerna under 1960-talet.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

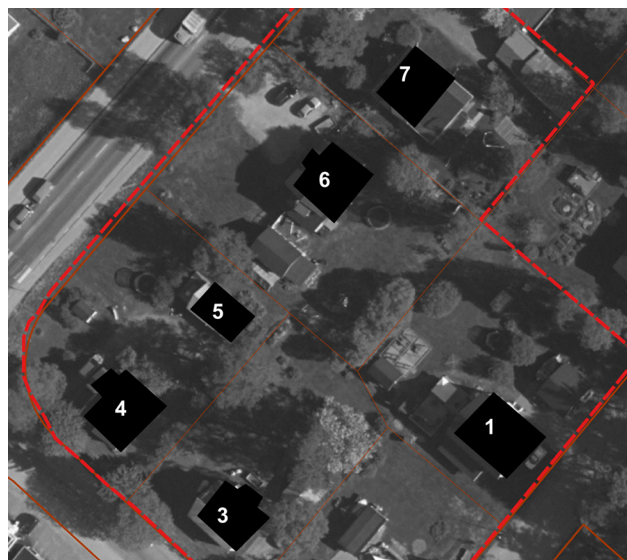
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan. platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Gäddan 1–6, Laxen 3–7, Abborren 1–3, Harren 1–4, Börtingen 1–3, Rödingen 1–5, Stenbiten 1–2

Adress: Jonstavägen 28–36, Jonstavägen 33–35, Brattforsvägen 5–29, Brattforsvägen 2–10

Villor, Brattforsvägen

Beskrivning och karaktärisering

Vid Jonstavägens södra del och Brattforsvägen ligger ett område med villor från i huvudsak 1960-talet. Villorna utgör en sammanhållen miljö med tidstypiska planmässiga och arkitektoniska drag. De är vanligen byggda i ett plan med källare eller i suterräng.

Historisk bakgrund

1961 upprättade stadsarkitekt Helmer Syk ett förslag till ändring och utvidgning av stadsplanen för ett område invid Jonstavägen. Bebyggelse i form av fristående enbostadshus i en till två våningar lades ut kring en vägslinga omgiven av parkområden. Området bebyggdes under 1960-talet. Hus byggda efter typritningar som marknadsfördes i huskataloger börjar bli vanliga under denna tid och detta avspeglas i bebyggelsen i denna miljö där samma husmodeller förekommer i flera upplagor.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Flack terräng. Bebyggelsen är grupperad längs en vägslinga omgiven av ett stort grönområde.

Historiska och visuella samband

Historiskt samband med bostadsområden från samma tid inom tätorten.

Grönstruktur

Stora grönytor och björkalléer omkring bebyggelsen. Stora trädgårdstomter.

Bebyggelse

Enplansvillor med källare, Abborren 1 – 3, Harren 1 – 4, Stenbiten 1–2, Börtingen 1 – 3, Rödingen 1 – 5

Fasader av stående träpanel, ljust eller rött fasadtegel, eller en kombination av tegel eller kalksandsten (Mexi) på gavlar och träpanel på långsidor. Tvåluftsfönster, smala enluftsfönster eller enluftsfönster med sidoställd vädringsruta. Taktäckning av tvåkupigt rött lertegel, grå betongpannor eller sinuskorrugerad plåt. Byggnaderna placerade vid gata, med långsidan eller gaveln mot gatan. Garage sammanbyggda med bostadshus.

Hus i 1,5 våningar, Gäddan 6, Laxen 3 och 4

Fasader av ljust tegel eller stående träpanel. Tvåluftsfönster, enluftsfönster med sidoställd vädringsruta. Fönsterband. Tak av tvåkupigt lertegel eller tvåkupiga betongpannor. Byggnaderna placerade vid gata, med långsidan eller gaveln mot gatan. Garage sammanbyggda med bostadshus.

Suterränghus, Laxen 5–7

Gavlar av rött tegel, långsidor av träpanel eller puts. Indragen balkong längs hela eller halva gatufasaden. Byggnaderna placerade vid gata, med långsidan mot gatan. Garage inbyggda i bostadshusens suterrängvåning.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Grönstruktur. Inom miljön finns stora grönytor

Bostadshus byggt i suterräng, Brattforsvägen

Forsdala

Bebyggelseområden inom stadsdelen Forsdala

Bebyggelsemiljöer med sammanhållen karaktär:

Läkarbostäder i kvarteret Ögat, 1960-tal	191
Villabebyggelse kring Sandstensvägen, 1960- och 1970-tal	193
Flerbostadshus i kvarteret Näsan, 1970-tal	195
Radhus i kvarteret Örat, 1970-tal	197
Flerbostadshus i kvarteret Hjärtat, 1970-tal	199
Villor vid Guld-, Silver-, Koppar och Tennvägen, 1970-tal	201
Radhus i kvarteren Plaketten och Bägaren, 1970-tal	204
Radhus i kvarteren Rinken, Pucken, Kontrollen och Stämpeln, 1970-tal	206
Kedjehus i kvarteren Starten och Målet, 1970-tal	208

Utbyggnadsår Forsdala

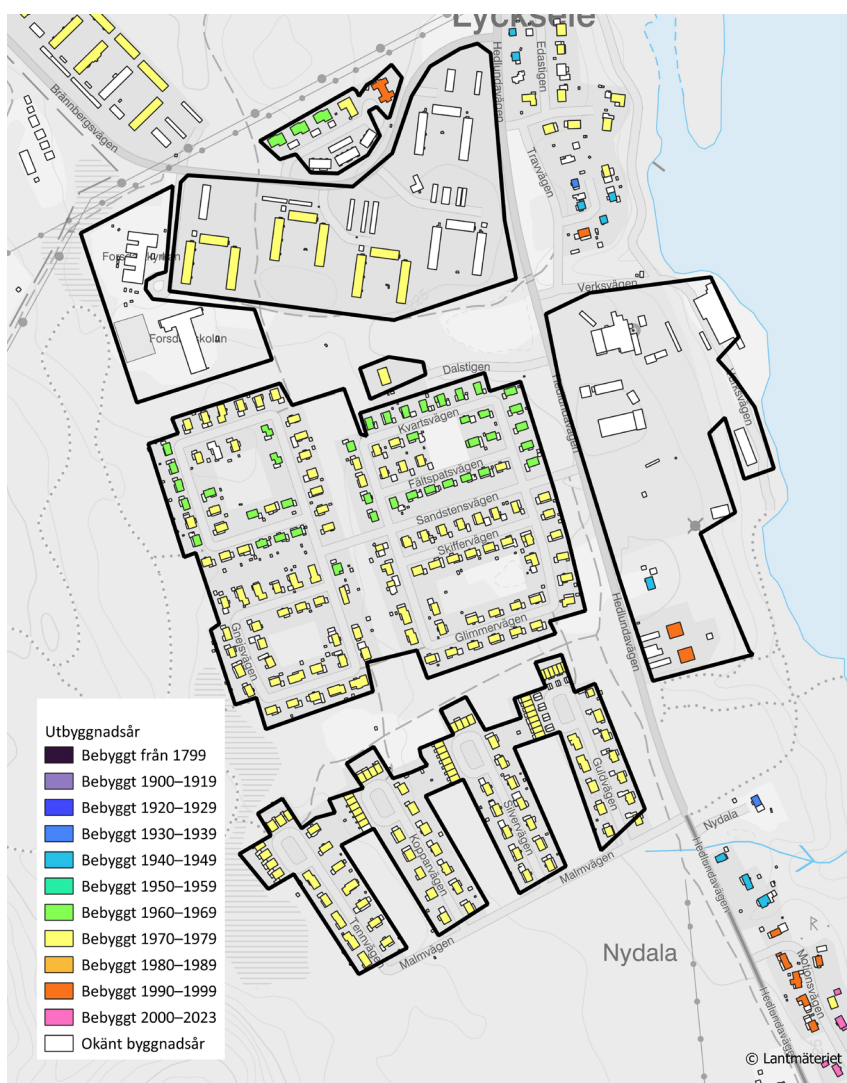

Bild på föregående sida: Flerbostadshus i kvarteret Näsan

Forsdala

Stadsdel anlagd i slutet av 1960-talet i samband med tillkomsten av Lycksele lasarettet. Bebyggelse med typiska stadsplanerings-och bebyggelsesdrag för miljonprogrammet 1965 – 1975, såsom grannskapsplanering och trafikseparering.

Landskapet

Stadsdelen är anlagd på tidigare skogsmark. Längst in norr avgränsas den mot lasarettområdet av en skogklädd höjd men i övrigt är marken ganska flack. Forsdalaområdet avgränsas i norr och väster av skogsområden och i öster av Hedlundavägen.

Bebyggelsen

Bostadsbebyggelsen inom Forsdala, uppförd under sent 1960- och tidigt 1970-tal, har en tydlig prägel av det så kallade miljonprogrammet, ett program för bostadsbyggande i Sverige 1965 – 75. Det antogs på Socialdemokraternas partikongress 1964 som en revision av ett reformprogram, under namnet Samlat program för samhällets bostads- och markpolitik. Varje år under denna period beslöt riksdagen att bevilja lån till runt 100 000 nya bostäder fördelade över hela landet. Av de bostäder som producerades var cirka två tredjedelar flerbostadshus och en tredjedel var småhus. Miljonprogrammets områden präglas av den plan för trafikseparering, vars mål var att skilja bil- och gångtrafik åt. Vid områden med flerbostadshus anlades bilfria gångvägar, gångtunnlar, gångbroar, och stora parkeringsplatser.

Bebyggelsen inom Forsdala består av flera områden som ligger åtskilda från varandra genom skogspartier och gröna stråk. Vart och ett av områdena har en homogen karaktär med likartad planstruktur och jämn höjd på bebyggelsen.

I de högre lägena längst i norr återfinns flerbostadshus i tre våningar medan områdena i stadsdelens södra delar med villor och radhus har en låg silhuett. Inom stadsdelen ryms olika typer av bebyggelse med tonvikt på bostadshus. I norra delen av Forsdala ligger skola, förskola och stadsdelskyrkan Forsdalakyrkan. Samtliga flerbostadshus har fasader av rött tegel. Tegelfasader är vanliga även inom småhuskvarteren men där samsas de med fasader i kalksandsten (Mexi) och trä.

Flerbostadshus i Forsdala, kvarteret Hjärtat

Villbebyggelse vid Guld, Silver, Koppar och Tennvägen 1970-tal

Lasarettet i Lycksele uppfördes 1962 och skulle avlasta sjukhusen i Umeå och Skellefteå. Valet av plats stod mellan Vilhelmina, Stensele och Lycksele men Lycksele drog det längsta strået. Här fanns från början 133 vårdplatser och ungefär en anställd per vårdplats. Av de anställda var åtta läkartjänster och ett trettiotal skötersketjänster. Folk tandvården fick också lokaler inom lasarettet, med plats för tre tandläkare.

Bebyggelseutveckling

Planeringen och byggandet av stadsdelen Forsdala skedde under en tidsperiod av omkring tio år. Tillkomsten av lasarettet 1962 hade stor betydelse, då det uppstod ett behov av bostäder för dess anställda. Det första detaljplaneförslaget för området kom 1965 och omfattade kvarter med friliggande enbostadshus i anslutning till Sandstensvägen. Den efterföljdes 1966 av ett planförslag utformat av Orrje & Co för flerbostadshusområdet inom nuvarande kvarteret Hjärtat. Fram till 1970 följde sedan lasarettsområdet och utökningar av bostadsområdena med enbostadshus och radhus längst i söder. I mitten av 1970-talet var hela Forsdalaområdet bebyggt. Bebyggandet av Forsdala har starka kopplingar till befolkningstillväxten i tätorten som var stark under 1960-talet, bland annat på grund av inflyttning från byarna.

Kedjehus i kvarteren Starten och Målet, 1970-tal

Värdebärande karaktärsdrag för Forsdala

Landskapets topografi

Måttlig höjd i norr, planar ut och blir låglänt och slätt i söder.

Grönstruktur

Gröna stråk i form av sparade skogspartier mellan de bebyggda kvarteren. Lättillgängliga grönområden, motionsspår i skogen i väster. Ett brett grönstråk av skogsmark går mellan motionsspåret i väster och ända ned till älven. Skogsmarken domineras av tall.

Blåstruktur

Beläget relativt nära älven. Små bäckar finns i södra delen av Forsdala.

Siktlinjer och viktiga samband

Öppenhet i planeringen, siktlinjer mellan byggnader och kvarter. Bebyggelseutveckling kopplat till Lycksele lasarett som uppfördes 1962. Stadsdelen Forsdala har anlagts på tidigare skogsmark och avgränsas av skogsområden.

Viktiga landskapselement

Låg bergknalle i norr. Brännberget i sydväst med utsiktspunkt.

Lasarettsområdet med hög bebyggelse

Bebyggelsemiljöer

Bebyggelse präglas av miljonprogrammets arkitektur med homogena bostadsområden. Det finns en mix av flerbostadshus, villor och radhus. Flerbostadshusen är glest placerade enligt "hus i park"-idealet. Villorna och radhusen är strategiskt placerade vid vägslingor och säckgator.

Att tänka på

- ▶ Ny bebyggelse anpassas till topografin.
- ▶ Bebyggelsestrukturen och grönområden mellan bostadsgårdar värnas. Skogspartier mellan bebyggda kvarter värnas.
- ▶ Ny hög bebyggelse som skapar barriär mot älven undviks.
- ▶ Siktlinjer från och till utsiktspunkter upprätthålls.
- ▶ Ny bebyggelse inom lasarettsområdet anpassas till den ursprungliga arkitekturen.
- ▶ Se utvecklingsförslag i kommunens rapport Grönstruktur – biologisk mångfald och attraktiva utemiljöer i Lycksele stad.

Läkarbostad i kvarteret Ögat

Läkarbostäder i kvarteret Ögat, 1960-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Tre läkarbostäder i gult tegel ritade av Bertil Franklin 1966.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Ögat 2, 4 och 5
Adress: Ernst Erikssons väg 1, 3 och 5

Beskrivning och karaktärisering

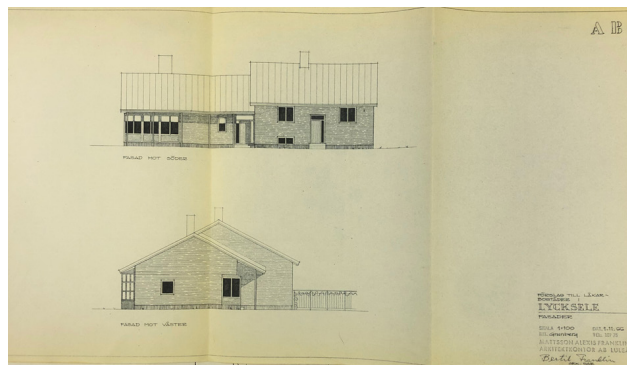
Tre villor belägna i sydsluttning vid Ernst Erikssons väg. Byggnaderna är sluttningshus och utgörs av två sammanbyggda volymer, en högre och en lägre, något förskjutna i förhållande till varandra. I varje bostad är den mindre lägenheten och två sovrum i den större placerade en halvtrappa upp med underliggande källare. Bostadshuset har indragen placering på tomten medan garagen ligger nära vägen. Uppvuxna trädgårdar på förgårdsmarken mot söder. Fasader av gult tegel och tak täckta med enkupigt lertegel. Troligen ursprungligen tvåluftsfönster, fönsterband mot söder i den lägre delen. Entrédörrar i brunt trä med överljus och sidoljus. Skärmtak av plåt över entréer.

Historisk bakgrund

De tre husen uppfördes som överläkarbostäder. De ritades 1966 av ark SAR Bertil Franklin vid Mattsson Alexis Franklin arkitektkontor AB i Luleå. Varje hus innehöll två större och två mindre bostäder, alla med separata entréer. De större bostäderna var avsedda för överläkare och innehöll ett särskilt arbetsrum med liggplats, avsett att användas vid jour så att övriga familjen inte skulle bli störda när telefonen ringde på kvällar och nätter. De mindre bostäderna var avsedda som "vikariatläkarbostäder" men kunde lätt slås ihop med den större bostaden.

Läkarbostäder i kvarteret Ögat. Till höger entrédörr i original.

Bygglovsritning för läkarbostad, 1966 . Bygglovarkivet, Lycksele kommun

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Miljö med högt naturnära läge. Bebyggelse anpassad till topografin.

Historiska och visuella samband.

Historiskt samband med sjukhuset och området med flerbostadshus längre söderut.

Grönstruktur

Naturmark omkring bebyggelsen. Stora trädgårdstomter.

Bebyggelse

Läkarbostäder i kvarteret Ögat

Fasader av gult tegel. Tak täckta med enkupigt lertegel. Dörrar av omålat trä med över- och sidoljus och enkla skärmtak. Tvåluftsfönster och fönsterband.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Villa med fasad av kalksandsten (Mexi)

Villabebyggelse kring Sandstensvägen,

1960- och 1970-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Miljö med fristående enbostadshus som speglar det ökade bostadsbyggandet under 1960- och 1970-talen. Flertalet är så kallade kataloghus, byggda efter hustillverkarnas ritningar.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Agaten 1–3, Ametisten 1–6, Bärnstenen 1–6, Diamanten 1–7, Granaten 1–3, Spinellen 4–5, Turkosen 1–3, Rubinen 1–6
Adress: Granitvägen

Fastighetsbeteckning: Smaragden 1–6, Safiren 1–3, Topasen 4–5, Månstenen 1–5, Opalen 1–8, Safiren 1–3, Zirkonen 1–2
Adress: Gnejsvägen

Fastighetsbeteckning: Beryllen 1–7, Rosenstenen 1–5, Karneolen 1–6, Krysoliten 1–4, Heliotropen 1–7, Turmalinen 1–5
Adress: Kvartsvägen och Fältspatsvägen

Fastighetsbeteckning: Brilljanten 1–6, Kristallen 1–7, Tigerögat 1–3, Diabasen 1–8, Markasiten 1–2, Ovilinen 1–2, Malakiten 1–4, Hematiten 1–6
Adress: Glimmervägen och Skiffervägen

Historisk bakgrund

Den första detaljplanen för Forsdalaområdet kom 1965 och omfattade kvarter med friliggande enbostadshus i anslutning till Sandstensvägen. Den följdes 1971 av en detaljplan för södra delen av Forsdala. Typritningar för olika bostadshus marknadsfördes av hustillverkare och de så kallade kataloghusen kom att bli dominerande bland enfamiljsbostäderna under denna tid. Här finns exempel på hus från norrländska hustillverkare som Umeå Prefabhus AB och Mo och Domsjö AB. Det privata bostadsbyggandet kunde finansieras med förmånliga statliga bostadslån. Bebyggelsen uppfördes under sent 1960- och tidigt 1970-tal.

Beskrivning och karaktärisering

Med infart från Hedlundavägen ligger ett område med friliggande enbostadshus, grupperade kring fyra vägslingor som förgrenar sig från matargatan Sandstensvägen. Hustyper beskrivs nedan. Kalksandsten (Mexi) i kombination med träpanel är vanliga fasadmateriäl.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Flack terräng. Vägnät i slingor som formar en fyrklöver. Enbostadshus i 1–2 våningar.

Historiska och visuella samband

Historiskt och visuellt samband med övriga samtida bostadsområden inom Forsdala.

Grönstruktur

Naturmark med öppna gräs- och skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen. Stora trädgårdstomter.

Turmalinen 1–5, Briljanten 1–4, Malakiten 1–4, Hematiten 1–6, m. fl.

Fasader av rött tegel, kalksandsten (Mexi) eller fjällpanel. Stående träpanel i gavelrösten. Flacka sadeltak med gråbruna betongpannor. Vidbyggda garage med pulpettak och fasad av liggande panel, huvudsakligen fjällpanel.

Karneolen 1, 5, och 6, Beryllen 1–7, m. fl.

Fasader av rött tegel, kalksandsten (Mexi), fjällpanel eller stående lockpanel. Stående träpanel i gavelrösten. Fristående garage med pulpettak och fasad av liggande panel, huvudsakligen fjällpanel.

Topasen 4 och 5, Zirkonen 1, m. fl.

Fasader av kalksandsten (Mexi) med inslag av liggande och stående träpanel. Platta tak med bred sarg av liggande panel, alternativt pulpettak med röste av träpanel. Indragna entréer. Vidbyggda eller inbyggda garage.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Villa från 1970-talet med fasad av kalksandsten (Mexi) och stående och liggande träpanel i blå lasyr.

Cykelskjul/förrådsbyggnad med fasad av fjällpanel.

Flerbostadshus i kvarteret Näsan

Flerbostadshus i kvarteret Näsan, 1970-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Miljön speglar det ökade bostadsbyggandet under 1960- och 1970-talen. Lamellhus i tre våningar grupperade kring bilfria innergårdar.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

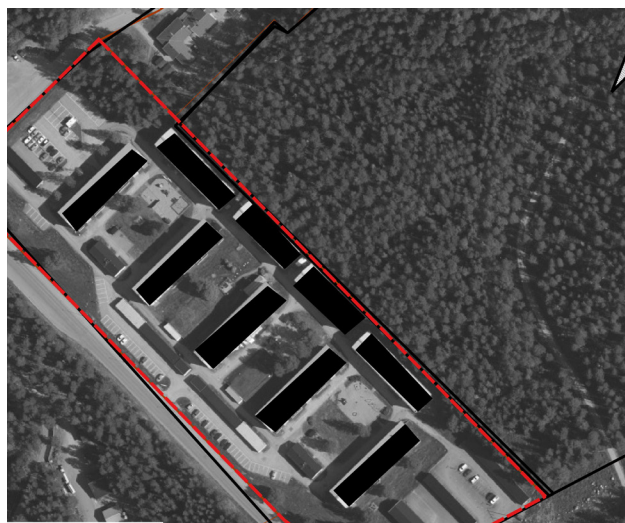
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Näsan 1
Adress: Brännbergsvägen 6–22

Beskrivning och karaktärisering

Lamellhus i tre våningar, grupperade vinkelrätt kring fyra gårdar som öppnar sig mot sydväst. Området är planerat enligt principen om trafikseparering med bilfria innergårdar och parkeringsytor förlagda ute vid Brännbergsvägen och Glastjärnsvägen. Skyddsrum under jord med ingång från separata mindre träbyggnader finns på två av gårdarna.

Fasader av rött tegel. Plåt i smala lodräta fönsterband. Vita fönster, grupperade omväxlande parvis och enstaka. Indragna balkonger med räcken av röd plåt med genombrutet parti. Entréer med skärmtak i form av plåttäckta pulpettak samt entrédörrar av aluminium. Taktäckning av ljus grå trapetskorrugerad plåt. Husen hade ursprungligen platta tak som på senare tid har byggts om till sadeltak. Förhöjt väggliv med liggande gråmålad träpanel samt gavelrösten med stående gråmålad träpanel. Ett av husen, Brännbergsvägen 14, har byggts om till gruppboende och försetts med utanpåliggande hisschakt.

Historisk bakgrund

Flerbostadshusen i kvarteret Näsan uppfördes 1970 för Lycksele Bostäder AB och innehåller hyreslägenheter. Denna miljö var det andra storskaliga området med flerbostadshus som uppfördes i stadsdelen Forsdala under miljonprogrammet.

Grönytor och bilfri innergård, Näsan 1

Flerbostadshusens fasader mot innergården, Näsan 1

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Flack terräng. Trafikseparering med bilfria innergårdar. Långsträckta husvolym i tre våningar grupperade kring fyrkantiga innergårdar.

Historiska och visuella samband.

Det finns ett visuellt samband med det andra området med flerbostadshus längre söderut.

Grönstruktur

Gröna innergårdar. Öppna, gräsbevuxna ytor omkring bebyggelsen.

Flerbostadshus i kvarteret Näsan

Slutna husvolym med enkel utformning. Fasader av rött tegel med inslag av plåtdetaljer. Enlufts-fönster. Indragna balkonger.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Radhus i kvarteret Örat

Radhus i kvarteret Örat, 1970-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Radhusområde som speglar det ökade bostadsbyggandet med en variation av boendeformer under 1960- och 1970-talen.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

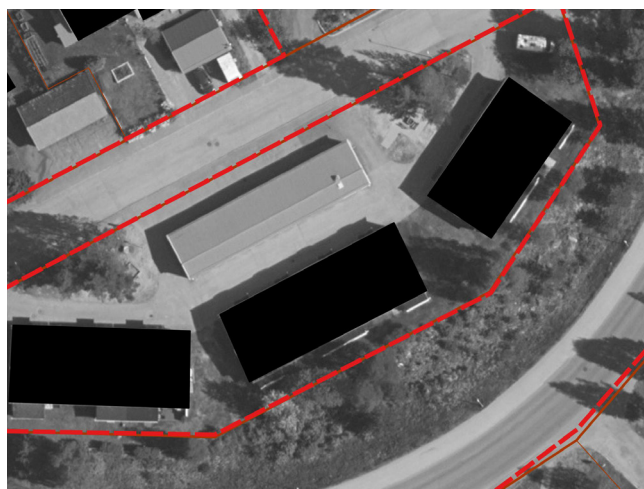
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Örat 4
Adress: Ernst Erikssons väg 2, 4 och 6

Beskrivning och karaktärisering

Radhusen ligger indragna på tomten medan ett gemensamt skärmtak för bilar är placerat ute vid vägen. Mellan huslängorna är grönytor och direkt bakom dem sluttar marken brant ned mot Brännbergsvägen. Radhusen är byggda i en våning med sadeltak. Fasader av omväxlande stående och liggande panel. Husen har enlufts-fönster och taktäckning av svart trapetskorrugerad plåt. Parvis placerade entréer mot norr med enkla plåttäckta skärmtak. Lägenheterna har balkong eller altan mot söder.

Historisk bakgrund

Platsen var avsatt för sammanbyggda bostadshus redan i stadsplanen 1966, men först 1978 beviljades bygglov för de tre radhus som står där idag. Radhus som byggnadstyp var mycket vanlig under 1970-talet. Husen ägs av Lyckselebostäder AB och innehåller hyreslägenheter.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Miljö med högt, naturnära läge. Bebyggelse anpassad till topografin.

Historiska och visuella samband.

Historiskt och visuellt samband med området med flerbostadshus längre söderut.

Grönstruktur

Naturmark omkring bebyggelsen.

Radhus i kvarteret Örat

Enkelhet i utformningen. Fasader av omväxlande stående och liggande träpanel. Tak täckta med trapetskorrugerad plåt. Parvis placerade dörrar. Enlufts-fönster och fönsterband.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Hjärtat 4–6

Flerbostadshus i kvarteret Hjärtat, 1970-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Miljö med flerbostadshus som speglar det ökade bostadsbyggandet under 1960- och 1970-talen. Lamellhus i tre våningar grupperade kring bilfria innergårdar, glest placerade enligt hus i park-idealet.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Hjärtat 1–5

Adress: Brännbergsvägen 1–29

Beskrivning och karaktärisering

Flerbostadshusen är grupperade tre och tre, vinkelrätt kring gröna innergårdar som öppnar sig mot sydväst. Gårdarna är glest utlagda i landskapet.

Lamellhus i tre våningar med fasader av rött tegel. Ljust målad betongsockel. Avfasad avslutning mot tak, klädd med vit plåt. Mot gården indragna balkonger med fronter av vit eller röd plåt, samt entréer med enkla skärmtak. Entrédörrar av aluminium. På motstående långsidor är fasaderna uppdelade i sektioner med tegelfasad med enstaka fönster, respektive vit korrugerad plåt med fönsterband. Slutna gavlar i tegel med en vertikal rad av små fönster. I Hjärtat 1 och 2 byggdes taken om till sadeltak år 2000. De har förhöjt fasadliv och gavelrösten klädda med gråmålad träpanel. Taken är täckta med svart tegelprofilerad plåt.

Historisk bakgrund

Bebyggelsemiljön planades 1966 enligt ett förslag till stadsplan utformat av Orrje & Co. För Hjärtat 1 och 2 beviljades bygglov 1969 för Riksbyggens BRF Lyckselehus nr 6 enligt en ritning av Svenska Riksbyggen arkitektsektionen. För Hjärtat 4 – 6 beviljades bygglov 1969 för Lycksele stads bostadsstiftelse. Husen uppfördes under tidigt 1970-tal.

Ovan och nedan: Flerbostadshus i Hjärtat 1 och 2

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Trafikseparering med bilfria innergårdar, och parkeringsytor placerade i utkanten av området. Byggnadsvolymer grupperade kring kvadratiske innergårdar.

Historiska och visuella samband

Historiskt och visuellt samband med området med flerbostadshus längre norrut.

Grönstruktur

Naturmark med öppna gräs- och skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen. Gröna innergårdar.

Flerbostadshus i kvarteret Hjärtat

Slutna husvolymer med enkel utformning och få detaljer. Fasader indelade i fält med omväxlande rött tegel och plåt. Slutna gavlar med tegelfasad. Indragna balkonger. Enlufts-fönster, ibland med sidoställd vädringsruta, samt fönsterband.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Villa med kvadratiska fönster med spröjs, 1970-tal

Villor vid Guld-, Silver-, Koppar och Tennvägen,

1970-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Miljö med fristående enbostadshus som speglar det ökade bostadsbyggandet under 1960- och 1970-talen. Flertalet är så kallade kataloghus, byggda efter hustillverkarnas ritningar.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

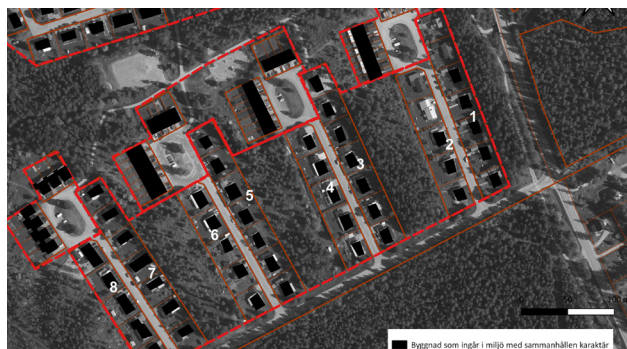
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Pokalen 1–7,
Medaljen 1–5
Adress: Guldvägen

Fastighetsbeteckning: Kartan 1–7,
Kompassen 1–5
Adress: Silvervägen

Fastighetsbeteckning: Klubban 1–7,
Skridskon 1–5
Adress: Kopparvägen

Fastighetsbeteckning: Skidan 1–7, Staven 1–5
Adress: Tennvägen

Beskrivning och karaktärisering

Från norra sidan av matargatan Malmvägen går fyra gator i nord-sydlig riktning, kantade med enfamiljshus i en våning. Mellan de fyra gatorna är sparade skogsområden som tillsammans med den skogsmark som omger hela miljön ger området en grön och lummig karaktär. Med undantag av husen på Guldvägens östra sida är samtliga enfamiljshus placerade i gatuliv med skyddade trädgårdstomter som vetter mot skogsmark. Förekommande hustyper är enplansvillor med fasad av tegel eller kalksandsten (Mexi), enplansvillor i allmogestil med träfasad och utsirade farstukvistar, samt suterränghus. Byggnadstypernas karaktärsdrag beskrivs närmare nedan.

Historisk bakgrund

Bebyggelsemiljön ingår i en stadsplan från 1971 för de södra delarna av Forsdala. Typritningar för olika bostadshus marknadsfördes i villakataloger och de så kallade kataloghusen kom att bli dominerande bland enfamiljsbostäderna under denna tid. Det privata bostadsbyggandet kunde finansieras med förmånliga statliga bostadslån. Bebyggelsen uppfördes under 1970-talet.

Villa i mexitegel

Gatuvy

Entré med utsirad farstukvist i allmogestil

Indragen entré som skyddas av taksprånget

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Flack terräng. Säckgator som utgår från matargata. Enbostadshus i en våning.

Historiska och visuella samband

Historiskt och visuellt samband med övriga samtida bostadsområden inom Forsdala.

Grönstruktur

Naturmark med öppna gräs- och skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen. Stora trädgårdstomter.

Enplansvillor

Pokalen 3–7

Villor med indraget läge och trädgård på förgårdsmark. Fasader av stående lockpanel. Enluftsfönster, placerade enstaka eller parvis. Sadeltak med gråbruna betongpannor. Farstukvist med sadeltak och dekorativa snickerier. Fristående garage med gaveln mot vägen.

Enplansvillor

Pokalen 2, Medaljen 1–2, Kartan 1–7, Kompassen 1–5, Klubban 1–7, Skidan 1–7, Staven 1–5

Villor placerade med långsida eller gavel mot gatan. Entréer placerade mitt på husens långsida. Fasader av stående lockpanel, liggande panel, brunt tegel eller omväxlande kalksandsten (Mexi) och träpanel. Slutna gavlar. Närmast kvadratiska fönster, ibland tvålufts- men oftare enlufts- fönster, med eller utan utanpåliggande spröjs. Farstubroar utan tak. Vidbyggda garage med flacka tak eller pulpettak.

Suterränghus

Medaljen 3–5, Skridskon 1–5

Villor placerade i sluttning med suterrängvåning. Husen har långsidan mot gatan och entrén placerad i suterrängvåningen. Fasader av stående träpanel, mörkt tegel eller omväxlande ljus kalksandsten (Mexi) och träpanel. Slutna gavlar utan fönster. Flacka tak täckta med betongpannor eller plåt. Garage sammanbyggda med bostadshusen eller i suterrängvåningen.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Radhus i kvarteret Plaketten

Radhus i kvarteren Plaketten och Bägaren, 1970-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Miljön speglar det ökade bostadsbyggandet med statliga lån under 1960- och 1970-talen.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

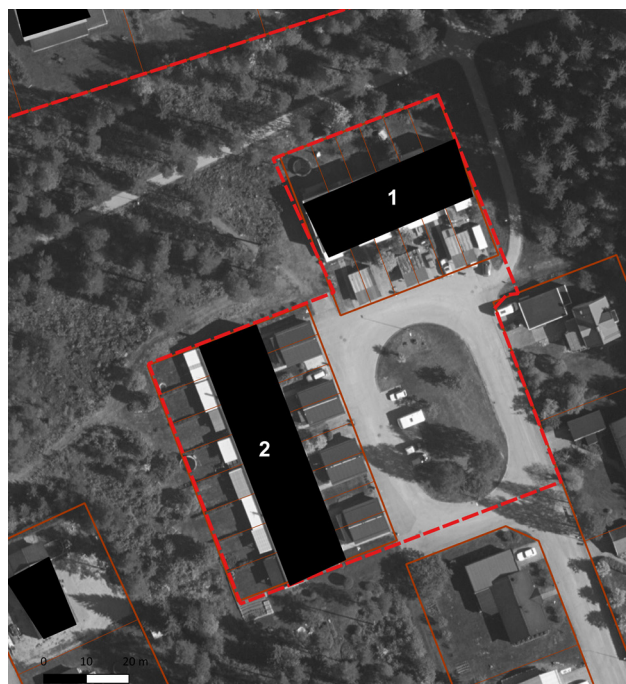
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Plaketten 1–8, Bägaren 1–6,
Adress: Guldvägen 11–25, 16–26

Historisk bakgrund

Bebyggelsemiljön ingår i en stadsplan från 1971 för de södra delarna av Forsdala. Radhusen är uppförda 1973 efter ritningar av Umeå Prefabricering AB (Prefabhus). Husen är så kallade monteringshus uppförda av byggelement. Radhus var en vanlig byggnadstyp under 1970-talet.

Radhus i kvarteret Bägaren

Beskrivning och karaktärisering

Två radhuslängor placerade invid vändplanen längst in på Guldvägen. Entréerna är placerade mot gatan och trädgårdar bakom husen. Fasader av röd stående lockpanel med vita detaljer. Flacka papptäckta pulpettak. Balkonger på entrésidan, indragna i fasaden och skapar skyddande tak över entréer och uteplatser.

Parvis sammanbyggda carports med förråd placerade på förgårdsmark mot gata. I Plaketten har dessa byggts om till garage.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Flack terräng. Två radhuslängor i två våningar, placerade vid vändplan längst in på säckgata.

Historiska och visuella samband

Historiskt och visuellt samband med övriga samtida bostadsområden inom Forsdala.

Grönstruktur

Naturmark med öppna gräs- och skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen.

Radhus i Plaketten och Bägaren

Kompakta husvolymmer med flacka pulpettak. Fasader av röd lockpanel med vita detaljer. Enluftsfnster samt fönsterband. Indragna balkonger längs hela fasaden. Parvis sammanbyggda, fristående garage i Plaketten. Parvis sammanbyggda carports i Bägaren.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Radhus i kvarteren Rinken och Pucken.

Radhus i kvarteren Rinken, Pucken, Kontrollen och Stämpeln, 1970-tal

Miljön speglar det ökade bostadsbyggandet med statliga lån under 1960- och 1970-talen. Radhus blev en vanlig byggnadstyp under perioden.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

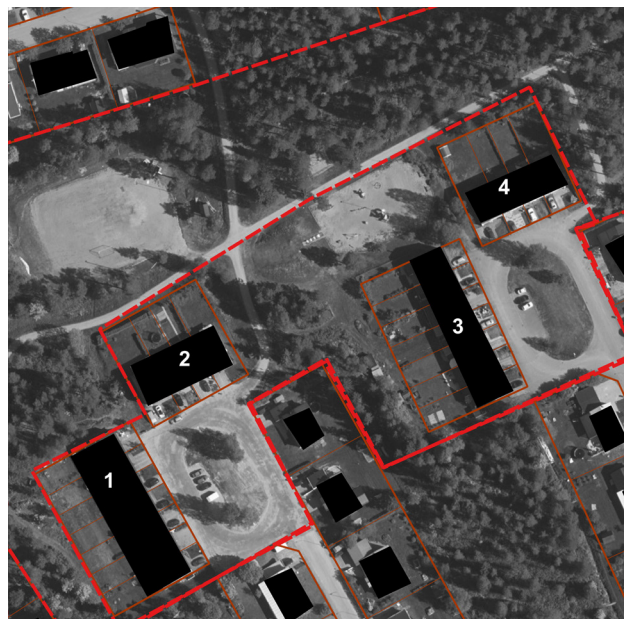
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Rinken 1–7, Pucken 1–4, Kontrollen 1–7, Stämpeln 1–4.

Adress: Kopparvägen 11–23, 16–22. Silvervägen 11–23, 16–22

Historisk bakgrund

Bebyggelsemiljön ingår i en stadsplan från 1971 för de södra delarna av Forsdala. Radhusen är uppförda 1974 efter ritningar av arkitekt Olle Qvarnström vid Jan Thurfjell Arkitektkontor AB. Radhus var en vanlig byggnadstyp under 1970-talet.

Beskrivning och karaktärisering

Fyra radhuslängor placerade invid vändplanerna längst in på Silvervägen och Kopparvägen och har sina entréer mot gatan och trädgårdar i skyddat läge bakom husen. Varje bostad har ett eget garage som är inbyggt i bostadshuslängan. Huslängorna har gavlar av ljus kalksandsten (Mexi) och långsidor med fasad av röd eller gul stående lockpanel med vita detaljer. Taken är flacka sadeltak. Balkongerna är indragna i fasaden och skapar skyddande tak över entréer och uteplatser.

Radhus i Stämpeln, gårdssidan.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Flack terräng. Fyra radhuslängor i två våningar, placerade parvis vid vändplan längst in på säckgator.

Historiska och visuella samband

Historiskt och visuellt samband med övriga samtida bostadsområden inom Forsdala.

Grönstruktur

Naturmark med öppna gräs- och skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen.

Radhus i Rinken och Pucken

Kompakta husvolymmer med sadeltak. Gavlar av ljus kalksandsten (Mexi) och långsidor av röd stående lockpanel med vita detaljer. Entrépartier med enkeldörr med sidoställt fönster, litet liggande fönster och fönsterband. Dörrar i brunt trä. Indragna balkonger. Garage inbyggda i huslängan.

Radhus i Kontrollen och Stämpeln

Kompakta husvolymmer med sadeltak. Gavlar av ljus kalksandsten (Mexi) och långsidor av gul stående lockpanel med vita detaljer. Entrépartier med enkeldörr med sidoställt fönster, litet liggande fönster och fönsterband. Dörrar i brunt trä. Indragna balkonger. Garage inbyggda i huslängan.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Kedjehus i kvarteret Starten.

Kedjehus i kvarteren Starten och Målet, 1970-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Miljön speglar det ökade bostadsbyggandet med statliga lån under 1960- och 1970-talen. Kedjehus var liksom radhus ett vanligt sätt att få plats med många enfamiljshus på liten markyta.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Starten 1–4, Målet 1–3

Adress: Tennvägen 11–17, 16–20

Historisk bakgrund

Bebyggelsemiljön ingår i en stadsplan från 1971 för de södra delarna av Forsdala. Kedjehusen uppfördes 1976 av Byggfirma Franklin. Kedjehus var liksom radhus en vanlig byggnadstyp under 1970-talet.

Beskrivning och karaktärisering

Sju kedjehus fördelade på två längor placerade vid vändplanen längst in på Tennvägen. De är byggda i en våning med källare och placerade med gaveln mot gatan och entrén på husens långsida. Husen ligger indragna från gatan med grön förgårdsmark samt trädgårdar bakom husen. Från ett av sovrummen nås trädgården via en dörr och en enkel trappa. Taken är plåttäckta sadeltak och fasaderna är av stående lockpanel. Redan från början färgsattes radhusen i olika kulörer.

Starten. Entréerna är placerade på husens långsida.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Flack terräng. Två längor med kedjehus i en våning, placerade vid vändplan längst in på säckgata.

Historiska och visuella samband

Historiskt och visuellt samband med övriga samtida bostadsområden inom Forsdala.

Grönstruktur

Naturmark med öppna gräs- och skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen.

Kedjehus i Starten och Målet

Kompakta husvolymmer med sadeltak, placerade med gaveln mot gatan. Entré placerad på långsida. Källare. Fasad av stående lockpanel i olika kulörer, med foder i mörkare kulörton än fasad. Enlufts-fönster, enlufts-fönster med sidoställd vädringsruta, samt fönsterband. Entrébroar utan tak. Garage som binder samman bostadshusen.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Forsbacka

Bebyggelsemiljöer inom stadsdelen Forsbacka

Bebyggelsemiljöer med sammanhållen karaktär:

Gård vid Travvägen

214

Egnahem, 1930- och 1940-tal

216

Utbyggnadsår Forsbacka

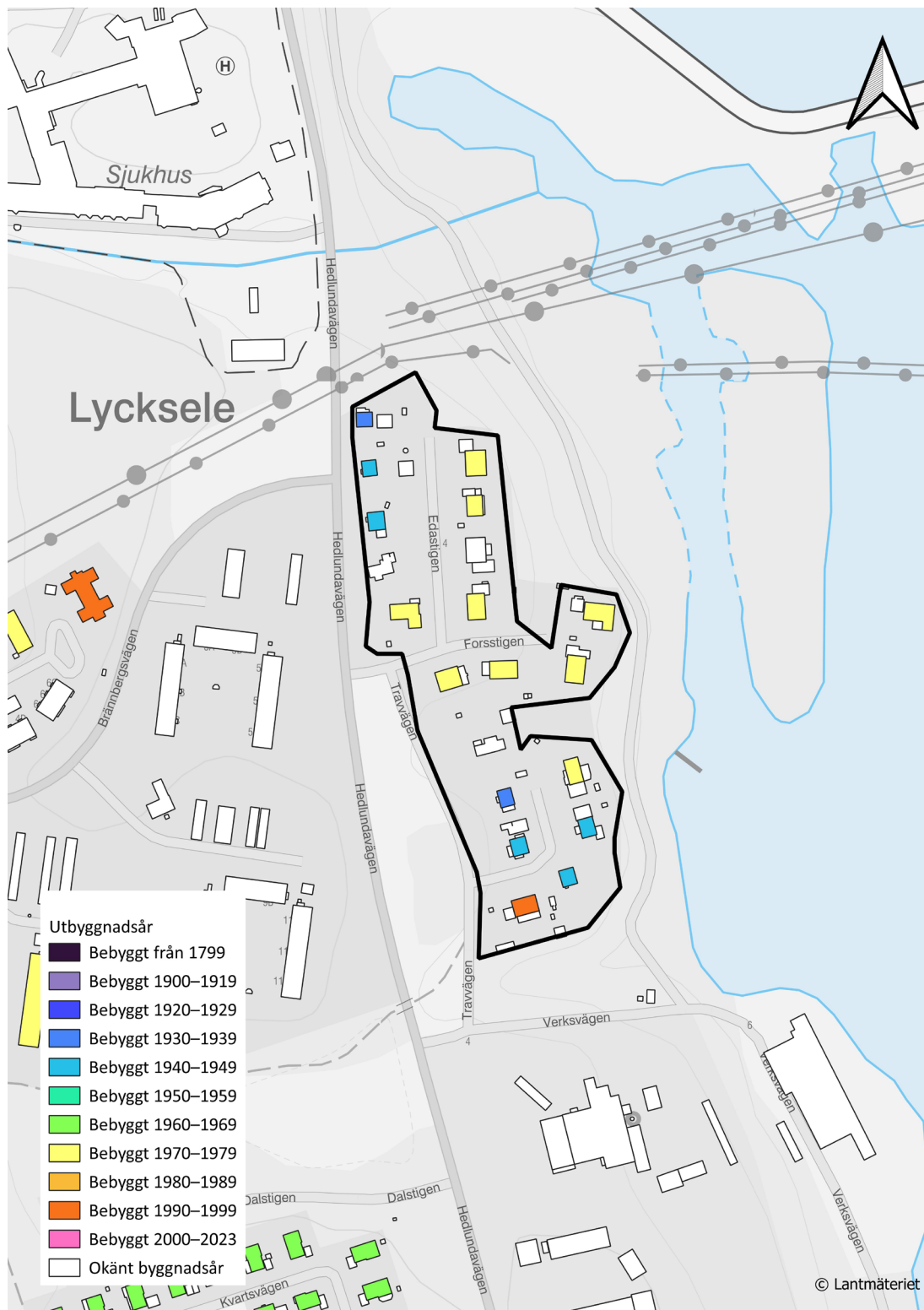

Bild på föregående sida: egnahem från 1940-talet inom Forsbacka

Forsbacka

Stadsdelen speglar en bebyggelseutveckling från landsbygd till tätort. Här ligger en jordbruksgård från tidigt 1900-tal sida vid sida med egnahemsbebyggelse från 1930- till 1970-tal.

Landskapet

Miljön är belägen i en slänt mellan Hedlundavägen och älvens västra strand.

Bebyggelsen

Hedlundavägen, som på senare tid har rätats ut och breddats, utgör en skarp gräns i väster. Bebyggelsen utgörs av fristående hus i en till två våningar. Gatunätet och byggnadernas placering är anpassat till den sluttande terrängen.

Stadsdelen har en blandad karaktär med olika bebyggelse typer. Utmed Hedlundavägen i väster samt längst i söder ligger egnahemsbebyggelse från 1930- och 1940-talen med bostadshus i trä och puts, uthus och stora gårdstomter. Däremellan ligger en gård från 1930-talet med bostadshus och uthus. Under 1970-talet förtätades området med ett antal villor. I söder ligger ett industriområde som är tydligt avgränsat från den övriga bebyggelsen

Bebyggelseutveckling

Bebyggelseutvecklingen inom Forsbacka har under 1900-talet gått från landsbygd till stadsdel. Under 1930- och -40-talen anlades några egnahem norr och söder om den jordbruksgård som fanns på platsen. Området hade en relativt lantlig karaktär fram till 1960-talet då Forsdala på andra sidan Hedlundavägen började anläggas. Hedlundavägen rätades då ut och breddades, och under 1970-talet förtätades egnahemsbebyggelsen i Forsdala med fler bostadshus.

Egnahem, 1940

Uthus vid den äldre gårdsmiljön i kvarteret Hästen

Värdebärande karaktärsdrag för Forsbacka

Helhetsmiljö

Mindre bebyggelseområde beläget längs Hedlundavägen och omgiven av grönska. Byggnader utgörs av en jordbruksgård från tidigt 1900-tal som ligger nära egnahem från 1930- till 1970-talet. Området är placerat i en slänt mellan Hedlundavägen och älven, där bebyggelsen och gatunätet har anpassats efter den sluttande terrängen.

Landskapets topografi

Området sluttar ned mot älven.

Grön- och blåstruktur

Gröna stråk mellan gatorna. Stora trädgårdstomter. Närhet till Umeälven.

Siktlinjer och viktiga samband

Det finns ett visuellt samband med bostadskvarteren i Forsdala väster om Hedlundavägen.

Bebyggelse

Fritt placerad bebyggelse med stora trädgårdstomter

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsen anpassas till topografin.
- ▶ Siktlinjer mellan bebyggelseområden värnas.
- ▶ Den äldre vägsträckningen genom området värnas.
- ▶ Rådande bebyggelsemönster följs vid kompletteringar.
- ▶ Grönytor och utsikten mot älven beaktas i bebyggelseutveckling.
- ▶ Se utvecklingsförslag i kommunens rapport Grönstruktur – biologisk mångfald och attraktiva utemiljöer i Lycksele stad.

Bostadshus och uthus på Hästen 2 och 4

Gård vid Travvägen

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

En jordbruksgård som kringbyggts med egnahem och senare villabebyggelse visar på en brytning mellan stad och landsbygd.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Hästen 2 och 4
Adress: Travvägen 3

Beskrivning och karaktärisering

Invid Hedlundavägens tidigare sträckning ligger en äldre gård med bostadshus och uthuslänga. Bostadshuset är byggt i en och en halv våning med korsplan och en risalit mot väster. Brant plåttäckt sadeltak med frontespis mot öster. Fasad av stående rödfärgad lockpanel med vita detaljer. Två- och treluftsfnster.

Uthuslängan är byggd i en våning med loft. Fasad av stående rödfärgad panel med vita detaljer. Gröna dubbelportar till bottenvåning och loft. Brant sadeltak täckt med pannplåt.

Historisk bakgrund

Gårdsplatsen är markerad på karta över laga skifte ca 1885. Nuvarande bostadshus är byggt på 1930-talet. Ett flygfoto från 1960 visar att gården hade slättermarker på västra Hedlundavägen, där det idag ligger flerbostadshus.

Uthusbyggnaden på Hästen 4

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Bebyggelsemiljö belägen i en slänt mot älven. Gatunät och bebyggelse anpassat efter topografin.

Historiska och visuella samband

Historiskt samband med jordbruksbebyggelse i byarna kring Lycksele.

Grönstruktur

Naturmark med skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen. Gräsbevuxen gårdstomt.

Gård vid Travvägen

Bostadshus med korsplan byggt i en våning med vind. Brant plåttäckt sadeltak. Risalit mot väster och frontespis mot öster. Fasad av rödfärgad stående panel med vita detaljer. Två- och treluftsfönster.

Uthuslänga i en våning med loft. Rödfärgad träfasad med vita detaljer. Gröna dubbelportar. Tak täckt med pannplåt.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Egnahem, 1940-tal

Egnahem, 1930- och 1940-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Miljön speglar egnahemsbyggandet under tidigt 1900-tal.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan. platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Elinedal 1 och 2, Forsdala 2:1, Hästen 1, Kusken 3

Adress: Edastigen 1–5, Travvägen 1 och 4

Beskrivning och karaktärisering

Inom Forsbacka finns en grupp bostadshus av egnahemstyp, byggda under 1930- och 1940-talen i olika byggnadsstilar. Byggnaderna beskrivs nedan.

Historisk bakgrund

Genom upprättandet av statliga egnahemslån fick fler människor möjlighet att uppföra sitt eget boende. Typritningar upprättades. Miljön omfattar ett antal en- och tvåfamiljs egnahem uppförda under 1900-talets första hälft och visar på en bebyggelseutveckling från landsbygd till tätort i ett område strax utanför tätorten. Bebyggelsen har under senare delen av 1900-talet förtätats med ytterligare bostadshus.

Tvåfamiljs egnahem i funkisstil.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Bebyggelsemiljö belägen i en slänt mot älven. Gatunät och bebyggelse anpassat efter topografen.

Historiska och visuella samband

Historiskt samband med jordbruksbebyggelse i byarna kring Lycksele.

Grönstruktur

Naturmark med skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen. Stora trädgårdstomter.

Bebyggelse

Egnahem, Elinedal 1 och 2, Forsdala 2:1

Bostadshus i 1,5 våningar med korsplan. Träfasad. Sadeltak. Fristående garage.

Egnahem, Hästen 1

Hus i funktionalistisk stil i två våningar med flackt sadeltak. Ljus putsad fasad. Treluftsfönster med smala lufter. Stor trädgårdstomt. Fristående garage.

Egnahem, Kusken 3

Litet bostadshus i 1,5 våningar med sadeltak. Ljus putsad fasad. Tvåluftsfönster. Frontespis samt balkong med smidesräcke. Stor trädgårdstomt. Litet fristående garage.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden

Nydala

Bebyggelsemiljöer inom stadsdelen Nydala

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Nydala 1:6, bostadshus, 1912

222

Utbyggnadsår Nydala

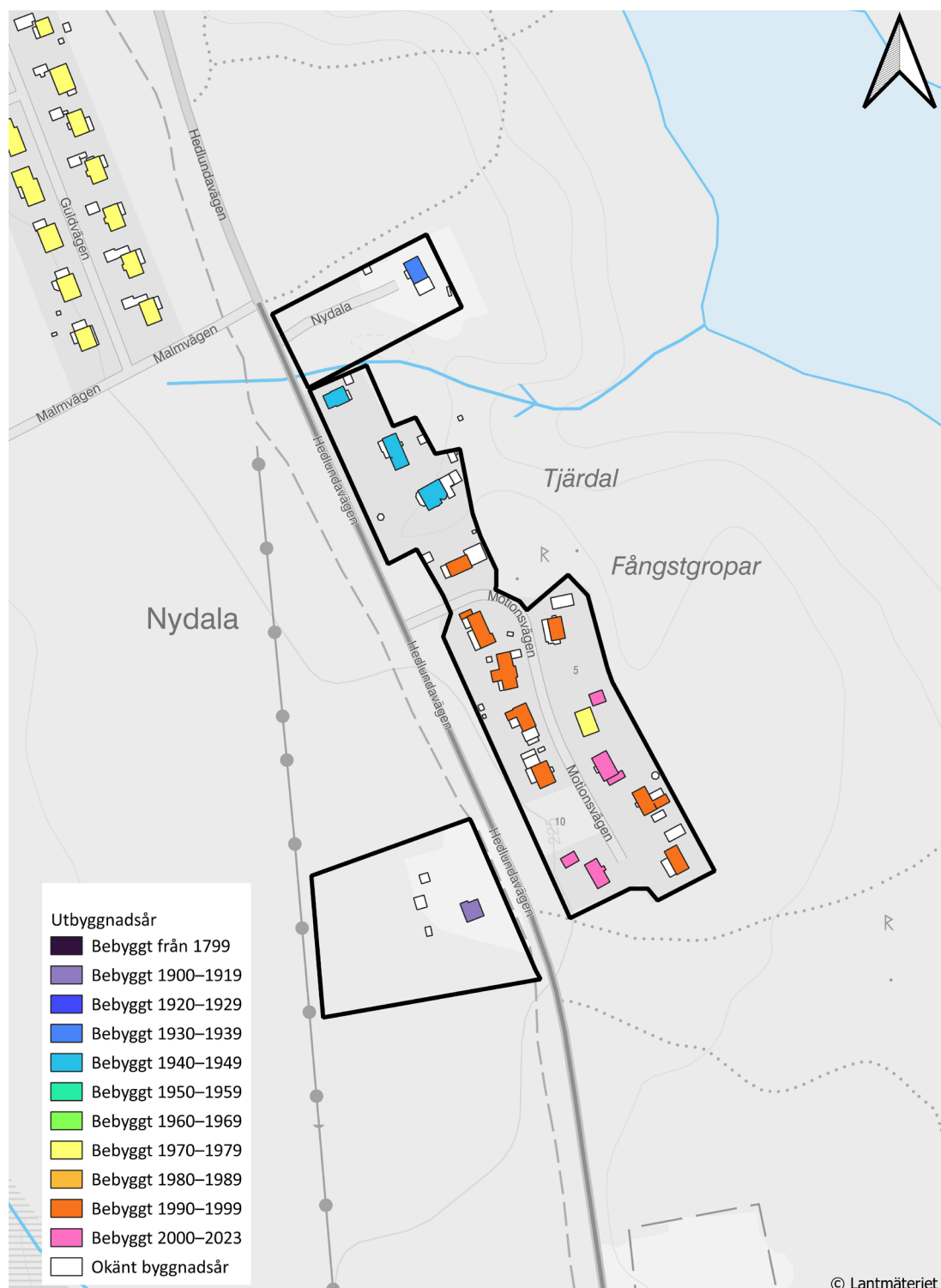

Bild på föregående sida: Nydala 1:6

Staket vid Nydala 1:6

Nydala

Bymiljö längs med Hedlundavägen som på senare tid växt ihop med tätortens sydvästra del.

Beskrivning av landskap och bebyggelse

Landskapet är skogbevuxet och sluttar ned mot älven. Terrängen mellan bebyggelseområdet och älven karaktäriseras av småkuperad till kraftigt sluttande terräng, därtill mindre raviner och bäckdrag. Området är bevuxet med i huvudsak tallskog med bärris och jordmånen består av sandinblandad morän med inslag av mo.

Flygbilder visar att det som tidigare har varit åkermark har vuxit igen med skog. Kulturlämningar i form av gamla stenmurar och en tjärdal visar äldre tiders brukande av marken och skogen. Bebyggelsen består av den karaktäristiska huvudbyggnaden på hemmanet Nydala samt enstaka mindre gårdar och egnahem från tidigt 1900-tal. Öster om Hedlundavägen ligger en gata med villabebyggelse från 1970–2010-tal.

På en flygbild från 1960 syns Nydala gård längst ned och några egnahem på motsatta sidan av Hedlundavägen.

Stadsdelens bebyggelseutveckling

Nydala var ursprungligen ett hemman från vilket senare har avstyckats ett antal mindre fastigheter. Avvittringshandlingar från 1800-talets senare del redovisar skatteläggning av hemmanen Nydala nr 1 och Nydala nr 2.

Fornlämningar

Fornlämningar skyddas genom KML 2 kap. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Inom Nydala, i området mellan Hedlundavägen och älven finns fornlämningar och kulturlämningar registrerat. Dels en boplatz av stenålderskaraktär, dels fångstgropar och en tjärdal. Boplatzen har idag en ungefärlig utsträckning av 50 meter längs med stranden men även ute i vattnet. Vid tidigare inventeringar och dokumentationer har man påträffat en skrapa, en knuta, flera avslag av kvarts samt skärvsten på platsen.

Flygbild från 2023 som visar dagens bebyggelse och fastighetsindelning. Foton: Lantmäteriet.

Värdebärande karaktärsdrag för Nydala

Helhetsmiljö

Mindre bebyggelseområde söder om Lycksele centrum. Bebyggelsen består av hemmanet Nydala, några mindre gårdar och egnahem från tidigt 1900-tal, samt villor längs Motionsvägen från 1970- till 2010-talet.

Topografi

Sluttning ned mot älven, berg längre västerut

Grönstruktur

Gröna stråk mellan vägarna. Björkskog ger en inramning till bebyggelsen och det närliggande koloniområdet. Stora trädgårdstomter.

Blåstruktur

Området ligger intill Umeälven. Utsikt mot älven är ett positivt inslag i boendemiljön.

Siktlinjer och viktiga samband

Samband med egnahemsbebyggelse i Forsbacka. Bebyggelsen följer Hedlundavägens äldre sträckning.

Bebyggelse

Nydala 1:6, som är en huvudbyggnad i nationalromantisk stil på det ursprungliga hemmanet. Det finns även äldre gårds- och bostadsbebyggelse med stora trädgårdstomter och infart från Hedlundavägen. Vid Motionsvägen finns tidstypisk villabebyggelse från 1970- till 2010-talet, med bostadshus i varierande stilar.

Fornlämningar

- Fångstgrop L 1939:8598 (RAÄ Lycksele 76:1)
- Fångstgrop: L1939:8045 (RAÄ Lycksele 76:2)
- Fångstgrop: L1937:9998 (RAÄ Lycksele 2035)
- Fångstgrop L1939:8675 (RAÄ Lycksele 77:1)
- Boplat L1939:8746 (RAÄ Lycksele 63:1)

Övrig kulturhistorisk lämning

- Tjärdal L1938:4532 (RAÄ Lycksele 894:1)

Att tänka på

- Bebyggelsen anpassas till topografin.
- Rådande bebyggelsemönster följs vid kompletteringar och den äldre vägsträckningen genom området värnas.
- Grönytor och utsikten mot älven beaktas vid bebyggelseutveckling.
- Se utvecklingsförslag i kommunens rapport Grönstruktur – biologisk mångfald och attraktiva utemiljöer i Lycksele stad.
- Fornlämningar skyddas i 2:a kap. KML. Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Lag (2013:548). Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en fornlämning. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från Länsstyrelsen.

Bostadshus med fantasifull arkitektur och trädgård på Nydala 1:6

Nydala 1:6, bostadshus, 1912

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Manbyggnad uppförd 1912 i fantasifull stilblandning av nationalromantik och jugendstil.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Byggnaderna inom miljön bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. I nuläget har de inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

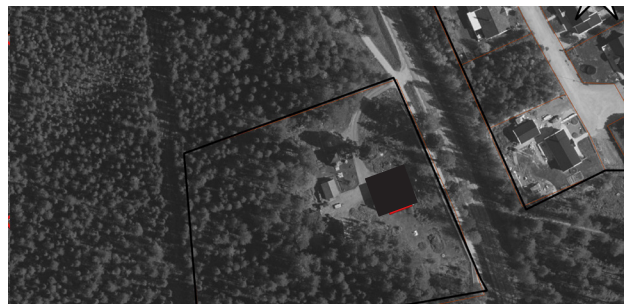
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Nydala 1:6

Adress: Nydala 12

Beskrivning och karaktärisering

Bostadshus i en stilblandning av nationalromantik och jugend. Stommen är av stående timmer, delvis panelklädd. Fönstren är vita, småspröjsade. Taket är täckt med tvåkupigt lertegel.

Historisk bakgrund

Bostadshuset ritades av byggmästare C. G. W. Andersson och byggdes 1912 för handlare, urmakare och riksdagsman Alfred Jonsson. Denne tillhörde liberala samlingspartiet, och intresserade sig bland annat för byggandet av Inlandsbanan. Han omkom 1937 i en olyckshändelse där han slogs ihjäl av flöjeln vid brunnen då han skulle hämta vatten. Gården användes sedan som sommarbostad, bland annat av dottern Valborg som var småskollärarinna och sägs ha tagit initiativet till björkallén längs Hedlundavägen.

I den parkliknande trädgården finns rokokostatyer och en gjuten damm i stram geometrisk form med en fontän i form av tre fiskar. Staketet mot gatan sattes upp i samband med att kommunen anlade en gång- och cykelväg. Lusthuset sägs vara från 1895 och bestå av toppen på Lyckseles gamla sjukstuga.

Bostadshuset på Nydala 1:6, 1964. VBM K 1518 Foto: Katarina Ågren/Västerbottens museum

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Hemmanet Nydala är idag reducerat till en villatomt med bostadshus, uthus och lusthus, avgränsad med staket mot Hedlundavägen.

Historiska och visuella samband

Gården Nydala kan betraktas som en solitär med visst historiskt samband med jordbruksbebyggelse och egnahemsbebyggelse i närområdet.

Grönstruktur

Naturmark med skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen och vägarna. Stor trädgårdstomt med anlagd parkliknande trädgård, samt en del tillhörande skogsmark.

Bostadshus, Nydala 1:6

Bostadshus i 1,5 våningar med stomme av timmer. Utvändigt målad med faluröd slamfärg och vita detaljer. Tak med branta takfall, täckt med tvåkupigt lertegel. Valmat tegeltäckt skärmtak över entrén. Oregelbunden fönstersättning. Tätspröjsade fönster med karaktäristiskt profilerade foder. Infälld balkong med dekorativa snickerier. Dekorativt utformat lusthus. Fristående uthusbyggnad.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Restriktivt förhållningssätt till om- och tillbyggnader.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaden.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Furuvik

Bebyggelseområden inom stadsdelen Furuvik

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Furuviks tidiga industribebyggelse 228

Bebyggelsemiljöer med sammanhållen karaktär

Bostäder för industrianställda, 1940-tal 231

Egnahemsbebyggelse vid Nybyggarevägen och Stenbacksvägen,
1940-tal 233

Egnahemsbebyggelse vid Anläggarevägen, Tornvägen och Barrvägen,
1950-tal 235

Parhus vid Gjutarvägen och Sprängarvägen, 1960- och 1970-tal 237

Villor vid Sprängarvägen, Takläggarevägen, Murarvägen
och Snickarvägen, 1970-tal 239

Utbyggnadsår Furuvik

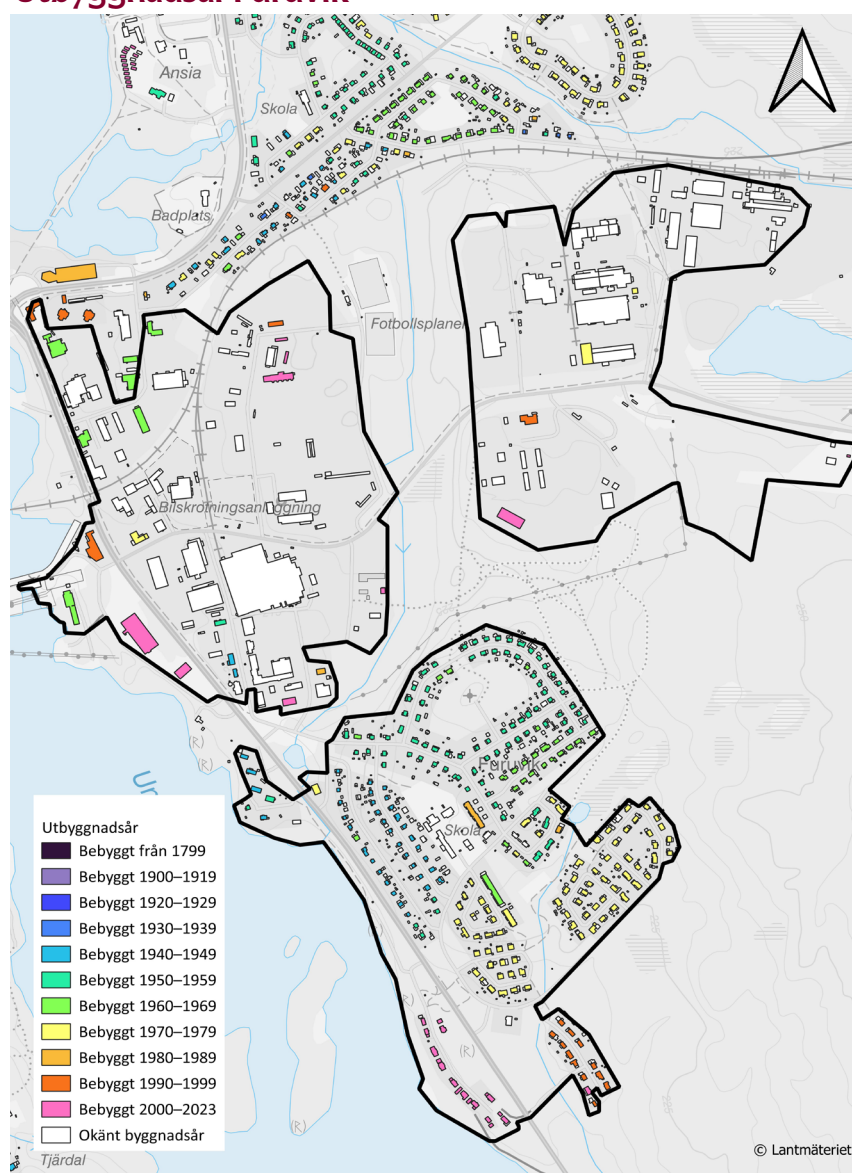

Bild på föregående sida: Domänverkets frökläng, Furuvik

Furuvik

Stadsdelen har bebyggts i etapper från tidigt 1900-tal till tidigt 2000-tal. Här finns industri- och bostadsbebyggelse där den senare domineras av egnahem och villor.

Landskapet

Stadsdelen Furuvik är belägen på en bergsknalle öster om Umeälven i sydöstra delen av Lycksele tätort. Direkt nedanför bergsslutningen passerar väg E12 längs med älven. I öster och söder gränsar stadsdelen till skogsmark.

Bebyggelsen

Planeringen av bostadsbebyggelsen inom Furuvik är anpassad efter den starkt kuperade terrängen. Gatorna ligger grupperade horisontellt längst ned i slutningen mot väster och övergår längre upp till att cirkla runt bergsknallens topp. Längst i söder är bostadsbebyggelsen grupperad längs vägslingor. Bebyggelsen är småskalig och består till största delen av egnahem och villor. Nere vid älven ligger tre parhus som uppfördes som tjänstemannabostäder, samt ett flerbostadshus. Centralt i stadsdelen ligger Furuviksskolan och i dess närhet några radhuslängor.

Bebyggelseutveckling

Furuvik var landsbygd fram till tidigt 1900-tal då ett industriområde etablerades där. Med industrierna följde inflyttning av arbetskraft och ett ökat behov av bostäder, och under 1940-talet byggdes de första egnahemmen i Furuviksområdet. En byggnadsplan för Furuvik upprättades 1949 men en del av planområdet var redan bebyggt i överensstämmelse med en avstyckningsplan som Länsstyrelsen godkände 1943. Den norra delen var industribetonad och hade till större delen hade ägts och brukats av Lycksele Industri AB som drevit kolfabrik. I planen från 1949 planlades området för industribeachbyggelse. I södra delen låg egnahem som tillkommit som arbetarbostäder för anställda vid Lycksele Industri AB. De var fördelade på tjänstemanna-bostäder närmast älven, väster om allmänna vägen, och arbetarbostäder öster därom.

I samband med tillkomsten av byggnadsplanen fick den allmänna vägen en rakare sträckning genom Furuvik. Under 1972 togs beslut om att förlägga ett så kallat industricentrum till Furuvik, med nya lokaler för uthyrning till industriföretag. Stadsplanen för detta fastställdes senare samma år.

Nybyggarevägen mot norr, 1950. BE 15314 Foto: Bertil Ekholtz/Västerbottens museum

De första egnahemskvarteren följdes av ytterligare snabb exploatering och bostadsbyggande under 1950–70-tal, dels med nyanlagda bostadskvarter för egnahemsbebyggelse, dels genom en viss förtätning med radhuslängor. Därefter stannade byggtakten av. Under de senaste 30 åren har området utökats med villabebyggelse längst i söder på båda sidor om väg E12. Centralt i stadsdelen ligger Furuviksskolan som uppfördes som folkskola vid samma tid som den första bostadsbebyggelsen. Det fanns också tidigt en Konsumbutik i området.

Fornlämningar

Fornlämningar är skyddade enligt KML 2 kap. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från länsstyrelsen.

I området vid älven inom Furuvik finns flera registrerade boplatlämningar. Boplatserna registrerades första gången i samband med regleringsinventeringarna 1957. På boplatserna har det påträffats skörbränd sten, kvartsavslag och föremål bestående av skrapor i kvarts. Arkeologiska undersökningar av boplaten L1937:8169 (RAÄ 1668) som är en av de äldsta i länet har genomförts under 2007, 2009 och 2012. Bland fynden fanns bengropar med en stor mängd brända ben från älg och bäver, spånfragment av kvartsit och hälleflinta, samt kvartsskrapor. Huvudparten av fynden kunde dateras till stenåldern och en del av dem pekade mot äldre stenålder (Mesolitikum).

Värdebärande karaktärsdrag för Furuvik

Landskapets topografi

Kraftigt sluttande terräng i bostadskvarteren, flack terräng inom industriområdet. Ett viktigt landskapselement utgörs av bergets topp med vattentornet och anslutande skogsparti.

Grönstruktur

Vid Furuvik finns Lyckseles största centrala grönområde. Gott om gröna ytor mellan bostadskvarteren. Stadsdelen har i de flesta riktningar förbindelse med den omgivande skogen, där barrskog dominerar. Enskilda villatomter med trädgårdsanläggningar.

Blåstruktur

Direkt koppling till Umeälven i väster.

Bäck i gränsen mellan industriområdet och bostadskvarteren.

Bebyggelsemiljöer

Bostadshus placerade nära vägen, tomter bakom. Komplementbyggnader ibland placerade inne på tomten.

Industriområde med sprid bebyggelse från olika tidsperioder, organiskt vägnät och flack terräng.

Fornlämningar

- ▶ Boplats L1939:8011 (RAÄ Lycksele 60:1)
- ▶ Boplats L1938:4005 (RAÄ Lycksele 900:1)
- ▶ Boplats L1939:8165 (RAÄ Lycksele 335:1)
- ▶ Boplats L 1939:8012 (RAÄ Lycksele 61:1)
- ▶ Boplats L1938:3930 (RAÄ Lycksele 868:1)
- ▶ Boplats L1937:8169 (RAÄ Lycksele 1668)
- ▶ Boplats L1937:8126 (RAÄ Lycksele 1671)
- ▶ Boplats L1939:8726 (RAÄ Lycksele 336:1)

Att tänka på

- ▶ Den kuperade karaktären beaktas och bebyggelse anpassas efter topografin.
- ▶ Den flacka terrängen inom industriområdet möjliggör där förtätning med högre bebyggelse.
- ▶ Befintlig bebyggelsestruktur respekteras vid kompletteringar.
- ▶ Skogspartier värnas.
- ▶ Fria siktlinjer mot älven värnas.
- ▶ Se utvecklingsförslag i kommunens rapport Grönstruktur – biologisk mångfald och attraktiva utemiljöer i Lycksele stad.
- ▶ Fornlämningar skyddas i 2:a kap. KML. Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Lag (2013:548). Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en fornlämning. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från Länsstyrelsen.

Äldre industribebyggelse vid infarten till Furuviks industriområde. Acetonfabriken till höger, bakom skymtar lager och kontorsbyggnaden i Verkstaden 1. Till vänster mellan träden syns Domänverkets frökläng.

Furuviks tidiga industribebyggelse

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

Lyckseles äldsta industrietablering har sitt ursprung i Kooperativa förbundets kol- och acetonfabrik från 1943. Kring industrin uppfördes bostäder för de anställda.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse som motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §

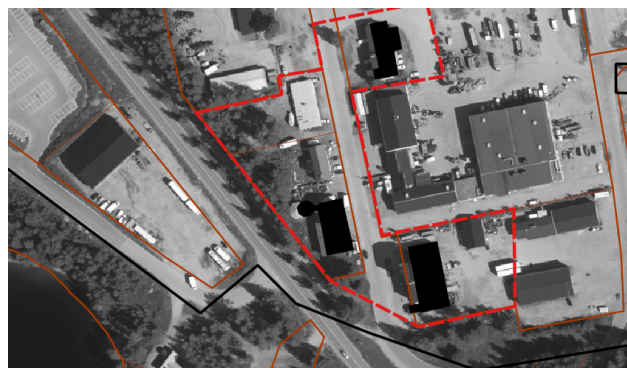
Byggnaderna inom miljön bedöms ha ett kulturhistoriskt värde som motsvarar kriterierna för särskilt värdefull bebyggelse enligt PBL 8 kap 13 §. I nuläget har de inget skydd i detaljplan avseende kulturvärden.

Varsamhet enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Fastighetsbeteckning: Fröklängen 3, Verkstaden 1

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Historisk bakgrund

Den äldsta industrietableringen i Lycksele finns i Furuvik. Fram till mitten av 1900-talet var industriverksamheten i Lycksele kommun inte så omfattande. Utanför stadsområdet på nuvarande Furuviks industriområde byggdes 1943 Kooperativa förbundets kol- och acetonfabrik som ännu finns kvar, vid sidan av bland annat en lager- och kontorsbyggnad och Domänverkets frökläng från samma tid.

Beskrivning och karaktärisering

Domänverkets frökläng, Fröklängen 3

Träbyggnad i en våning med fasad av stående träpanel och tak täckt med plåt, sammanbyggt med slätputsad kontorsbyggnad i 2,5 våningar och tegeltak. Bägge från slutet av 1940-talet. Siloliknade åttkantig tornbyggnad med fasad av stående träpanel och tälttak täckt med falsad plåt, byggd i slutet av 1950-talet. Byggnadernas utformning speglar tydligt deras funktion och berättar om Lyckseles tidiga industrihistoria.

Kontorsbyggnad, Fröklängen 3

Byggnad i två våningar med fasad av stående locklistpanel och sadeltak täckt med plåt. Tvåluftsfönster. Två entréer med enkla skärmtak i plåt som vilar på pelare i ytterkant. Byggnaden kompletterar den samtida industrimiljön på platsen.

Acetonfabriken, Verkstaden 1

Byggnad i funktionalistisk stil i 1–5 våningar med betongstomme och gulbeige slätputsad fasad. Låga fyrluftsfönster och flacka tak. Uppförd 1943. Byggnaden har efter att den kemiska industrin lades ner fungerat som bryggeri med mera. Byggnaden har en tydlig funkiskaraktär vilket visar att den arkitekturstil som var på modet togs upp i alla typer av bebyggelse.

Acetonfabriken 1953. VBM BE 18804 Foto: Bertil Ekholtz/Västerbottens museum

Acetonfabriken, Verkstaden 1

Domänverkets frökläng, Fröklängen 3.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Flack terräng. Industriområde med bebyggelse av blandade åldrar och utföranden. Den tidigaste industribebyggelsen återfinns längst i söder av området och är mer småskalig än i den senare bebyggda norra delen. Oregelbunden gatustruktur.

Historiska och visuella samband.

Historiskt såväl som visuellt samband med tjänstebostäderna för industrianställda, söder om industriområdet vid älven.

Grönstruktur

Skogbevuxen yta som fungerar som ridå mot väg E12. Grönt stråk kring ån i söder mellan industriområdet och bostadsområdet.

Bebyggelse

Domänverkets frökläng, Fröklängen 3

Lägre byggnad med fasader av stående träpanel och plåttäckt sadeltak, sammanbyggd med högre byggnad med slätputsad fasad och sadeltak täckt med tvåkupigt tegel. Siloliknande åttkantig byggnad med fasad av stående träpanel och tälttak täckt med falsad plåt.

Kontorsbyggnad, Fröklängen 3

Byggnad i två våningar med fasad av stående locklistpanel och sadeltak täckt med plåt. Tvåluftsfönster. Två entréer med enkla skärmtak i plåt som vilar på pelare i ytterkant.

Acetontfabriken, Verkstaden 1

Ljusa slätputsade fasader. Låga fyrluftsfönster med smäckra karmar och bågar. Silobyggnad med plåttäckt tälttak.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med särskild hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom och omkring bebyggelsemiljön värnas.

Två parhus för industrianställda tjänstemän, Timret 1 och 2

Bostäder för industrianställda, 1940-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Två före detta bostadshus för anställda tjänstemän inom industrin i Furuviksområdet.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Timret 1 och 2

Adress: Flottarevägen 4 och 6

Beskrivning och karaktärisering

Två bostadshus, ursprungligen med två bostäder i varje byggnad. Träbyggnader i en våning med vind. Byggnaderna hade ursprungligen två entréer vardera, en för varje bostad, med enkla betongbroar med järnräcken. Sadeltak med två takkupor på entrésidan. Faluröd stående locklistpanel.

Historisk bakgrund

De två byggnaderna uppfördes i samband med industriernas tillkomst i närområdet.

Fd bostäder för industrianställda

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Flack terräng i direkt närhet till nipan som sluttar ned mot älven. Två snedställda byggnader i en våning med vind.

Historiska och visuella samband

Historiskt och visuellt samband med Furuviks äldre industriområde samt övrig bebyggelse i närområdet som uppfördes som bostäder för industrianställda.

Grönstruktur

Naturmark med gräs- och skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen.

Bostäder för industrianställda

Två långsträckta husvolymmer snett placerade med gaveln mot gatan. Plåttäckta sadeltak med takkupor. Entréer placerade på långsida. Fasad av röd stående träpanel, med vita detaljer. Ursprungligt utförande är tvåluftsfnster samt entrébroar med små, enkla skärmtak.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas

Egnahemsmiljö, Nybyggarevägen mot norr

Egnahemsbebyggelse vid Nybyggarevägen och Stenbacksvägen, 1940-tal

Områdets planering och byggnadstyper speglar egnahemsbebyggelsen under 1940-talet.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Tuvan 1–6, Gropen 1–7, Stubben 1–10

Adress: Flottarevägen 4 och 6

Fastighetsbeteckning: Backen 1–7, Kullen 1–8

Adress: Stenbacksvägen 2–28, Skolvägen 1

Nybyggarevägen mot norr, 1950. BE 15314 Foto: Bertil Ekholz/Västerbottens museum

Beskrivning och karaktärisering

Bostadshusen inom miljön är egnahem i 1–1,5 våning, de flesta med källare. Husen ligger placerade längs med vägarna med trädgården bakom. Enligt byggnadsplanen får endast ett uthus på max 40 m² uppföras på varje tomt. Uthuset är vanligen placerade nära bostadshuset, vid infarten.

Egnahem vid Stenbacksvägen

Historisk bakgrund

Längs med de två gatorna Nybyggarevägen och Stenbacksvägen ligger den tidigast uppförda egnahemsbebyggelsen inom Furuviksområdet. Bostäderna tillkom som arbetarbostäder för anställda vid Lycksele Industri AB som drev kolfabrik i det närliggande industriområdet. Byggnadsplan för området upprättades 1949. En stor del av planområdet var då redan bebyggt i överensstämmelse med en avstyckningsplan som Länsstyrelsen godkände 1943.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Kuperad terräng som sluttar ned mot älven. Bebyggelse placerad längs med gatuslingor och anpassad efter topografin.

Historiska och visuella samband

Historiskt och visuellt samband med övrig egnahemsbebyggelse i närområdet.

Grönstruktur

Naturmark med bevarade skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen.

Egnahem vid Nybyggarevägen och Stenbacksvägen

Bostadshus i 1,5 våning med källare. Fasader av stående locklistpanel. Branta sadeltak täckta med tvåkupigt lertegel, pannplåt eller falsad plåt.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- Skogbevuxna ytor och stråk bevaras och vårdas.
-

Egnahem i 1,5 våning, 1950-tal

Egnahemsbebyggelse vid Anläggarevägen, Tornvägen och Barrvägen, 1950-tal

Områdets planering och byggnadstyper speglar egnahemsbebyggelsen under 1950-talet.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

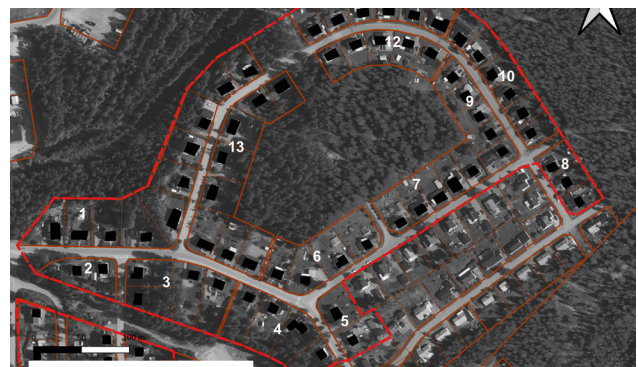
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Åsen 2, 5–10, Basen 1–2, Anläggaren 1–4, Rallaren 1–4, Finsanden 1–2 Höjden 1, Krönet 1, 3–5, Svackan 3–6, Slänten 1–8, Kvisten 1–4, Barret 1–9, Ravinen 1–3, Lövet 1–13

Adress: Anläggarevägen 3, 2–18, 9–23, 25–27, Tornvägen 1–13, 4–8, 14, 18–30, 36–38, 29–41, Nybyggarevägen 3, Barrvägen 3–5, 4–18, 9–17

Historisk bakgrund

År 1957 fastställde Lycksele kommun en byggnadsplan för området kring vattentornet. Några av tomterna var då redan bebyggda, och under de närmaste åren uppfördes fler bostadshus längs gatorna. Västra delen av planområdet ingick i byggnadsplan fastställd 1954. Gatusystemet utformades med hänsyn till den starkt sluttande terrängen och bebyggelsen föreslogs utgöras av egnahem i högst två våningar. Mark för lekplatser och parkändamål avsattes närmast vattentornet.

Beskrivning och karaktärisering

Bebyggelsen utgörs av egnahem i 1 ½ våning eller en våning med suterrängvåning. Gatusträckningar och bebyggelse är utformade med hänsyn till den starkt kuperade terrängen.

Byggnadstyper beskrivs nedan.

Kuperad terräng inom bebyggelsemiljön

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Starkt kuperad terräng som sluttar ned mot älven. Bebyggelse placerad längs med gatuslingor och anpassad efter topografin.

Historiska och visuella samband

Historiskt och visuellt samband med övrig egnahemsbebyggelse i närområdet.

Grönstruktur

Naturmark med bevarade skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen.

Bebyggelse

Egnahem i en våning med källare, Anläggaren 1–2, Åsen 2 och 5–10, Slänten 6–8, Krönet 1 och 3–5, Barret 7 och 9

Bostadshus en våning med källare. Fasader av stående locklistpanel, fjällpanel eller tegel. Sadeltak täckta med tvåkupigt lertegel eller pannplåt. Tvåluftsönster. Små farstukvistar med sadeltak. Garage i bostadshusens källare eller sammanbyggda med bostadshusen.

Bostadshus i suterräng, Slänten 4–5

Bostadshus i två våningar varav en i suterräng. Fasader av stående locklistpanel, fjällpanel eller tegel. Sadeltak täckta med betongpannor. Två- eller treluftsönster. Indragen balkong på långsida mot gata. Garage i bostadshusens suterrängvåning.

Bostadshus i 1,5 våning, Basen 1–2, Anläggaren 3–4, Rallaren 1–4, Finsanden 1–2, Höjden 1, Svackan 3–6, Kvisten 1–4, Barret 1–6, 8, Ravinen 1–3, Lövet 1–13

Bostadshus i 1,5 våning med källare. Fasader av stående locklistpanel. Branta sadeltak täckta med tvåkupigt lertegel, pannplåt eller falsad plåt. Tvåluftsönster. Balkongräcken av plåt och/eller smide. Fristående enkla garage och uthus.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Parhus i kvarteret Mursleven.

Parhus vid Gjutarvägen och Sprängarvägen, 1960- och 1970-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Parhus i en våning med små lägenheter. Områdets planering och byggnadstyper speglar kommunens planering av småhusbebyggelsen under 1960- och 1970-talen.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Mursleven 1, Släggan 1 och 3, Blandaren 7 och 8

Adress: Gjutarvägen 10–16, 23–29 Sprängarvägen 43 och 45

Beskrivning och karaktärisering

En miljö med flera parhus med tillhörande förrådsbyggnader. Parhusen är byggda i en våning med sadeltak och saknar källare och vind. Fasaderna har liggande fjällpanel på långsidorna och stående panel på gavlarna. Varje entré har en farstubro i smide och ett enkelt skärmtak. Taken är plåttäckta flacka sadeltak. I Mursleven och Släggan har två parhus en gemensam förrådslänga, i Blandaren är förråden placerade vid parhusens gavlar.

Historisk bakgrund

Området planlades och bebyggdes under 1960–70-talen. Inom Furuvik uppfördes ett antal små parhus som bland annat pensionärsbostäder. På senare tid har några ändrats till enbostadshus genom att de två lägenheterna slagits ihop.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Kuperad terräng. Bebyggelse placerad längs med gatuslingor, något indragna från gatan med grön förgårdsmark framför.

Historiska och visuella samband

Inom området Furuvik finns ett antal små parhus i en våning, spridda över stadsdelen. Samtliga är uppförda under samma tidsperiod och har därmed ett historiskt samband som byggnadstyp.

Grönstruktur

Naturmark med bevarade skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen.

Parhus i en våning

Mursleven 1, Släggan 1 och 3, Blandaren 7–8

Parhus i en våning utan källare. Varje bostad har egen entré. Fasader av fjällpanel eller stående locklistpanel. Flacka sadeltak täckta med plåt. Tvåluftsfönster. Små farstubroar av smide. Små plåttäckta skärmtak vid entréer. I Mursleven och Släggan har två parhus en gemensam förradslänga. I Blandaren är förråden placerade vid parhusens gavlar. Förråden har fasad av fjällpanel och pulpettak täckta med plåt.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- ▶ Skogbevuxna ytor och stråk bevaras och vårdas.

Villa i kvarteret Dynamiten.

Villor vid Sprängarvägen, Takläggarvägen, Murarvägen och Snickarvägen, 1970-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Områdets planering och byggnadstyper speglar villabyggandet under 1970-talet.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Dynamiten 1–4, Blandaren 1–5, 9–12, Tegelstenen 1–6, Cementen 1–6,
Adress: Sprängarvägen 2–8, 31–39, Murarvägen 1–7, 4–12, 9–19

Fastighetsbeteckning: Kniven 1–4, Svarven 1–3, Hyveln 1–6, Raspen 1–3, Mejseln 1–8, Pappen 1–6, Plåten 1–3, Taket 1–4, Teglet 1–5
Adress: Snickarvägen 1–27, 2–12, Takläggarvägen 1–23, 2–18

Historisk bakgrund

1970 fastställdes ändring och utvidgning av byggnadsplan för sydöstra delen av Furuvik. Planförslaget upprättades av Västerbottens-kommunernas arkitekt- och byggnadskontor, VAB, och omfattar både fristående bostadshus och radhus. Området bebyggdes under 1970-talet.

Beskrivning och karaktärisering

Gatunät och byggnadstyper är anpassade efter den kuperade terrängen. Bebyggelsen består av villor av vilka större delen är så kallade kataloghus. Förekommande hustyper är enplansvillor med fasad av tegel eller kalksandsten (Mexi), enplansvillor med källare och flacka tak, 1,5-plansvillor med branta tak och träfasad, samt suterränghus. Byggnadstypernas karaktärsdrag beskrivs närmare nedan.

Kuperad terräng inom bebyggelsemiljön

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Gatunät och byggnadstyper anpassade efter den kuperade terrängen. Relativt stora tomter med bostadshus och garage placerade vid gata

Historiska och visuella samband

Historiska samband med villaområden från samma tidsperiod inom tätorten.

Grönstruktur

Naturmark med bevarade skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen.

Bebyggelse

Enfamiljshus i en våning med källare och sadeltak eller valmat tak

Dynamiten 1–3, Cementen 1–4, Svarven 1–3, Kniven 1 och 4, Hyveln 6, Mejseln 1–6, Pappen 2–3, Plåten 2–3, Taket 1–3

Fasad av stående lockpanel eller liggande fjällpanel, gråvit kalksandsten, eller rött eller brunt tegel. Gavelrösten samt delar av långsidornas fasader ibland klädda med fjällpanel eller stående panel. Enluftsönster. Indragna entréer med enkel farstubro utan tak, alternativt liten farstukvist med sadeltak. Sadeltak täckta med tvåkupiga betongpannor eller korrugerad plåt. Garage sammanbyggda med bostadshuset eller fristående, med fasad av fjällpanel samt pulpettak täckt med papp eller betongpannor.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Fortsättning nästa sida

Fortsättning av beskrivningen av bebyggelsemiljöns värdebärande karaktärsdrag

Enfamiljshus i en våning med källare och flackt tak Dynamiten 1–2 och 4, Blandaren 4

Fasader av gråvit kalksandsten på gavlar och långsidor. Gavelrösten samt delar av långsidornas fasader ibland klädda med fjällpanel eller stående panel. Enluftsönster. Indragna entréer med enkla farstubroar utan tak. Flacka papptäckta tak med taksarg av liggande träpanel. Vidbyggda eller fristående garage med fasad av liggande fjällpanel och papptäckt pulpettak med taksarg av liggande träpanel.

Gatuvy

Enfamiljshus i 1,5 våning Kniven 3, Hyveln 4, Raspen 1–2, Mejseln 7, Pappen 1, 4–5, Plåten 1, Taket 4, Teglet 1

Fasader av stående lockpanel, gråvit kalksandsten, eller rött eller brunt tegel. Hus med tegelfasad kan ha träpanel i gavelrösten och delar av långsidorna. Enluftsönster, enstaka eller i band. Indragna balkonger på gaveln. Små farstukvistar med sadeltak. Sadeltak täckta med tvåkupiga betongpannor eller korrugerad plåt. Vidbyggda eller fristående garage eller carports med fasad av stående lockpanel och sadeltak täckt med tvåkupigt betongtegel eller korrugerad plåt. Taket 1 och Teglet 1 har papptäckt pulpettak och taksarg med liggande panel.

Mexitegel och tidstypiskt entréparti

Enfamiljshus i suterräng

Blandaren 1–3, 9–12, Tegelstenen 1–6, Cementen 5–6, Hyveln 1–3, Raspen 3, Mejseln 8, Pappen 6, Teglet 2–5

Fasader av stående lockpanel, gråvit kalksandsten, eller rött eller brunt tegel. Hus med tegelfasad kan ha träpanel i gavelrösten och delar av långsidorna. Enluftsönster, enstaka eller i band. Indragna balkonger längs hela eller halva långsidan. Entréer på gavel har ibland små farstukvistar med sadeltak. Sadeltak täckta med tvåkupiga betongpannor eller korrugerad plåt. Garage i bostadshusens suterrängvåning.

Trädgårdsvy

Norräng

Bebyggelseområden inom stadsdelen Norräng

Bebyggelsemiljöer med sammanhållen karaktär

Kedjehusområde i kvarteret Nyckeln, 1979	246
Kedjehus längs Stallvägen i kvarteret Märren, 1983	248
Parhusområde i kvarteret Grimman, 1980-tal	249

Utbyggnadsår Norräng

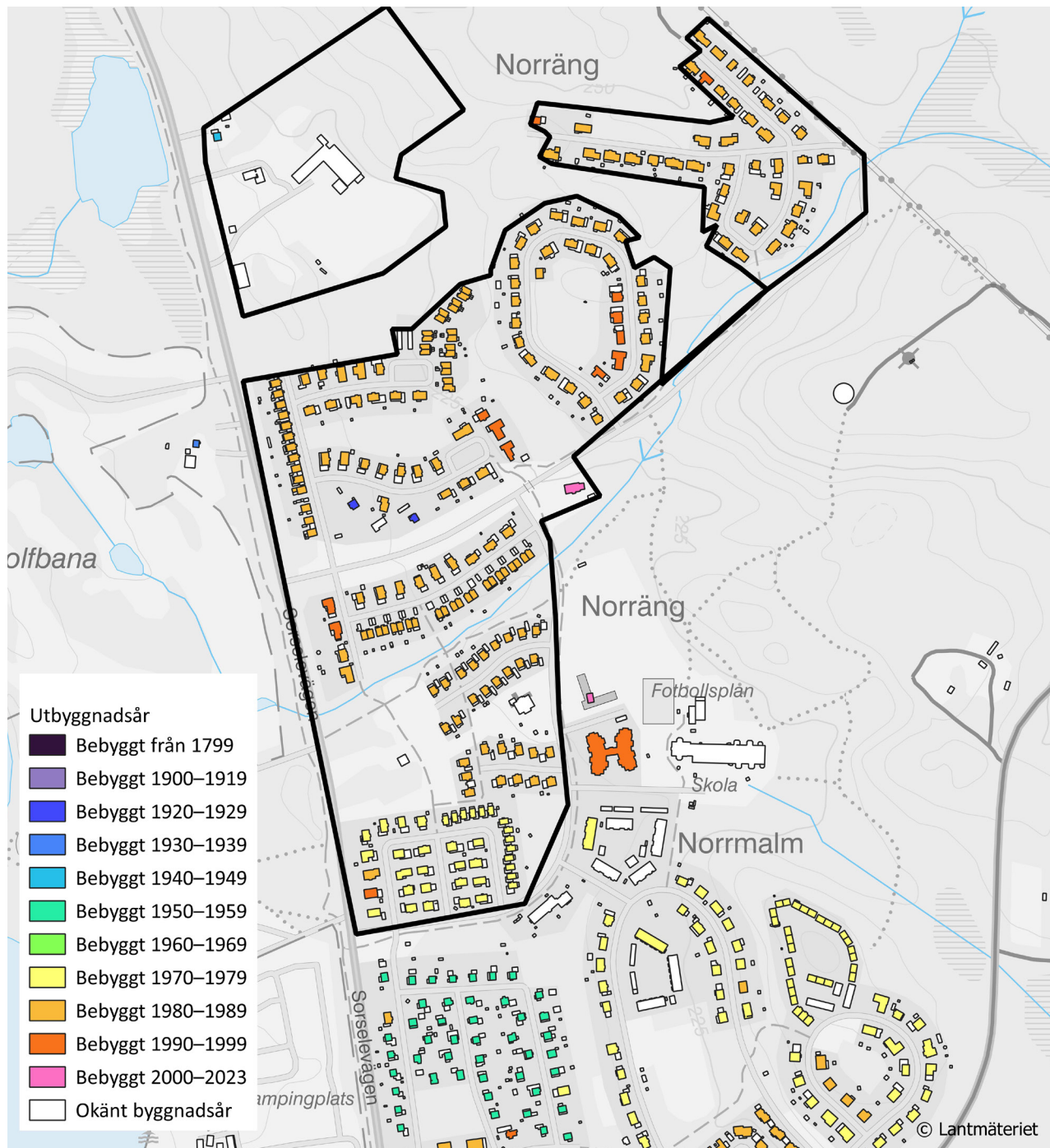

Bild på föregående sida: Kedjehusområde från 1970-talet, Norräng

Norräng

Stadsdelen har bebyggts i etapper från tidigt 1900-tal till tidigt 2000-tal. Här finns industri- och bostadsbebyggelse där den senare domineras av egna hem och villor.

Landskapet och bebyggelsen

Nordost om Lycksele centrum, på den östra sidan om älven, ligger stadsdelen Norräng. Det är en av Lyckseles yngsta stadsdelar och bebyggelsen består i huvudsak av enfamiljshus. Stadsdelen följer Sorselevägen i väst och skogsvegetation i nordöst. Väster om Sorselevägen finns en golfanläggning, i norr finns en ridhusanläggning. I sydväst finns stadens fungerande vattentorn. Länsmansvägen utgör en avgränsning mellan stadsdelarna Norräng och Normalm. Terrängen har en viss kupering och grönsstrukturen är inklad mellan kvarteren i form av parkområden, björk- och tallskog. Gatusträckningen är terränganpassad vilket är mest tydligt vid rundkörningsgatorna norr om Norrängsvägen. Söder om Norrängsvägen är kvarteren rätvinkliga, gång- och cykelbanor förbinder bostadsområdena med varandra. Lekplatser finns i närområdet, omgärdade av bostadsbebyggelse och vegetation.

Bebyggelseutveckling

Äldre kartor och flygfoton över Norräng visar på ett jordbrukslandskap med ängar och åkrar. Från Sorselevägen sträcker sig alléer som leder fram till gårdsbebyggelse med tillhörande ekonomibyggnader. Nedlagd åkermark omvandlades till villaområden med likartad bebyggelse med viss variation, förutom friliggande villor uppfördes även radhus inom det område som skulle bli benämnd som Norräng. Merparten av bebyggelsen i Norräng tillkom på 1980-talet i samband med tätortens utvidgning. Utbyggnaden av Norräng krävde kommunala investeringar i kommunikationsleder, vatten och avlopp liksom inköp av mark. 1979 planlades kvarter vid Ridvägen och radhus längs Stallvägen och Galoppvägen. Svampkvarteren vid Tickvägen och Murkelvägen planlades 1982. Byggnaderna längs den norra delen av Kantarellvägen är uppförda på 1990-talet. Nybyggnationen av bostadshus skulle stanna av på 1990-talet vilket de obebyggda tomterna vid Kantarellvägen vittnar om.

Villabebyggelse i Norräng

Äldre fotografi över Bergmansgård, foto: Egon Isaksson

Norrängskyrkan

Värdebärande karaktärsdrag för Norräng

Landskapets topografi

Stadsdelen har en delvis kuperad topografi, med tydliga höjdskillnader mellan de norra/östra delarna och södra/västra. Bebyggelsen från 1979 är förlagd på tidigare odlingsmark som är flack.

Grönstruktur

Den talldominerade skogsmarken bidrar till en luftig grönstruktur. Gröna stråk finns mellan kvarteren i form av parkområden, björkalléer och tallskog. Lekplatser och gemensamma grönytor mellan radhusområden. Yngre villaträdgårdar Några små ängsytor finns mellan bäcken och Norrängsvägen i höjd med Skrittvägen. Odlingsmark och ängar har gett stadsdelen dess namn.

Siktlinjer och viktiga samband

En björkallé kan utskiljas i riktning från Sorselevägen i riktning mot Bergmans loge som är placerad mellan Klockarevägen, Bergmansväg och Fiskalvägen.

Björkallén är en rest av den äldre gårdsstruktur som tidigare funnits på platsen.

Bebyggelsemiljöer

Enhetlig bebyggelse med viss variation, främst enfamiljshus och radhus. Merparten av byggnader tillkom under 1980-talet.

Att tänka på

- Den kuperade karaktären beaktas och bebyggelse anpassas efter topografin.
- Den flacka terrängen inom industriområdet möjliggör där förtätning med högre bebyggelse.
- Befintlig bebyggelsestruktur respekteras vid kompletteringar.
- Skogspartier värnas.
- Fria siktlinjer mot älven värnas.
- Se utvecklingsförslag i kommunens rapport Grönstruktur – biologisk mångfald och attraktiva utemiljöer i Lycksele stad.
- Fornlämningar skyddas i 2:a kap. KML. Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Lag (2013:548). Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en fornlämning. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från Länsstyrelsen.

Kedjehus i kvarteret Nyckeln.

Kedjehusområde i kvarteret Nyckeln, 1979

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Kvarteret som planlades 1979 är ett av de första bostadskvarter som uppfördes i Norräng.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

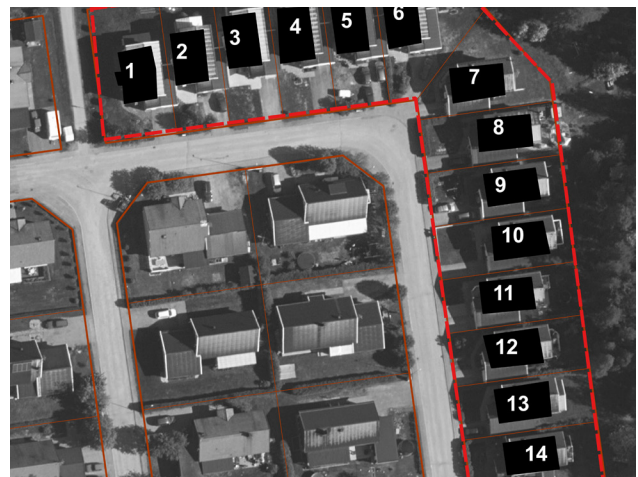
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Nyckeln 1–14

Adress: Fiskalvägen 17–43 och 45

Beskrivning och karaktärisering

Hörnkvarteret Nyckeln ingår i grupphusområdet längs Fiskalvägen med infart från Länsmansvägen som utgör stadsdelsgräns mot Norrmalm. Radhusområdet består av 12 tvåvåningshus i varierad kulör. Fasaduppdelningen är symmetrisk och sammanbyggt med garage som har en framträdande roll i och dess placering i framför bostadshuset. Panelen är stående med undantag för den liggande panel som accentuerar fönstren vid gaveln. Vita fönstersnickerier med spröjs är ett tecken på hur äldre svensk byggnadstradition inspirerade bebyggelsen. Sadeltaken är flacka och täckta med svart takbeläggning i form av plåt och takpapp.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljö

Bebyggelsens planmönster där bostadskvarteret Nyckeln utgör en fond mot nordöst.

Bebyggelsemiljö

Kedjehus längs Fiskalvägen, 1979. Nyckeln 1–14 Färgsättning, fasaduppbyggnad och placering bildar en enhetlig miljö som bör värnas.

Tidstypisk arkitektur för det tidiga 1980-talets stilideal och planering. Bebyggelsen närmast Länsmansvägen är målad i varierad kulör som frångår miljöns helhetsverkan.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- ▶ Skogbevuxna ytor och stråk bevaras och vårdas.

Kedjehus i kvarteret Nyckeln, varierad färgsättning

Kedjehus längs Stallvägen i kvarteret Märren, 1983

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

I anblick från Sorselevägen sträcker sig ett kedjehusområde som sin täthet skapar en fond till stadsdelen Norräng. Kedjehusen längs Stallvägen är uppförda 1983 och har en för 1980-talet karaktäristisk villaarkitektur.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

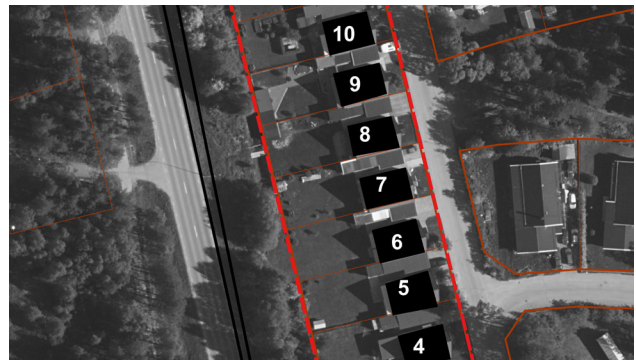
Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Kedjehus i kvarteret Märren.

Fastighetsbeteckning: Märren 1–14

Adress: Stallvägen 1–13

Beskrivning och karaktärisering

14 tvåvåningshus med branta sadeltak, garagebyggnader binder samman byggnaderna vilket bidrar till upplevelsen av ett tätt sammanbyggt område. Byggnaderna är placerade med gaveln mot gatan med en smal förgårdsmark, baksidans trädgård och dess avstånd till Sorselevägen bidrar med grönska.

Värdebärande karaktärsdrag

Bebyggelsemiljö

Enhetlig färgsättning i falurött. Branta sadeltak täckta med gråbruna betongpannor. Färgsättning, takmaterial och välbevarade detaljer ger kvarteret ett sammanhållet intryck.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- ▶ Skogbevuxna ytor och stråk bevaras och vårdas.

Parhusområde i kvarteret Grimman, 1980-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Inkilat mellan tallskog och Stallvägen hittas parhusområdet kvarteret Grimman, uppfört under 1980-tal. Miljöns planering och anpassning till topografin är en representant för 1980-talets fria planläggning.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan. platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Grimman 2–19

Adress: Stallvägen 14–28, 25–43 och 45

Beskrivning och karaktärisering

Kvarteret Grimman karaktäriseras av en enhetlig parhusbebyggelse i två våningsplan bestående av nio byggnadskroppar i kuperad terräng. Asfalterad gatusträckning slingrar sig mellan husen där vissa byggnader är byggda i suterräng för att utnyttja topografins förutsättningar. I jämförelse med omkringliggande bebyggelsemiljöer är tomtstorleken något mindre och bostadsområdet upplevs som tätbebyggt. Den ringa tomtstorleken kompenseras av gemensamma grönytor och omgivande grönska och barrskog. Området är trafikseparerat och ett fristående garage finns i direkt anslutning till bostadshusen.

Värdebärande karaktärsdrag

Bebyggelsemiljö

Området ger ett sammanhållet intryck med parhusens rödfärgade panel och vita snickeridetaler. Bebyggelsen har anpassats efter topografin genom att vissa av byggnaderna har uppförts i souterräng.

Parhusen har en rödmålad fasad och placerade i mitten av tomten. Nockbräder, liksom balkonger och fönstomfattningar är målade i vitt. Svart betongtegel är genomgående för hela området. Ett sammanbyggt förråd utgör gränsdragning mellan varje bostadspär.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- Skogbevuxna ytor och stråk bevaras och vårdas.

Beskrivning och karaktärisering

Gatunät och byggnadstyper är anpassade efter den kuperade terrängen. Bebyggelsen består av villor av vilka större delen är så kallade kataloghus. Förekommande hustyper är enplansvillor med fasad av tegel eller kalksandsten (Mexi), enplansvillor med källare och flacka tak, 1,5-plansvillor med branta tak och träfasad, samt suterränghus. Byggnadstypernas karaktärsdrag beskrivs närmare nedan.

Kuperad terräng inom bebyggelsemiljön

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Gatunät och byggnadstyper anpassade efter den kuperade terrängen. Relativt stora tomter med bostadshus och garage placerade vid gata

Historiska och visuella samband

Historiska samband med villaområden från samma tidsperiod inom tätorten.

Grönstruktur

Naturmark med bevarade skogbevuxna ytor omkring bebyggelsen.

Bebyggelse

Enfamiljshus i en våning med källare och sadeltak eller valmat tak

Dynamiten 1–3, Cementen 1–4, Svarven 1–3, Kniven 1 och 4, Hyveln 6, Mejseln 1–6, Pappen 2–3, Plåten 2–3, Taket 1–3

Fasad av stående lockpanel eller liggande fjällpanel, gråvit kalksandsten, eller rött eller brunt tegel. Gavelrösten samt delar av långsidornas fasader ibland klädda med fjällpanel eller stående panel. Enluftsönster. Indragna entréer med enkel farstubro utan tak, alternativt liten farstukvist med sadeltak. Sadeltak täckta med tvåkupiga betongpannor eller korrugerad plåt. Garage sammanbyggda med bostadshuset eller fristående, med fasad av fjällpanel samt pulpettak täckt med papp eller betongpannor.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.

Fortsättning nästa sida

Fortsättning av beskrivningen av bebyggelsemiljöns värdebärande karaktärsdrag

Enfamiljshus i en våning med källare och flackt tak Dynamiten 1–2 och 4, Blandaren 4

Fasader av gråvit kalksandsten på gavlar och långsidor. Gavelrösten samt delar av långsidornas fasader ibland klädda med fjällpanel eller stående panel. Enluftsfnster. Indragna entréer med enkla farstubroar utan tak. Flacka papptäckta tak med taksarg av liggande träpanel. Vidbyggda eller fristående garage med fasad av liggande fjällpanel och papptäckt pulpettak med taksarg av liggande träpanel.

Gatuvy

Enfamiljshus i 1,5 våning

Kniven 3, Hyveln 4, Raspen 1–2, Mejseln 7, Pappen 1, 4–5, Plåten 1, Taket 4, Teglet 1

Fasader av stående lockpanel, gråvit kalksandsten, eller rött eller brunt tegel. Hus med tegelfasad kan ha träpanel i gavelrösten och delar av långsidorna. Enluftsfnster, enstaka eller i band. Indragna balkonger på gaveln. Små farstukvistar med sadeltak. Sadeltak täckta med tvåkupiga betongpannor eller korrugerad plåt. Vidbyggda eller fristående garage eller carports med fasad av stående lockpanel och sadeltak täckt med tvåkupigt betongtegel eller korrugerad plåt. Taket 1 och Teglet 1 har papptäckt pulpettak och taksarg med liggande panel.

Mexitegel och tidstypiskt entréparti

Enfamiljshus i suterräng

Blandaren 1–3, 9–12, Tegelstenen 1–6, Cementen 5–6, Hyveln 1–3, Raspen 3, Mejseln 8, Pappen 6, Teglet 2–5

Fasader av stående lockpanel, gråvit kalksandsten, eller rött eller brunt tegel. Hus med tegelfasad kan ha träpanel i gavelrösten och delar av långsidorna. Enluftsfnster, enstaka eller i band. Indragna balkonger längs hela eller halva långsidan. Entréer på gavel har ibland små farstukvistar med sadeltak. Sadeltak täckta med tvåkupiga betongpannor eller korrugerad plåt. Garage i bostadshusens suterrängvåning.

Trädgårdsvy

Norrmalm

Bebyggelseområden inom stadsdelen Norrmalm

Fornlämningsmiljö enligt KML 2 kap

Korpberget

257

Bebyggelsemiljöer med sammanhållen karaktär

Flerbostadshus i kvarteret Bågen, 1958

260

Fristående villor längs Tallvägen, Alvägen, Granväge och Björkvägen, 1950-tal

261

Kedjehus vid Lunnvägen, 1950-tal

263

Radhus och småhus vid Bärstigen, 1970-tal

265

Utbyggnadsår Norrmalm

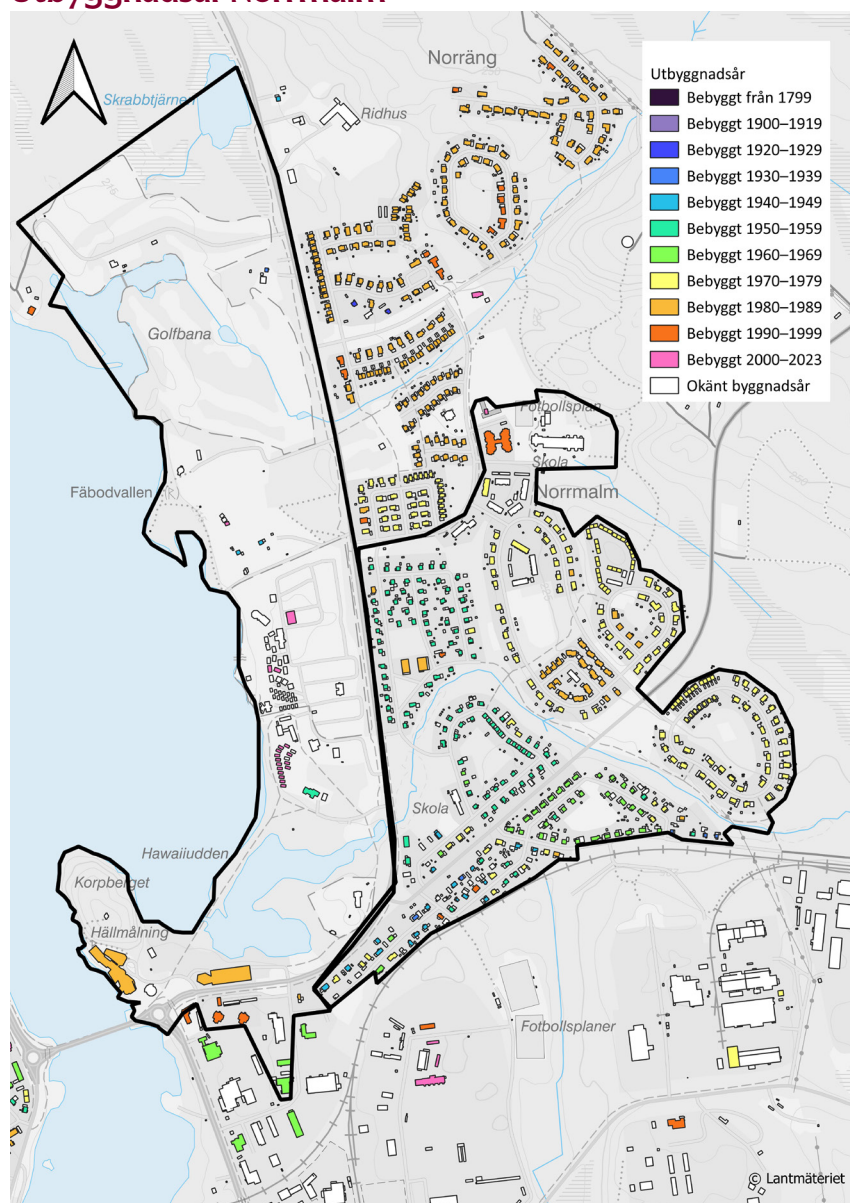

Bild på föregående sida: Flerbostadshus från 1950-talet, Norrmalm

Norrmalm

Stadsdel med blandad bebyggelse som förtätats under 1900-talets senare del. Här återfinns landmärken som Korpberget och Hawaiiudden.

Landskapet och bebyggelsen

Norrmalm är beläget på motsatt sida av älven från Lycksele centrum. Stadsdelen begränsas i väster av Ume älv och Ansia campingområde, i norr av området Norräng, i öster av ett skogsparti och i söder av Furuviks industriområde. Förutom vatten omges stadsdelen av skog och grönskan är variationsrik. Vid Ansia finns stora grönytor med äldre tallskog på lingonrismark, granar och lövträd. Sorselevägen, väg 365, avgränsar campingens grönområde mot bebyggelsen i Norrmalm. Övrig grönstruktur är inkilad i bostadsområdet som innergårdar, fotbollsplaner och promenadstråk.

Korpberget och Hawaiiudden är viktiga landmärken för Lycksele och Norrmalm som stadsdel. Korpbergets siluett består av en utskjutande klippstrand och berget är klätt med äldre hållmarkstallskog. Vid Korpbergets lodräta sida mot Umeälv finns en hållmålning föreställande älgar och rester av pilspetsar har hittats omkring hållmålningen. Hawaiiudden är en smal landremsa intill Sågavan. Under vintertid finns en isväg för gång- och cykeltrafik som förbinder Norrmalm med Centrum.

Bebyggelseutveckling

Vid Ansia fanns betesmarker och fäbodvallar. Hit fördes kor och kalvar på en flotte när sommaren kom. På kvällarna rodde pigor från området Hamn till andra sidan, ”ansia”, för att mjölka korna.

Efter att Lycksele fick stadsprivilegier utvecklades stadsdelen Norrmalm. Den första stadsplanen för Norrmalm tillkom 1953 och omfattade ett fyrtiotal villor och småhus längs Tallvägen, Alvägen, Granvägen, Emmausvägen liksom Lunnvägen. Vid platsen fanns då redan ett tjugotal fastigheter vid Sågavan och längs den östra utfarten mot Busjön. En utvidgad stadsplan fastställdes 1955 för ca 200 nya familjer, inflyttade arbetare som kommit i samband med uppbyggnaden av Vattenkrafts stora kraftverksanläggningar.

I samband med kraftverksanläggningens etablering bildades ett närcentrum vid kvarteret Bågen i Norrmalm (1950) och därefter ett bilindustriområde. Bebyggelsen följer gängse planläggning för bostadsområdena från 1950- och 1970-talen med kvartersvis grupperade en- till tvåfamiljshus av olika modeller. Bebyggelsen visar som i de flesta andra områden idag i Lycksele en provkarta på nyare material.

Etableringen av Hotell Lappland och Ansia Camping skedde under 1980/90-tal.

Fornlämningar

Fornlämningar är skyddade enligt KMP 2 kap. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från länsstyrelsen.

Hållmålning vid Korpberget

Hållmålningen är placerad på en lodrät håll på södra sidan av Korpberget, alldeles intill Umeälven. Målningen riktar sig NNW–SSÖ och består av två tydligt urskiljbara konturmålade älgar samt rester av röd färg på flertalet ställen på hållen. Boplats vid Ansia-området

Hållmålning

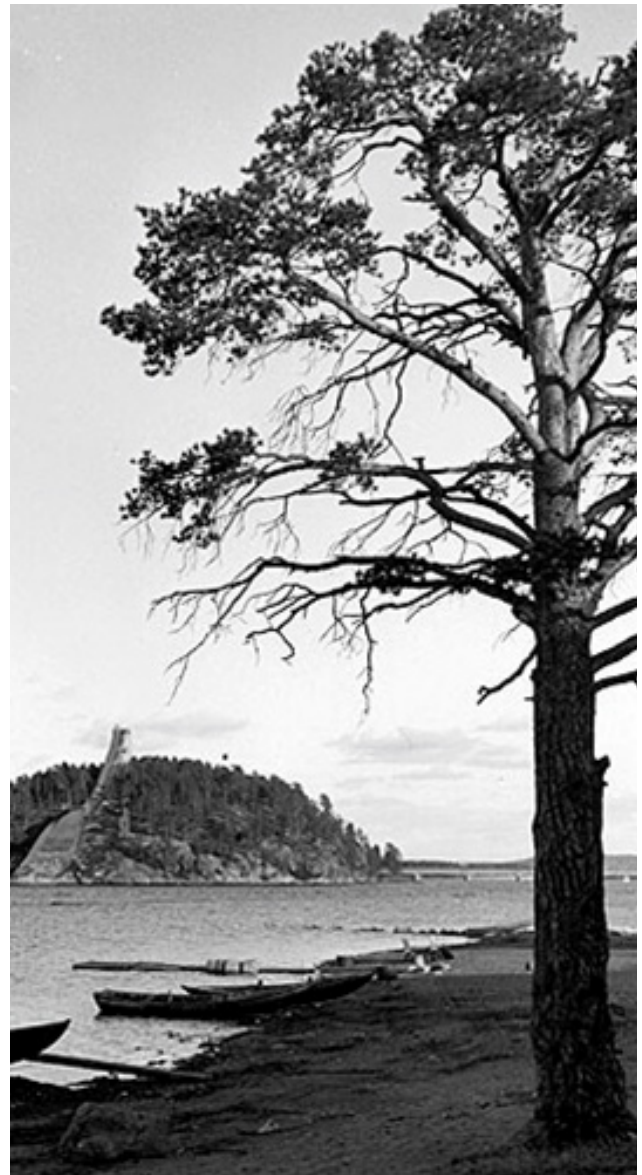
Korpberget och Hotell Lappland. Foto Hotell Lappland

Renmarksvägen, 1950- eller 1960-tal, Norrmalm.
Foto: Sven-Erik Ingelsson

Småhus från 1950-tal, Stålet 1, Norrmalm

På Korpberget fanns vid mitten av 1900-talet en hoppbacke. Foto från 1946. VBM BE 6967 Foto: Bertil Ekholtz/Västerbottens museum.

Värdebärande karaktärsdrag för Norrmalm

Landskapets topografi

Flackt landskap närmast älven och i öster mer kuperat. Korpberget beläget på en udde i älven utgör ett blickfång med sin högre höjd. Hawaiiudden intill Sågavan är en smal landremsa med äldre tallskog på sandmark.

Grönstruktur

Svagt uppväxt grönstruktur med luftiga gröna kvarter. Större sammanhängande grönområden tillsammans med de enskilda trädgårdarnas planteringar, gräsmattor, fruktträd och buskar. Äldre varierad barr- och lövblandskog. Björkalléer och större träd har en rumsskapande verkan. Naturdungar, Ansia-området och björkalléer är viktiga miljöskapande gröna element. Höga biologiska värden längs Emmausbäcken. Området vid Korpberget består av äldre, mager och gles hållmarkstallskog. Skogen är ungefär 100 år gammal, utom i ett parti längst i norr där den är yngre.

Blåstruktur

Sågavan innanför Hawaiiudden vid Ansiaområdet, där Emmausbäcken mynnar ut i Umeälven.

Landmärken

Korpberget och hotell Lappland utgör viktiga landmärken för Lycksele tätort.

Siktlinjer och viktiga samband

Ansia har en historisk koppling till motsatt sida av älven, då Ansia utgjorde fäbodmark för Lyckselebornas kreatur. Korpberget är synligt från hela tätorten och utgör ett landmärke. Fornlämningen vid Korpberget med hållmålningen och fynden av kvartsitspetsar har historiska samband med fornlämningar från stenåldern i närområdet.

Bebyggelsemiljöer

Merparten av bebyggelsen tillkom under 1900-talets andra hälft och utgörs av villor, småhus och små flerbostadshus.

Fornlämningar

- ▶ Hållmålningar vid Korpberget: L1939:8504 (RAÄ Lycksele 301:1)
- ▶ Boplats vid Ansia-området: L1939:8123 (RAÄ Lycksele 100:1)

Att tänka på

- ▶ Den kuperade karaktären beaktas och bebyggelse anpassas efter topografin.
- ▶ Den flacka terrängen inom industriområdet möjliggör där förtätning med högre bebyggelse.
- ▶ Befintlig bebyggelsestruktur respekteras vid kompletteringar.
- ▶ Skogspartier värnas.
- ▶ Fria siktlinjer mot älven värnas.
- ▶ Se utvecklingsförslag i kommunens rapport Grönstruktur – biologisk mångfald och attraktiva utemiljöer i Lycksele stad.
- ▶ Fornlämningar skyddas i 2:a kap. KML. Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en forn lämning. Lag (2013:548). Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en forn lämning. Ingrepp i forn lämning kräver tillstånd från Länsstyrelsen.

Hällmålningen på Korpberget

Korpberget

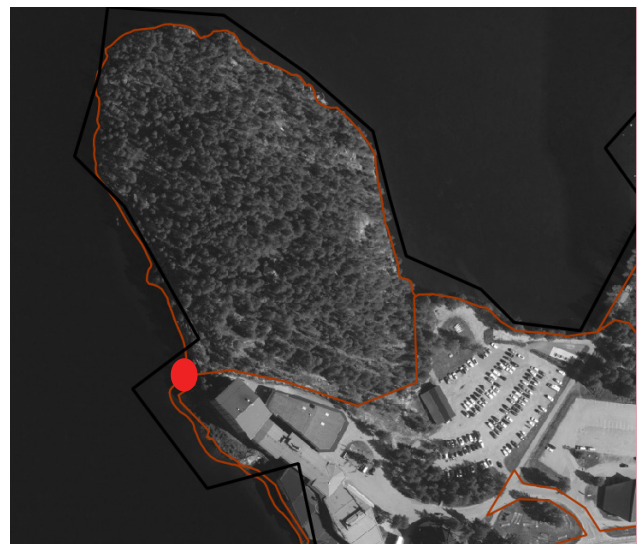
Fornlämningsmiljö enligt KML 2 kap

Fornlämningen på Korpberget är ett landmärke i centrala Lycksele och ett lättillgängligt besöksmål. Korpberget är en av sex kända hällmålningssplatser i Västerbottens län, med en målning som visar nio djurfigurer, troligen älgar. Invid den målade berghällen har påträffats över 40 pilspetsar av kvartsit. Fynden tyder på att Korpberget sannolikt var en viktig mötesplats under stenåldern

Gällande lagstiftning

Fornlämning enligt KML 2 kap

Fornlämningar skyddas i 2:a kap. KML. Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Lag (2013:548). Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en fornlämning. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från Länsstyrelsen.

Inom fastighetsbeteckningen: Norrmalm 1:1
Målningen är placerad på en lodrät häll på södra sidan av Korpberget, alldeles intill Umeälven (215 meter över havet). Målningen riktar sig NNV–SSÖ.

Dokumentation av hällmålningen 2012

Beskrivning och tolkning

På Korpberget i Lycksele finns en av sex hållmålningplatser i Västerbottens län. Hållmålningar är vanligare i norra Sverige än i södra. De gjordes under samma tidsperiod som hållristningar och visar ungefär samma bildspråk, ofta djurmotiv. Bilderna är målade med jordpigmentet rödockra (hematit). Hållmålningen upptäcktes 1976 och vid en rengöring tjugo år senare framträdde två älgfigurer. Vid en dokumentation av hållmålningen 2012 urskildes totalt nio figurer som kan tolkas som mer eller mindre bevarade djurfigurer, troligen älgar.

Mellan 2009 och 2012 utfördes flera arkeologiska undersökningar av ytan framför hållmålningen. Detta gjordes i samband med ett projekt som syftade till att göra platsen mer tillgänglig för besökare via en ramp och nya informationstavlor. Inom det undersökta området påträffades över 40 pilspetsar kvartsit av olika storlek, form och färg. En del var intakta, men många var avbrutna eller hade skador från tillverkningen. Kvartsitspetsarna har åldersbestämts till mellan 3500 och 3800 år. Dessutom hittades en fragmentarisk spets av skiffer, ett antal förarbeten, några större avslag i kvartsit samt minst två knackstenar som användes vid tillverkningen av pilspetsar. I marken nedanför hållmålningen hittades spår efter eldning, vilka åldersbestämts med C14-metoden till ca 4500 år. Eldplatsen låg på ursprunglig markyta och innehöll inslag av rödockra, vilket gör att eldplatsen kan kopplas till tillkomsten av hållmålningen.

Det finns flera platser där man har funnit föremål nära hållbilder. Nämforsen i Ångermanland, Flatruet i Härjedalen och Astuvansalmi i Finland är sådana exempel. Där har hittats liknande kvartsitspetsar men även andra föremål.

Kanske var Korpberget en kultplats. Vid tiden då pilspetsarna tillverkades försämrades klimatet och älgen blev mycket mer sällsynt, kanske var pilspetsarna offergåvor som lades dit för att locka tillbaka älgarna? Med största sannolikhet var Korpberget i alla fall en viktig mötesplats under stenåldern.

Kvartsitspetsar funna intill hållmålningen på Korpberget

Hotell Lappland

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Korpberget ligger på en udde utskjutande från Umeälvens östra strand, centralt inom Lycksele tätort. Lämningen är lokaliserad på en vertikalt stående berghäll, intill Umeälven och exponerad mot sydväst. Topografin framför hållmålningen karaktäriseras av en ca 2 meter bred markyta, flack till sluttande ner mot älven. Älvens djup strax nedanför målningen förfaller till en början vara grunt, men ca 10 meter ut blir det snabbt djupare. Ca 100 meter sydöst om hållmålningen, på uddens södra del intill brofästet där väg E12 korsar älven, ligger hotell Lappland samt en restaurang. Hotellet ligger i kuperad terräng invid det skogbeksäddade berget. Miljön vid Korpberget med fornlämningen utgör ett lättillgängligt och uppskattat besöksmål mitt i Lycksele. Bergets silhuett mitt i älven är ett viktigt landmärke och hela miljön har ett starkt symbolvärde för Lycksele.

Historiska och visuella samband

Korpberget på sin udde mitt i Umeälven utgör ett blickfång som har visuellt samband med övriga centrum på båda sidor om älven. Fornlämningen med hållmålningen och fynden av kvartsitspetsar har historiska samband med fornlämningar från stenåldern i närområdet.

Grönstruktur

Området vid Korpberget består av äldre, mager och gles hållmarkstallskog. Skogen är ungefär 100 år gammal, utom i ett parti längst i norr där den är yngre.

Fornlämning

- ▶ Hållmålningar vid Korpberget: L1939:8504 (RAÄ Lycksele 301.1)

Bebyggelse

De publika anläggningarna i form av hotell och restaurang kompletterar kulturmiljön och har en representativ funktion. Hotellets arkitektur är skickligt anpassad till topografin och den omgivande naturmiljön.

Att tänka på

- ▶ Fornlämningar skyddas i 2:a kap. KML. Det är förbjudet att utan tillstånd enligt detta kapitel rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Lag (2013:548). Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsen får vidta de åtgärder som behövs för att skydda och vårda en fornlämning. Ingrepp i fornlämning kräver tillstånd från Länsstyrelsen.
- ▶ Ändringar och tillägg i bebyggelsen utförs med hänsyn till fornlämningen samt till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönstrukturen i form av gles tallskog värnas.

Flerbostadshus i kvarteret Bågen, 1958

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Flerbostadshus med välbevarad 1950-talsarkitektur vid infarten till Norrmalm.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Flerbostadshus från 1950-talet i kvarteret Bågen

Fastighetsbeteckning:
Bågen 11

Beskrivning och karaktärisering

Strax öster om Umeälven och intill länsväg 365 är flerbostadshuset på Bågen 11 beläget i ett bostadsområde. Omkringliggande bebyggelsemiljö består i huvudsak av villor och flerfamiljshus från 1900-talets mitt. Byggnaden är uppförd 1957, ett flerbostadshus i så kallad folkhemsstil som blev vanlig efter andra världskrigets slut. Byggnaden är byggd i 2 ½ våning med fasad av gult fasadtegel och tak täckt med rött lertegel. Fönstren är mittpostfönster med brunmålade bågar. Entré och trädörr med dekorativt spröjsad glasning är ursprunglig. Balkonger med dekorativa järnräcken vetter mot öst. Tomt med trädplantering mot gatan.

Värdebärande karaktärsdrag

Flerbostadshus, Bågen 11

Byggnadens volym och proportioner. Takfall, takfot, takkupor och skorstenar. Takbeläggning av lertegel. Fasader av gult tegel och brunmålade fönsterbågar. Fönstrens placering, proportioner, indelning, upphängning och glasmått.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- Skogbevuxna ytor och stråk bevaras och vårdas.

Bostadshus, 1950-tal

Fristående villor längs Tallvägen, Alvägen, Granväge och Björkvägen, 1950-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Bebyggelseområde planlagt under 1950-talet som omfattar friliggande bostadshus längs Tallvägen, Alvägen, Granvägen och Björkvägen. Området exemplifierar 1950-talets stadsplanering i Lycksele.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

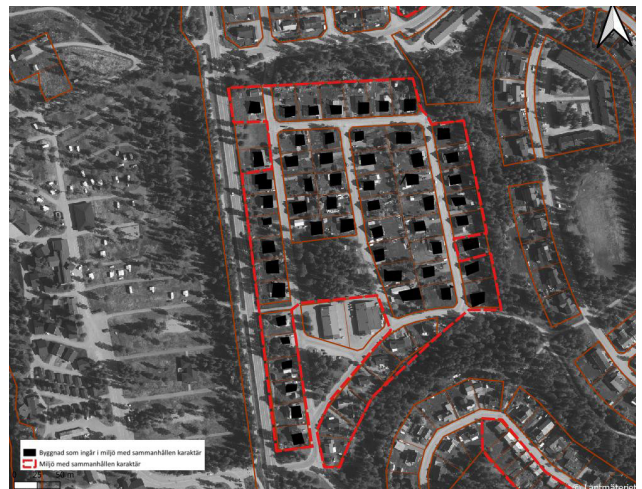
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Sländan 1–6, Getingen 1–9, Biet 1–10, Viveln 1–6, Bromsen 1–16, Fjärilen 1–8
Adress: Tallvägen, Alvägen, Granvägen och Björkvägen.

Beskrivning och karaktärisering

Bebyggelsemiljö med homogen karaktär bestående av småhus i 1,5 våningar. Bostadshusen är placerade med förgårdsmark mot gata och större trädgård bakom, eller indragna på tomten.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Bebyggelsemiljö med homogen karaktär bestående av småhus i 1,5 våningar.

Bostadshusen är placerade med förgårdsmark mot gata och större trädgård bakom, eller indragna på tomten.

Bebyggelse

Småhus i 1,5 våning med källare. Fasad av rött eller gult tegel, puts eller stående träpanel (ursprungligen locklistpanel). Tvåluftsfönster med mittpost. Brant sadeltak täckt med tvåkupigt lertegel eller plåt.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- ▶ Skogbevuxna ytor och stråk bevaras och vårdas.

Kedjehus vid Lunnvägen. Kedjehus vid Lunnvägen.

Kedjehus vid Lunnvägen, 1950-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Tio kedjehus i gult tegel med mellanliggande garage, karaktäristiska för 1950-talets byggande.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

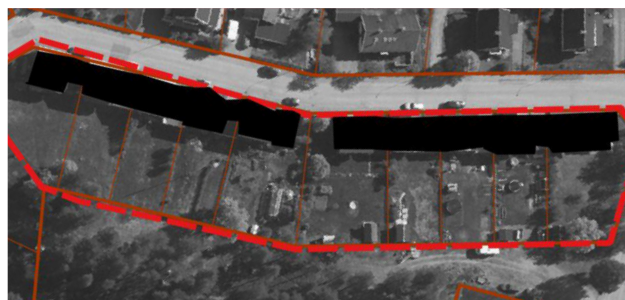
Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Kedjan 1–10

Adress: Lunnvägen 12–30

Beskrivning och karaktärisering

Kvarteret Kedjan består av en radhuslänga som med sin arkitektur, skala och färgsättning utgör en sammanhållen bebyggelseenhet. Radhuslängan består av åtta bostäder i 1,5 våning och är placerad i gatuliv med skyddade, relativt stora trädgårdstomter på baksidan. Till varje byggnadsenhet finns ett sammanbyggt garage med fasad av rödfärgad fjällpanel. Taket har en asymmetrisk uppbyggnad och är täckt med tvåkupigt lertegel som på några av husen har ersatts med korrugerad plåt. På den högre gårdsfasaden har husen balkong mot gårdssidan. Några hus har försetts med farstukvist och/eller överstora takkupor mot gata.

Gavelfasad, kedjehus vid Lunnvägen.

Lunnvägen. Gårdssidan med stora grönytor.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Byggnadernas färgsättning, fasaduppbyggnad och placering bildar en enhetlig miljö. Tidstypisk arkitektur för det sena 1950-talets stilideal och planering.

Bebyggelse

Fasader av gult tegel. Asymmetriska tak, täckta med tvåkupigt lertegel. Murstockar placerade utanpå husens gavlar. Tvåluftsönster med mittpost. Balkonger mot gårdssida. Garage med fasad av rödfärgad fjällpanel.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- ▶ Skogbevuxna ytor och stråk bevaras och vårdas.

Småhus i kvarteret Blåbäret.

Radhus och småhus vid Bärstigen, 1970-tal

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

Bebyggelsemiljö med två olika typer av enfamiljshus som blev vanliga under 1970-talet.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Lingonet 1–12, Blåbäret 1–7
Adress: Bärstigen 1–23, 2–14

Historisk bakgrund

Miljön ingår i den utökning mot öster av Norrmalm som planlades i mitten av 1970-talet. Liknande miljöer tillkom i andra delar av tätorten vid samma tid, med en variation av byggnadstyper såsom radhus, kedjehus och villor. Fördelaktiga bostadslån gjorde att det privata byggandet tog fart.

Beskrivning och karaktärisering

Fastigheterna Lingonet och Blåbäret ligger i sydöstra delen av Norrmalm, i början av ringgatan Bärstigen som ligger i vinkeln mellan Busjövägen och Bäckmyrvägen, omgiven av skogsmark. Bostadshusen är placerade längs gatan, något indragna från denna med grön förgårdsmark framför och trädgårdar bakom husen.

Radhusen i kvarteret Lingonet

Grupperade i tre längor med fyra bostäder i varje. De är byggda i 1,5 våning utan källare. Fasaderna är av stående lockpanel samt liggande panel ovanför fönstren, alla troligen ursprungligen rödmålade. Enlufts-fönster. Entrédörrar med sidoställda fönster. Små öppna farstukvistar med platta tak. Radhusens tak är branta sadeltak täckta med tvåkupiga betongpannor.

Takkupor med dubbla fönster i båda takfall samt små takfönster i västra takfallet.

Fristående byggnad med garage, förråd och soprum intill varje entré. Garagebyggnaderna har fasad av stående lockpanel och papptäckta pulpettak.

Småhusen i kvarteret Blåbäret

Sju fristående bostadshus byggda efter samma typritning. De är byggda i 1,5 våning utan källare. Fasaderna är av stående lockpanel samt liggande panel ovanför fönstren, alla troligen ursprungligen gulmålade. Enlufts-fönster. Entrédörrar med sidoställda fönster. Små öppna farstukvistar med platta tak. Husens tak är branta sadeltak täckta med tvåkupiga betongpannor. Takkupor med dubbla fönster i båda takfall samt små takfönster i västra takfallet. Garagen med soprum är sammanbyggda med bostadshusen och har fasad av stående lockpanel och flacka papptäckta sadeltak.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Naturnära område med kuperad terräng. Ringgata bebyggd under 1970-talet med radhus, småhus och villor. Radhus och småhus uppförda efter typritningar bildar enhetliga bebyggelsemiljöer med tidstypisk arkitektur för 1970-talets stilideal.

Historiska och visuella samband

Historiskt samband med liknande områden i tätorten uppförda under samma tid.

Grönstruktur

Naturmark med skog omkring bebyggelsen, både utanför och i centrum av bebyggelsemiljön kring ringgatan.

Bebyggelse

Radhus vid Bärstigen, Lingonet 1–12

Enhetlig utformning av byggnaderna. Källarlösa radhus i 1,5 våning med branta sadeltak. Fasad av röd stående lockpanel och tak täckta med tvåkupiga betongpannor. Enlufts-fönster. Takkupor. Fristående garagebyggnader.

Småhus vid Bärstigen, Blåbäret 1–7

Enhetlig utformning av byggnaderna. Källarlösa småhus i 1,5 våning med branta sadeltak. Fasad av varmt gul stående lockpanel och tak täckta med tvåkupiga betongpannor. Enlufts-fönster. Takkupor. Garage sammanbyggda med husen.

Att tänka på

- Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- Tidstypiska material och kulörer väljs.
- Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- Skogbevuxna ytor och stråk bevaras och vårdas.

Lugnet

Bebyggelseområden inom stadsdelen Lugnet

Bebyggelsemiljöer med sammanhållen karaktär

Radhus vid Holkvägen, 1958

272

Utbyggnadsår Lugnet

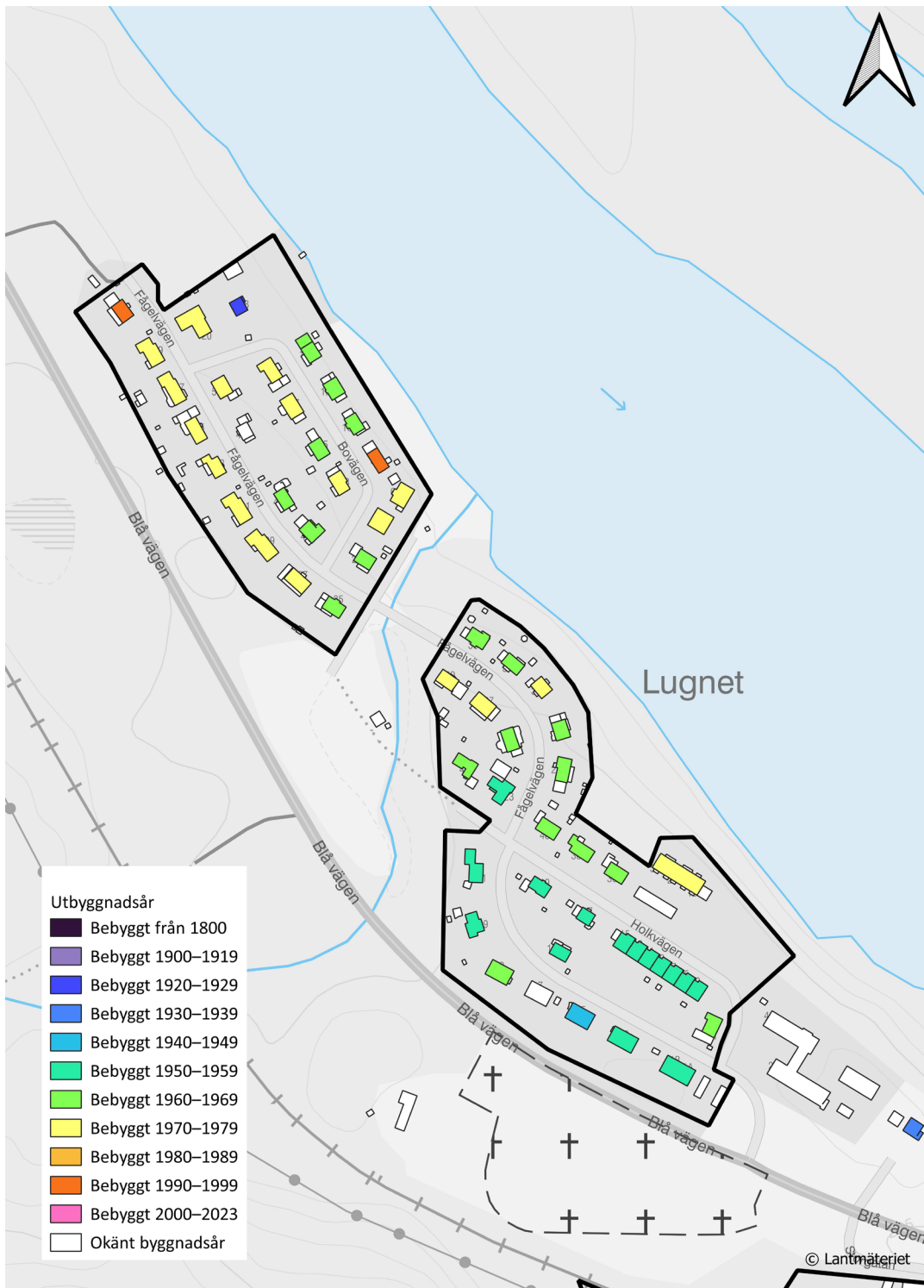

Bild på föregående sida: Radhus vid Holkvägen

Lugnet

En av Lyckseles yngre stadsdelar som präglas av bebyggelse som anpassats efter topografin.

Landskapet och bebyggelsen

Strax norr om Lycksele centrum, längs strandkanten till Umeälv är området Lugnet beläget. Det omgärdas av tallskog och efter strandkanten växer lövträd. Själva bostadsområdet är lätt kuperat med flackare partier som tidigare utgjort åkermark. Här finns en lekplats och en fotbollsplan. Bebyggelsen med dess gatusträckning är något upphöjd från stranden och bebyggelsegruppen i norr är utförd i suterräng och anpassad efter en mer kuperad terräng. Vid infarten från Blå vägen är ytan flack. Lugnet är en av Lyckseles mindre stadsdelar som präglas av stora grönytor. På motstående sida av Blå vägen finns Lugnets kyrkogård.

Byggnadstyperna i Lugnet är av blandad karaktär, flerbostadshus, kedjehus och villor finns inom området. Namnet Lugnet kommer från den vårdinrättning för äldre som upprättades vid platsen i början av 1900-talet. Tanken var att de äldre skulle få lugn och ro ute vid Lugnet. Ålderdomshemmet som invigdes 1946 ritades av Socialstyrelsens arkitekt och var det största och modernaste ålderdomshemmet i Lycksele (Lycksele kommun, 1996, 212). 1991 omvandlades ålderdomshemmet till servicehus utan helinackordering, det som idag är Storgården. Storgården inrymde 1996 tretton lägenheter i servicehus och sexton lägenheter i gruppboendeform (Lycksele kommun, 1996, 213). Byggnaden som helhet är ombyggd och klädd med fasadskivor, taket är täckt med plåt i röd nyans.

I anslutning till servicehemmet, längs Fågelvägen, finns idag fem flerbostadshus. Samtliga har genomgått fasadförändringar och fönsterbyten. De tilläggsisolerade fasaderna går i blågrå nyanser och samtliga är dekorerade med en kvadratisk ruta i trä, ett motiv som återkommer vid allmännyttans bostäder i Lycksele och även annan bebyggelse. Byggnaderna är uppförda mellan 1947 och 1962 och dess ursprungliga karaktär är otydlig. Kedjehuset (1958) längs Holkvägen bildar en sammanhållen bebyggelsemiljö och ingår tillsammans med en grupp fristående enplansvillor i den första byggetapp som genomfördes i området. Merparten av villabebyggelsen är från 1970-talet och har sin långsida efter gatan med trädgård på baksidan

Enfamiljshus vid Fågelvägen, 1970-tal, byggt i suterräng.

Domherren

Blåmesen 2:12, egnahem med ishus från 1923.

Flygfotografi över Lugnet, 1950. Nyuppförda flerfamiljshus och bebyggelse som idag är riven. Foto: AB Flygfoto

Bebyggelseutveckling

Närmast strandkanten, i norra delen av Lugnet ligger fastigheten Blåmesen 2, en egnahemsbostad i två våningsplan uppförd 1923. Handlingar från folkrörelsearkivet finns beskrivningar av fastigheten, lånekontrakt och ritningar (tidigare fastighetsbeteckning var Norrlunda 1:4) Ett hemman på 0,7 hektar. Fastigheten skulle vid 1967 styckas av i samband med bostadsområdets tillblivelse och utvidgning, och tio år senare skedde en ytterligare avstyckning. Fastigheten har även ett ishus på tomten.

Exempel på villa i stadsdelen Lugnet

Platsen där stadsdelen skulle uppföras ingick inte i Lycksele stad utan i Lycksele landskommun. Gränsen mellan stad och Landskommun skar Lycksele tätort så att Lugnet låg inom Landskommun. 1973 skulle kommunsammanslagningen genomföras. Mycket av den tidiga bebyggelsen som ingick i vårdinrättning för landskommun och Lycksele stad är idag riven och förändrad. 1956 inträffade en förödande brand i Lycksele stads åldersdomshem och sex personer omkom. 1985 beviljades rivningslov för två byggnader inom fastigheten (det så kallade Terapihuset med garage, "svinhus" och förråd samt en värmecentral). Den första etappen av bebyggelsen tillkom under 1950-talet och ytterligare komplettering av området genomfördes under 1960- och 1970-talen.

Seniorboende i Lugnet

Lugnets kyrkogård

Lugnets kyrkogård anlades 1939. Begravningsplatsen omges av en bogårdsmur av huggen sten i nordost samt av en häck i söder och sydväst. Kyrkogården ligger i en sluttning mot sydväst och gravkvarteren är terrasserade samt böjer av mot norr i den västra delen. Gravarna utgörs av resta stenar i gräsmatta med höga rygghäckar. I den sydvästra delen finns några gravar omgärdade med stenram som tidigare var grusgravar, men som har såtts igen. Viktiga inslag är de fullvuxna björkarna och de fina trapporna i sten med enkla järnräcken mellan terrasserna.

Lugnets kyrkogård. Gångarna är grusade, förutom den asfalterade väg som leder ner till personal- och ekonomibyggnaden i väster. Foto: Andreas Grahn, Länsstyrelsen Västerbotten

Värdebärande karaktärsdrag för Lugnet

Att tänka på

Landskapets topografi

En viss kupering med en brantare sluttning närmast älven.

Grönstruktur

Enskilda trädgårdar, björkallé och omgivande blandskog bidrar till Lugnets grönstruktur. Björkalléer och större träd har en rumsskapande verkan. Den gröna korridoren mot älven ramar in stadsdelen.

Lugnets kyrkogård

Siktlinjer och viktiga samband

Visuellt och planmässigt samband finns till kyrkogården direkt väster om bostadsbebyggelsen, på andra sidan om väg E12. Lugnets kyrkogård, ca 1,5 km nordväst om kyrkan vid E12:ans utfart från Lycksele, invigdes 1939. Begravningsplatsen ligger i en sydvästsluttning med terrasseringar. Stående gravstenar i gräsmatta med höga, täta och välklippta rygghäckar, grusgångar, fullvuxna björkar och stentrappor med enkla järnräcken hör till de bärande karaktärsdragen. I slutet av en asfalterad björkallé mot väster ligger en ekonomibyggnad med garage och personalutrymmen.

Bebyggelsemiljöer

Fastigheten Blåmesen 2:12, egnahem med ishus från 1923. Byggnaden är viktig för förståelsen av områdets framväxt. Radhusområde vid Holkvägen, flerbostadshus och bostadshus i suterräng.

- Den kuperade karaktären beaktas och bebyggelse anpassas efter topografin.
- Befintlig bebyggelsestruktur respekteras vid kompletteringar.
- Fria siktlinjer mot älven värnas.
- Se utvecklingsförslag i kommunens rapport Grönstruktur – biologisk mångfald och attraktiva utemiljöer i Lycksele stad.

Radhus vid Holkvägen, gatufasaden.

Radhus vid Holkvägen, 1958

Bebyggelsemiljö med sammanhållen karaktär

I kvarteret Bofinken ligger en radhuslänga som med sin arkitektur, skala och färgsättning utgör en sammanhållen bebyggelseenhet med tidstypisk 1950-talskaraktär.

Gällande lagstiftning

Bebyggelse med sammanhållen karaktär enligt PBL 8 kap 17 §

Varsamhetskravet enligt PBL 8 kap 17 § gäller all bebyggelse. Ändringar ska utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas.

Underhåll enligt PBL 8 kap 14 §

Byggnader ska hållas i vårdat skick och underhållas. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värde.

Hänsyn enligt PBL 2 kap 6 §

Hänsynskrav enligt PBL 2 kap 6 § gäller alltid. Bebyggelse ska utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Fastighetsbeteckning: Bofinken 1–7

Adress: Holkvägen 3–15

Beskrivning och karaktärisering

Radhuslängan består av åtta bostäder i ett 1,5-våningshus. Till varje byggnadsenhet finns ett sammanbyggt garage. Fasaden är av fjällpanel. Taket har en asymmetrisk uppbyggnad och är täckt med svart plåt. Fönstren är vita två- och trelufts-fönster. Mot gårdssidan är indragna balkonger som skyddar underliggande altaner.

Radhus vid Holkvägen, gårdssidan med intilliggande grönområde.

Värdebärande karaktärsdrag

Helhetsmiljön

Radhuslänga placerad intill väl tilltaget grönområde i söder. Byggnadernas färgsättning, fasaduppbyggnad och placering bildar en enhetlig miljö. Tidstypisk arkitektur för det sena 1950-talets stilideal och planering.

Bebyggelse

Radhus i en våning med asymmetriska tak. Utskjutande takfotspartier vid entréerna, där förråd är placerade. Indragna balkonger på gårdssidan. Fasader med liggande träpanel i olika kulörer. Två- och treluftsfönster.

Att tänka på

- ▶ Bebyggelsens arkitektur och tidstypiska drag värnas.
- ▶ Tidstypiska material och kulörer väljs.
- ▶ Om- och tillbyggnader utformas med hänsyn till bebyggelsens karaktär avseende byggnadsvolym, färgsättning och materialval.
- ▶ Komplementbyggnader underordnas huvudbyggnaderna.
- ▶ Ändringar och tillägg utförs med hänsyn till stads- och landskapsbilden.
- ▶ Grönytor inom bebyggelsemiljön värnas.
- ▶ Skogbevuxna ytor och stråk bevaras och vårdas.

Källförteckning

Tryckta källor

- Björk, Cecilia, Kallstenius, Per & Reppen, Laila (2021). *Så byggdes husen 1880–2020: arkitektur, konstruktion och material i våra flerbostadshus under 140 år*. Utökad och omarbetad utgåva Stockholm: Svensk byggtjänst
- Björk, Cecilia, Nordling, Lars & Reppen, Laila (2015). *Så byggdes villan: svensk villaarkitektur från 1890 till 2010* Stockholm: Svensk Byggtjänst
- Gustafson, Iréne (red.) (1996). *Lycksele 50 år: 1946–1996*. Lycksele: Lycksele kommun
- Johannesson, C.J. (1926). *Sveriges järnvägsstationer. Illustrerad uppl.* Inventering av stationer och stationsnära miljöer-region nord. Stockholm: Trafikverket.
- Lycksele stad och lappmark: en minnesbok tillkommen i anledning av att Lappland den 1 januari 1946 fick sin första stad.* (1947). [Lycksele]: [Rodéns bokh.]
- Länsstyrelsen Norrbotten (2022) *Kyrkstäderna i klimateffekternas tid* [Elektronisk resurs], Länsstyrelsen i Norrbottens län.
- Länsstyrelsen Västerbotten
(2012) *Kulturhistoriska värdebeskrivningar över kyrkomiljöerna i Västerbottens län*
(2021) *Klimatanpassa Västerbotten 2020 – 2025. Regional vägledning och handlingsplan för klimatanpassning* [Elektronisk resurs], Länsstyrelsen i Västerbottens län.
- Länsstyrelsen Uppsala (2015) *Klimatförändringar och kulturhistoriska träbyggnader - anpassning genom förebyggande underhåll* [Elektronisk resurs], Länsstyrelsen i Uppsala län.
- Prop 1916:154. *Kungl. Maj:ts Nåd* www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/proposition/kungl-majts-nad-proposition-nr-154_DD30154/html/
- Sametinget (2017) *Klimatanpassning- Handlingsplan för samiska näringar och samisk kultur*. [Elektronisk resurs], Studieförbundet Vuxenskolan (Lycksele) (1993). *Lycksele: från marknadsplats till modern tätort*. [Lycksele]: [Studieförb. Vuxenskolan].
- Söderholm, Wolmar (1968). *I Lycksele kyrkby: några noteringar kring 1736 års kyrka på Gammplatsen*. Lycksele: W. Söderholm
- Västerbottens läns hembygdsförbund (2006). *Lyksälä*. Lycksele: Lycksele kommun i samarbete med Västerbottens läns hembygdsförbund.
- Västerbottens museum
(2017) *Reparation av Ladugård och uthus i Lycksele stad*. Dnr 541/07. Umeå
(2014) *Rock Art in Sapmi*
- Wirsell, Gunnar (1952) *Lycksele* I Västerbottens bygd och folk. S. 464–465

Otryckta källor

- Lycksele kommunarkiv
- Länsstyrelsen Västerbottens arkiv
- Västerbottens museums arkiv
- Remissversion Kulturmiljöstrategi Lycksele kommun, 2014 (Västerbottens museum)
- Västerbottens museum och Skogsstyrelsen: Kulturspår i landskapet – Lokal lärarhandledning Kulturspår i Lycksele

Internet

- Boverket (2024) www.boverket.se
- Hålla hus (2024) www.hallahus.se
- Lokaltidningen (2024) *Historien om kvarteret Tjärhovet* <https://www.lokaltidningen.nu/2024-01-06/historien-om-kvarteret-tjarhovet-e8e52>
- Lycksele kommun (2024) www.lycksele.se
- Nättidskriften Västerbotten förr & nu (2024) www.nattidskriftenvasterbotten.se
- Riksantikvarieämbetet (2024) www.raa.se
- Samiskt informationscentrum (2024) www.samer.se
- Skogs- och samemuseet (2024) www.skogsochsamemuseet.se
- Spår från 10000 år (2024) sparfran10000ar.se
- UNDP (2024) Om globala målen. www.globalamalen.se/om-globala-malen/mal-11-hallbara-stader-och-samhallen

Fotografier och kartbilder

Fotografier är tagna av Västerbottens museum om inget annat anges i bildtexten. Kartbilder är framtagna av

Register över särskilt värdefull bebyggelse

B

Bergviken 1
Bonden 2
Borgaren 1
Borgaren 2
Borgaren 3
Borgaren 8

D

Dickson 18
Dickson 22

F

Fiskaren 6
Fiskaren 7
Fiskaren 8
Fiskaren 9
Fiskaren 10
Fiskaren 13
Fiskaren 14
Fiskaren 15
Flottaren 1
Flottaren 2
Flottaren 3
Flottaren 4
Flottaren 5
Flottaren 6
Fröklängen 3

G

Granen 1
Granen 5
Granen 8

H

Hamnen 1
Hamnen 2
Hamnen 3
Hamnen 4
Hamnen 5
Hamnen 6
Hamnen 7
Hamnen 8
Hamnen 9
Hamnen 10
Hamnen 11
Hamnen 1

K

Kardmakaren 12
Kyrkan 3
Köpmannen 3

L

Lycksele 10:5
Lycksele 10:6
Lycksele 13:1
Läkaren 1
Läkaren 6

M

Magistern 1
Medborgaren 1
Mobacka 1
Mobacka 2

N

Nybruket 13
Nydala 1:6

P

Per-ols 1
Polisen 1
Prästbolet 3
Prästbolet 4

R

Roddaren 1
Roddaren 2
Roddaren 3
Roddaren 4
Roddaren 5
Roddaren 6
Roddaren 7
Roddaren 8
Roddaren 9
Roddaren 10
Roddaren 11
Roddaren 12
Roddaren 13
Roddaren 15
Roddaren 16

S

Skytteanska skolbolet 2
Skytteanska skolbolet 4
Stadshuset 3
Stadshuset 8
Stakaren 1
Stakaren 2
Stakaren 3
Stakaren 4
Stakaren 5
Stakaren 6
Stakaren 7
Stampen 4

T

Tigerhålan 9
Tigerhålan 11

U

Urmakaren 1

V

Verkstaden 1
Vinkarn 2
Vinkarn 4
Vågen 5

**Västerbottens
museum**

Box 3183
903 04 Umeå
Telefon 090-16 39 00
info@vbm.se
www.vbm.se